

ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ 2007 - 2013

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2006



ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΚΑΙ ΤΩΝ Ε.Π.	3
1.1 Η διαβούλευση για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ και των ΕΠ σε εθνικό επίπεδο	3
1.2 Κυριότερες εισροές και μεθοδολογία κατάρτισης του ΕΣΠΑ	5
2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	8
2.1 Εισαγωγή: Συνοπτική αποτίμηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας	8
2.2 Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές	9
2.3 Μακροχρόνια βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών	12
2.3.1 Η δημογραφική πρόκληση	12
2.3.2 Μακροχρόνιες συνέπειες στα δημόσια οικονομικά	13
2.4 Δομή της ελληνικής οικονομίας ανά κλάδο	13
2.5 Συνοπτική θέση της Ελλάδας ανά κλάδο και πεδίο της οικονομίας	16
2.5.1 Αγορές προϊόντων	16
2.5.2 Αγορά κεφαλαίων	28
2.5.3 Κοινωνική συνοχή	29
2.5.4 Αγορά εργασίας -Απασχόληση – Κατάρτιση	31
2.5.5 Κοινωνία της γνώσης	39
2.5.6 Υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών	44
2.5.7 Ενέργεια	47
2.5.8 Περιβάλλον	48
2.5.9 Πολιτισμός	49
2.5.10 Στόχος 3	50
2.6 Η περιφερειακή ανάλυση	51
2.7 Χωρική διάσταση των περιφερειακών ανισοτήτων	56
3. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT	60
4. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013	65
4.1 Η συνολική στρατηγική προσέγγιση	65
4.2 Θεματικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής	68
4.2.1 Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας	68
4.2.2 Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία	69
4.2.3 Απασχόληση και κοινωνική συνοχή	72
4.2.4 Θεσμικό περιβάλλον	77
4.2.5 Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.	78
4.3 Η περιφερειακή διάσταση των θεματικών προτεραιοτήτων	81
4.3.1 Η διαμόρφωση πέντε χωρικών ενοτήτων στη νέα περίοδο 2007-2013	81
4.3.2 Οι αναπτυξιακοί στόχοι των πέντε χωρικών ενοτήτων στη νέα προγραμματική περίοδο.	82
4.4 Χωρικές Προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής	87
5. ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ	95
5.1 Συνέπεια της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής 2007-2013	95
5.2 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση	96
5.2.1 Ποιοτική ανάλυση : Η συνέπεια της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με το ΕΠΜ και τη ΣτΛ σε όρους περιεχομένου των πολιτικών, των προτεραιοτήτων και των μέτρων πολιτικής	97
5.2.2 Ο συντονισμός στο επίπεδο των ρυθμίσεων για τη διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση και εφαρμογή των πολιτικών του ΕΣΠΑ και του ΕΠΜ	105

5.2.3 Η συμβολή του ΕΣΠΑ στις προτεραιότητες της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση σε όρους χρηματοδοτικής προσπάθειας / Earmarking	107
6. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	111
6.1 Η διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε Επιχειρησιακά Προγράμματα	111
6.1.1 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	111
6.1.2 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα	115
6.1.3 Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας	116
6.1.4 Κατάλογος ΕΠ ανά Στόχο και Ταμείο	116
6.2 Συνάφεια των ΕΠ με ΕΣΠΑ	117
6.3 Συμπληρωματικότητα μεταξύ ΕΣΠΑ και ΕΣΣΑΑ – ΕΣΣΑΑΛ	120
6.4 Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή ανά ΕΠ (Κοινοτική Συνδρομή)	124
6.5 Περιφερειακή κατανομή κονδυλίων των Διαρθρωτικών Ταμείων	129
7. ΠΡΟΣΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ	132
7.1 Η εκ των προτέρων εκτίμηση της προσθετικότητας	132
7.2 Η ενδιάμεση επαλήθευση της προσθετικότητας	132
7.3 Η επαλήθευση της προσθετικότητας στο τέλος της περιόδου	132
8. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΣΠΑ	135
8.1 Συστήματα επιτελικής εποπτείας	135
8.1.1 Όργανα εποπτείας και παρακολούθησης	135
8.1.2 Συντονισμός ΕΠ του ΕΣΠΑ με ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ	136
8.1.3 Εισαγωγή μέσω χρηματοοικονομικής τεχνικής	136
8.2 Συνοπτική παρουσίαση Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ)	136
8.3 Αναβάθμιση Δημόσιας Διοίκησης	137
8.3.1 Στρατηγική για τη βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης	137
8.3.2 Δράσεις και υποδομές βελτίωσης της αποδοτικότητας της διοίκησης	138
8.4 Ειδική Υπηρεσία για τις δράσεις στον τομέα του περιβάλλοντος	139
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - Διαρθρωτικοί δείκτες και ποσοτικοποιημένοι στόχοι σε επίπεδο θεματικών προτεραιοτήτων	140
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ - Πίνακες υφιστάμενης κατάστασης	148

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΚΑΙ ΤΩΝ Ε.Π.

1.1 Η διαβούλευση για την κατάρτιση του ΕΣΠΑ και των ΕΠ σε εθνικό επίπεδο

Ο εθνικός αναπτυξιακός σχεδιασμός είναι αποτέλεσμα μίας απαιτητικής προσπάθειας σύνθεσης προτάσεων και συγκερασμού προτεραιοτήτων και καλύπτει μια πολυεπίπεδη προσέγγιση που αγγίζει τις συνολικές αναπτυξιακές επιλογές της οικονομίας και της κοινωνίας της χώρας, τις κατευθύνσεις της Ε.Ε., την οικονομική συγκυρία και τις αντικειμενικές δυνατότητες αποτελεσματικής και αποδοτικής υλοποίησης των έργων. Στο πλαίσιο των διαδικασιών σχεδιασμού πραγματοποιήθηκε **μια ευρύτατη διαβούλευση**, επιδιώκοντας τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή και συναίνεση στη διαμόρφωση των στρατηγικών επιλογών που θα οδηγήσουν στην επίτευξη ενός μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού οράματος για τη χώρα.

Η διατύπωση της πρότασης του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) για την περίοδο 2007-2013 και ο συντονισμός των διαδικασιών εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ). Το ΕΣΠΑ διαμορφώθηκε σε συνεργασία με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία, τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές και σε διαβούλευση με την ΕΕ, στο πλαίσιο μιας ενδυναμωμένης σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο εταιρικής σχέσης, σύμφωνα με το άρθρο 28 του Γενικού Κανονισμού των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Η αρχή της **εταιρικής σχέσης**¹ εφαρμόστηκε πλήρως στις διαδικασίες κατάρτισης του ΕΣΠΑ και βασίστηκε στην αρχή της **διαφάνειας**. Η συμμετοχή των εταίρων στη διαδικασία προέκυψε με βάση την αντιπροσωπευτική εκπροσώπηση τομέων πολιτικής και κοινωνικών ομάδων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, την πλήρη κάλυψη του εύρους των πολιτικών και ειδικών οριζόντιων θεμάτων που αναπτύσσονται στο ΕΣΠΑ, κατά τις απαιτήσεις του Γενικού Κανονισμού.

Καθ' όλη τη διάρκεια της διαβούλευσης δημοσιοποιήθηκαν στην ιστοσελίδα του ΥΠΟΙΟ και κοινοποιήθηκαν σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς τα βασικά υποστηρικτικά έγγραφα του σχεδιασμού. Οι προτάσεις των φορέων αναρτήθηκαν σε ειδική ιστοσελίδα του ΥΠΟΙΟ για την 4η Προγραμματική Περίοδο, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα ευρύτερου διαλόγου και ενημέρωσης των πολιτών.

Ιδιαίτερη προσπάθεια καταβλήθηκε ώστε οι αρμοδιότητες και η συμμετοχή των εταίρων να διευρυνθούν κατά το μέγιστο, σε όλες τις φάσεις του σχεδιασμού (υποβολή και επεξεργασία προτάσεων, συστηματική ενημέρωση, διοργάνωση ειδικών συσκέψεων, εισροές στα προσχέδια του ΕΣΠΑ κλπ). Η οργάνωση των διαδικασιών αποσκοπούσε στην ενεργή και ευρύτερη δυνατή συμμετοχή τους και στην αξιοποίηση των προτάσεων που διαμόρφωσαν. Οι προτάσεις αυτές αποτέλεσαν αντικείμενο συστηματικής επεξεργασίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΟΙΟ και βασική εισροή στα προσχέδια του ΕΣΠΑ.

Τα **κυριότερα ορόσημα** στο πλαίσιο της μέχρι σήμερα διαβούλευσης και του αναπτυξιακού προγραμματισμού ήταν τα εξής:

Με την αποστολή της **1^{ης} Εγκυκλίου** στους φορείς ευθύνης τομεακών και περιφερειακών πολιτικών Εκκίνηση τον Ιούνιο 2004 ξεκίνησαν και επίσημα οι **διαδικασίες σχεδιασμού** του ΕΣΠΑ.

Στη συνέχεια προσδιορίστηκαν τα **όργανα και τα επίπεδα κατάρτισης του ΕΣΠΑ** ως εξής:

- **«Διυπουργική Επιτροπή Συντονισμού και Χάραξης Πολιτικής Αναπτυξιακού Προγραμματισμού 2007-2013»**, ως ο κεντρικός συντονιστικός μηχανισμός που θέτει το βασικό πλαίσιο πολιτικής του ΕΣΠΑ, στην οποία προΐσταται ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών.
- **«Ομάδα Σχεδιασμού και Κατάρτισης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού 2007-2013»** και **«Επιστημονική-Οργανωτική Γραμματεία Σχεδιασμού του ΕΣΠΑ»** του ΥΠΟΙΟ, οι οποίες υποστηρίζουν την παραπάνω Επιτροπή σε συνεχή βάση.
- **«Ομάδες Σχεδιασμού Προγραμμάτων Υπουργείων και Περιφερειών»** (ΟΣΠ). Αποτελούν το σύνδεσμο του Υπουργείου / Περιφέρειας με την Ομάδα Κατάρτισης και υποστηρίζουν την Περιφέρεια /Υπουργείο για τη συμμετοχή της /του στο σχεδιασμό του ΕΣΠΑ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ). Στελεχώνονται από προσωπικό των

¹ όπως αποτυπώνεται στα Άρθρα 11 και 28.1 του Γενικού Κανονισμού των Ταμείων

υφιστάμενων Διαχειριστικών Αρχών, των Υπουργείων και των Περιφερειών και υποστηρίζονται από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες.

Η **2η Εγκύκλιος** του ΥΠΟΙΟ, που απεστάλη τον Οκτώβριο 2004 σε πάνω από 60 φορείς (κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, Υπουργεία, Περιφέρειες κλπ), περιλάμβανε το προγραμματικό πλαίσιο της περιόδου 2007-2013, τα προς διαμόρφωση έγγραφα καθώς και το χρονικό προγραμματισμό εκπόνησής τους, τη μεθοδολογία και τις διαδικασίες για την κατάρτιση των κατευθύνσεων της εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης και των Τομεακών και Περιφερειακών προτεραιοτήτων ανάπτυξης.

Στη βάση ερωτηματολογίου της 2ης Εγκυκλίου, **το Φεβρουάριο του 2005** υπεβλήθησαν 34 αναλυτικές προτάσεις Υπουργείων και Περιφερειών με τις βασικές αναπτυξιακές επιλογές τους.

Στο διάστημα Ιουνίου-Ιουλίου 2005 διοργανώθηκαν από τις 13 Περιφέρειες αντίστοιχα **Περιφερειακά Αναπτυξιακά Συνέδρια**, με σκοπό την επεξεργασία των αρχικών αναπτυξιακών κατευθύνσεων από όλους τους εμπλεκόμενους, σε περιφερειακό επίπεδο, φορείς ενώ σε αρκετές περιπτώσεις προηγήθηκε αντίστοιχη διαβούλευση σε νομαρχιακό επίπεδο.

Στο πλαίσιο του **1ου Εθνικού Αναπτυξιακού Συνεδρίου** (Ιούλιος 2005) διαμορφώθηκαν και υπεβλήθησαν στο ΥΠΟΙΟ 42 επικαιροποιημένες συνοπτικές προτάσεις από Υπουργεία / Περιφέρειες / άλλους φορείς, με κωδικοποίηση των προτεραιοτήτων τους.

Τον **Οκτώβριο του 2005** υποβλήθηκε στην Ε.Ε. και παρουσιάστηκε στις Επιτροπές Οικονομικών και Ευρωπαϊκών Κοινοτικών Υποθέσεων του Ελληνικού Κοινοβουλίου το Ελληνικό **Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008** (ΕΠΜ), σύμφωνα με τις κατευθύνσεις που δόθηκαν μετά την αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισαβόνας (ΣΤΛ). Σε όλη τη διαδικασία κατάρτισης του Ελληνικού ΕΠΜ, εκφράστηκε η προσπάθεια για στενότερη σύνδεση των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής με τη ΣΤΛ, και αντιμετωπίστηκε ως διαδραστική διαδικασία σε σχέση με την κατάρτιση του ΕΣΠΑ.

Παράλληλα προωθούνται οι διαδικασίες αναμόρφωσης του Εθνικού Σκέλους του ΠΔΕ σε ένα μακροπρόθεσμο αναπτυξιακό πρόγραμμα με εξειδικευτή του σε ετήσια βάση και με συγκεκριμένες δομές και διαδικασίες διαχείρισης.

Η διαβούλευση υποστηρίχθηκε επίσης από τις ακόλουθες ειδικές **θεματικές συναντήσεις** :

- Το **Νοέμβριο του 2005** και τον **Ιούνιο του 2006** με τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους, αποσκοπώντας στην προώθηση της αποτελεσματικότερης ενσωμάτωσης, στην εθνική αναπτυξιακή στρατηγική, των επιμέρους οριζόντιων και ειδικών θεμάτων (π.χ. ισότητα ευκαιριών, ρόλος και συμβολή επιμέρους τομέων, κοινωνικών ομάδων, φορέων κλπ).
- Το **Δεκέμβριο του 2005** με τα Υπουργεία και τις Περιφέρειες, με στόχο την επίτευξη της μέγιστης συνέργειας μεταξύ περιφερειακών και τομεακών στρατηγικών.

Στο **2ο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο (Δεκέμβριος 2005)**, παρουσιάστηκε από το ΥΠΟΙΟ έγγραφο εργασίας - προσχέδιο του στρατηγικού μέρους του ΕΣΠΑ προς σχολιασμό του από τους αρμόδιους φορείς.

Το διάστημα Δεκεμβρίου 2005-Μαΐου 2006 ακολούθησε μία περίοδος συνεργασίας με τους εμπλεκόμενους, στο σχεδιασμό, φορείς και εταίρους και επεξεργασίας των σχολίων που ελήφθησαν από αυτούς, με στόχο την ενσωμάτωση των προτάσεών τους στο υπό διαμόρφωση ΕΣΠΑ.

Στην πλειονότητα των ανωτέρω ενεργειών συμμετείχαν ως παρατηρητές ή εισηγητές **εκπρόσωποι των Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ)**, με τους οποίους περιοδικά οργανώνονταν και επιμέρους άτυπες συναντήσεις εργασίας.

Μετά την ολοκλήρωση του νέου κανονιστικού πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ και της αποκωδικοποίησης των απαιτήσεών του, το ΥΠΟΙΟ κατάρτισε και απέστειλε στις **31/5/2006** την **3η Εγκύκλιο**, με την οποία εξειδικεύονταν οι αρχές που διέπουν τη δομή και το περιεχόμενο των ΕΠ, προκειμένου οι Ομάδες Σχεδιασμού Προγράμματος (ΟΣΠ) των Υπουργείων και των Περιφερειών και κατ' επέκταση οι αρμόδιες αρχές προγραμματισμού, να έχουν την κατάλληλη υποστήριξη και καθοδήγηση κατά τη διαδικασία εκπόνησης των ΕΠ. Υποστηρικτικά απεστάλη ειδική Τεχνική Οδηγία με τη δομή, το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2007-2013.

Στο **3^ο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο (Ιούνιος 2006)** παρουσιάστηκε επικαιροποιημένο έγγραφο εργασίας - προσχέδιο του στρατηγικού μέρους του ΕΣΠΑ προς σχολιασμό από τους φορείς, η πρόοδος στο σχεδιασμό των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων στη βάση της 3^{ης} Εγκυκλίου καθώς και το χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης του σχεδιασμού. Επίσης, υπήρξε ενημέρωση για τα συμπεράσματα από τη διαδικασία της διαβούλευσης με τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους.

Τον **Οκτώβριο του 2006** διεξήχθη το **4^ο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο** όπου παρουσιάστηκαν προτάσεις σχετικά με τους μηχανισμούς εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2007-2013, το ενδεικτικό πλαίσιο κριτηρίων διαχειριστικής επάρκειας των δυνητικών δικαιούχων της περιόδου 2007-2013 και το χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης του Εθνικού Αναπτυξιακού Σχεδιασμού της νέας προγραμματικής περιόδου. Επίσης υπήρξε ενημέρωση σχετικά με την πρόοδο του νέου κύκλου διαβούλευσης με τους εμπλεκόμενους φορείς χάραξης πολιτικής και τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, με αντικείμενο το σχεδιασμό του Πλαισίου Διαχείρισης, Παρακολούθησης & Ελέγχου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και τα κριτήρια διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων της περιόδου 2007-2013.

Η εποικοδομητική συνεργασία και ευρεία συναίνεση που διασφαλίστηκε κατά την κατάρτιση του ΕΣΠΑ δεν εξαντλείται στο στάδιο του στρατηγικού σχεδιασμού και της επιχειρησιακής εξειδίκευσης των ΕΠ αλλά επεκτείνεται και στην ενεργοποίηση, εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση των παρεμβάσεων.

1.2 Κυριότερες εισροές και μεθοδολογία κατάρτισης του ΕΣΠΑ

Το ΕΣΠΑ αποτελεί το έγγραφο αναφοράς για τον προγραμματισμό των Ταμείων της ΕΕ σε εθνικό επίπεδο για την περίοδο 2007-2013. Εκπονήθηκε **στο πλαίσιο της νέας Στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «...εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου».

Για τη διαμόρφωση των διαδοχικών σχεδίων του ΕΣΠΑ 2007-2013 ως εγγράφου προγραμματισμού, αξιοποιήθηκαν εισροές από ένα σημαντικό αριθμό προτάσεων που υπεβλήθησαν στο ΥΠΟΙΟ, κατευθύνσεων - πολιτικών επιλογών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ποσοτικών δεδομένων και μελετών, που τυποποιούνται σε 3 επίπεδα:

- Στο επίπεδο του **κοινωνικού διαλόγου και της διαβούλευσης** που αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.
- Στο επίπεδο των εισροών και της συνεργασίας με τις **υπηρεσίες της ΕΕ**.
- Στο επίπεδο των **τεχνικών αναλύσεων και μελετών** (εσωτερικά στις υπηρεσίες του ΥΠΟΙΟ, εξωτερικά από λοιπούς φορείς κλπ).

Η υφιστάμενη διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε επιμέρους ενότητες ακολουθεί τις σχετικές προδιαγραφές του Γενικού Κανονισμού, αναλυτικότερες κατευθύνσεις των Γενικών Διευθύνσεων (ΓΔ) Περιφερειακής Πολιτικής και Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων της ΕΕ καθώς και κείμενα τεχνικών κατευθύνσεων (Fiches) που εκδόθηκαν από την ΕΕ για ειδικά θέματα.

Οι αποφάσεις του **Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2005**, με τις οποίες διασφαλίστηκαν έως το 2013 οι πόροι της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής για τη χώρα, οι νέοι **Κανονισμοί** των Ταμείων της ΕΕ, καθώς και οι **Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής**, αποτέλεσαν το πλαίσιο στο οποίο βασίστηκαν, μεταξύ των άλλων, οι εθνικές αρχές προκειμένου να προσεγγίσουν τις βασικές παραμέτρους του αναπτυξιακού προγραμματισμού (ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και προοπτικές, διαμόρφωση εναλλακτικών επιλογών, αναπτυξιακή στρατηγική, εξειδίκευση σε βασικές θεματικές και χωρικές προτεραιότητες, χρηματοδότηση, νέο πλαίσιο διαχείρισης και εφαρμογής, «αρχιτεκτονική» των ΕΠ) και να καταρτίσουν το ΕΣΠΑ.

Επιπλέον, τα κυριότερα έγγραφα της ΕΕ που αναφέρονται στην αναθεωρημένη **Στρατηγική της Λισσαβώνας**² και το **Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων** για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008, ελήφθησαν υπόψη κατά τη διαμόρφωση των βασικών στρατηγικών επιλογών - προτεραιοτήτων, καθώς συνιστούν κεντρικές μακροπρόθεσμες επιλογές για την Ε. Ένωση, στις οποίες κλήθηκε να συμβάλει και η αναπτυξιακή πολιτική του νέου ΕΣΠΑ.

Οι κατευθύνσεις της «Διυπουργικής Επιτροπής Συντονισμού και Χάραξης Πολιτικής Αναπτυξιακού Προγραμματισμού 2007-2013», αποτέλεσαν καθοριστικές εισροές τόσο στο Στρατηγικό όσο και στο Επιχειρησιακό Μέρος του ΕΣΠΑ, με βασικές κατευθύνσεις και στρατηγικές επιλογές σε εθνικό επίπεδο.

² Communication from the Commission to the spring European Council: Time to move up a gear, Brussels, 25.1.2006, ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 12ης Ιουλίου 2005 σχετικά με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για τις οικονομικές πολιτικές των κρατών μελών και της Κοινότητας (2005-2008) (2005/601/ΕΚ), ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 12ης Ιουλίου 2005 για τις κατευθυντήριες γραμμές των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών (2005/600/ΕΚ).

Το **Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2005-2008** καθώς και δεδομένα που αφορούν στις μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές (ΥΠΟΙΟ, ΕΣΥΕ, διεθνείς οργανισμοί κλπ) αξιοποιήθηκαν για την ανάλυση του κεφαλαίου για την υφιστάμενη κατάσταση.

Στατιστικά δεδομένα των υπηρεσιών της ΕΕ που αφορούν στη χωρική επιλεξιμότητα των Περιφερειών (Eligibility statistics), στοιχεία της Eurostat και πρόσφατες εκθέσεις της Ε. Επιτροπής και διεθνών οργανισμών με δεδομένα ανά τομέα πολιτικής³ αξιοποιήθηκαν για την αποτύπωση και δυναμική ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Η ανάλυση αυτή εμπλουτίστηκε επίσης από τα πορίσματα εκθέσεων αποτίμησης των συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων σε προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού⁴ καθώς και από τη χωρική ανάλυση.

Η σε βάθος ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης καθώς και η διαμόρφωση εναλλακτικών στρατηγικών επιλογών αποτέλεσαν μία από τις πρώτες επεξεργασίες στο πλαίσιο του προγραμματισμού, που τροφοδοτήθηκαν επίσης από τα συμπεράσματα της **Έκθεσης Γενικής Μελέτης Προοπτικών Ανάπτυξης της Ελλάδας** (Σεπτέμβριος 2005), καθώς και από τα παραδοτέα **5 Θεματικών Μελετών**⁵ που εκπονήθηκαν για λογαριασμό της ΔΑ ΚΠΣ/ΕΥΣΣΑΑΠ του ΥΠΟΙΟ και λειτούργησαν ως προσχέδιο των θεματικών προτεραιοτήτων της αναπτυξιακής στρατηγικής και υποστήριξαν τη διαβούλευση.

Στην εξειδίκευση των **θεματικών και χωρικών προτεραιοτήτων** του ΕΣΠΑ συνέβαλαν και εισροές από προτάσεις των αρμοδίων Υπουργείων, των Περιφερειών και κοινωνικοοικονομικών εταίρων που κατατέθηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της διαβούλευσης καθώς και από τα υποβληθέντα στο ΥΠΟΙΟ Προσχέδια Αναπτυξιακών και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Βάσει των ανωτέρω, η **στοχοθεσία του ΕΣΠΑ** διατυπώθηκε σε 4 επίπεδα:

- στο επίπεδο των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ,
- στο επίπεδο των θεματικών (5) και χωρικών (5) προτεραιοτήτων, όπως απαιτείται από το Γενικό Κανονισμό των Ταμείων,
- στο επίπεδο των Γενικών Στόχων (18), στους οποίους αναλύεται κάθε θεματική προτεραιότητα,
- στο επίπεδο των ειδικών στόχων και των κύριων μέσων επίτευξης.

Παράλληλα, η αναπτυξιακή στρατηγική διαμορφώθηκε και με γνώμονα **εθνικές πολιτικές** που διατυπώνονται σε στρατηγικά έγγραφα όπως η Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, η Ψηφιακή Στρατηγική 2006-2013, το Ύψεδιο Ανάπτυξης Μεταφορών 2007-2013 και εικοσαετίας' (ΥΜΕ), Εθνική Λιμενική Πολιτική (ΥΕΝ), το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 κλπ.

Η ενότητα με τον **κατάλογο – σύνοψη των ΕΠ και την αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ** διαμορφώθηκε στη βάση του πλαισίου / περιορισμών των νέων Κανονισμών της ΕΕ και της εθνικής επιλογής για μικρότερο αριθμό των συγχρηματοδοτούμενων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και λιγότερων αλλά αποτελεσματικότερων Διαχειριστικών Αρχών σε σχέση με την περίοδο 2000-2006, καθώς και με στοιχεία από τα προσχέδια των ΕΠ.

Η εκ των προτέρων επαλήθευση της αρχής της **προσθετικότητας** διενεργήθηκε στη βάση των μεθοδολογικών κατευθύνσεων της ΕΕ⁶, με στοιχεία δημοσίων δαπανών του ΠΔΕ, του Κρατικού Προϋπολογισμού, των ΔΕΚΟ και της εθνικής συμμετοχής στην περίοδο προγραμματισμού 2000-2006.

Το **πλαίσιο χρηματοδότησης** διαμορφώθηκε στη βάση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2005 και των προδιαγραφών - περιορισμών των νέων Κανονισμών και προέκυψε με βάση τις αναπτυξιακές ανάγκες ανά τομέα και Περιφέρεια στην επόμενη περίοδο, συνεκτιμώντας τις ανάγκες ολοκλήρωσης των συνεχιζόμενων έργων της προηγούμενης περιόδου και τις απαιτήσεις για δράσεις που εξυπηρετούν τη ΣΤΛ. Βασική επιλογή

³ Ενδεικτικά αναφέρονται: Communication from the Commission to the spring European Council: Time to move up a gear (Brussels, 25.1.2006), Ετήσια Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας -World Competitiveness Yearbook του Ιδρύματος IMD, GEM - London Business School, World Economic Forum, "Indicators for monitoring the 2004 Employment Guidelines - 2005 compendium" DG Employment Social Affairs and Equal Opportunities, στοιχεία της ΕΣΥΕ, Τράπεζα της Ελλάδος, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2005/Υπουργείο Ανάπτυξης/ΕΣΑΑ, Έκθεση Στρατηγικής για τις Συντάξεις 2005.

⁴ Πχ. «Επιπτώσεις των Διάρθρωτικών Πολιτικών της ΕΕ στην Ελλάδα 1989 - 2006» ΚΕΠΕ Οκτώβριος 2005, Εκθέσεις Ενημέρωσης Ενδιάμεσης Αξιολόγησης ΕΠ του Γ ΚΠΣ του 2005, «Εξέλιξη και προσδιοριστικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας: Βασικοί Δείκτες», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών-Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Δεκέμβριος 2005.

⁵ Ανθρώπινο Δυναμικό, Ανταγωνιστικότητα, Περιβάλλον, Μεταφορές, Περιφερειακή Ανάπτυξη.

⁶ The new programming period 2007-2013. Methodological working documents. Working Document No.3. The verification of additionalty for the Convergence objective.

ήταν η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων της Δ' περιόδου προς όφελος της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Οι βασικές αρχές που διέπουν τους **μηχανισμούς εφαρμογής** αποτέλεσαν αντικείμενο ευρείας διαβούλευσης (4^ο Εθνικό Αναπτυξιακό Συνέδριο, Οκτώβριος 2006) και αποτυπώθηκαν σε κείμενα θέσεων των συμμετεχόντων φορέων: α) για το σχεδιασμό του Πλαισίου Διαχείρισης, Παρακολούθησης & Ελέγχου των ΕΠ της περιόδου 2007-2013, και β) για τα Κριτήρια διαχειριστικής επάρκειας δυνητικών Δικαιούχων των ΕΠ. Συμπληρώθηκαν από τα πορίσματα συστηματικής ανάλυσης των απαιτήσεων των νέων Κανονισμών της ΕΕ (Γραμματεία σχεδιασμού του ΕΣΠΑ, ΜΟΔ ΑΕ, ΔΑ ΚΠΣ/ΕΥΣ) και σχετικής μελέτης που εκπονήθηκε για το ΥΠΟΙΟ με θέμα τη «Βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου των ΕΠ του ΚΠΣ 2000 – 2006, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και του Ταμείου Συνοχής και στην προσαρμογή αυτών για την περίοδο 2007 – 2013».

Η **ποσοτικοποίηση των στόχων** στο επίπεδο του ΕΣΠΑ ακολούθησε το μεθοδολογικό πλαίσιο που προτείνει η ΕΕ⁷ και βασίσθηκε σε μία προσέγγιση «από κάτω προς τα πάνω», κατά την οποία συνεκτιμήθηκε η συμβολή των ποσοτικοποιημένων στόχων (δεικτών) που περιλαμβάνονται στο επίπεδο των επιμέρους σχεδίων ΕΠ. Το πλέγμα ποσοτικοποιημένων στόχων του ΕΣΠΑ διαμορφώθηκε με βάση την αρχή της αναλογικότητας σε ένα περιορισμένο αριθμό δεικτών εκροών, αποτελεσμάτων και, όπου ήταν δυνατό, επιπτώσεων ανά θεματική προτεραιότητα.

Σχόλια, παρατηρήσεις και κατευθύνσεις των υπηρεσιών της ΕΕ που διατυπώθηκαν επί των ανωτέρω τροφοδότησαν όλες τις επιμέρους Ενότητες του ΕΣΠΑ.

⁷ The New Programming Period, 2007-2013: Methodological Working Papers. Working Paper no. 2. INDICATORS FOR MONITORING AND EVALUATION: A PRACTICAL GUIDE.

2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

2.1 Εισαγωγή: Συνοπτική αποτίμηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας

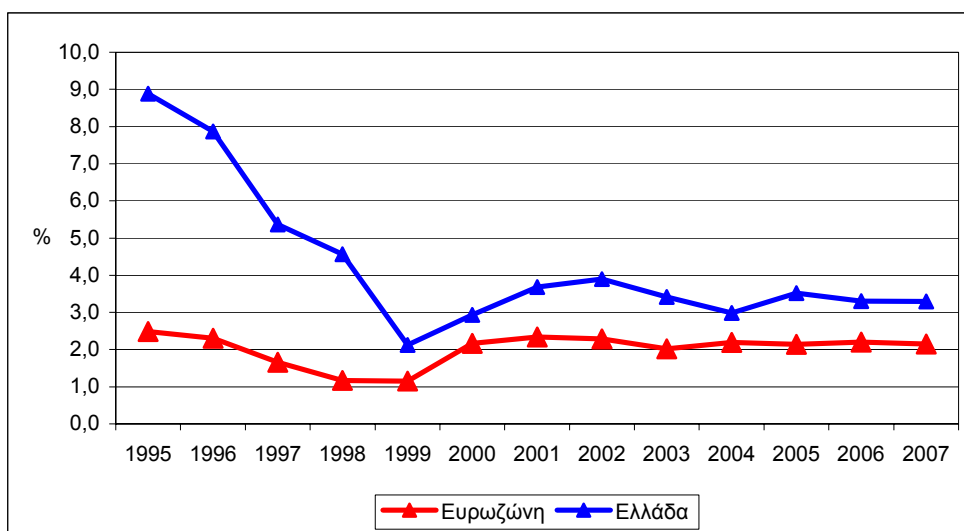
Η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας τις τελευταίες δεκαετίες επηρεάστηκε μεταξύ άλλων από:

- Το μακροοικονομικό περιβάλλον που επιδρά στην ανταγωνιστικότητα είτε άμεσα (πχ. πληθωρισμός) είτε έμμεσα (καθώς, για παράδειγμα, το δημόσιο έλλειμμα και χρέος επηρεάζουν το κόστος χρηματοδότησης των επιχειρήσεων).
- Παράγοντες που επηρεάζουν το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων, όπως το κόστος εργασίας σε σχέση με την εξέλιξη της παραγωγικότητας (η ταχύτερη αύξηση της οποίας εμποδίστηκε, μεταξύ άλλων, από την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και των συστημάτων κατάρτισης, επανακατάρτισης, και δια βίου μάθησης), το φορολογικό σύστημα, το διοικητικό βάρος στις επιχειρήσεις, η ποιότητα των δημόσιων υποδομών.
- Θεσμικά χαρακτηριστικά της οικονομίας, όπως η οργάνωση των αγορών προϊόντος και συντελεστών παραγωγής, το μέγεθος του δημοσίου τομέα και το εύρος της συμμετοχής του στην παραγωγική διαδικασία, η αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης, η αποτελεσματική λειτουργία των αγορών χρήματος και κεφαλαίου, η παραγωγική δομή της οικονομίας και η οργανωτική δομή των επιχειρήσεων: για παράδειγμα, η κυριαρχία των Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΠΜΕ) και των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜΜΕ) καθιστά δυσκολότερη τόσο την υιοθέτηση καινοτομίας όσο και την προσαρμογή στα δεδομένα των ολοκληρωμένων παγκόσμιων αγορών.

Για αρκετούς από αυτούς τους παράγοντες υπήρξε διαχρονικά σημαντική πρόοδος (αλλά, και πάλι, όχι πάντα επαρκής, όπως στις δημόσιες υποδομές) ενώ σε άλλους παράγοντες, όπου ήταν επιβεβλημένες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις (πχ, άνοιγμα αγορών και αύξηση του ανταγωνισμού), αυτές μέχρι πρόσφατα καθυστέρουσαν ή ήταν περιορισμένης κλίμακας (πχ, αγορά ενέργειας, εργασίας).

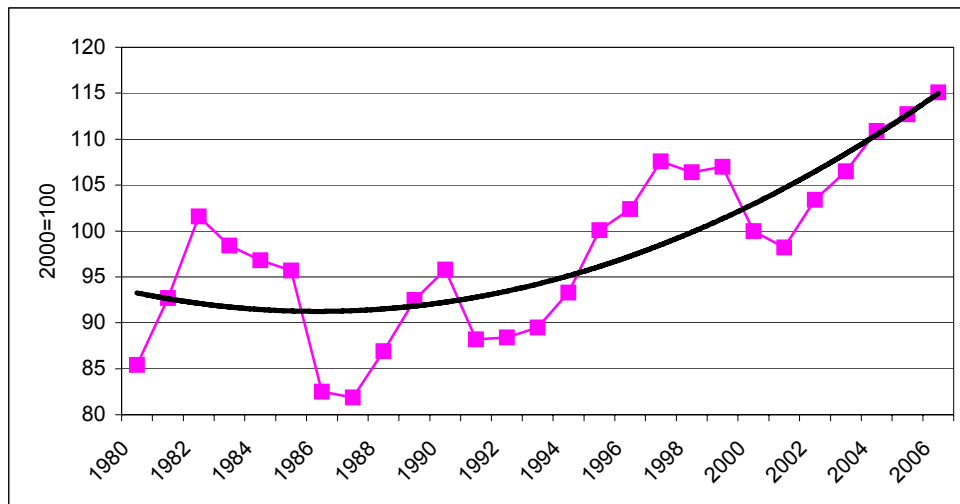
Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζονται δύο από τους συνήθεις δείκτες που χρησιμοποιούνται για την διαχρονική μέτρηση της ανταγωνιστικότητας: ο διαφορικός πληθωρισμός (όπου η μείωση είναι ιδιαίτερα σημαντική αλλά παραμένει μία διαφορά που ξεπερνάει την μία ποσοστιαία μονάδα) και η πραγματική σταθμισμένη ισοτιμία (όπου διαχρονικά παρατηρούμε μία τάση χειροτέρευσης).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1 -Μεταβολή εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή



Πηγή : ΕΕ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2 - Πραγματική σταθμισμένη ισοτιμία στην Ελλάδα



Πηγή : Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006

Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις και δείκτες, το επίπεδο της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας εξακολουθεί να παραμένει συγκριτικά χαμηλό, πράγμα που υπονομεύει την εξασφάλιση συνθηκών αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης. Με βάση τις εκτιμήσεις των οργανισμών WEF (World Economic Forum) και IMD (International Institute for Management Development) για την ανταγωνιστικότητα που καλύπτουν πολλές χώρες και ένα πολύ ευρύτερο φάσμα παραγόντων, άλλοτε με ποσοτική και άλλοτε με ποιοτική προσέγγιση, η χώρα μας καταλαμβάνει την προτελευταία θέση μεταξύ των χωρών μελών της ΕΕ. Το 2005, πάντως, υπάρχει μία σημαντική βελτίωση κατά τέσσερις θέσεις της ανταγωνιστικότητας στην κατάταξη των χωρών του IMD.

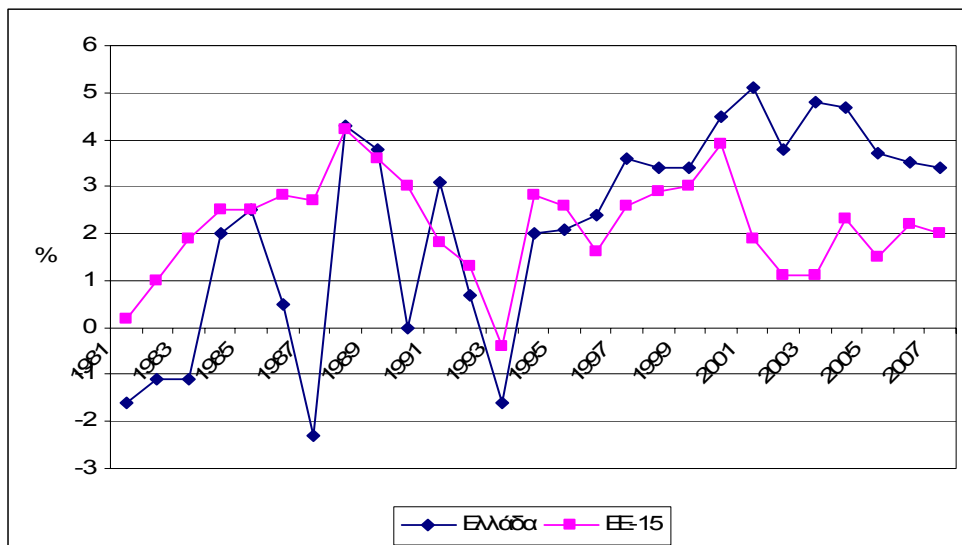
Σε ό,τι αφορά στις επιδόσεις των χωρών μελών της ΕΕ σε σχέση με τους στόχους της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, η χώρα μας ξεκίνησε από τιμές αφετηρίας αναλογικά χαμηλές για αρκετούς από τους διαρθρωτικούς δείκτες (όπως, για παράδειγμα στα ποσοστά απασχόλησης, ιδιαίτερα των γυναικών και των εργαζόμενων μεγαλύτερης ηλικίας, τις δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ, το ποσοστό ατόμων που απειλούνται από φτώχεια, και τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, την ενεργειακή ένταση της οικονομίας). Τα προηγούμενα χρόνια σε κάποιους τομείς σημειώθηκε σημαντική πρόοδος και σε άλλους μικρότερη, αλλά ήδη με την εφαρμογή του Προγράμματος Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων 2005 - 2008 η τάση βελτίωσης φαίνεται να παγιώνεται και να αποκτά σημαντική δυναμική.

2.2 Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές⁸

Η Ελληνική οικονομία κατά τα διάρκεια της δεκαετίας του 1980 αναπτύχθηκε με μέσο ρυθμό 0,7% έναντι 2,4% της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 (παρά την δημοσιονομική επέκταση και την ταχεία συσσώρευση δημοσίου χρέους), με αποτέλεσμα να υπάρξει απόκλιση του κατά κεφαλήν εισοδήματος από το μέσο εισόδημα των χωρών αυτών (σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης). Από τη δεκαετία του 1990, όμως, ο ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνεται. Μια σειρά παραγόντων συνετέλεσαν στην ανάκαμψη αυτή: η δημοσιονομική επέκταση κυρίως λόγω της προετοιμασίας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, οι εισροές κοινοτικών κονδυλίων (ΚΠΣ), η πιστωτική επέκταση ως αποτέλεσμα της πορείας ονομαστικής σύγκλισης και, πιο πρόσφατα, η συνεισφορά τομέων όπως η ναυτιλία και ο τουρισμός οδήγησαν σε υψηλούς **ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης**, κατά μέσον όρο υψηλότερους από τον αντίστοιχο ρυθμό της ΕΕ-15 (3% για την περίοδο 1991 - 2004 έναντι 2% για την ΕΕ-15).

Ο ρυθμός ανάπτυξης για το 2005 διαμορφώθηκε στο 3,7%, ενώ για το 2006 και 2007 προβλέπεται επιτάχυνση στο 3,8% με το ρυθμό να φθάνει το 4% το 2008. Ήδη το 1^ο εξάμηνο του 2006, ο ρυθμός ανάπτυξης έφθασε το 4,1%, με ευνοϊκές ενδείξεις και προοπτικές για το υπόλοιπο του έτους, γεγονός που δείχνει ότι η ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας θα μπορούσε να ξεπεράσει το τις προβλέψεις του Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Οι προβλέψεις για διατήρηση της αναπτυξιακής δυναμικής και του διαφορικού ρυθμού μεγέθυνσης (κοντά στην 1,5 ποσοστιαία μονάδα) επιβεβαιώνονται και από διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

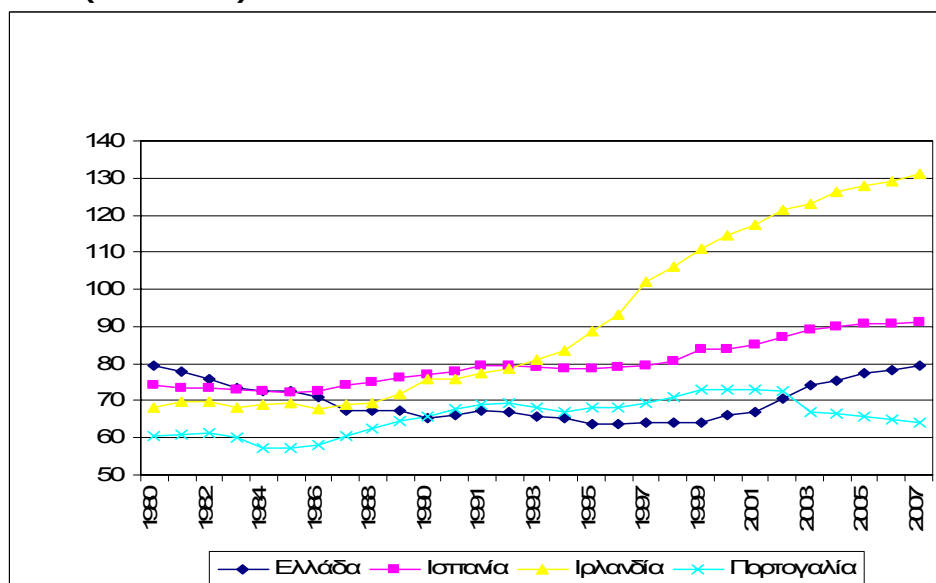
⁸ Σημειώνεται ότι τα στοιχεία του ΑΕΠ που χρησιμοποιούνται στο ΕΣΠΑ είναι στοιχεία προ της αναθεώρησης που ανακοίνωσε η ΕΣΥΕ (Σεπτέμβριος 2006).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3 -Ρυθμός ανάπτυξης της Ελλάδας και της ΕΕ-15 (ΕΕ15=100)


Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006.

Παρά την ταχεία ανάπτυξη των πρόσφατων ετών, όμως, το επίπεδο του κατά κεφαλήν προϊόντος της Ελλάδας σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης εξακολουθεί να υπολείπεται των προηγμένων χωρών της ΕΕ. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει το μέγεθος της πρόκλησης αλλά και των προσπαθειών που θα πρέπει να καταβληθούν προκειμένου να μειωθούν οι εισοδηματικές ανισότητες σε σχέση με την Ε.Ε. και να επιτευχθεί πραγματική σύγκλιση στο ορατό μέλλον.

Το 2005, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης βελτιώθηκε σημαντικά στο 77,3% του μέσου όρου της ΕΕ 15, από 75,5% το 2004. Η πραγματική αύξηση των 1,8 ποσοστιαίων μονάδων είναι περίπου τριπλάσια της μέσης ετήσιας αύξησης που παρουσίασε ο σχετικός δείκτης την περίοδο 1994-2001. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πορεία του ρυθμού ανάπτυξης στη χώρα για τη διετία 2006-2007 που προαναφέραμε, το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μονάδες σταθερής αγοραστικής δύναμης στο τέλος της περιόδου αυτής θα προσεγγίσει το 84% του κοινοτικού μέσου.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4 -Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης) (ΕΕ15=100)


Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2006.

Παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, η αύξηση της **απασχόλησης** από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας ήταν σχετικά περιορισμένη: ο μέσος ετήσιος ρυθμός ήταν 0,8% έναντι

1,2% της ΕΕ-15 (που είχε όμως πολύ χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης) και έναντι 0,9% της περιόδου 1981 – 1995 όπου επίσης η εγχώρια ανάπτυξη ήταν πολύ χαμηλότερη. Η ανεργία αυξήθηκε από 7,1% τη δεκαετία 1981 – 1990 (σε εθνικολογιστική βάση) σε 10% τη δεκαετία 1991 – 2000 για να φθάσει το 11% το 2004. Το 2005 μειώθηκε στο 10,4%, ενώ οι προβλέψεις του προϋπολογισμού για το 2006 και το 2007 είναι ότι θα μειωθεί περαιτέρω στο 9,2% και το 8,2% αντίστοιχα. Οι προβλέψεις αυτές για την τάση μείωσης του ποσοστού ανεργίας επιβεβαιώνονται και από τις προβλέψεις τόσο του ΟΟΣΑ όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ανεργία, πάντως, έχει διαρθρωτικά χαρακτηριστικά, με τη μακροχρόνια ανεργία και την ανεργία των νεοειρχόμενων στην αγορά, των νέων και των γυναικών να αποτελούν σημαντικές παραμέτρους του προβλήματος. Το ποσοστό απασχόλησης, πάντως, βρίσκεται σε ανοδική τροχιά φθάνοντας το 60,1% το 2005 από 54,6% το 1990.

Ο πληθωρισμός από 19,1% τη δεκαετία του 1980 μειώθηκε σε 9,4% την δεκαετία που ακολούθησε, στο πλαίσιο της ονομαστικής σύγκλισης, παραμένοντας όμως ταυτόχρονα σημαντικά υψηλότερος από το μέσο της ευρωζώνης και της ΕΕ-15. Το 1999 (χρονιά κρίσης για την εκπλήρωση των κριτηρίων του Μάαστριχτ) ο πληθωρισμός έφθασε το 2,6% για να ακολουθήσει στη συνέχεια και πάλι ανοδική πορεία. Τα τελευταία χρόνια ο πληθωρισμός επηρεάζεται σημαντικά από συγκυριακούς παράγοντες, όπως οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου, εξέλιξη που απεικονίζεται στην πορεία του πυρήνα του πληθωρισμού. Το 2004 ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 2,9%, για να φθάσει το 3,5% το 2005, κυρίως λόγω των συγκυριακών παραγόντων που προαναφέραμε. Ο ρυθμός μεταβολής του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή (ΕΔΚ), πάντως, παραμένει σταθερά υψηλότερος στην Ελλάδα από το μέσο όρο των χωρών στη ζώνη του ευρώ παρά το γεγονός ότι η διαφορά αυτή έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

Το **έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης** παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 και ξεπέρασε για αρκετά χρόνια το 10%, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 που ξεκίνησε η προσπάθεια ονομαστικής σύγκλισης ώστε να εξασφαλισθεί η συμμετοχή της Ελλάδας στην ευρωζώνη. Μετά την επίτευξη του στόχου αυτού, όμως, το έλλειμμα ακολούθησε και πάλι αυξητική τάση για να φθάσει το 7,8% το 2004. Η πολιτική της ήπιας δημοσιονομικής προσαρμογής που ακολουθήθηκε έκτοτε έχει ήδη αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα, με το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης να μειώνεται κατά 5,2 ποσοστιαίες μονάδες ως ποσοστό του ΑΕΠ την περίοδο 2004 - 2006 (από 7,8% σε 2,6%). Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μειώνεται για πρώτη φορά μετά την είσοδο στην ΟΝΕ κάτω από το όριο του 3% το 2006 (2,6%), για να φθάσει το 2,4% το 2007 και να ακολουθήσει πτωτική πορεία προς τον μεσοπρόθεσμο στόχο του ισοσκελισμένου ή ελαφρά πλεονασματικού προϋπολογισμού στη συνέχεια. Η προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης θα συνεχισθεί προς το στόχο αυτό, με έμφαση τόσο στη βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων οικονομικών όσο και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης.

Στο πλαίσιο της δημοσιονομικής εξυγίανσης, το πρωτογενές αποτέλεσμα της γενικής κυβέρνησης από έλλειμμα μετατρέπεται σε πλεόνασμα, υποβοηθώντας έτσι την ταχύτερη αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους, το οποίο το 2008 μειώνεται κάτω από το 100% του ΑΕΠ για πρώτη φορά μετά από το 1992. Να σημειώσουμε εδώ ότι το χρέος της γενικής κυβέρνησης ακολούθησε έντονα ανοδική πορεία από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, φθάνοντας από το 29,7% του ΑΕΠ το 1981 στο υψηλότερο σημείο του το 1997 (114%). Ταυτόχρονα, οι τόκοι εξυπηρέτησής του είχαν φθάσει να απορροφούν ακόμη και το 13,9% του ΑΕΠ (1994). Η σταδιακή μείωση του λόγου χρέους/ΑΕΠ θα προέλθει από το συνδυασμό των αυξανόμενων πρωτογενών πλεονασμάτων, των μειωμένων προσαρμογών ελλείμματος-χρέους, των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις και του υψηλού ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ.

Ένα από τα διαρθρωτικά προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας είναι ο χρόνια ελλειμματικός εξωτερικός τομέας, ως αποτέλεσμα της φθίνουσας ανταγωνιστικότητας. Το **έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως ποσοστό του ΑΕΠ (εθνικολογιστική βάση)** αυξήθηκε από 1,1% κατά τη δεκαετία του 1980 σε 2,5% τη δεκαετία του 1990, για να φθάσει το 10% το 2003. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στο διαφορικό πληθωρισμό και την έλλειψη, μέχρι πρόσφατα, κάποιων σημαντικών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Στόχος της Ελληνικής κυβέρνησης είναι να αντιστραφεί η τάση αυτή και τα πρώτα αποτελέσματα είναι ήδη ορατά, με το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών να μειώνεται ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2005 (9,2% έναντι 9,5% το 2004) και τον εξωτερικό τομέα να έχει θετική συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι προβλέψεις και προβολές για τα μακροοικονομικά μεγέθη για την περίοδο 2007-2013.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 - Προβλέψεις / προβολές μακροοικονομικών μεγεθών για την περίοδο 2007-2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ρυθμός ανάπτυξης (% μεταβολή πραγματικού ΑΕΠ)	3,8%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%
Ρυθμός μεταβολής δαπανών Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	8,0%	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%	4,0%	4,0%
Έλλειμμα γενικής κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-2,4%	-1,8%	-1,2%	-0,6%	0,0%	0,2%	0,4%
Χρέος γενικής κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	100,9%	96,9%	92,5%	87,8%	83,0%	78,3%	73,6%

Πηγή : ΥΠΟΙΟ, 2006

2.3 Μακροχρόνια βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών

2.3.1 Η δημογραφική πρόκληση

Στην Ελλάδα και κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα ο δείκτης γονιμότητας μειώθηκε από 2,57 παιδιά ανά γυναίκα, σε 1,28 παιδιά ανά γυναίκα το 2003, δηλαδή μειώθηκε κατά 50%. Από το 1970 παρατηρείται πτώση της γονιμότητας, μέχρι και το 2002. Από το 2002 και ύστερα φαίνεται μία ελαφριά ανάκαμψη στη γονιμότητα, που όπως προβλέπεται θα συνεχιστεί. Όμως αν και αναμένεται να ανέλθει στο 1,53 μέχρι το 2050, θα παραμείνει πολύ πιο κάτω από το 2,1, το βαθμό δηλαδή αναπλήρωσης του πληθυσμού. Σε βάθος χρόνου **το φαινόμενο αυτό οδηγεί σε συρρίκνωση του νεανικού πληθυσμού (0-14 ετών)**, σε διόγκωση του γεροντικού (65+ ετών) και σε συρρίκνωση του πληθυσμού των παραγωγικών ηλικιών (15-64 ετών). Αντίθετα η **θνησιμότητα μειώνεται εντυπωσιακά** από έτος σε έτος, με το προσδόκιμο ζωής στη γέννηση να έχει φτάσει το 2005 σε 76,61 χρόνια για τον άνδρα και 81,42 χρόνια για τη γυναίκα.

Σύμφωνα με τις δημογραφικές προβολές της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, από το 2005 μέχρι το 2050, ο συνολικός πληθυσμός (μετά από μία ενδιάμεση αύξηση από 11,08 εκατ. σε 11,3 εκατ.) από το 2019 αρχίζει να μειώνεται καταλήγοντας να είναι 10,7 εκατομμύρια το 2050. Σύμφωνα με τις ίδιες προβολές, ο πληθυσμός άνω των 65 ετών (ως ποσοστό του πληθυσμού από 15-64 ετών) θα αυξηθεί από 26,75% το 2005 σε 55,76% το 2050 (βλέπε Πίνακα 2), με το μεγαλύτερο μέρος της χειροτέρευσης να συγκεντρώνεται στην περίοδο μετά το 2020.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 - Προβολές Πληθυσμού για την Ελλάδα 2005 - 2050

Ηλικίες/Έτος	2005	2010	2020	2030	2040	2050
Κάτω των 15 ετών	1.596.737	1.580.078	1.529.492	1.370.566	1.320.561	1.307.097
Από 15 έως 64 ετών	7.482.321	7.581.210	7.505.246	7.253.058	6.674.492	6.080.902
Άνω των 65 ετών	2.001.654	2.082.830	2.308.186	2.626.278	3.082.763	3.390.998
ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	11.080.712	11.244.118	11.342.924	11.249.902	11.077.816	10.778.997
ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ⁹	125,36	131,82	150,91	191,62	233,44	259,43
ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ¹⁰	48,09	48,32	51,13	55,11	65,97	77,26
ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ¹¹	26,75	27,47	30,75	36,21	46,19	55,76

Πηγή: ΕΣΥΕ και Έκθεση Στρατηγικής για τις Συντάξεις, 2005.

Οι συνέπειες του φαινομένου της γήρανσης πάνω στην παραγωγικότητα δεν έχουν εξεταστεί διεξοδικά, αλλά μια ενδεχόμενη συνέπεια είναι η αδυναμία δημιουργίας και αφομοίωσης νέων

⁹ Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 65+ / Πληθυσμό ηλικίας 0-14

¹⁰ Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 65+ και 0-14 / Πληθυσμό ηλικίας 15-64

¹¹ Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 65+ / Πληθυσμό ηλικίας 15-64

τεχνολογιών από ένα ηλικιακά μεγαλύτερο εργατικό δυναμικό, κάτι το οποίο θα μπορούσε να επηρεάσει μακροχρόνια τα μεγέθη της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο αυτό αποκτούν ολοένα και **μεγαλύτερη σπουδαιότητα για την οικονομική ανάπτυξη οι πολιτικές για τη δια βίου μάθηση και για τη συμφιλίωση του επαγγελματικού βίου με την προσωπική ζωή**, έτσι ώστε να συμβάλλουν σε υψηλότερα ποσοστά γεννητικότητας και συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, οι πολιτικές για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών, ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, τα μέτρα ένταξης των νέων στην επαγγελματική ζωή και οι παρεμβάσεις για την «ενεργό γήρανση».

2.3.2 Μακροχρόνιες συνέπειες στα δημόσια οικονομικά

Σύμφωνα με τις υπάρχουσες προβολές για την επίδραση της γήρανσης του πληθυσμού στη μακροχρόνια βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών (αυτή τη στιγμή υπό αναθεώρηση), οι δημογραφικές εξελίξεις που περιγράφηκαν οδηγούν σε σημαντική αύξηση του ποσοστού της δαπάνης για συντάξεις στο ΑΕΠ μέχρι το 2050. Μικρότερη είναι η επιβάρυνση για τις δαπάνες υγείας, ενώ δεν προκύπτει επιβάρυνση για τα συστήματα μακροχρόνιας φροντίδας των ηλικιωμένων και εκπαίδευσης ή λόγω των επιδομάτων ανεργίας.

Στο πλαίσιο της προηγηθείσας ανάλυσης και την επιλογή της κυβέρνησης για εξασφάλιση της ευρύτερης δυνατής συναίνεσης για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης έχει ξεκινήσει ήδη από την άνοιξη του 2006 ο εθνικός διάλογος για το ασφαλιστικό. Ταυτόχρονα, συστάθηκε «Επιτροπή Εμπειρογνομώνων για τη Μελέτη του Ασφαλιστικού Συστήματος» στην οποία προΐσταται ο Πρόεδρος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΟΚΕ). Η επιτροπή αυτή έχει την ευθύνη και την εποπτεία για την αρτιότητα και την αντικειμενικότητα των μελετών για την αποτύπωση του μεγέθους των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Το χρονοδιάγραμμα προβλέπει ότι οι εργασίες της Επιτροπής θα έχουν ολοκληρωθεί ως το 2008, έτσι ώστε όλες οι πληροφορίες, τα σενάρια και οι προτάσεις να δημοσιοποιηθούν έγκαιρα σε όλους.

Σημαντική προτεραιότητα σε αυτό τον τομέα αποτελεί επίσης και ο **εξορθολογισμός των δαπανών διαχείρισης και λειτουργίας** του Εθνικού Συστήματος Υγείας ώστε να αντιμετωπισθούν οι αυξανόμενες δαπάνες για την υγεία που προαναφέραμε. Τα σχετικά μέτρα και πολιτικές περιγράφονται διεξοδικά στη φετινή Έκθεση Προόδου για το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005 – 2008.

Για την καλύτερη αντίληψη της αναπτυξιακής πορείας της Ελλάδας, αμέσως παρακάτω αναλύεται η δομή αλλά και η θέση της ελληνικής οικονομίας ανά κλάδο και θεματικό πεδίο συνοπτικά, προκειμένου να συναχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για την αντιμετώπιση των βασικών προβλημάτων στους συγκεκριμένους κλάδους.

2.4 Δομή της ελληνικής οικονομίας ανά κλάδο

1. Σύνθεση του ΑΕΠ ανά κλάδο

Η Ελλάδα έχει το **μεγαλύτερο γεωργικό κλάδο** (7% του ΑΕΠ) σε σχέση με τις άλλες χώρες της ΕΕ, πράγμα που δηλώνει τη σημασία της γεωργίας για τη χώρα. Η χώρα με το χαμηλότερο ποσοστό είναι το Λουξεμβούργο, όπου η γεωργία καλύπτει μόνο το 0,5% του ΑΕΠ.

Στην Ελλάδα **η μεταποίηση φτάνει το 22%** του συνολικού ΑΕΠ, ποσοστό σχετικά χαμηλό σε σύγκριση με τα ποσοστά των άλλων μελών της ΕΕ. Οι μόνες χώρες στην ΕΕ με λιγότερο κυρίαρχη βιομηχανία είναι η Κύπρος και το Λουξεμβούργο. Η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό είναι η Τσεχία, όπου το 39,3% του ΑΕΠ της προέρχεται από βιομηχανικές δραστηριότητες.

Όσον αφορά στον κλάδο των υπηρεσιών, η Ελλάδα κατέχει την έβδομη θέση, πράγμα που υποδεικνύει ότι **οι υπηρεσίες στην Ελλάδα είναι πολύ πιο σημαντικές απ' ότι η βιομηχανία**, φτάνοντας το 71% του συνολικού ΑΕΠ. Η χώρα με το υψηλότερο ποσοστό του ΑΕΠ στις υπηρεσίες είναι το Λουξεμβούργο με 83,1% ενώ το χαμηλότερο ποσοστό το έχει η Τσεχία (57,3%).

2. Εξελίξεις στην προστιθέμενη αξία, την απασχόληση και την παραγωγικότητα την τελευταία δεκαετία

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνονται οι εξελίξεις στο προϊόν, την απασχόληση και την παραγωγικότητα κατά τομέα και κλάδο την τελευταία δεκαετία (1995-2004)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 -Εξελίξεις βασικών μεγεθών ανά τομέα (μεταβολή %)

	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία			Απασχόληση			Παραγωγικότητα της εργασίας		
	1995-1999	2000-2004	1995-2004	1995-1999	2000-2004	1995-2004	1995-1999	2000-2004	1995-2004
Γεωργία,Θήρα,Αλιεία	0,70	-2,29	-1,19	-1,27	-3,42	-2,55	1,99	1,16	1,39
Δευτερογενής τομέας	2,00	2,23	2,46	-0,44	-1,82	-1,21	2,45	4,13	3,71
- Εξορυκτικές δραστηριότητες	-3,41	1,47	1,42	-3,35	-5,24	-3,02	-0,06	7,08	4,58
- Μεταποίηση	1,67	1,95	2,11	-0,44	-1,77	-1,19	2,12	3,78	3,35
- Ηλεκτρική ενέργεια,αέριο, συλλογή-διανομή νερού	5,01	3,73	4,42	0,54	-1,38	-0,80	4,44	5,18	5,25
Κατασκευές	4,03	7,13	5,58	1,81	3,76	2,83	2,18	3,25	2,67
Εμπόριο, Ξενοδοχεία, Μεταφορές	5,05	7,20	6,27	1,14	1,37	1,26	3,87	5,76	4,95
- Εμπόριο,χονδρικό-λιανικό,επισκευές αυτοκινήτων	3,37	6,35	4,65	1,31	1,34	1,34	2,04	4,94	3,27
- Ξενοδοχεία και εστιατόρια	3,90	7,29	5,56	1,77	1,38	1,71	2,08	5,83	3,79
- Υπηρεσίες μεταφορών, αποθήκευσης και επικοινωνιών	9,20	8,33	9,57	0,21	1,42	0,71	8,97	6,82	8,80
Χρηματοπιστωτικές και συναφείς υπηρεσίες	2,12	3,65	3,13	3,75	4,39	3,92	-1,57	-0,71	-0,76
- Υπηρεσίες χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης	8,72	6,95	8,06	1,55	1,57	2,12	7,06	5,30	5,82
- Διαχείριση ακινήτων, ενοικιάσεις,επιχειρηματικές δραστ/τες	0,27	2,36	1,55	4,69	5,50	4,65	-4,22	-2,98	-2,96
Λοιπές υπηρεσίες	1,50	5,69	3,32	1,80	3,42	2,35	-0,29	2,19	0,94
- Δημόσια διοίκηση και άμυνα	1,57	4,56	2,39	-0,10	2,57	1,39	1,67	1,94	0,98
- Εκπαίδευση	-0,32	6,04	2,67	2,01	4,41	2,99	-2,29	1,55	-0,31
- Υγεία και κοινωνική μέριμνα	0,69	3,53	2,21	3,50	3,15	2,64	-2,71	0,37	-0,42
- Λοιπά	5,40	10,28	7,79	2,76	3,62	2,71	2,56	6,43	4,95
Σύνολο	2,79	4,76	3,84	0,78	0,99	0,77	2,00	3,73	3,05

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί, Σεπτέμβριος 2005

Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ προκύπτει ότι είναι συνεχής και έντονη η μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, και βαθμιαία περιορίζεται στο δευτερογενή τομέα, ενώ σημαντική αύξηση της απασχόλησης παρατηρείται στον τριτογενή τομέα. Στο σύνολο της απασχόλησης το 2005, η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα διαμορφώνεται στο 12,4%, στο δευτερογενή τομέα στο 22,4%, ενώ στον τριτογενή τομέα ανέρχεται στο 65% περίπου των εργαζομένων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 -Σύνθεση της Απασχόλησης κατά Κλάδο Οικονομικής Δραστηριότητας (% συμμετοχής κάθε κλάδου στο σύνολο)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	18,0	17,9	17,3	16,1	15,6	15,4	12,6	12,4
Γεωργία, Κτηνοτροφία, Θήρα, Δασοκομία	17,7	17,6	17,0	15,8	15,2	15,1	12,3	12,1
Αλιεία	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	23,3	22,9	22,8	23,0	22,8	22,6	22,4	22,4
Ορυχεία και Λατομεία	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3	0,3	0,4
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	14,5	14,3	14,0	14,1	13,8	13,3	13,1	12,8
Παροχή Ηλεκτρικού ρεύματος φυσικού αερίου & νερού	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Κατασκευές	7,4	7,1	7,3	7,5	7,6	8,1	8,1	8,3
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	58,7	59,2	60,0	60,9	61,6	62,0	65,0	65,2
Χονδρικό & Λιανικό Εμπόριο επισκευή οχημάτων & οικιακών συσκευών	16,8	17,0	17,2	17,2	17,3	17,3	17,5	17,8
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	6,2	6,3	6,5	6,6	6,7	6,7	6,4	6,8
Μεταφορές αποθήκευση και επικοινωνίες	6,1	6,2	6,2	6,3	5,9	6,1	6,2	6,2
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικού οργανισμοί	2,3	2,4	2,6	2,6	2,5	2,6	2,6	2,6
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας εκμισθώσεις & επιχειρ. Δραστηρ.	4,8	4,9	4,9	5,4	5,8	5,8	6,5	6,6
Δημόσια Διοίκηση & άμυνα υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	7,0	7,1	7,5	7,5	7,5	7,6	8,2	8,0
Εκπαίδευση	6,0	6,0	6,1	6,4	6,4	6,6	7,2	7,1
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	4,6	4,7	4,6	4,5	4,5	4,3	5,1	5,0
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	3,5	3,4	3,2	3,3	3,7	3,6	3,6	3,5
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,6	1,6

Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε., 2006

Από τα ως άνω προκύπτει ότι ως προς τις αναπτυξιακές επιδόσεις, οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας μπορεί να καταταγούν σε τέσσερις κατηγορίες:

1. Σε κείνους όπου σημειώθηκε συγκριτικά ταχεία αύξηση της παραγωγής μαζί με αντίστοιχη γρήγορη αύξηση της παραγωγικότητας (μεταφορές-επικοινωνίες, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, ξενοδοχεία-εστιατόρια, εμπόριο) και για τους οποίους μπορεί να λεχθεί ότι λειτούργησαν ως «ατμομηχανή» της ανόδου τα τελευταία χρόνια
2. Σε κείνους όπου η αύξηση του προϊόντος δεν παρουσίασε δυναμισμό, ενώ η παραγωγικότητα αυξανόταν με ταχείς ρυθμούς, υποδηλώνοντας ουσιαστικές διαρθρωτικές αλλαγές και συγκριτικά υψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας στις μεταβαλλόμενες συνθήκες (κυρίως μεταποίηση και ο δευτερογενής τομέας γενικότερα)
3. Σε κείνους όπου η το επίπεδο μεταβολής της ΑΠΑ, σε συνδυασμό με χαμηλές αυξήσεις ή και μείωση στην παραγωγικότητα, υποδηλώνουν χαμηλό επίπεδο αναπτυξιακού δυναμισμού και σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα (πρωτογενής τομέας και τομείς δημόσιων κυρίως υπηρεσιών)

4. Σε κείνους με ικανοποιητικές αποδόσεις αν ληφθεί υπόψη η αύξηση του προϊόντος σε συνδυασμό και με την αύξηση της παραγωγικότητας (κυρίως κατασκευές).

Οι κλάδοι των τηλεπικοινωνιών και των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών παλαιότερα τελούσαν υπό τον έλεγχο του κράτους. Η απελευθέρωση τους, που άρχισε από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 εξελίχθηκε σταδιακά και οδήγησε (με υστέρηση χρόνου που είναι συνήθης στις περιπτώσεις αυτές) στα πρόσφατα χρόνια σε έντονο αναπτυξιακό δυναμισμό. Πρόκειται για μια εμπειρική επιβεβαίωση του καταλυτικού ρόλου που μπορεί να διαδραματίσουν στην ανάπτυξη οι διαρθρωτικές αλλαγές και η μετάβαση από καθεστώτα κρατικού ελέγχου σε μορφές λειτουργίας που στηρίζονται όλο και περισσότερο στις δυνάμεις της αγοράς και στον ανταγωνισμό.

2.5 Συνοπτική θέση της Ελλάδας ανά κλάδο και πεδίο της οικονομίας

2.5.1 Αγορές προϊόντων

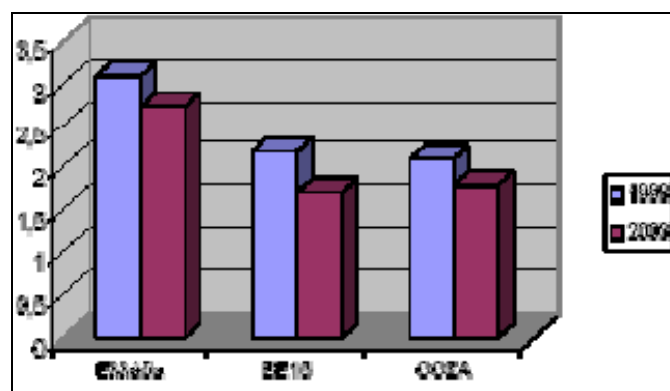
2.5.1.1 Το ανταγωνιστικό και ρυθμιστικό περιβάλλον

Στην Ελλάδα, παρά τις προσπάθειες ενίσχυσης του ανταγωνισμού σε συγκεκριμένους τομείς, διαπιστώνεται **υστέρηση και ύπαρξη διοικητικών εμποδίων** σε πολλούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας καθώς και σχετική υστέρηση στην πλήρη ανάπτυξη μηχανισμών ρύθμισης και εποπτείας, με αποτέλεσμα να επιτείνεται ο περιορισμός του ελεύθερου ανταγωνισμού και να επικρατούν φαινόμενα νόθευσής του.

Οι κρατικές ρυθμίσεις σε μια αγορά έχουν γενικά αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία, καθόσον θεωρούνται ως εμπόδια της ανταγωνιστικότητας και επιχειρηματικότητας. Σύμφωνα με έρευνα του ΟΟΣΑ που περιγράφει τις τάσεις στην περίοδο 1998-2003 ¹² η Ελλάδα έχει κάνει μικρά βήματα προς την κατεύθυνση της άρσης των εμποδίων της ανταγωνιστικότητας. Με βάση ένα γενικό δείκτη ρύθμισης της αγοράς (Product Market Regulation Indicator), που λαμβάνει υπόψη όλες τις κατηγορίες των ρυθμίσεων (διοικητικές και οικονομικές), η Ελλάδα κατατάσσεται στην ομάδα των χωρών με τις πιο περιοριστικές για τον ανταγωνισμό ρυθμίσεις. Στην ομάδα αυτή συγκαταλέγονται η Πολωνία, η Τουρκία, το Μεξικό, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Τσεχία και η Γαλλία, με την Ελλάδα να καταλαμβάνει την πέμπτη χειρότερη θέση το 2003.

Η εξέταση της πορείας του δείκτη των εμποδίων στην επιχειρηματικότητα, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο διάγραμμα, δείχνει ότι στο διάστημα 1998-2003 υπήρξε μείωση των εμποδίων στην Ελλάδα όπως και στο μέσο όρο της ΕΕ15 και του ΟΟΣΑ. Το επίπεδο του δείκτη όμως εξακολουθεί να είναι δύο μονάδες υψηλότερα του μέσου ευρωπαϊκού, πράγμα που δηλώνει την ανάγκη της χώρας για περαιτέρω λήψη μέτρων μείωσης των περιοριστικών ρυθμίσεων της αγοράς προς ενίσχυση του ανταγωνισμού και σύγκλιση με τις άλλες χώρες μέλη της ΕΕ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5 -Δείκτης Ρύθμισης Αγοράς: Διοικητικά εμπόδια σε νέες επιχειρήσεις



*Ο δείκτης παίρνει τιμές από 0-6 με κλίμακα από τις λιγότερο προς τις περισσότερο ρυθμιστικές αγορές.

Η ένταση του ανταγωνισμού είναι ένα μέγεθος που δεν μπορεί να μετρηθεί άμεσα και με ακρίβεια, καθώς ο τρόπος με τον οποίο ανταγωνίζονται οι επιχειρήσεις διαφέρει από αγορά σε

¹² OECD (2005), Economic Policy Reforms: Going for growth, Ch. 8, pp. 123-145.

αγορά. Υπάρχουν όμως ισχυρές ενδείξεις ότι **η ένταση του ανταγωνισμού στην Ελληνική αγορά δεν είναι επαρκής:**

1. Παρατηρείται γενικά μια σχετικά υψηλή (και αυξανόμενη) συγκέντρωση σε ορισμένους κλάδους, με ένα μικρό αριθμό επιχειρήσεων να κατέχουν ένα υψηλό μερίδιο στην αγορά. Επιπλέον, υπάρχει γενικά σταθερότητα στα μερίδια αυτών των επιχειρήσεων και στην ταυτότητα των επιχειρήσεων που ηγούνται σε τέτοιους κλάδους.
2. Υπάρχει χαμηλό ποσοστό εξωστρέφειας ταυτόχρονα με ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό ξένων άμεσων επενδύσεων.

Ο συνδυασμός του σχετικά μικρού μεγέθους της εσωτερικής αγοράς, του υψηλού «γραφειοκρατικού» κόστους εισόδου στην αγορά, της μεγάλης απόστασης της χώρας από τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της ΕΕ, των χαμηλών ξένων άμεσων επενδύσεων και των χαμηλών επενδύσεων σε κλάδους τεχνολογίας αιχμής, συνεπάγεται ότι στους περισσότερους κλάδους της βιομηχανίας και των υπηρεσιών, οι συνθήκες δεν είναι επαρκώς ανταγωνιστικές.

Το αποτέλεσμα, πέρα από τις σε κάποιες περιπτώσεις συγκριτικά υψηλές τιμές για τους καταναλωτές, είναι η **έλλειψη επαρκών επενδύσεων καθώς και η μειωμένη εξωστρέφεια των επιχειρήσεων**. Οι μεταρρυθμίσεις που έχουν γίνει στην Ελλάδα σε ό,τι αφορά στο ανταγωνιστικό και ρυθμιστικό περιβάλλον έχουν οδηγήσει σε σημαντική βελτίωση χωρίς όμως να είναι ακόμη αρκετές για να θεραπεύσουν τα βασικά διαρθρωτικά προβλήματα και τις δυσλειτουργίες των αγορών που χαρακτηρίζουν σε ορισμένες περιπτώσεις την ελληνική οικονομία¹³. Ειδικότερα:

Η απελευθέρωση της αγοράς υπηρεσιών έχει προχωρήσει σε βασικούς τομείς, όπως ο χρηματοοικονομικός τομέας, οι τηλεπικοινωνίες (και ιδιαίτερα οι υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας) και οι ταχυδρομικές υπηρεσίες. Στους τομείς αυτούς έχουν σημειωθεί αξιοσημείωτες βελτιώσεις στην αποδοτικότητα των επιχειρηματικών μονάδων, στην ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών, στη διαμόρφωση χαμηλών τιμών για τους καταναλωτές και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.

Σε άλλους όμως τομείς, η πρόοδος για την ενίσχυση του ανταγωνισμού μέχρι σήμερα ήταν περιορισμένη. Υπάρχουν τομείς που χαρακτηρίζονται από υψηλά διοικητικά εμπόδια στην είσοδο νέων επιχειρηματικών μονάδων ή και τομείς στους οποίους κυριαρχούν επιχειρήσεις που βρίσκονται ακόμα υπό κρατικό έλεγχο.

Από την άλλη πλευρά, οι συνθήκες που επικρατούν στη χώρα μας **σχετικά με την έκταση των εμποδίων στον ελεύθερο ανταγωνισμό φαίνεται να είναι συγκριτικά ικανοποιητικές**. Σε πολύ πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ (Φεβρουάριος 2005) τα εμπόδια αυτά, εκτιμάται ότι είναι μικρότερα σε έκταση συγκριτικά με τις περισσότερες από τις χώρες-μέλη της ΕΕ. Σύμφωνα με την ίδια μελέτη, αντίθετα με ό,τι συμβαίνει σε αρκετές άλλες χώρες, στις οποίες διατηρούνται σε ισχύ ορισμένες εξαιρέσεις από την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία¹⁴, στη χώρα μας κανένας τομέας δεν τυγχάνει τέτοιας εξαιρέσης. Αυτό αντανακλάται και στη σχετικά καλή θέση της χώρας μας σε ό,τι αφορά στην αποτελεσματικότητα της αντιμονοπωλιακής πολιτικής (34^η θέση μεταξύ 104 χωρών κατά το WEF).

Λιγότερο ικανοποιητικές είναι οι συνθήκες σε ό,τι αφορά στην έκταση του **φαινομένου των επιχειρήσεων με κυρίαρχη θέση στην αγορά** (57^η θέση σύμφωνα με WEF). Πάντως, πρέπει να παρατηρηθεί ότι στη δημιουργία επιχειρήσεων με κυρίαρχη θέση συμβάλλει και το σχετικά μικρό μέγεθος της ελληνικής οικονομίας σε συνδυασμό και με την ανάγκη εξασφάλισης οικονομικών κλίμακας. Πρέπει, βεβαίως, να σημειωθεί ότι η ύπαρξη κυρίαρχης θέσης δεν οδηγεί κατ' ανάγκη σε κατάχρησή της.

Υπογραμμίζεται ότι τα τελευταία έτη προωθούνται σημαντικές παρεμβάσεις σε μεγάλο εύρος πεδίων:

- Με το νέο Νόμο 3373/2005 αναβαθμίζεται ο ρόλος της Επιτροπής Ανταγωνισμού και ενισχύεται η ανεξαρτησία της και η συνεργασία της με διεθνείς φορείς και την Ε.Ε.,
- Θεσμοθέτηση Αρχής Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης,
- Ο Νόμος 3377/2005 για τη λειτουργία των εμπορικών καταστημάτων προάγει την εξυγίανση του εμπορίου καταπολεμώντας τα φαινόμενα παραεμπορίου και τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού,

¹³ Βλέπε, επίσης, τη μελέτη του ΟΟΣΑ (2001), *Regulatory Reform in Greece* και Τράπεζα της Ελλάδος (Φεβρουάριος 2005), *Νομισματική Πολιτική 2004-2005*, σελ. 95-102

¹⁴ OECD (February 2005), "Product market regulation in OECD Countries: 1998 to 2003", WP No. 419, P. Conway, V. Janod and G. Nicoletti.

- Ιδρύεται Εθνικό Συμβούλιο Ηλεκτρονικού Εμπορίου,
- Παράλληλα, βρίσκεται υπό αναθεώρηση όλο το σύστημα διαχείρισης των Κρατικών Προμηθειών, με κύριους στόχους την απλούστευση και τη διαφάνεια
- Επίσης, ο νέος νόμος για την αδειοδότηση των επιχειρήσεων της μεταποίησης (Ν. 3325/2005), όπως και το προετοιμαζόμενο νομοσχέδιο για την αδειοδότηση των επιχειρήσεων του Εμπορίου και των Υπηρεσιών ενισχύουν την επιχειρηματικότητα και βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων,
- Αναμόρφωση θεσμικού πλαισίου σύστασης Ανωνύμων Εταιριών, των κινήτρων του νόμου 89/1967, ο οποίος θα ενθαρρύνει την εγκατάσταση στην Ελλάδα ξένων και εγχώριων επιχειρήσεων που παρέχουν υπηρεσίες αποκλειστικά εκτός χώρας και υφιστάμενου πτωχευτικού δικαίου,
- Επιπλέον, έχει δοθεί προς διαβούλευση το νομοσχέδιο για την «Ευρωπαϊκή Εταιρία», σκοπός του οποίου είναι η δημιουργία μιας νέας εταιρικής μορφής που θα επιτρέψει σε επιχειρήσεις από διάφορα κράτη μέλη να ενοποιήσουν το δυναμικό τους, στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης των παραγωγικών δομών σε κοινοτικό επίπεδο,
- Τέλος, το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει αναπτύξει δράσεις ενίσχυσης της καταναλωτικής συνείδησης και προστασίας του καταναλωτή (τιμοληψίες καυσίμων, δημοσίευση στοιχείων τιμών κτλ), οι οποίες αναμένεται να ενισχυθούν.

2.5.1.2 Ο Δημόσιος Τομέας και η Δημόσια Διοίκηση

Ο τρόπος λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης και οι ρυθμίσεις και διαδικασίες που διέπουν τις συναλλαγές των πολιτών και των επιχειρήσεων με τις δημόσιες υπηρεσίες ασκούν καθοριστικό ρόλο για την ποιότητα ζωής και για την επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις. Η διαφανής, αποτελεσματική και υπεύθυνη λειτουργία του δημόσιου τομέα αποτελεί, ολοένα και περισσότερο στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, καθοριστική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της οικονομίας.

Η σημαντικότερη ίσως επίδραση του δημόσιου τομέα στην ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας συνδέεται με την **ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του Δημοσίου, το πρόβλημα της γραφειοκρατίας**.¹⁵

Στην Ελλάδα, **όσον αφορά στην ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών της Δημόσιας Διοίκησης**, διαπιστώνεται ότι η οργανωτική δομή και η λειτουργία του δημόσιου τομέα εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από **μειωμένη αποτελεσματικότητα**. Έτσι:

A) παρά τις όποιες μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες που αναλήφθηκαν, δεν έγινε δυνατός ακόμα ο πλήρης εκσυγχρονισμός του. Η διάρθρωσή του χαρακτηρίζεται, σε πολλές περιπτώσεις, από πολύπλοκο κανονιστικό πλαίσιο και πολυδιάσπαση αρμοδιοτήτων μεταξύ μεγάλου αριθμού υπηρεσιών και επιπέδων διοίκησης.

B) η διοίκηση του ανθρώπινου δυναμικού εξακολουθεί, παρά τις επιμέρους παρεμβάσεις, να χαρακτηρίζεται από εγγενείς αδυναμίες (μειωμένη υποκίνηση, ανεπαρκή κινητικότητα, τυπολατρία κλπ.) που πρέπει να αντιμετωπισθούν περαιτέρω προκειμένου να συμβάλει στην προσφορά υψηλότερης ποιότητας υπηρεσιών.

Γ) Οι μέθοδοι και οι διαδικασίες διαχείρισης του δημοσίου τομέα εξακολουθούν να μην είναι αποτελεσματικές αφού δεν αξιοποιούν πλήρως σύγχρονα και αποδοτικά συστήματα διοίκησης και συνεπώς δεν μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη της οικονομίας και την εξυπηρέτηση του πολίτη. Η προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης συντελέστηκε με αρκετή επιτυχία σε συγκεκριμένους τομείς, αλλά προσκρούει στην αδυναμία κάποιων φορέων της δημόσιας διοίκησης να διαχειρισθούν αποτελεσματικά τα συστήματα αυτά και να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρουν οι ΤΠΕ για τη βελτίωση των υπηρεσιών του δημοσίου.

Γραφειοκρατία

Το μέγεθος της γραφειοκρατίας είναι το πιο συνηθισμένο πρόβλημα που διαπιστώνουν οι επιχειρήσεις. Ενώ το επιχειρηματικό περιβάλλον εξελίσσεται, οι απαραίτητες προσαρμογές της σχετικής νομοθεσίας παρουσιάζουν καθυστέρηση και όλες αυτές οι διαδικασίες μεταφράζονται σε σημαντικά κόστη, μείωση της ανταγωνιστικότητας και της αποδοτικότητας για τις επιχειρήσεις. Παράλληλα, **δυσνητικό εμπόδιο για την είσοδο στην αγορά νέων επιχειρήσεων είναι η λήψη σχετικών αδειών από τις κανονιστικές αρχές**.

¹⁵ Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ η γραφειοκρατία στην Ελλάδα προκαλεί απώλεια στο ΑΕΠ κατά μία μονάδα ετησίως.

Πρόσφατη έκθεση της ΕΕ κατατάσσει την Ελλάδα στην δυσμενέστερη θέση σε ότι αφορά το κόστος της διοικητικής επιβάρυνσης για τη συμμόρφωση των επιχειρήσεων προς τις ισχύουσες ρυθμίσεις, το οποίο υπολογιζόμενο ως ποσοστό του ΑΕΠ ανέρχεται στο 4,4%. Περαιτέρω υπολογίζεται ότι, **εάν το κόστος της διοικητικής επιβάρυνσης μειωθεί κατά 25%, το ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 1,3%**¹⁶.

Ο περιπτώς φόρτος εργασίας, το κόστος και η συντήρηση της γραφειοκρατίας συνιστούν μεγάλο διαχειριστικό βάρος και οικονομικό κόστος για τους συναλλασσόμενους με τη δημόσια διοίκηση, πολίτες και επιχειρήσεις. Σε συνδυασμό δε με τις χρονικές καθυστερήσεις που οι αδυναμίες αυτές συνεπάγονται στη διεκπεραίωση των διαδικασιών και στη λήψη αποφάσεων, αποτελούν αντικίνητρο στην επιχειρηματική δράση και τις επενδύσεις.

Για την αντιμετώπιση των αδυναμιών αυτών της δημόσιας διοίκησης έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των σχέσεων πολίτη – κράτους. Στο ίδιο πλαίσιο, βήματα έχουν γίνει προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της εσωτερικής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, τα οποία όμως περιορίζονται σε μεγάλο βαθμό σε θεσμικές παρεμβάσεις (κυρίως στα θέματα του ανθρώπινου δυναμικού – πρόσληψη, αξιολόγηση, εξέλιξη προσωπικού, κλπ.) οι οποίες, ωστόσο, δεν έχουν πάντοτε ορατό αποτέλεσμα στην επιχειρησιακή λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και στην ποιότητα των υπηρεσιών που παράγει, και δεν εξασφαλίζουν την εξωστρέφεια της δημόσιας διοίκησης.

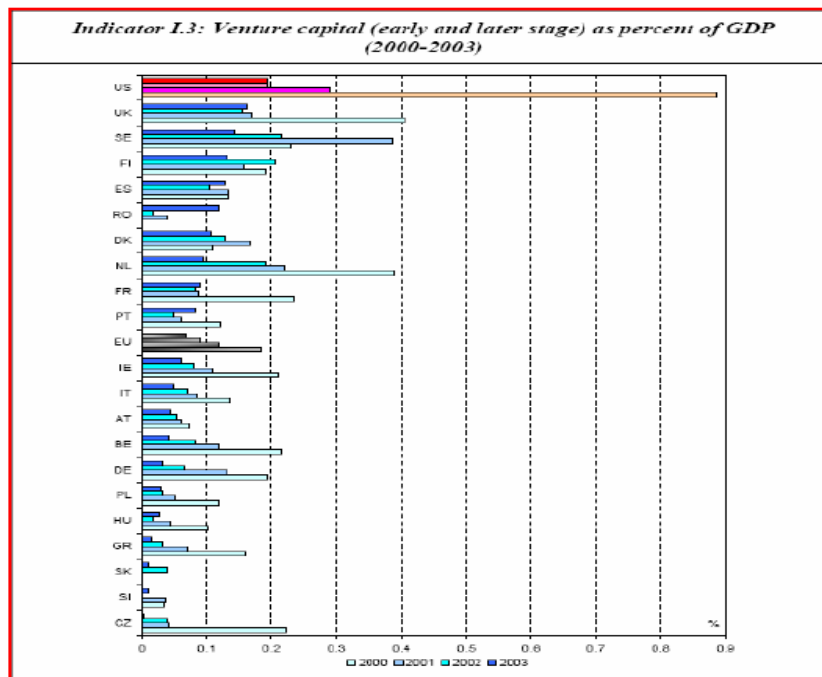
Πρόσβαση στη χρηματοδότηση

Η κυριαρχία της επιχειρηματικότητας ανάγκης στην Ελλάδα δεν μειώνει τη σημασία της ανάγκης για ενίσχυση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε χρηματοδοτικά μέσα και εργαλεία. Η αξιοποίηση καινοτομικών θεσμών με σημαντική και πολύχρονη παρουσία σε άλλες χώρες, όπως τα Κεφάλαια Επιχειρηματικών Συμμετοχών (Venture Capital), αναπτύχθηκε στην Ελλάδα πρόσφατα.

Σημαντικό μέρος των χρηματοδοτικών εργαλείων που είναι διαθέσιμα στις επιχειρήσεις, προέρχονται από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΚΠΣ (Τομεακά και Περιφερειακά).

Η ευκολία ή δυσκολία πρόσβασης σε κεφάλαια επηρεάζει την ποιότητα και το είδος της αυτοαπασχόλησης. Η εικόνα στη Ελλάδα έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και δεν ακολουθεί το μοντέλο της υπόλοιπης ΕΕ. Στην Ελλάδα υπάρχει περιορισμένος αριθμός Επιχειρηματικών Κεφαλαίων, τα οποία αποτελούν σημαντικό μοχλό στην ανάπτυξη νέων υψηλού κινδύνου εταιρειών που δεν έχουν προϊστορία, όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6 -Επιχειρηματικό Κεφάλαιο (Venture Capital) ως ποσοστό ΑΕΠ



¹⁶ EC, G.M.M. Gelauf and A.M. Lejour, 2006, The new Lisbon Strategy, an estimation of the economic impact of reaching five Lisbon targets, Industrial Policy and Economic Reforms Papers No 1

Πηγή: Commission Staff Working Document, Benchmarking Enterprise Policy: results from the 2003 Scoreboard.

Σημείωση: Τα ποσοστά δεν συγκρίνονται διαχρονικά, επειδή άλλαξε ο τρόπος μέτρησης μεταξύ των διαφορετικών ετών.

Πρόσφατες έρευνες της GEM (Global Entrepreneurship Monitor) δείχνουν μία ισχυρή τάση, τόσο για οικονομική συνεισφορά από φίλους και οικογένεια, όσο και την ενασχόλησή τους με την επιχείρηση. Ο μέσος όρος επένδυσης από αυτές τις πηγές είναι περίπου 40.000 Ευρώ. Η βοήθεια από τραπεζικά δάνεια αφορά υψηλότερες επενδύσεις (π.χ. της τάξεως των 90.000 Ευρώ). Το πρόβλημα χρηματοδότησης φαίνεται ότι είναι μεγαλύτερο για επιχειρηματίες που αναζητούν χρηματοδότηση για ποσά άνω των 150.000 Ευρώ.

Όσον αφορά στην ευκολία χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και στο βαθμό υποστήριξης των επιχειρήσεων στον τομέα των τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών από τις τράπεζες, η Ελλάδα κατατάσσεται σε ικανοποιητική θέση, όχι μόνο σε σύγκριση με τις νέες χώρες μέλη, αλλά και με ορισμένες από τις οικονομικά ισχυρές χώρες (Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία).

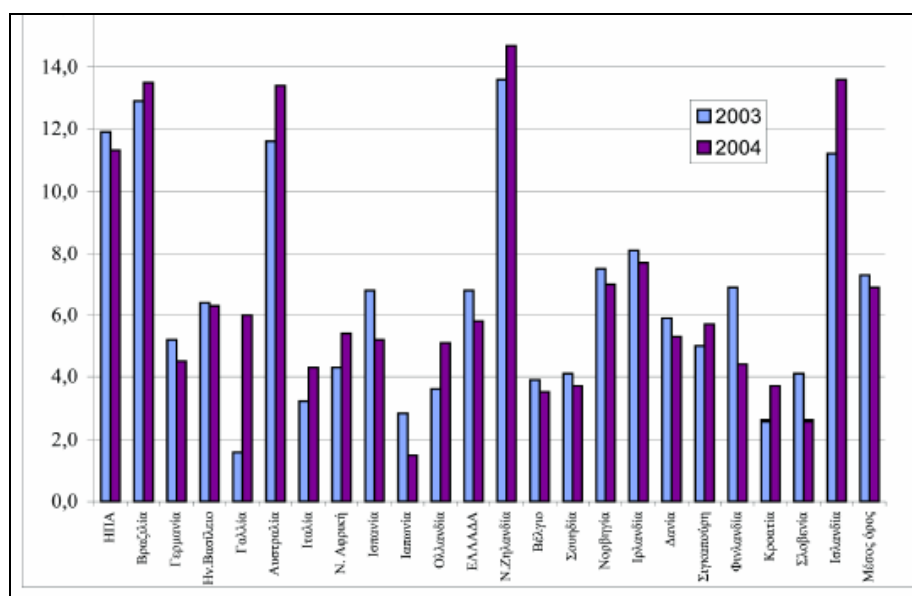
2.5.1.3 Επιχειρηματικότητα – Καινοτομία

1. Χαρακτηριστικά και τάσεις της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα

Από τη γενική παρατήρηση των τάσεων εξέλιξης της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα παρατηρείται αυξημένη ροπή προς την επιχειρηματικότητα, με τους αυτοαπασχολούμενους ως ποσοστό των εργαζομένων, να αποτελούν στην Ελλάδα πολύ υψηλό ποσοστό μεταξύ των χωρών μελών ΕΕ. Στο σύνολο των αυτοαπασχολούμενων, οι γυναίκες αποτελούν σχετικά χαμηλό ποσοστό και η θέση της Ελλάδας βρίσκεται χαμηλά στις σχετικές κατατάξεις. Ο **δείκτης συνολικής επιχειρηματικότητας** εμφανίζει την Ελλάδα να τοποθετείται σε επίπεδο ελαφρά **ανώτερο του μέσου όρου της ΕΕ** (ποσοστό 5.8% έναντι 5.5%)¹⁷

Ωστόσο, η Ελλάδα φαίνεται να μειονεκτεί στην **ποιοτική διάσταση της επιχειρηματικότητας**, όπου οι αδυναμίες εντοπίζονται κυρίως στα ακόλουθα: χαμηλός αριθμός επιχειρήσεων ευκαιρίας, μεγάλος αριθμός ύπαρξης επιχειρήσεων που απευθύνονται (μέσω υπηρεσιών και προϊόντων) σε καταναλωτές, χαμηλός βαθμός εξωστρέφειας των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και χαμηλές προοπτικές δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Ειδικότερα:

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7 -Τάσεις επιχειρηματικότητας 2003-2004



Πηγή: Global Entrepreneurship Monitor, 2004

¹⁷ Η επιχειρηματική δραστηριότητα φθάνει στο 5,8% του ενεργού πληθυσμού και συγκεκριμένα 390.000 άτομα ηλικίας 18-64 (λίγο κάτω από το σταθμισμένο μέσο όρο των χωρών του Ευρωπαϊκού δείγματος) και ο ρυθμός δημιουργίας ΜΜΕ είναι υψηλότερος του μέσου όρου της ΕΕ-25 (11% έναντι 8,5%). Global Entrepreneurship Monitor 2004, Executive Summary, σελ.1

Η επιχειρηματικότητα "ανάγκης" παραμένει σε υψηλό ποσοστό, τόσο σε σχέση με το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας όσο και με άλλες ευρωπαϊκές χώρες στις οποίες υπερτερεί η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας, πράγμα που αντικατοπτρίζει την έλλειψη καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης. Εκτιμάται ότι το 28% της συνολικής επιχειρηματικής δραστηριότητας συνιστά επιχειρηματικότητα ανάγκης, σε σύγκριση με ποσοστό 18% σε επίπεδο ΕΕ.

Όσον αφορά στο είδος και την ποιότητα της επιχειρηματικής δραστηριότητας, Η Ελλάδα παρουσιάζει **σχετικά χαμηλό Δείκτη Επιχειρηματικότητας Υψηλών Δυνατοτήτων**, γεγονός που την κατατάσσει στις τελευταίες θέσεις σε επίπεδο ΕΕ¹⁸. Πιο συγκεκριμένα, από τα επιχειρηματικά εγχειρήματα στην Ελλάδα το 16,14% μπορεί να χαρακτηριστεί ως υψηλών δυνατοτήτων (που συμβάλλουν στην επέκταση των αγορών, στη δημιουργία απασχόλησης, στην αύξηση του εξαγωγικού προσανατολισμού της χώρας κλπ.). Η χαμηλή αυτή κατάταξη αντανακλά το γεγονός ότι πολύ λίγες δραστηριότητες αναμένεται να έχουν σημαντική συνεισφορά στη δημιουργία περισσότερων από 20 νέες θέσεις εργασίας (ανά δραστηριότητα) τα επόμενα πέντε έτη. Παράλληλα, το 56-57% των επιχειρηματικών εγχειρημάτων αφορά σε προϊόντα και υπηρεσίες προς καταναλωτές, πράγμα που αξιολογείται ως αρνητικό, δεδομένου ότι το είδος αυτό της επιχειρηματικότητας έχει περιορισμένο δυναμικό μεγέθυνσης.

Σημαντικό στοιχείο επίσης αποτελεί ο **περιορισμένος αριθμός στην Ελλάδα επιχειρηματικών κεφαλαίων (venture capitals)**, που αποτελούν σημαντικό μοχλό στην ανάπτυξη νέων υψηλού κινδύνου εταιριών, γεγονός που κατατάσσει την Ελλάδα στη 18^η θέση σε επίπεδο ΕΕ25.

Στα προβλήματα της Ελλάδας στον τομέα της επιχειρηματικότητας εντάσσεται και η σχετική αδυναμία που παρατηρείται στον τομέα της διαχρονικής ανάπτυξης της ελληνικής επιχείρησης και της μετάβασης της από τη μικρή ή μικρομεσαία «οικογενειακή επιχείρηση» στην επιχείρηση με «επαγγελματικό management». Συνολικά εκτιμάται ότι στη χώρα μας λειτουργούν 770.000 περίπου ΜΜΕ με μέση απασχόληση 2 ατόμων περίπου ανά επιχείρηση, ενώ στην ΕΕ-15 λειτουργούν 18,7 εκατ. επιχειρήσεις με μέση απασχόληση 7 ατόμων¹⁹. Άνω του 40% του εργατικού δυναμικού της χώρας εξακολουθεί να είναι αυτοαπασχολούμενοι σε πολύ μικρές ατομικές - οικογενειακές επιχειρηματικές μονάδες. Όπως προκύπτει από πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρομέτρου, ο αριθμός των Ελλήνων πολιτών που έχει ιδρύσει μια επιχείρηση την τελευταία τριετία πλησιάζει το 12%, ενώ στην ΕΕ-15 το ποσοστό αυτό δεν ξεπερνάει το 4%. Συνολικά, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), με προσωπικό μέχρι 50 άτομα αντιπροσωπεύουν το 99% του συνόλου των μεταποιητικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, απασχολούν το 63,6% των εργαζομένων στη μεταποίηση και παράγουν το 27,7% του ακαθάριστου προϊόντος του τομέα αυτού.

Συγκριτικά ως προς τις λοιπές χώρες - μέλη της ΕΕ, η Ελλάδα εμφανίζεται να έχει, σε ό,τι αφορά τις ΜΜΕ της, σαν βασικά πεδία αδυναμίας τη διοίκηση / φορολόγηση, την καινοτομία και τη διατηρησιμότητα της ανάπτυξης.²⁰ Οι τιμές στους εν λόγω δείκτες θα πρέπει να συσχετιστούν με τους περιοριστικούς παράγοντες για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων όπως αυτοί δηλώνονται από τις ίδιες τις επιχειρήσεις, όπως η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση, το κανονιστικό περιβάλλον και οι υποδομές, η υιοθέτηση νέας τεχνολογίας, ή νέων μορφών οργάνωσης.²¹

Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων (αυτοαπασχόληση, παραδοσιακή οργανωτική δομή, μικρός αριθμός απασχολούμενων και χαμηλό αρχικό κεφάλαιο) συνεπάγεται²²:

- Σχετικά χαμηλή παραγωγική δυναμικότητα και δυσχέρεια λειτουργίας στη διευρυμένη «εσωτερική αγορά» της ΕΕ-25 και της Ν.Α. Ευρώπης. Περιορισμένη εκμετάλλευση των οικονομιών κλίμακας στην παραγωγή και στην εμπορία των προϊόντων.
- Περιορισμένη δυνατότητα διενέργειας ενός υψηλού όγκου επενδύσεων σε νέο τεχνολογικό εξοπλισμό, που θα επέτρεπε την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρει η τεχνολογία.
- Αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων στις εγχώριες και ξένες αγορές, με συνέπεια την ελλιπή αξιοποίηση των ευκαιριών που προκύπτουν.
- Διαδικασίες προώθησης των προϊόντων στις αγορές που δεν ανταποκρίνονται στα σημερινά ανταγωνιστικά δεδομένα.

¹⁸ Ο Δείκτης αυτός προσπαθεί να εκτιμήσει κατά πόσο η επιχειρηματική δραστηριότητα επιδρά στην ανάπτυξη. Η επιχειρηματική δραστηριότητα που εκδηλώνεται σε μια χώρα έχει μεγαλύτερη επίπτωση στην ανάπτυξη, όσο περισσότερο (α) συμβάλλει στην επέκταση των αγορών, (β) δημιουργεί νέα απασχόληση, και (γ) εντείνει τον εξαγωγικό προσανατολισμό της οικονομίας.

¹⁹ Observatory of European SMEs, SMEs in Europe 2003, vol. 7, 2003.

²⁰ EC, A pocketbook of enterprise policy indicators, 2004

²¹ Έρευνα ENSR, στο: EC, Observatory of European SMEs, Highlights 2003

²² Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας & Ανάπτυξης, «Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2004»

- Ελλείψεις στον τομέα της πληροφόρησης, καθώς και σε πολλές κατηγορίες εξειδικευμένου προσωπικού.
- Δυσκολία πρόσβασης στο τραπεζικό σύστημα.

Το ζητούμενο είναι η δημιουργία δυναμικών, ευέλικτων και καινοτόμων ΜΜΕ, αλλά ο ρυθμός της δημιουργίας τέτοιων επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι ακόμα χαμηλός, παρά τις αλληπάλληλες πρωτοβουλίες που έχουν ληφθεί προς την κατεύθυνση αυτή με παροχή σημαντικών επενδυτικών κινήτρων μέσω των αναπτυξιακών νόμων και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Η επιχειρηματική διάσταση στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος διατρέχει οριζόντια όλους τους τομείς του περιβάλλοντος και συνδέεται άμεσα με την οικονομία και την απασχόληση. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η περιβαλλοντική αγορά στην Ελλάδα κατά το έτος 1998, ανέρχονταν στο 0,3% του ΑΕΠ. Οι σημαντικότεροι τομείς της οικολογικής βιομηχανίας στην Ελλάδα περιλαμβάνουν τη διαχείριση αποβλήτων (40%), τη διαχείριση αστικών λυμάτων (39%), την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (7%), τις συμβουλευτικές υπηρεσίες στον τομέα του περιβάλλοντος (7%), την αποκατάσταση ρυπασμένων εδαφών (3%), την περιβαλλοντική παρακολούθηση (2%) και την διαχείριση ενέργειας (1%).

2. Καινοτομική επιχειρηματικότητα

Η Ελλάδα μειονεκτεί επίσης σε σχέση με το Δείκτη Εταιρικής Επιχειρηματικότητας, που αντικατοπτρίζει το βαθμό καινοτομικότητας των υφιστάμενων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στις ΜΜΕ, δηλαδή το βαθμό, στον οποίο οι υφιστάμενες, παλαιότερες επιχειρήσεις προωθούν καινοτομίες κατατασσόμενη στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των ΕΕ 25.

Πράγματι, παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει στον τομέα της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης, υπάρχει **σοβαρή υστέρηση στη σύνδεση επιχειρηματικότητας και καινοτομίας** και στην υιοθέτηση Τεχνολογίες Πληροφορικής Επικοινωνιών από τις επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα η αυξανόμενη παραγωγικότητα της εργασίας να μη συμβάλλει επαρκώς σε άνοδο του ΑΕΠ. Ενώ δε η χώρα διακρίνεται για τις **αξιόλογες επιδόσεις των Ελλήνων ερευνητών στα διεθνή ανταγωνιστικά προγράμματα**, εν τούτοις δεν έχει αναπτύξει ή/και αξιοποιήσει επιχειρηματικά την καινοτομία.

Η Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ) ως % του ΑΕΠ ήταν μόλις 0,62 (2003) και 0,61 (2004) και παρουσιάζει μικρή σταθερή κάμψη από το 1999, αν και όχι σε όρους απόλυτης δαπάνης. Η συμμετοχή του παραγωγικού τομέα είναι πολύ χαμηλή (σταθεροποιείται στο 30% τα τελευταία χρόνια), με το ήμισυ της ερευνητικής δραστηριότητας να εκτελείται από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τη βιομηχανία να χρηματοδοτεί μόλις το 28% της επένδυσης για έρευνα και ανάπτυξη και τον δημόσιο τομέα το 70,5%.²³

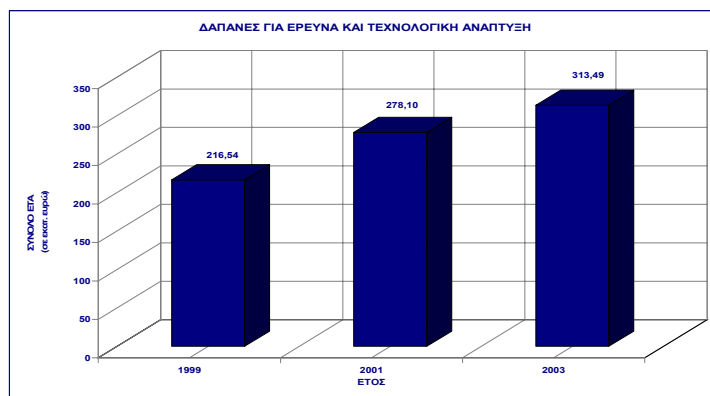
Η μη ικανοποιητική κινητοποίηση των επιχειρήσεων αποτελεί το ασθενέστερο σημείο του συστήματος καινοτομίας – έρευνας και τεχνολογίας και **αντανακλά γενικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες της παραγωγικής βάσης** π.χ. μικρές επιχειρήσεις, παραδοσιακοί κλάδοι, πολύ μικρό δυναμικό σε τομείς που παράγουν τεχνολογική καινοτομία, μεταφορά έτοιμης και ώριμης τεχνολογίας και όχι ανάπτυξη της ενδοεπιχειρησιακά (in house), προσωπικό επιχειρήσεων χωρίς υψηλό επιστημονικό επίπεδο, αποφυγή κινδύνων.

Συνολικά, η θέση της Ελλάδας αναφορικά με την αξιοποίηση από τις επιχειρήσεις καινοτομικών δραστηριοτήτων στις εσωτερικές τους διεργασίες, εμφανίζεται να υστερεί σημαντικά σε σχέση με πολλές ευρωπαϊκές χώρες (ΕΕ15). Σε σχέση δε με την ένταση χρήσης του διαδικτύου για εμπορικούς σκοπούς (e-commerce), και εδώ η Ελλάδα φαίνεται να υστερεί σημαντικά αναφορικά με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες (1% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων από ηλεκτρονικό εμπόριο σε σχέση με 2,2% ΕΕ15 για το 2004).

Πρόσφατες μετρήσεις ωστόσο δείχνουν ευνοϊκότερες τάσεις: αύξηση των Δαπανών για των Επιχειρήσεων για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΔΕΠΕΤΑ), σταθερή ελαφρά αυξητική συμμετοχή τους στη συνολική. Αν και το 73% των επιχειρήσεων που δήλωσαν δαπάνες για έρευνα είναι μικρές, το μεγαλύτερο ποσοστό των ενδο-επιχειρηματικών δαπανών προέρχεται από τις μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις.²⁴

²³ Όλα τα ποσοτικά στοιχεία από το: ΓΓΕΤ, 2006, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΣΠΑ 2007 - 13

²⁴ Οι δαπάνες για ΕΤΑ εκ μέρους των επιχειρήσεων αυξήθηκαν με αποτέλεσμα από 216,54 εκ. € το 1999 και 278,10 εκ. € το 2001 (αύξηση 28,4%) να ανέλθουν σε 313,49 εκ. € το 2003 (αύξηση 16,3%). Η συνολική αύξηση μεταξύ 1999 και 2003 ανήλθε σε 44,8%

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8 -Εξέλιξη δαπάνης ΕΤΑ ελληνικών επιχειρήσεων (1999 – 2003)

Αν και οι δείκτες ΕΤΑ παρουσιάζουν ελαφρά πτωτικές τάσεις κατά τα έτη 1999 – 2003 ως ποσοστά του ΑΕΠ, η συμμετοχή των επιχειρήσεων εμφανίζεται σταθερή και ελαφρά αυξητική.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 -Δείκτες ΕΤΑ

	ΑΕΔΕΤΑ/ΑΕΠ	ΔΕΠΕΤΑ/ΑΕΠ	ΔΕΠΕΤΑ/ΑΕΔΕΤΑ
1999	0,67%	0,18%	27,23%
2001	0,63%	0,21%	33,05%
2003	0,63%	0,20%	32,16%

Η υστέρηση έχει κυρίαρχα περιφερειακή διάσταση. Δύο από τις 13 Περιφέρειες (Αττική και Κεντρική Μακεδονία) εμφανίζουν συντριπτική υπεροχή σε όλους τους τομείς, συγκεντρώνοντας η μεν Αττική 58% της συνολικής ΑΕΔΕΤΑ (76% της δαπάνης των επιχειρήσεων, 62% των δημόσιων ερευνητικών κέντρων και 44% των ΑΕΙ) και η δε Κεντρική Μακεδονία 14,5% του συνόλου της ΑΕΔΕΤΑ (10,5% των επιχειρήσεων, 11% των δημόσιων ερευνητικών κέντρων και 19% των ΑΕΙ).

3. Ανθρώπινοι πόροι και καινοτομική επιχειρηματικότητα

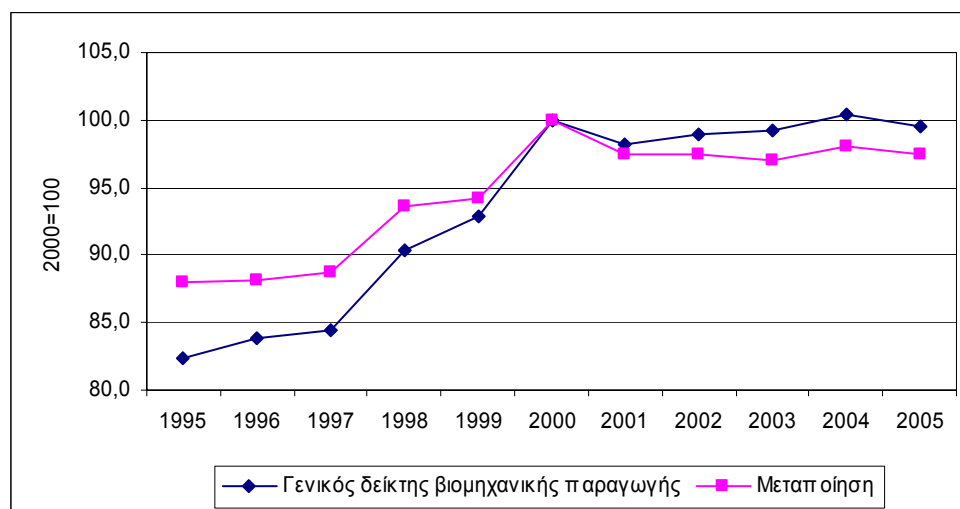
Σημαντικότερο εμφανίζεται το πρόβλημα σε ό,τι αφορά τη σύνδεση ανθρώπινων πόρων - καινοτομίας - επιχειρηματικότητας: Τόσο η στόχευση και το γνωστικό περιεχόμενο του βασικού εκπαιδευτικού συστήματος, ακόμα και στα ανώτερα επίπεδα, όσο και το τρέχον θεσμικό πλαίσιο και τα μέσα εφαρμογής των συστημάτων αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης δεν μπορούν να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στη σύζευξη της ζήτησης και της προσφοράς στην αγορά εργασίας, μέσω της προσαρμογής των προσόντων και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στις απαιτήσεις των επιχειρήσεων, πολλώ δε μάλλον σε απαιτήσεις που σχετίζονται με πιο προχωρημένα ζητήματα, όπως η ανάπτυξη τεχνολογιών αιχμής, η διαχείριση της έρευνας και της καινοτομίας κλπ.

Ακόμα και εκεί όπου το σύστημα λειτουργεί ορθά, η διοικητική αποσύνδεση και έλλειψη θεσμοθετημένης συνεργασίας μεταξύ των αρχών των αρμόδιων για την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση και των αρμόδιων για την προώθηση της επιχειρηματικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας, έχει σαν αποτέλεσμα οι ενέργειες του ενός τομέα να σχεδιάζονται και να υλοποιούνται ξεχωριστά από, και με ελλιπή αναφορά σε, αυτές του άλλου τομέα, με αναπόφευκτη συνέπεια τη δραστική μείωση της αποτελεσματικότητας και των δύο.

2.5.1.4 Μεταποίηση

Ο συνολικός δείκτης παραγωγής της μεταποίησης, εμφανίζει μία στασιμότητα μετά το 2000, στο τέλος μιας περιόδου αύξησης 1995-2000. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του αναθεωρημένου δείκτη παραγωγής.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9 - Γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής και δείκτης μεταποίησης (1995 - 2005)



Αλλά και οι περισσότεροι κλαδικοί δείκτες εμφανίζουν μικρές αλλαγές το 2004, ως ένδειξη διατήρησης είτε σταθερής είτε ελαφρά καθοδικής πορείας.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής μεταποίησης είναι τα εξής:

- υποχωρεί στους κλάδους Κλωστοϋφαντουργικών υλών, Ειδών ενδυμασίας, Δέρματος - ειδών υποδήσεως, Ξύλου και φελλού, Λοιπού εξοπλισμού μεταφορών, Χαρτιού και προϊόντων από χαρτί, Μηχανών γραφείου - Ηλ. Υπολογιστών, Επίπλων - λοιπών βιομηχανιών, Μεταφορικών μέσων, Συσκευών ραδιοτηλεόρασης & επικοινωνιών (10 κλάδοι)
- παραμένει σταθερή (όχι όμως ιδιαίτερα αναπτυσσόμενη ως προς το μέσο όρο) στους κλάδους Τροφίμων - ποτών, Μη μεταλλικών ορυκτών, Μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού, Ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών κ.λ.π., Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα (5 κλάδοι)
- αναπτύσσεται στους κλάδους Καπνού, Εκτυπώσεων - εκδόσεων, Χημικών προϊόντων, Προϊόντων από ελαστική και πλαστική ύλη, Βασικών μετάλλων, Κατασκευή τελικών προϊόντων εκ μετάλλου (4 κλάδοι).

Παράλληλα, η μεταποίηση **εμφανίζει σημαντική υστέρηση σε ό,τι αφορά τη συγκέντρωσή της σε κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας**²⁵:

- βρίσκεται στο 75% του ευρωπαϊκού μ.ο. όσον αφορά τη συγκέντρωση στους κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας και στο 154% όσον αφορά τη συγκέντρωση στους κλάδους χαμηλής προστιθέμενης αξίας.
- βρίσκεται στο 57% του ευρωπαϊκού μ.ο. όσον αφορά τη συγκέντρωση στους κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας και χαμηλής προστιθέμενης αξίας αντιστοίχως.
- από άποψη σύνθεσης, προσομοιάζει σχεδόν απολύτως με την ισπανική μεταποίηση, η οποία όμως διαθέτει το εγγενές πλεονέκτημα της μεγαλύτερης εσωτερικής αγοράς.

Το συνολικό αποτέλεσμα είναι η εμφάνιση **τάσης "αποβιομηχάνισης"**, με μείωση μονάδων και, φυσικά, απασχόλησης:

²⁵ EC, DG Enterprise, EU Productivity and Competitiveness: an Industry Perspective, 2003

ΠΙΝΑΚΑΣ 6 -Εξέλιξη Μονάδων και Απασχόλησης Βιομηχανίας

περίοδος	πλήθος μονάδων	απασχολούμενοι
1995-2000	-13,7%	-8,4%
2000-2002	-23,8%	-1,4%
1995-2002	-34,2%	-9,7%

Πηγή: ΕΣΥΕ, στοιχεία ΕΒΕ,2003

Η ως άνω "αποβιομηχάνιση" αντανακλά καταρχήν την επενέργεια ευρύτερων διεθνών παραμέτρων.²⁶

Η αρνητική επίδραση των διεθνών παραγόντων ασκείται στο πρόσφορο έδαφος των ελληνικών διαρθρωτικών αδυναμιών. Τα προβλήματα της ελληνικής μεταποίησης έχουν τις ρίζες τους στις συνθήκες ανάπτυξης της ελληνικής βιομηχανίας διαχρονικά: ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας υπό καθεστώς δασμολογικής προστασίας, τραπεζική χρηματοδότηση με «αρνητικά» επιτόκια, υψηλή δημόσια συμμετοχή στο κόστος της επένδυσης (επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις επιτοκίου), εξαιρετικά μικρό μέσο μέγεθος μονάδων, «οικογενειακή» διοίκηση ακόμη και των «μεγάλων» επιχειρήσεων, εγγενής ισχυρή «ανακύκλωση» των ΜΜΕ, απόπειρες για «κατευθυνόμενη» (dirigiste) ανάπτυξη κινητήριων κλάδων.

Σχεδόν μόνιμα χαρακτηριστικά της ελληνικής βιομηχανίας αποτελούν η μακροπρόθεσμη στασιμότητα, η συρρίκνωση του μεριδίου της βιομηχανίας στο ΑΕΠ, ή μείωση ή στασιμότητα της βιομηχανικής απασχόλησης, η χαμηλή προστιθέμενη αξία, ο χαμηλός βαθμός εξωστρέφειας, η ένταση της εισαγωγικής διείσδυσης, η εξάρτηση από «παραδοσιακούς» κλάδους, η συνεχής αναδημιουργία δυϊσμού μεταξύ κερδοφόρων και ζημιογόνων επιχειρήσεων, η αδυναμία παραγωγής καινοτομίας και η ανεπαρκής υιοθέτηση / προσαρμογή εισαγόμενης, οι «σωστικού» χαρακτήρα παρεμβάσεις του δημοσίου που είχαν ως μόνο αποτέλεσμα την ανάληψη από το δημόσιο των ζημιών και την αύξηση της συνολικής δανειακής επιβάρυνσης²⁷.

Η περιφερειακή διάσταση των προβλημάτων της ελληνικής μεταποίησης είναι πολύ σημαντική και απεικονίζεται στον Πίνακα 30 (βλ. Παράρτημα ΙΙ). Στην Περιφέρεια Αττικής παράγεται το 19,6% της ΑΠΑ (τιμή 2003) ενώ στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας το 21,1%. Αντίστοιχα, στις τρεις έριες της νησιωτικής Ελλάδας παράγεται μόλις το 14,4% της ΑΠΑ. Η συγκέντρωση των μονάδων και των αναγκών οδηγεί σε συγκέντρωση των παρεμβάσεων και των δημοσίων ενισχύσεων και επομένως σε συγκέντρωση επενδύσεων και άρα απασχόλησης και επομένως και νέων πιθανών προβλημάτων αποβιομηχάνισης και άρα και νέων αναγκών για ενισχύσεις.

Τέλος, **σημαντικότερο χαρακτηριστικό της ελληνικής μεταποίησης είναι η χωρική της συγκέντρωση:** 48% των μονάδων της, 46% της απασχόλησης και 53% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής συγκεντρώνονται στους νομούς Αττικής, Βοιωτίας, Εύβοιας και Κορινθίας, ενώ οι τέσσερις αυτοί νομοί μαζί με το νομό Θεσσαλονίκης συγκεντρώνουν 63% των μονάδων, 57% της απασχόλησης και 65% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής όλης της ελληνικής μεταποίησης²⁸. Η χωρική συγκέντρωση είναι προφανής ένδειξη της εξάρτησης της ελληνικής μεταποίησης αφενός από τις υποδομές και τις οικονομίες περιβάλλοντος που εξασφαλίζουν οι δύο μεγαλύτερες αστικές συγκεντρώσεις της χώρας (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), αφετέρου από την αγορά τους. Φυσιολογικά επίσης, αναδεικνύει και την κλαδική της σύνθεση με την κυριαρχία των κλάδων παραγωγής καταναλωτικών αγαθών. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι, παρά την επί εικοσιπενταετία εξαιρετικά ευνοϊκή μεταχείριση της Θράκης δια των αναπτυξιακών νόμων, οι τρεις νομοί της (Έβρου, Ροδόπης και Ξάνθης) συγκεντρώνουν μόλις 2,7% των μονάδων, 3,1% της απασχόλησης και 2,6% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, γεγονός που υποδηλώνει:

- είτε ότι το βάρος των ελλείψεων σε επιχειρηματικές και γενικές υποδομές δρα καθοριστικά εις βάρος των απομακρυσμένων ή μειονεκτικών περιοχών

²⁶ το μερίδιο των ενδο-ευρωπαϊκών εισαγωγών βιομηχανικών προϊόντων στις χώρες της ΕΕ-15 μειώνεται συνεχώς (από περίπου 65-85% κατά χώρα το 1967 στο 55-70% το 2002), στους κλάδους της κλωστοϋφαντουργίας - ένδυσης, σιδηρουργίας, οχημάτων, ηλεκτρικών προϊόντων συνολικά η ΕΕ έχει χάσει 1,4% του μεριδίου αγοράς της στην περίοδο 1995-2002, ενώ η Κίνα κέρδισε 63%, η Τουρκία 32% και το Μεξικό 76%, ακριβώς λόγω της βαθμιαίας νέας παγκόσμιας εξειδίκευσης κατά κλάδο

²⁷Βλ. αναλύσεις στα: Τ. Γιαννίτσας: Η ελληνική βιομηχανία: ανάπτυξη και κρίση, 1985, Κ. Βαϊτσός, Τ. Γιαννίτσας: Τεχνολογικός μετασχηματισμός και οικονομική ανάπτυξη, 1987.

²⁸ ΕΣΥΕ, ΕΒΕ 2002.

- είτε ότι η δημόσια κεφαλαιακή ενίσχυση δεν προσανατολίστηκε σωστά (σε κλάδους, τμήματα της παραγωγικής διαδικασίας, externalities κ.λπ.).

2.5.1.5 Τουρισμός – Ναυτιλία

Παρά το μικρό της μέγεθος, η χώρα κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο υπηρεσιών, που οφείλεται κατά βάση στη δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας και του τουρισμού. Με βάση τα οριστικά στοιχεία του World Trade Organisation για το 2003, η Ελλάδα είναι ο 9^{ος} εξαγωγέας στις ταξιδιωτικές υπηρεσίες και ο 15^{ος} στις μεταφορικές.

Ο τουρισμός αποτελεί τις τελευταίες δεκαετίες τον ταχύτερα αναπτυσσόμενο οικονομικό τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο. Για την Ελλάδα αυτό αντιστοιχεί σε **13 εκατομμύρια αφίξεις αλλοδαπών τουριστών ετησίως** (15η χώρα παγκοσμίως στις τουριστικές αφίξεις), στοιχείο που την κατατάσσει στην **τέταρτη θέση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης** σε καθαρά έσοδα από τον τουρισμό. Ο τουρισμός συμβάλλει στο 17% του ΑΕΠ ενώ παράλληλα εξασφαλίζει 800.000 **θέσεις άμεσης ή έμμεσης απασχόλησης** (18% της συνολικής απασχόλησης).

Παρά την αποδεδειγμένη συμβολή του τουρισμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας, η έλλειψη στρατηγικού προγραμματισμού, ο αυτοσχεδιασμός και η απορρύθμιση αποτέλεσαν τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης μέχρι σήμερα. Το κυρίαρχο τουριστικό προϊόν της χώρας τις τελευταίες δεκαετίες είναι ο αδιαφοροποίητος παραθεριστικός τουρισμός («ήλιος και θάλασσα»), ενώ διαφοροποιημένα συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα έχουν κάνει την εμφάνισή τους τα τελευταία χρόνια, χωρίς όμως να επηρεάσουν σημαντικά το συνολικό τουριστικό προϊόν.

Ο εντεινόμενος ανταγωνισμός της παγκοσμιοποιημένης πλέον τουριστικής οικονομίας, τόσο από την πλευρά της προσφοράς με την εμφάνιση νέων τουριστικών προορισμών χαμηλού κόστους και παραπλήσιου προϊόντος, όσο και από την πλευρά της ζήτησης λόγω της μετεξέλιξης των καταναλωτικών προτύπων και της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, έχουν μεταβάλει καθοριστικά τα συστατικά στοιχεία της τουριστικής οικονομίας.

Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι ο ανταγωνισμός εντείνεται και εστιάζεται όλο και περισσότερο μεταξύ προορισμών, ενώ η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας είναι το κλειδί για την ευημερία των τουριστικών προορισμών. Αυτό επιβάλλει την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ πολλών εμπλεκόμενων φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα καθώς ο τουρισμός είναι σύνθετος κλάδος που εξαρτάται από την συνολική ποιότητα εξυπηρέτησης, υπηρεσιών και υποδομών σε έναν προορισμό.

Η Ελλάδα κατέχει **ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα και στον τομέα της ναυτιλίας**, όπου διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής αλλά και της διεθνούς ναυτιλιακής κοινότητας και αποτελεί κόμβο για τα συγκοινωνιακά και μεταφορικά δίκτυα που συνδέουν την Ε.Ε. με χώρες της Ασίας και της Αφρικής.

Ωστόσο η ναυπηγική δραστηριότητα στην Ελλάδα συρρικνώθηκε, ενώ στην ίδια σχεδόν κατάσταση βρίσκεται και η ναυπηγοεπισκευαστική δραστηριότητα. Και οι δύο αυτές δραστηριότητες εξαρτώνται ισχυρότατα από το κόστος, την ποιότητα και τη χρονική συνέπεια των παρεχόμενων υπηρεσιών. Στο χώρο αυτό τα τελευταία χρόνια ενισχύεται συνεχώς ο ρόλος των ασιατικών χωρών.

Ο υπό ελληνική σημαία στόλος καταλαμβάνει την τέταρτη θέση στον κόσμο με βάση τη χωρητικότητά του, ενώ ο ελληνόκτητος στόλος κατατάσσεται ως η σημαντικότερη πλοιοκτητική κοινότητα του κόσμου και ελέγχει το 14,1% της παγκόσμιας χωρητικότητας (gt) και 16.5% της μεταφορικής ικανότητας (dwt). **Στην ΕΕ ο υπό Ελληνική σημαία στόλος καταλαμβάνει την πρώτη θέση** και απασχολεί περισσότερους από 25.000 Έλληνες ναυτικούς. Σημαντικό ρόλο στην χρηματοοικονομική συνεισφορά της ναυτιλίας θα παίξει η προσπάθεια για την ανάδειξη του Πειραιά ως διεθνούς ναυτιλιακού κέντρου.

2.5.1.6 Η θέση της χώρας στις διεθνείς αγορές

Η δυνατότητα διασύνδεσης και οικονομικής ολοκλήρωσης της χώρας με τις παγκόσμιες αγορές και τα διεθνή επιχειρηματικά δίκτυα αποτελεί σημαντικό παράγοντα ανταγωνιστικότητας και εξετάζεται σε επιμέρους αγορές, όπως αγορές προϊόντων και υπηρεσιών (διεθνές εμπόριο) και αγορές κεφαλαίων (Ξένες Άμεσες Επενδύσεις).

Ο βαθμός κάλυψης εισαγωγών από χώρες της ΕΕ-15 από εξαγωγές προς αυτές επιδεινώθηκε από 48% σε 30% μεταξύ 1989 και 2003. **Η ελληνική οικονομία παραδοσιακά χαρακτηρίζεται από χαμηλή κάλυψη των εισαγωγών λόγω διαρθρωτικών αδυναμιών, της σύνθεσης του**

παραγωγικού ιστού και λόγω των συνεχών αυξημένων επενδυτικών αναγκών, ο δείκτης όμως εμφάνισε μακροπρόθεσμη σταθερή επιδείνωση με ιδιαίτερα αρνητικές τιμές στο εμπόριο με τους εταίρους της ΕΕ-15²⁹.

Πιο αναλυτικά, ενώ μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η αύξηση των ελληνικών εξαγωγών ήταν υψηλότερη από την αύξηση των παγκόσμιων εξαγωγών (π.χ. ανήλθαν στο 2,6% των παγκόσμιων εξαγωγών για το 1992), κατά την τελευταία δεκαετία η τάση αναστρέφεται και, οι ελληνικές εξαγωγές περιορίστηκαν σε 1,8%. Ανάλογη ήταν και η εξέλιξη του ποσοστού κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές: το εν λόγω ποσοστό από 48,2% το 1981 περιορίστηκε σε 29,1% το 2004, παρουσιάζοντας, ωστόσο, βελτίωση το 2005 (31,8%).

Επίσης, την τελευταία δεκαετία **παρατηρείται υστέρηση του ρυθμού ανάπτυξης των εξαγωγών ως ποσοστό του ΑΕΠ**: η ελληνική οικονομία είχε πάντοτε χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας, το πρόβλημα όμως εμφανίστηκε να επιδεινώνεται σε μακροπρόθεσμη βάση: οι εξαγωγές αγαθών ως % του ΑΕΠ από 9% το 1999 περιορίστηκαν σε 8% το 2004³⁰.

Θετική εξέλιξη αποτελεί η σημαντική αύξηση κατά 8% του όγκου των εξαγωγών, το 2005. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου και τη θετική, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, συμβολή του κατά 1,07 ποσοστιαίες μονάδες στο ρυθμό ανάπτυξης της χώρας. Σημαντικό στοιχείο επίσης αποτελεί το γεγονός ότι, παρά την αρνητική εικόνα που παρουσιάζει η χώρα μας ως προς το εμπόριο αγαθών, εμφανίζει και ορισμένα συγκριτικά πλεονεκτήματα στις εξαγωγές προϊόντων «έντασης τεχνολογίας» και έντασης «εξειδικευμένης εργασίας», στις οποίες η χώρα μας παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αύξηση ως ποσοστό του συνόλου των εξαγωγών, στο σύνολο της ΕΕ15.

Διαφορετική εικόνα παρουσιάζουν οι εξαγωγές υπηρεσιών, όπου η χώρα μας, σε αντίθεση με το εμπόριο αγαθών, έχει υψηλότερες επιδόσεις: συγκεκριμένα, για το 2004 οι εισπράξεις από τις εξαγωγές υπηρεσιών ξεπέρασαν αισθητά το διπλάσιο των εξαγωγών αγαθών. Η Ελλάδα κατέχει σημαντική θέση στο παγκόσμιο εμπόριο ορισμένων τομέων υπηρεσιών, γεγονός που οφείλεται στη δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας και την ανάπτυξη του τουρισμού, όπου το μερίδιο της χώρας στην παγκόσμια αγορά αυξάνεται.

Ουσιώδεις μεταβολές παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια στη γεωγραφική κατανομή των ελληνικών εξαγωγών. Σημαντική μείωση εμφανίζει το ποσοστό των εξαγωγών που απευθύνεται προς τις χώρες μέλη της ΕΕ (48% της συνολικής αξίας εξαγωγών το 2004 από 60% το 1995). Με δεδομένες τις νεότερες εξελίξεις στη γεωγραφική κατανομή των εξαγωγών, η χώρα μας αποκτά πρόσβαση σε νέες αναπτυσσόμενες περιοχές, δηλ. στις νέες χώρες μέλη της ΕΕ καθώς και στις χώρες της Μ. Ανατολής και της Β. Αφρικής, στις οποίες και θα μπορούσε να καταστεί βασικός εταίρος.

Δυναμικό συστατικό στοιχείο του οικονομικού περιβάλλοντος αποτελούν οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (ΞΑΕ) που εισρέουν στην Οικονομία, δεδομένου ότι συμβάλλουν ουσιαστικά στην αύξηση της παραγωγικότητας, αποτελώντας ένα από τα σημαντικότερα κανάλια διάχυσης της τεχνολογίας και διευκολύνοντας τη διασύνδεση των εγχώριων επιχειρήσεων με αγορές τους εξωτερικού.

Εδώ και αρκετά έτη, **οι επιδόσεις της Ελλάδας στην προσέλκυση ΞΑΕ παραμένουν ιδιαίτερα χαμηλές** και αυτό παρά το γεγονός ότι την εποχή αυτή σημειώνεται σε διεθνές επίπεδο έκρηξη του όγκου των ΞΑΕ. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη για το 2005 (UNCTAD) η οποία εξετάζει συνολικά 140 χώρες, η Ελλάδα δεν κατέχει σημαντική θέση από άποψη ελκυστικότητας ΞΑΕ, γεγονός που παραπέμπει ευθέως στο έλλειμμα ανταγωνιστικότητας και ελκυστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η αρνητική πορεία διατηρείται αναλλοίωτη και μετά την ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ, παρά τη θετική δυναμική που δημιούργησε αρχικά η επισημοποίηση της εισόδου της χώρας στην ΟΝΕ, με αποτέλεσμα οι εισροές κεφαλαίων το 2002 να υποχωρήσουν έναντι του 2001, ενώ η μείωση των αποθεμάτων εισροών του 2002 σε σχέση με το 2001 ήταν της τάξης του 11%.³¹ Επιπρόσθετα, οι Ακαθάριστες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) ανήλθαν το 2003 μόλις στο 0,4% του ΑΕΠ, έναντι 1,2% για την ΕΕ-15.³²

²⁹ Στοιχεία Τράπεζας της Ελλάδος, σειρά Στατιστικών Δελτίων Οικονομικής Συγκυρίας.

³⁰ Ακόμη και αν συνυπολογιστούν οι εισπράξεις του τουριστικού τομέα, ο συνολικός βαθμός εξωστρέφειας δεν ξεπερνούσε το 2003 το 15% του ΑΕΠ: εξαγωγές αγαθών και εισπράξεις από τον τουρισμό 16,9%, 14,7% και 13,5% του ΑΕΠ αντιστοίχως στα έτη 2001, 2002 και 2003. ΕΣΥΕ, ίδια επεξεργασία.

³¹ Υπουργείο Ανάπτυξης, Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα, 2005.

³² «Εξέλιξη και προσδιοριστικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής Οικονομίας: Βασικοί Δείκτες», Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Εργαστήριο Ευρωπαϊκής Ενοποίησης και Πολιτικής, Δεκέμβριος 2005, σελ. 4.

Όσον αφορά στις εκροές επενδύσεων (ως ποσοστό ΑΕΠ), η χώρα υστερεί, επίσης, σημαντικά (0,3% το 2004 σε σύγκριση με το μέσο ποσοστό για την ΕΕ15 1,4% το ίδιο έτος). Από τα στοιχεία του αποθέματος εξερχόμενων επενδύσεων προκύπτει ότι η Ελλάδα έχει συγκριτικά περιορισμένη παρουσία στις διεθνείς αγορές, και οι σχετικές επιδόσεις της έχουν κυρίως περιφερειακό χαρακτήρα (ΝΑ Ευρώπη).

Το πρόβλημα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας εντοπίζεται με ιδιαίτερη οξύτητα στο ενδο-ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου έχουν συντελεστεί επί εικοσαετία οι μεγαλύτερες απώλειες, προς την εξωτερική ή προς την εσωτερική αγορά. Κατά συνέπεια, σημαντικό ζήτημα για την ελληνική ανταγωνιστικότητα συνιστά και η τελευταία διεύρυνση της ΕΕ προς τις νέες χώρες - μέλη (ΝΧΜ) της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης: πρόκειται για οικονομίες που προσελκύουν ξένες άμεσες επενδύσεις σε όγκο εικοσαπλάσιο από ό,τι η ελληνική, που είναι πολλαπλάσια πιο εξωστρεφείς, έχουν είτε πλεονασματικό είτε πολύ θετικότερο εμπορικό ισοζύγιο.

Η δυσμενής θέση της χώρας εξηγείται από την ύπαρξη συγκεκριμένων πλεονεκτημάτων στις Νέες Χώρες Μέλη (ΝΧΜ): χαμηλότερο κόστος παραγωγής σε κλάδους έντασης εργασίας ή «παραδοσιακούς» (όπως είναι και οι ελληνικοί κλάδοι), εγγύτητα μεγάλων αγορών στις ΝΧΜ ώστε αυτές να λειτουργούν ως "εξαγωγικές βάσεις", ειδικές στρατηγικές επέκτασης που ακολουθούν οι μεγάλες διεθνείς επιχειρήσεις³³, υποστήριξη από δημόσιες πολιτικές που ήταν πολύ λιγότερο περιοριστικές από αυτές που ακολούθησε η Ελλάδα στην περίοδο της ένταξης στην Ευρωζώνη, διαθεσιμότητα σχετικώς υψηλά εκπαιδευμένου προσωπικού με χαμηλό κόστος.

Στον τουριστικό τομέα, η χώρα είναι σε πλεονεκτικότερη θέση ως προς τις ΝΧΜ και τις υποψήφιες χώρες, αλλά προφανώς δεν είναι δυνατόν να στηριχθεί μακροπρόθεσμα στην εκμετάλλευση των συγκυριακών ευνοϊκών περιθωρίων που εκάστοτε παρουσιάζονται στη διεθνή ζήτηση δεδομένου ότι, ελλείψει επαρκούς θεματικής και ποιοτικής διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, ο παράγων κόστος είναι στον τομέα κυρίαρχος, όπως είναι επίσης κυρίαρχη η θέση των διεθνών tour operators λόγω της δυνατότητας τους για χειραγώγηση της ζήτησης.

Τέλος, η εξωστρέφεια ποικίλλει κατά κλάδο και κατά είδος δραστηριοποίησης. Όμως, από τους 12 κλάδους που έχουν επιτύχει σχετικά υψηλούς βαθμούς εξωστρέφειας μόνο τρεις έχουν σημαντική συμμετοχή (άνω του 10%) στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών³⁴. Από την άλλη πλευρά, 10 μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις πραγματοποιούν 47% του κύκλου εργασιών τους και 42% των κερδών τους στο εξωτερικό³⁵.

2.5.2 Αγορά κεφαλαίων

Κύρια χαρακτηριστικά της πορείας της ελληνικής κεφαλαιαγοράς τα τελευταία χρόνια είναι η αύξηση της χρηματιστηριακής αξίας των μετοχών ως ποσοστό του Α.Ε.Π. και η διαμόρφωσή της σε επίπεδα που πλησιάζουν τον μέσο όρο των χρηματιστηριακών αγορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σημαντική αύξηση της συμμετοχής ξένων θεσμικών επενδυτών στην ελληνική χρηματιστηριακή αγορά, η μείωση του κόστους διενέργειας χρηματιστηριακών συναλλαγών και των εισφορών των μελών του Χρηματιστηρίου Αθηνών, η βελτίωση της κερδοφορίας των περισσότερων εισηγμένων εταιρειών και η αύξηση των μερισματικών τους αποδόσεων.

Από την άλλη πλευρά, παρατηρούνται ορισμένες αδυναμίες στην ελληνική κεφαλαιαγορά οι οποίες χρήζουν αντιμετώπισης και λήψη μέτρων για βελτίωση. Συγκεκριμένα, ο δείκτης ρευστότητας της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς διαμορφώνεται σε επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι ημερήσιες συναλλαγές παρουσιάζουν υψηλό δείκτη συγκέντρωσης σε μικρό αριθμό μετοχών ενώ καταγράφεται περιορισμένη διασπορά μετοχικής ιδιοκτησίας σε πολλές εισηγμένες εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αθηνών.

Η ελληνική κεφαλαιαγορά διαθέτει, πλέον, ένα ολοκληρωμένο και σύγχρονο θεσμικό και εποπτικό πλαίσιο λειτουργίας το οποίο διασφαλίζει την αποτελεσματική λειτουργία και διαφάνεια της αγοράς. Ειδικότερα, το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς έχει πλήρως εκσυγχρονιστεί καθώς έχει πραγματοποιηθεί σημαντική ενίσχυση του νομοθετικού πλαισίου και των υποδομών εποπτείας. Λήφθηκαν νέα μέτρα που προστάτευσαν την αγορά έναντι συστημικών κινδύνων και φαινομένων κερδοσκοπικής συμπεριφοράς, ενώ παράλληλα έχει ήδη προσαρμοστεί – και προσαρμόζεται άμεσα σε νέα κοινοτικά νομοθετήματα – σε όλες τις σχετικές Ευρωπαϊκές Οδηγίες που συνεπάγεται το «Σχέδιο

³³ Π.χ., αμυντική επέκταση σε άμεση "γειτονιά" για μείωση του κόστους ενόψει επερχόμενης όξυνσης του ανταγωνισμού με περιοχές ακόμη χαμηλότερου κόστους.

³⁴ Ινστιτούτο Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών Συνδέσμου Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος, *op.cit.*

³⁵ Π.χ., Coca-Cola3E κατά 85% και 84% αντιστοίχως, Chipita κατά 70% και 70%, Τιτάν κατά 63% και 43%, Εθνική Τράπεζα κατά 16% και 22%, Τράπεζα Πειραιώς κατά 14% και 14%. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 15.5.2006.

Δράσης για τις Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες» που υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση τον Μάιο του 1999 με στόχο τη δημιουργία ενιαίας και ολοκληρωμένης αγοράς κεφαλαίου εντός της Ένωσης. Το σύνολο των παραπάνω ρυθμίσεων αποτελεί ουσιαστική προσπάθεια υιοθέτησης αποτελεσματικού, ολοκληρωμένου και εναρμονισμένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο κανονιστικού και εποπτικού πλαισίου λειτουργίας της εγχώριας κεφαλαιαγοράς.

Ταυτόχρονα, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ασκεί την προληπτική και κατασταλτική της εποπτεία για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της κεφαλαιαγοράς με μεγαλύτερη ευχέρεια και αυτοτέλεια καθώς με τον Ν. 3152/2003 οι (επιμέρους) εποπτικές αρμοδιότητες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και του Χρηματιστηρίου Αθηνών μεταφέρθηκαν πλήρως στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ούτως ώστε αυτή να λειτουργεί με βάση τις προδιαγραφές των ευρωπαϊκών προτύπων και πρακτικών. Επιπλέον με τον ίδιο νόμο, ολοκληρώθηκαν και εγκρίθηκαν οι κανονισμοί λειτουργίας του Χρηματιστηρίου Αθηνών, του Κεντρικού Αποθετηρίου Αξιών και της Εταιρίας Εκκαθάρισης Συναλλαγών σε παράγωγα προϊόντα, γεγονός που ενίσχυσε τον τρόπο λειτουργίας και εποπτείας των χρηματιστηριακών αγορών και των συστημάτων εκκαθάρισης.

Τέλος, όσον αφορά το μελλοντικό σχεδιασμό δράσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς από πλευράς των ελληνικών αρχών, βρίσκεται σε εξέλιξη σχετικός σχεδιασμός ο οποίος προβλέπει, τη δημιουργία και εισαγωγή στην αγορά νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και επενδυτικών εργαλείων (όπως π.χ. τα χρηματιστηριακά διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια -ETFs), η δημιουργία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για είσοδο και δραστηριοποίηση στην εγχώρια αγορά των ραγδαία αναπτυσσόμενων παγκοσμίως αντισταθμιστικών επενδυτικών κεφαλαίων (Hedge Funds), η επανεξέταση του φορολογικού πλαισίου των αμοιβαίων κεφαλαίων, η αναθεώρηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση των εισηγμένων εταιρειών προκειμένου αυτό να εναρμονισθεί με τις αναθεωρημένες αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του Ο.Ο.Σ.Α. (2004), η διεύρυνση του ωραρίου λειτουργίας του Χρηματιστηρίου Αθηνών ούτως ώστε αυτό να συγκλίνει πλήρως με τα αντίστοιχα των ευρωπαϊκών χρηματιστηριακών αγορών, η δημιουργία μικρής χρηματιστηριακής αγοράς με περιορισμένες προϋποθέσεις εισαγωγής εταιρειών σε αυτήν προκειμένου να προσελκύνονται μικρές εταιρείες στο Χρηματιστήριο Αθηνών και κερδοσκοπικά επενδυτικά κεφάλαια, κ.α.

2.5.3 Κοινωνική συνοχή

Η άσκηση πολιτικής στον τομέα της κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα παρουσιάζει αρκετές αδυναμίες που εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στην ύπαρξη παραοικονομίας καθώς και υψηλών ποσοστών αυταπασχόλησης που δυσκολεύουν τον εντοπισμό των φτωχών που χρήζουν βοήθειας καθώς και της εκτεταμένης γυναικείας απλήρωτης εργασίας. Παράλληλα **διαπιστώνονται οργανωτικά και διοικητικά προβλήματα στους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας**, καθώς και τάσεις αποθάρρυνσης της απασχόλησης ατόμων από τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού.

Ποσοστά αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό.

Σε πολλές χώρες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, οι χαμηλοί ή αρνητικοί ρυθμοί της φυσικής μεταβολής του πληθυσμού αλλά και η γήρανση αντισταθμίζονται με τη μετανάστευση. Γι' αυτό και η αποτελεσματικότερη εργασιακή και κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα και καίρια κοινωνικοοικονομικά ζητήματα. Τα τελευταία χρόνια, η εισροή στην Ελλάδα μεγάλου αριθμού μεταναστών οδήγησε σε υψηλά επίπεδα το ποσοστό αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό (6,9% με στοιχεία της απογραφής 2001).

Κατανομή εισοδήματος

Η διανομή του παραγόμενου εισοδήματος επηρεάζει άμεσα το εύρος των κοινωνικών ανισοτήτων και κατά συνέπεια την κοινωνική συνοχή μιας χώρας. Εντάσσεται στην ποιοτική διάσταση του επιπέδου ζωής και της ευημερίας της κοινωνίας στο σύνολό της.

Η τάση διεύρυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων στην Ελλάδα, όπως παρατηρείται και σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, εκφράζεται με τον δείκτη ανισοκατανομής του εισοδήματος (6,6 το 2003³⁶).

Τα ποσοστά φτώχειας³⁷ στην Ελλάδα κυμαίνονται σε επίπεδα πάνω από το 20% παρά τις υψηλές δαπάνες κοινωνικής προστασίας. Η φτώχεια πλήττει κυρίως την ύπαιθρο (42,1%), ενώ υψηλά ποσοστά καταμετρώνται στις μονογονεϊκές οικογένειες (34,5% το 2003), τις πολύτεκνες

³⁶ Ο δείκτης ανισοκατανομής του εισοδήματος μετράται με το λόγο του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει το 20% του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα προς εκείνο που λαμβάνει το 20% με το χαμηλότερο εισόδημα.

³⁷ Πρέπει να σημειώσουμε ότι στον υπολογισμό του επιπέδου φτώχειας δεν λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως η ιδιοκατοίκηση, η ιδιοκατανάλωση κλπ.

οικογένειες (31,5% το 2003), τα ζευγάρια ηλικιωμένων (27,8% το 2003), τους ανέργους (32,7% το 2002) και τους συνταξιούχους (29,5% το 2002).

Υπογραμμίζεται ότι η αυξημένη βαρύτητα της φτώχειας στην ύπαιθρο δεν συνεπάγεται και κοινωνικό αποκλεισμό λόγω της κάλυψης που παρέχουν η οικογένεια και τα άτυπα δίκτυα κοινωνικής συνοχής σε τοπικό επίπεδο καθώς και η ιδιο-παραγωγή και κατανάλωση.

Υγεία

Η υγεία του πληθυσμού μιας χώρας αποτελεί βασικό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης και ευημερίας αλλά και ουσιαστική προϋπόθεση για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξή της. Η βελτίωση των δεικτών υγείας και ευεξίας αυξάνει την παραγωγικότητα της εργασίας και επεκτείνει την περίοδο οικονομικής παραγωγικότητας του ατόμου και συνεπώς την απασχολησιμότητά του. Στην Ελλάδα οι γενικοί δείκτες υγείας του πληθυσμού αν και σε καλό επίπεδο, δεν βελτιώνονται με το ρυθμό άλλων μεσογειακών χωρών, παρουσιάζοντας υστέρηση στην πρόληψη, την οργάνωση της δημόσιας υγείας και της πρωτοβάθμιας φροντίδας καθώς και στη στελέχωσή τους με το κατάλληλο προσωπικό.

Το σύστημα υγείας της χώρας διαθέτει σχετική επάρκεια υποδομών και εξειδικευμένου ιατρικού προσωπικού, αλλά χαρακτηρίζεται ως νοσοκομειοκεντρικό, με αδυναμίες στην ορθολογική κατανομή υποδομών, δομών και προσωπικού, καθώς και στην αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία του. Στον τομέα της ψυχικής υγείας γίνονται βελτιώσεις, ιδιαίτερα στην κατεύθυνση της αποασυλοποίησης, με παραμένουσες αδυναμίες στην πρόληψη και την πρωτοβάθμια περίθαλψη.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, η συνολική δαπάνη για την υγεία παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια αυξητική τάση. Το 2002 η **Ελλάδα δαπάνησε περισσότερο από το 9,5% του ΑΕΠ** της στην υγεία, γεγονός που την κατατάσσει στις υψηλότερες θέσεις μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ.

Παρά, όμως, τις συνολικά υψηλές δαπάνες για την υγεία μεγάλης σημασίας στοιχείο είναι η **δυσανεμία των Ελλήνων** πολιτών από το σύστημα υγείας³⁸ και ειδικά σε ό,τι αφορά την περιφερειακή διάσταση των παρεχομένων υπηρεσιών. Οι ανισότητες στην υγεία σε περιφερειακό επίπεδο αποτυπώνονται και κατά τη μελέτη των διαπεριφερειακών ροών, απ' όπου προκύπτει ότι οι αυτοδύναμες υγειονομικά Περιφέρειες της χώρας είναι αυτές της Πρωτεύουσας, της Κεντρικής Μακεδονίας (Θεσσαλονίκη), της Ηπείρου και οριακά της Κρήτης. Η Περιφέρεια της Ηπείρου έγινε αυτοδύναμη μετά την ίδρυση του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων στο οποίο καταφεύγουν για νοσηλεία και ασθενείς από τις γύρω περιοχές και χώρες.

Παρά τα βήματα που έχουν γίνει προς τον **λειτουργικό και οργανωτικό εκσυγχρονισμό των μονάδων υγείας**, αντιμετωπίζονται ακόμα **σημαντικά προβλήματα**:

- ελλείψεις, κατακερματισμένες και ασυντόνιστες υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα.
- απαξιωμένα τμήματα της κτιριακής υποδομής και του εξοπλισμού των νοσηλευτικών μονάδων.
- έλλειμμα αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας στη διοικητική και οργανωτική διάρθρωση των μονάδων υγείας.
- Μειωμένη διείσδυση των τεχνολογιών διαχείρισης και διάχυσης της πληροφορίας
- έλλειψη Επιδημιολογικού Χάρτη με αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με την νοσηρότητα

Το Σύστημα Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Το σύστημα χαρακτηρίζεται από **θεσμικά μειονεκτήματα** και **ελλείψεις επιχειρησιακού τύπου**, με κυριότερες την αδυναμία ορθολογικής ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού μέσω ενεργητικών πολιτικών και την περιορισμένη λειτουργικότητα των προγραμμάτων πρόληψης και ανοικτής φροντίδας με βάση τις δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις.

Παράλληλα, εντοπίζονται **αδυναμίες ως προς τη λειτουργία του Δικτύου Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας**, την χρηματοδότηση των υπηρεσιών που παρέχονται από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς φροντίδας, την εξασφάλιση υπηρεσιών πληροφόρησης και ενημέρωσης, την ανάπτυξη Ειδικών Προγραμμάτων για την κοινωνική ένταξη ομάδων – στόχων (τσιγγάνοι, πρόσφυγες, άστεγοι) που μέχρι σήμερα δεν αντιμετωπίζονταν ενιαία από τις υπηρεσίες πρόνοιας, την εφαρμογή τεχνικών διαχείρισης και αξιολόγησης των κοινωνικών υπηρεσιών, την απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού και την συμπληρωματικότητα και συνέργια των δράσεων του δημόσιου, ιδιωτικού και εθελοντικού τομέα.

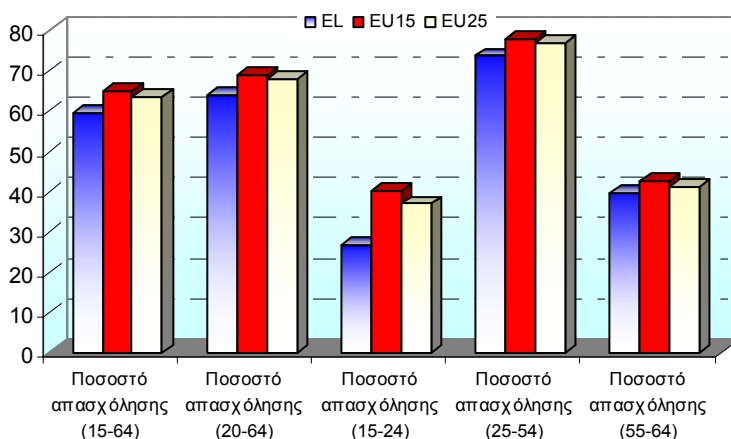
³⁸ Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα, ΕΣΑΑ, 2005, σελ.74.

2.5.4 Αγορά εργασίας -Απασχόληση – Κατάρτιση

2.5.4.1 Πρόσφατες εξελίξεις στην Απασχόληση

Το ποσοστό απασχόλησης κατά την περίοδο (1994-2005) αυξήθηκε στην Ελλάδα από 54,2% σε 60,1%, **υπολειπόμενο συστηματικά του Ευρωπαϊκού μέσου όρου**, ο οποίος κατά την ίδια περίοδο αυξήθηκε από 59,8% σε 65,2% και παραμένει σημαντικά κάτω από το στόχο του 70% της συνολικής απασχόλησης για το 2010 που τίθεται στο πλαίσιο της ΣτΛ. Παράλληλα διαπιστώνεται ότι η παραγωγή νέων θέσεων εργασίας στη χώρα μας είναι χαμηλή σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες μέλη της ΕΕ 25. Το ποσοστό **μερικής απασχόλησης** παραμένει ακόμη ιδιαίτερα **χαμηλό και για το έτος 2005**, ανήλθε σε 4,8% έναντι 18,5% στην ΕΕ25 για την ίδια περίοδο.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10 -Ποσοστό απασχόλησης ανά ηλικιακή ομάδα



Πηγή : Eurostat, 2005

Η σημαντική απόκλιση του επιπέδου απασχόλησης στην Ελλάδα από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο οφείλεται κυρίως στο **χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών**. Τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών παρουσιάζουν αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια και από 41,7% το 2001 διαμορφώνονται στο 45,2% το 2004, υπολειπόμενα όμως κατά πολύ του ευρωπαϊκού μέσου όρου 55,7% (ΕΕ25).³⁹

Πιο αναλυτικά:

A. Τάσεις στην απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Από την ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης στους ευρείς τομείς οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα μας κατά το χρονικό διάστημα 1999- 2003, προκύπτει ότι:

- Ο τομέας των υπηρεσιών απασχολεί την πλειονότητα του συνόλου των εργαζομένων. Ο τομέας της Βιομηχανίας – Βιοτεχνίας προσφέρει εργασία στο ένα τέταρτο περίπου των εργαζομένων της Ελλάδας. Τέλος, ο Αγροτικός τομέας απασχολεί ένα σημαντικό μερίδιο των εργαζομένων στην Ελλάδα 16% το 2003.
- **Διαχρονικά, μειώνεται η απασχόληση στην Βιομηχανία – Βιοτεχνία και τον Αγροτικό τομέα**, ενώ αντίθετα αυξάνεται στον τομέα των υπηρεσιών. Στην Ελλάδα οι μεταβολές αυτές είναι περισσότερο έντονες και φαίνεται να συμβάλουν προς την κατεύθυνση του Ευρωπαϊκού μοντέλου ζήτησης εργασίας το οποίο κυριαρχείται από επαγγελματικές ειδικότητες του τομέα των υπηρεσιών και την περιορισμένη ζήτηση για ειδικότητες του αγροτικού τομέα.
- Η κατά φύλο κατανομή της απασχόλησης στους ευρείς τομείς οικονομικής δραστηριότητας δείχνει ότι οι **γυναίκες υπερτερούν στις Υπηρεσίες και τον Αγροτικό τομέα, ενώ οι άνδρες υπερτερούν στον τομέα της Βιομηχανίας –Βιοτεχνίας**.
- Διαχρονικά παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης στον τομέα των Υπηρεσιών κατά 2,6 ποσοστιαίες μονάδες, η οποία προέρχεται κυρίως από την αύξηση των απασχολουμένων

³⁹ Eurostat.

γυναικών κατά 4,4 ποσοστιαίες μονάδες ενώ θετικές τάσεις παρουσιάζει η απασχόληση των ανδρών στον συγκεκριμένο τομέα οικονομικής δραστηριότητας.

Εξετάζοντας αναλυτικότερα τις απώλειες και τα κέρδη σε θέσεις εργασίας των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας κατά το χρονικό διάστημα 1999-2005 με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ προκύπτει ότι οι απώλειες σε θέσεις εργασίας για το σύνολο των κλάδων ανήλθαν σε 186.000 θέσεις. Οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν κατά το χρονικό διάστημα 1999-2005 ανήλθαν σε 527.500 θέσεις. Το καθαρό αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων είναι η αύξηση της απασχόλησης κατά 341.500 νέες θέσεις εργασίας.

Στο μέτρο που οι τάσεις δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στους ευρείς τομείς ή τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας της χώρας μας δεν μεταβληθούν δραματικά κατά τα επόμενα χρόνια, τότε εκτιμάται ότι η συρρίκνωση της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα θα συνεχιστεί. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η αποχώρηση των ηλικιωμένων αγροτών από το εργατικό δυναμικό θα σημαίνει και απώλεια θέσεων εργασίας λόγω της μη αναπλήρωσης τους από νεαρής ηλικίας εργαζόμενους για τους οποίους σπανίως ο αγροτικός τομέας αποτελεί χώρο επαγγελματικής αποκατάστασης. Παρομοίως, η διαπιστούμενη τάση απώλειας θέσεων εργασίας για τις γυναίκες στην Βιομηχανία – Βιοτεχνία δεν φαίνεται να αντιστρέφεται λόγω της συνεχιζόμενης συρρίκνωσης του κλάδου της κλωστοϋφαντουργίας.

Σε επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας η πλειονότητα των κλάδων παρουσιάζει δυνατότητες «παραγωγής» νέων θέσεων εργασίας με κυρίαρχους τους κλάδους της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, εμπορίου, αλλά και των κλάδων που συνδέονται άμεσα με το δημόσιο όπως είναι η Δημόσια Διοίκηση, Εκπαίδευση, και Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα. Από την άλλη μεριά, οι κλάδοι που συνδέονται με τον πρωτογενή τομέα, τις μεταποιητικές βιομηχανίες και την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος φαίνεται να συρρικνώνονται σε όρους απασχόλησης με αποτέλεσμα να χάνουν θέσεις εργασίας διαχρονικά.

Από τα δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ⁴⁰ για το 2005 προκύπτει ότι οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας αποτελούν πλέον μόλις το 13% του συνόλου, ενώ η Βιομηχανία- Βιοτεχνία διατηρεί σε γενικές γραμμές σταθερό το μερίδιό της στην συνολική απασχόληση (23%). Ο τομέας των Υπηρεσιών αύξησε εντυπωσιακά το μερίδιό του στη συνολική απασχόληση (65 % του συνόλου). Εξετάζοντας τις μεταβολές της απασχόλησης κατά θέση στο επάγγελμα προκύπτει ότι κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα έχουν σημειωθεί σημαντικές μεταβολές στη θέση στο επάγγελμα των απασχολούμενων με προεξάρχουσα την **αύξηση του αριθμού των μισθωτών και τη σημαντική μείωση του αριθμού των απασχολούμενων υπό το καθεστώς του βοηθού.**

ΠΙΝΑΚΑΣ 7 -Απασχολούμενοι κατά θέση στο επάγγελμα 1999-2005 (σε χιλιάδες άτομα)

Θέση στο επάγγελμα	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	+/- 2005/1999*
Αυτοαπ/μενος με προσωπικό	305,8	326,7	336,3	315,0	310,2	346,8	352,2	46,4
Αυτοαπ/μενος χωρίς προσωπικό	991,6	998,4	954,3	996,5	1.018,5	962,5	967,5	-24,4
Μισθωτός	2.337,4	2.378,7	2.466,3	2.545,3	2.616,0	2.746,2	2.784,8	447,4
Βοηθός	405,6	394,1	346,3	333,3	341,9	274,9	277,5	-128,1
Σύνολο	4.040,4	4.097,9	4.103,2	4.190,2	4.286,6	4.330,5	4.381,9	341,5

* Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας

B. Εξελίξεις στην παραγωγικότητα της εργασίας

Η παραγωγικότητα είναι ίσως ο σημαντικότερος παράγοντας ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και βελτίωσης της ευημερίας μακροπρόθεσμα. Η ανταγωνιστικότητα προσδιορίζεται από την παραγωγικότητα με την οποία η χώρα χρησιμοποιεί το ανθρώπινο δυναμικό της, το κεφάλαιο και τους φυσικούς της πόρους.

Το επίπεδο της παραγωγικότητας της εργασίας μετράται με δύο τρόπους: παραγόμενο προϊόν (ΑΕΠ σε ΜΑΔ) ανά απασχολούμενο και παραγόμενο προϊόν (ΑΕΠ σε ΜΑΔ) ανά σύνολο εργατωρών έτους.

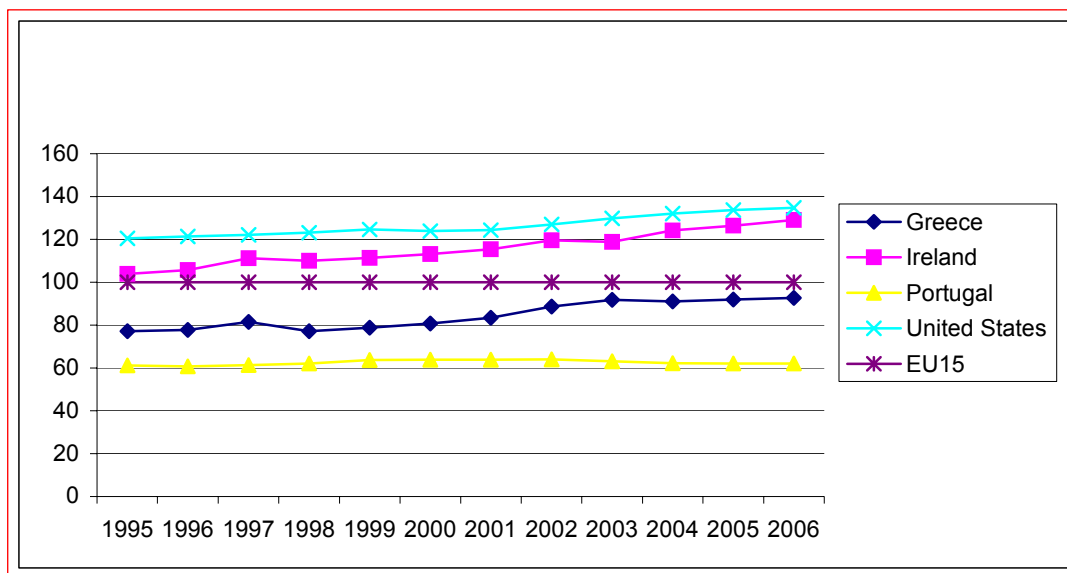
Η παραγωγικότητα της εργασίας, βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο απ' ότι στην ΕΕ15

⁴⁰ ΕΣΥΕ, 2005

και αποτελεί, μαζί με το συγκριτικά χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης, τη βασική αιτία υστέρησης του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Σύμφωνα με την πρόσφατη Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, ως πιθανές αιτίες αναφέρονται τα προβλήματα στο επιχειρηματικό περιβάλλον (γραφειοκρατία, ρυθμιστικές παρεμβάσεις), την έλλειψη ανταγωνισμού, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, την υστέρηση στην υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών και τις αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος.

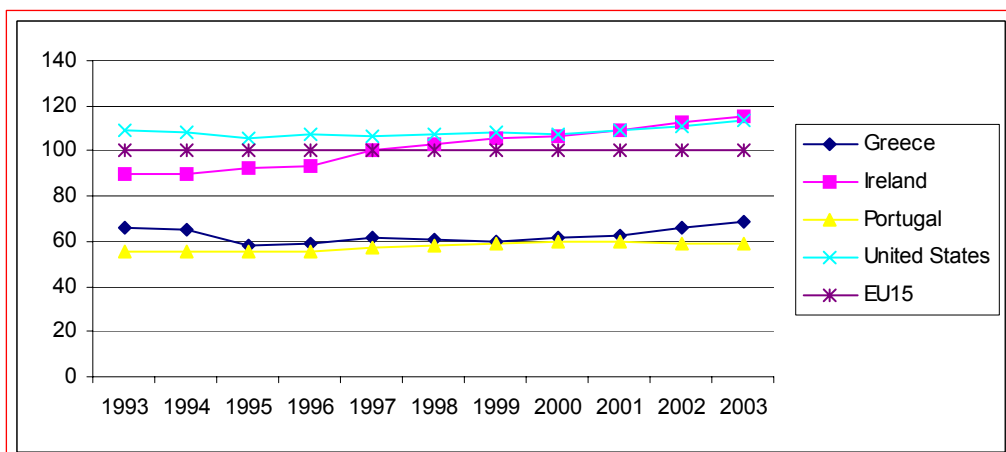
Πάντως, η παραγωγικότητα, **εκφρασμένη ως ΑΕΠ (σε ΜΑΔ) ανά απασχολούμενο** σε σχέση με ΕΕ-15=100, **παρουσιάζει εντυπωσιακή βελτίωση** στη χώρα. Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η τιμή του σχετικού δείκτη αυξήθηκε και αναμένεται να φτάσει το 99,7 το 2007.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11 -Παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο (ΑΕΠ σε ΜΑΔ) (πηγή: Eurostat)



Στην κατάταξη των χωρών της ΕΕ με βάση τον δείκτη **παραγωγικότητα της εργασίας ανά ώρα εργασίας** (ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανά ώρα εργασίας σε σχέση με ΕΕ-15=100), η τιμή του δείκτη για την Ελλάδα **παραμένει χαμηλή** σε σχέση με τον Κοινοτικό μέσο όρο (74,5 το 2003). Η ωριαία παραγωγικότητα της εργασίας, όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 6, είναι η δεύτερη πιο χαμηλή στην ΕΕ-15⁴¹.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12 -Ωριαία παραγωγικότητα εργασίας



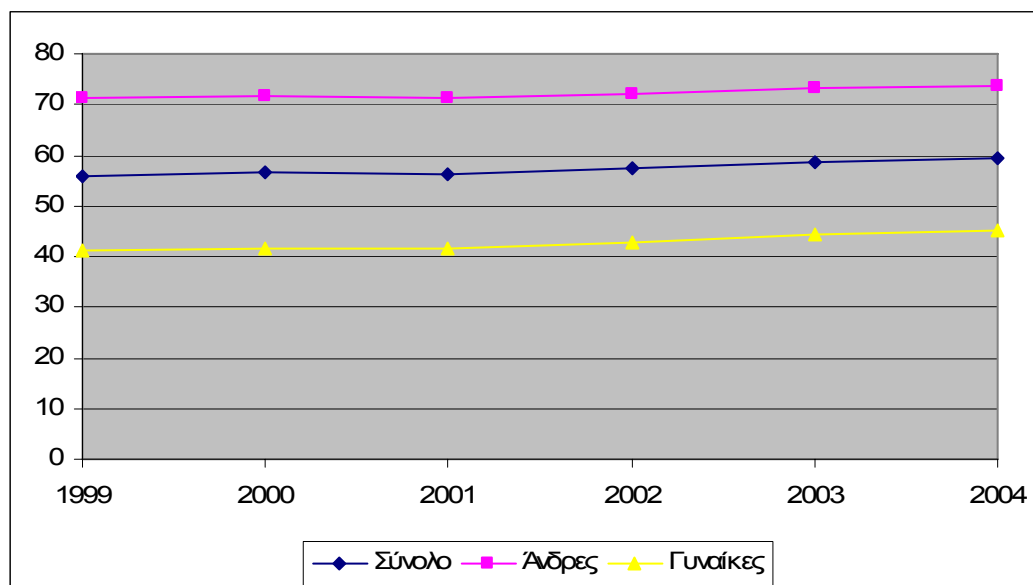
Γ. Μεταβολές στα χαρακτηριστικά των απασχολούμενων, 1999-2004.

Από τα στοιχεία που εμφανίζονται στους παρακάτω πίνακες για τη διαχρονική εξέλιξη των ποσοστών απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά φύλο προκύπτει ότι:

⁴¹ Πρέπει να σημειωθεί ότι η ωριαία παραγωγικότητα απέχει από τη μέση της ΕΕ, λόγω του σχετικά υψηλότερου επιπέδου της μερικής απασχόλησης στις άλλες χώρες της ΕΕ.

Κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα αυξήθηκε το σχετικό μέγεθος της απασχόλησης των δύο φύλων κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες. Η αύξηση της απασχόλησης των γυναικών υπερτερεί έναντι των ανδρών (4,2 ποσοστιαίες μονάδες έναντι 2,6 μονάδες για τους άνδρες).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13 -Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 15-64 ετών κατά φύλο, 1999-2004



Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε αύξηση των θέσεων εργασίας, οι οποίες κυρίως καλύφθηκαν από γυναίκες.

Εξετάζοντας τη διαχρονική εξέλιξη της διαφοράς των ποσοστών απασχόλησης ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες συνάγεται ότι στην Ελλάδα η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες βαίνει διαχρονικά μειούμενη.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 -Χάσμα απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες 15-64 ετών, 1999-2004

Χώρα	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004/1999
Ελλάδα	30,1	29,8	29,9	29,3	29,1	28,5	-1,6

Πηγή: EC, 2005, Indicators for monitoring the 2004 Employment Guidelines 2005 compendium, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Brussels, σ. 48.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα οι γυναίκες που καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας είναι αναλογικά περισσότερες από τους άνδρες με αποτέλεσμα να αυξάνονται ταχύτερα τα ποσοστά απασχόλησής τους. Παρόλα αυτά, η διαφορά στα ποσοστά απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες εξακολουθεί να είναι σημαντική και αυτό σημαίνει ότι η προσέλκυση περισσότερων γυναικών στην απασχόληση θα πρέπει να αποτελεί συνεχή στόχο των πολιτικών της αγοράς εργασίας με στόχο τη μείωση της διαφοράς των ποσοστών απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες.

Πάντως, η μικρή και αργά αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας και ειδικότερα στην απασχόληση αφενός σημαίνει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης της γυναικείας απασχόλησης στη χώρα μας αφετέρου υπονοεί ότι για να αυξηθεί η γυναικεία απασχόληση επιβάλλεται η λήψη ολοκληρωμένων ενεργητικών μέτρων για την άρση των εμποδίων, προκαταλήψεων, διακρίσεων και αλλαγής ατομικών συμπεριφορών έτσι ώστε οι γυναίκες να μπορέσουν να προωθηθούν στην απασχόληση. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα ποσοστά απασχόλησης των ανδρών βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τα άλλα κράτη μέλη και μάλιστα σε ορισμένες περιπτώσεις είναι υψηλότερα των αντιστοίχων ποσοστών απασχόλησης των ανδρών στην ΕΕ 25, με αποτέλεσμα τα περιθώρια αύξησής τους να είναι πολύ μικρά. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των γυναικών είναι η δέουσα λύση για την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας.

Δ. Απασχόληση των ηλικιωμένων

Η απασχόληση των ηλικιωμένων (55-64 ετών) παραμένει σχεδόν σταθερή τα τελευταία χρόνια και βρίσκεται στο 39,4% για το 2004, λίγο χαμηλότερα από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο (41% ΕΕ-25). Αντίστοιχα, η μέση ηλικία εξόδου από την εργασία διαμορφώνεται στα 59,5 χρόνια έναντι των 60,7 της ΕΕ-25 το 2004. Υπογραμμίζεται ότι **η απασχόληση των ατόμων 55-64 ετών απέχει πλέον των 10 ποσοστιαίων μονάδων από το στόχο του 50% για το 2010 (ΣΤΛ)**.

Από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα προκύπτει ότι το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων ανδρών είναι υψηλότερα από το αντίστοιχο των γυναικών και ότι η αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των ανδρών ήταν 0,7 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων γυναικών μειώθηκε κατά -0,4 ποσοστιαίες μονάδες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9 - Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 55-64 ετών κατά φύλο, 1999-2004

Χώρα	Κατηγορία	1999	2000	2001	2002	2003	2004	+/- 2004/ 1999
Ελλάδα	Σύνολο	39,3	39,0	38,2	39,2	41,3	39,4	0,1
	Άνδρες	55,7	55,2	55,3	55,9	58,7	56,4	0,7
	Γυναίκες	24,4	24,3	22,9	24,0	25,5	24,0	-0,4
	Χάσμα απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες 55-64 ετών	31,3	30,9	31,3	31,9	33,2	32,4	1,1

Πηγή: EC 2005, *Indicators for monitoring the 2004 Employment Guidelines 2005 compendium*, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Brussels, σ. 11.

Από τα ως άνω προκύπτει και η διεύρυνση του χάσματος απασχόλησης των ηλικιωμένων γυναικών έναντι των ανδρών στη χώρα μας.

Ανεξαρτήτως των λόγων που οδηγούν τις ηλικιωμένες γυναίκες εκτός της απασχόλησης (π.χ. ανεργία, πρόωρη συνταξιοδότηση, διάσταση ανάμεσα στην οικογενειακή και επαγγελματική ζωή, κλπ.) το συμπέρασμα είναι ότι οι ηλικιωμένες γυναίκες στη χώρα μας δεν ωφελήθηκαν από την αύξηση της απασχόλησης ή αλλιώς οι δημιουργηθείσες νέες θέσεις εργασίας κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα δεν φαίνεται να προσέλκυαν αυτή την κατηγορία των εργαζομένων.

Ε. Πρόσβαση στην εργασία για τους νέους

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ, το 2005, το ποσοστό απασχόλησης των νέων 15-24 ετών διαμορφώθηκε στο 25%, υπολειπόμενο κατά 12, περίπου, ποσοστιαίες του μέσου όρου της ΕΕ-25 (36,8%).

Το ποσοστό ανεργίας των νέων 15-24 ετών ήταν, το 2005 25,5% παρουσιάζοντας μείωση κατά σχεδόν μία ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με το 2004 (26,9%) αλλά υπολείπονται σημαντικά έναντι του αντίστοιχου ποσοστού της ΕΕ-25 (18,7%)⁴²

Η δυσκολία εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας αντικατοπτρίζει τόσο τη δυσαρμονία του εκπαιδευτικού συστήματος με τις ανάγκες της οικονομίας, όσο και την αδυναμία της οικονομίας να δημιουργήσει επαρκείς θέσεις εργασίας.

Από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα, όπου παρουσιάζονται οι εξελίξεις στα ποσοστά απασχόλησης των νέων ανδρών και νέων γυναικών για το χρονικό διάστημα 1999-2004, προκύπτει ότι υπάρχει μια ελαφρά τάση μείωσης της απασχόλησης των νέων.

⁴² Eurostat

ΠΙΝΑΚΑΣ 10 -Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 15-24 ετών κατά φύλο, 1999-2004

Χώρα	Κατηγορία	1999	2000	2001	2002	2003	2004	+/- 2004/ 1999
Ελλάδα	Σύνολο	27,2	27,6	26,2	26,5	25,3	26,8	-0,4
	Άνδρες	32,4	32,7	30,7	31,5	30,9	32,3	-0,1
	Γυναίκες	21,9	22,4	21,7	21,4	19,8	21,3	-0,6

Πηγή: EC 2005, Indicators for monitoring the 2004 Employment Guidelines 2005 compendium, DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Brussels, σ. 65.

Η τάση καθυστέρησης ένταξης στην απασχόληση ενδέχεται να είναι αποτέλεσμα της επιλογής των νεαρών ατόμων για επιμήκυνση των σπουδών τους αλλά σίγουρα οφείλεται και στο ότι οι νέοι αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες ανεύρεσης πρώτης εργασίας με αποτέλεσμα να εντάσσονται στη χρεορία των ανέργων.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι νέοι αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα εμπόδια στην προσπάθειά τους για να βρουν εργασία και **τα εμπόδια αυτά συνήθως συνδέονται με την διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στα προσόντα και δεξιότητες που διαθέτουν οι νέοι και τις ζητούμενες ειδικότητες από την παραγωγή.** Η σύζευξη προσφοράς και ζήτησης ειδικοτήτων δεν μπορεί παρά να είναι μία μακροχρόνια και συνεχής συνεργασία ανάμεσα στο εκπαιδευτικό σύστημα και τα συστήματα κατάρτισης επανακατάρτισης και τον παραγωγικό μηχανισμό έτσι ώστε να προσαρμόζονται τόσο οι επιχειρήσεις όσο και οι υποψήφιοι εργαζόμενοι στις εκάστοτε συνθήκες.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που θεωρείται ως εμπόδιο στην είσοδο των νέων στην εργασία είναι **η εκτεταμένη αδήλωτη εργασία** που λειτουργεί ως τροχοπέδη για την είσοδο των νέων στην απασχόληση με την έννοια ότι οι εργοδότες προτιμούν το «φτηνό» εργατικό δυναμικό έναντι της κανονικής πρόσληψης των νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας.

2.5.4.2 Πρόσφατες εξελίξεις στην ανεργία

Η ανεργία αναδεικνύεται σε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα των οικονομιών της ΕΕ. Για την Ελλάδα, η ανεργία εξακολουθεί να παραμένει υψηλή, ξεπερνώντας ήδη από το 1998 το μέσο όρο της ΕΕ 15. Συγκεκριμένα, **το ποσοστό ανεργίας** διαμορφώθηκε για το έτος 2005 στα επίπεδα του 9,8%, παρουσιάζοντας μείωση 0,7 ποσοστιαίας μονάδας σε σχέση με το 2004 (10,5%) αλλά **πάντοτε άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου** (8,7% ΕΕ 25).

ΠΙΝΑΚΑΣ 11 -Βασικοί δείκτες ανεργίας Ελλάδας, ΕΕ15 και ΕΕ25

Βασικοί Δείκτες Απασχόλησης	Διαχρονικοί Δείκτες Ελλάδας						Συγκριτικοί Δείκτες 2004		
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ15	ΕΕ25
Ποσοστό ανεργίας	12,0	11,3	10,8	10,3	9,7	10,5	10,5	8,1	9,0
Άνδρες	7,9	7,5	7,3	6,8	6,2	6,6	6,6	7,1	8,1
Γυναίκες	18,1	17,2	16,2	15,6	15,0	16,2	16,2	9,3	10,2
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας	6,5	6,2	5,5	5,3	5,3	5,6	5,6	3,4	4,1
Άνδρες	3,8	3,6	3,3	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0	3,6
Γυναίκες	10,7	10,2	9,1	8,6	8,9	9,4	9,4	4,0	4,7
Ποσοστό ανεργίας των νέων (15-24)	12,6	11,4	10,3	9,7	9,3	9,9	9,9	7,6	8,3
Άνδρες	9,7	9,0	8,5	7,8	7,2	7,6	7,6	8,0	8,8
Γυναίκες	15,6	13,8	12,1	11,7	11,4	12,1	12,1	7,3	7,8
Ποσοστιαίο χάσμα ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών	10,2	9,7	8,9	8,8	8,8	9,6	9,6	2,2	2,1

Πηγή: Eurostat, Compendium 2005

Πολύ υψηλή θέση καταλαμβάνει η Ελλάδα και στους μακροχρόνια ανέργους. Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά την τελευταία πενταετία, ενώ οι περισσότερες χώρες περιορίσαν τους μακροχρόνια ανέργους, η Ελλάδα παρουσίασε αυξητική τάση, ύστερα από διετία

στασιμότητας, παραμένοντας ωστόσο σε αρκετά χαμηλότερα επίπεδα από το 2000 (6,2%). Έτσι, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στον συνολικό ενεργό πληθυσμό ανερχόταν το έτος 2004 στο 5,6%, κατά 70% ανώτερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (3,3% ΕΕ 15).

Εξετάζοντας την κατά φύλο κατανομή της ανεργίας φαίνεται ότι αυτή **πλήττει αναλογικά περισσότερο τις γυναίκες** από ότι τους άνδρες. Πιο αναλυτικά, στη χώρα μας οι γυναίκες παρουσιάζουν μονίμως υπερδιπλάσια ποσοστά ανεργίας από ότι οι άνδρες. Διαχρονικά όμως, η μείωση της ανεργίας των γυναικών είναι εντονότερη σε σύγκριση με το ρυθμό μείωσης της ανεργίας των ανδρών με αποτέλεσμα την τάση μείωσης του χάσματος ανεργίας ανάμεσα στα δύο φύλα. Τα ποσοστά ανεργίας των γυναικών αν και μειώθηκαν την περίοδο 2004-2005 από 16,8% σε 14,9%, εμφανίζονται κατά πολύ υψηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου 9,8% (ΕΕ-25). Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι το παραπάνω ποσοστό είναι υπερδιπλάσιο του ποσοστού ανεργίας των αντρών (6,1% για το 2005 έναντι 7,3% για το 2005).⁴³

2.5.4.3 Ειδικές ομάδες πληθυσμού

Τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα άλλων ευάλωτων κοινωνικά ομάδων αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα που αφορούν στην πρόσβαση τόσο σε υποδομές όσο και σε αγαθά και υπηρεσίες λόγω των ιδιαιτεροτήτων που τα χαρακτηρίζουν. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Έκθεσης για τις *Στρατηγικές για την Κοινωνική Προστασία και Κοινωνική Ένταξη 2006-2008*, τα άτομα με αναπηρία βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας σε ποσοστά κατά πολύ υψηλότερα από αυτά του γενικού πληθυσμού της χώρας, καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό θέσεις εργασίας χαμηλών δεξιοτήτων και αμοιβών, ενώ το μέσο οικογενειακό εισόδημα των νοικοκυριών με μέλος Άτομο με Αναπηρία είναι αρκετά χαμηλότερο του γενικού μέσου όρου. Σύμφωνα με σχετική έρευνα της ΕΣΥΕ (2003), **το 84% των Ατόμων με Αναπηρία βρίσκεται εκτός εργατικού δυναμικού**. Επιπλέον, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα καθιστούν πολλές φορές, τόσο τα άτομα με αναπηρία όσο και άτομα άλλων κοινωνικά μειονεκτουσών ομάδων, θύματα διακρίσεων και ακραίου κοινωνικού αποκλεισμού. Το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με αναπηρία (8,9%) είναι μικρότερο του αντίστοιχου για το σύνολο του πληθυσμού της χώρας (9,6%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Απογραφής του 2001, **οι διαβιούντες στην Ελλάδα με μη Ελληνική εθνικότητα** ανέρχονταν σε περίπου 800 χιλιάδες άτομα, τα οποία **αντιστοιχούσαν στο 7,3 % του συνολικού πληθυσμού**. Με βάση τα στοιχεία από τις Έρευνες Εργατικού Δυναμικού τα άτομα με εθνικότητα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) στη χώρα μας παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης από τα άτομα με εθνικότητα ΕΕ, ενώ αντίθετα τα ποσοστά ανεργίας τους είναι μικρότερα. Αναφορικά με τις μεταβολές της απασχόλησης στην Ελλάδα, κατά την τελευταία 5ετία, περίπου οι μισές νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν οφείλονται στην απασχόληση αλλοδαπών. Την ίδια περίοδο η απασχόληση ατόμων ελληνικής υπηκοότητας αυξήθηκε κατά 3,8% ενώ των αλλοδαπών διπλασιάστηκε.

2.5.4.4 Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης

Η Ελλάδα υστερεί σε δαπάνες για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης. Συγκεκριμένα, το 2003 στη χώρα μας δαπανήθηκε το 0,11% του ΑΕΠ για στήριξη μέτρων ενεργητικής απασχόλησης, ποσοστό πολύ μικρότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (0,70% ΕΕ15).

Θετικό είναι το γεγονός ότι στο χώρο των ενεργητικών πολιτικών **ολοκληρώνεται το δίκτυο Δημοσίων Υπηρεσιών Απασχόλησης** (119 Κέντρα Πρόωθησης της Απασχόλησης και Τοπικές Υπηρεσίες του ΟΑΕΔ), στελεχωμένων με εκπαιδευμένους Εργασιακούς Συμβούλους, εξοπλισμένων με κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και δικτυωμένων με ένα εξειδικευμένο πληροφοριακό σύστημα. Διευρύνθηκε επίσης το εύρος και βελτιώθηκε η στόχευση σε ότι αφορά τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης ενώ προωθήθηκε και η καταγραφή των τάσεων και αναγκών της αγοράς εργασίας. Τέλος, ελήφθησαν μέτρα υπέρ της ισότητας των δύο φύλων και αντιμετώπισης των διακρίσεων στην αγορά εργασίας.

2.5.4.5 Δια βίου μάθηση

Η διεθνοποίηση των αγορών και των νέων τεχνολογιών καθιστούν αναγκαία τη συνεχή ανανέωση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Στην Ελλάδα η δια βίου μάθηση **δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη**. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Ελλάδα μοιράζεται την

⁴³ Βλ. Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Δελτίο Τύπου, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Γ.Γ. Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος, Μάρτιος 2006.

τελευταία θέση με την Πορτογαλία μεταξύ των ΕΕ 25 ως προς τη συμμετοχή των πολιτών ηλικίας 25-64 ετών σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης (2% το 2004 έναντι 9,9% ΕΕ 25), αντανακλώντας την ύπαρξη περιορισμένων ευκαιριών εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων καθώς και την ασύμμετρη κατανομή αντίστοιχων ευκαιριών για τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες. Παρά το γεγονός ότι κατά τα τελευταία χρόνια το ποσοστό αυτό είναι οριακά βελτιωμένο έναντι των προηγούμενων ετών (2000-2002), η Ελλάδα απέχει ακόμη σημαντικά από τα αντίστοιχα ποσοστά των υπολοίπων κρατών μελών της ΕΕ.

Κατά τις προηγούμενες περιόδους προγραμματισμού δεν υπήρξε συνολική στρατηγική παρά μεμονωμένες δράσεις οι οποίες στηρίχθηκαν κυρίως στις δυνατότητες χρηματοδότησης μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων και του ΛΑΕΚ. Οι αδυναμίες στο πεδίο αυτό οφείλονταν κατά κύριο λόγο στην έλλειψη συστηματικής αποτύπωσης των χαρακτηριστικών της ζήτησης εργασίας και συνακόλουθα στην αδυναμία αναγνώρισης των αναγκών κατάρτισης.

Καταγράφηκαν, ωστόσο, θετικές ενέργειες, όπως:

- η θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΣΣΕΕΚΑ) με την Απασχόληση καθώς και η καθιέρωση θεσμικού πλαισίου για τη Δια Βίου Μάθηση (Ν.3369/2005), με στόχο τη συστηματοποίηση της παροχής υπηρεσιών δια βίου μάθησης στο σύνολο του φάσματος των εμπλεκόμενων φορέων.
- ο σχεδιασμός και εφαρμογή διαδικασιών πιστοποίησης δομών, εκπαιδευτών, συστημάτων συνεχούς ελέγχου, παρακολούθησης πιστοποιημένων φορέων, προγραμμάτων δια βίου επαγγελματικής κατάρτισης και διαδικασιών πιστοποίησης γνώσεων - δεξιοτήτων - ικανοτήτων (μέσω του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης).
- Αναπτύχθηκε από το Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε (θυγατρική εταιρεία του ΟΑΕΔ) σύστημα Διάγνωσης των Αναγκών Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, το οποίο στηρίζεται στην πλήρη ανάλυση στοιχείων για την προσφορά, αλλά και για τη ζήτηση εργασίας και πρόσφατα την αποτίμηση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, με τη ποσοτικοποίηση δεικτών για τη μέτρηση της αποτελεσματικότητάς τους σε τοπικό επίπεδο.

Χαρακτηριστική ήταν, όμως, αφενός η έλλειψη συντονισμού των φορέων εκπαίδευσης και κατάρτισης και η καταγραφή αλληλοεπικάλυψης των δράσεων και ενεργειών τους, αφετέρου η καθυστέρηση που διαπιστώθηκε τόσο ως προς την ολοκλήρωση του θεσμικού πλαισίου της πιστοποίησης των δομών συνεχιζόμενης με την πιστοποίηση προγραμμάτων, εκπαιδευτών, γνώσεων και δεξιοτήτων, όσο και ως προς την ενεργοποίηση του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Κατάρτισης με την Απασχόληση.

2.5.4.6 Επιχειρηματικότητα και απασχόληση

Κατά το χρονικό διάστημα 1999-2005, σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτει ο παρακάτω πίνακας, ο αριθμός των επιχειρηματιών (αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό ή χωρίς προσωπικό) παρουσίασε αύξηση της τάξης των 22 χιλιάδων ατόμων ή 1,7 %. Η αύξηση αυτή προήλθε αποκλειστικά από τη διεύρυνση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων με προσωπικό κατά 46,4 χιλιάδες άτομα, δεδομένου ότι η κατηγορία των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό συρρικνώθηκε κατά 24.000 άτομα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12 -Απασχολούμενοι (15 ετών και άνω) κατά θέση στο επάγγελμα 1999-2005 (χιλιάδες άτομα)

	Αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό	Αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό	Σύνολο αυτοαπασχολούμενων	Σύνολο απασχολούμενων	% αυτοαπασχολούμενοι στο σύνολο των απασχολούμενων
1999	305,8	991,6	1.297,4	4.040,4	32,1
2000	326,7	998,4	1.325,1	4.097,9	32,3
2001	336,3	954,3	1.290,6	4.103,2	31,2
2002	315,0	996,5	1.311,5	4.190,2	31,3
2003	310,2	1.018,5	1.328,7	4.286,6	31,0
2004	346,8	962,5	1.309,3	4.330,5	30,2
2005	352,2	967,5	1.319,7	4.381,9	30,1
+/- 2005-1999	+ 46,4	- 24,1	+ 22,3	+ 341,5	-
% +/- 2005-1999	+15,1	- 2.4	+ 1,7	+ 8, 5	-

Πηγή: ΕΣΥΕ

Ο ρυθμός αύξησης του αριθμού και των δύο κατηγοριών αυτοαπασχολουμένων (1,7 %) είναι κατά πολύ μικρότερος του ρυθμού αύξησης του συνόλου των απασχολουμένων (8,5 %) κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται μια σταθερή διαχρονική μείωση της παρουσίας των αυτοαπασχολουμένων στο σύνολο της απασχόλησης. Έτσι, ενώ το 1999 το 32,1 % του συνόλου των απασχολουμένων ήταν αυτοαπασχολούμενοι (με προσωπικό και χωρίς προσωπικό), το αντίστοιχο ποσοστό το 2005 διαμορφώνεται στο 30,1 %.

Διερευνώντας την έκταση της συμμετοχής των γυναικών στο σύνολο των δύο διακριτών ομάδων επιχειρηματιών (εργοδότες και εργαζόμενοι για ίδιο λογαριασμό) στη χώρα, προκύπτει ότι οι **γυναίκες αποτελούν το 1/4 περίπου του συνόλου**. Είναι φανερό ότι η επιχειρηματικότητα των γυναικών υπολείπεται κατά πολύ σε σύγκριση με την επιχειρηματικότητα των ανδρών, ενώ παρουσιάζει μεγάλες διαπεριφερειακές διαφοροποιήσεις. Η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των γυναικών απαιτεί πολιτικές και μέτρα σχεδιασμένα με τρόπο που να συνεισφέρουν στην άρση των αντικειμενικών και υποκειμενικών εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στη προσπάθειά τους αφενός να αναπτύξουν επιχειρηματικό προσανατολισμό και αφετέρου να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται στοιχεία σχετικά με τον αριθμό επιχειρήσεων κατά τάξη μεγέθους απασχόλησης. Σχεδόν το σύνολο των επιχειρήσεων της χώρας μας (96 %) απασχολούν 0-4 άτομα, το 2 % των επιχειρήσεων απασχολεί 5-9 άτομα, ενώ το υπόλοιπο 2% απασχολεί περισσότερα από 10 άτομα. Έχει υπολογισθεί ότι το μέσο μέγεθος απασχόλησης των επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι δύο εργαζόμενοι, το οποίο είναι το μικρότερο σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ⁴⁴. Σημειωτέον ότι το μέσο μέγεθος απασχόλησης των επιχειρήσεων στην ΕΕ είναι έξι άτομα (το οποίο είναι μικρότερο από αυτό των επιχειρήσεων των ΗΠΑ)⁴⁵.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13 -Αριθμός επιχειρήσεων κατά τάξη μεγέθους απασχόλησης

Μέγεθος απασχόλησης	2002	%
0-4	844.917	96
5-9	17.713	2,0
10-19	8.588	1,0
20-29	2.908	0,3
30-49	2.335	0,3
50-99	1.534	0,2
100+	1.323	0,2
Σύνολο επιχ.	879.318	100,00

Η συνολική απασχόληση στις επιχειρήσεις της χώρας το 2003 ανήλθε σε 1.785.000 άτομα, εκ των οποίων οι 1.545.000 απασχολούνταν στις ΜΜΕ, οι 239 χιλιάδες στις μεγάλες επιχειρήσεις⁴⁶. Είναι φανερό ότι οι ΜΜΕ προσφέρουν τις περισσότερες θέσεις εργασίας (87%). Λόγω της σπουδαιότητας των ΜΜΕ στη διατήρηση των υπαρχόντων και τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, δεν είναι τυχαίο που η ανάπτυξη αυτού του είδους των επιχειρήσεων αποτελεί στόχο πρώτης προτεραιότητας τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και στη χώρα μας.

2.5.5 Κοινωνία της γνώσης

2.5.5.1 Εκπαίδευση

Σύμφωνα με τη ΣΤΛ, οι στρατηγικοί στόχοι για τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ομαδοποιήθηκαν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, που αφορούν:

- Τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ένωση.

⁴⁴ EC, 2004, *Highlights from the 2003 Observatory of European SMEs 2003*, No. 8, Enterprise Publications, Brussels, Figure 1.2, σ.11 και Table 1.2, σ. 38.

⁴⁵ Ό.Π., σ.12.

⁴⁶ Ό.Π., Table 1.3, σ. 38.

- Τη διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα αυτά.
- Το άνοιγμα των συστημάτων αυτών στον έξω κόσμο.

Τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (DG Education, 2005) δείχνουν ότι η Ελλάδα έχει επιτύχει τον στόχο της ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ βρίσκεται εγγύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ25 σε σχέση με τον στόχο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Αντίθετα, υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου στα θέματα των βασικών δεξιοτήτων και βρίσκεται εξαιρετικά χαμηλά σε ότι αφορά τη δια βίου μάθηση, ενώ δεν υπάρχουν στοιχεία εξέλιξης (ετήσιας μεταβολής) για την αποφοίτηση ανώτατης εκπαίδευσης σε μαθηματικά, θετικές επιστήμες και τεχνολογία.

Αμέσως παρακάτω, αναλύεται η θέση της Ελλάδας ως προς την επίτευξη των παραπάνω στρατηγικών στόχων:

1. Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ένωση.

Οι δαπάνες για την εκπαίδευση

Στην Ελλάδα οι δημόσιες δαπάνες **αποτελούν το 4,2% του ΑΕΠ**, με το μεγαλύτερο μερίδιο των δημοσίων δαπανών να κατευθύνεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (περίπου 1,28% ΑΕΠ για το 2003, δηλ. ποσοστό μεγαλύτερο του μέσου ευρωπαϊκού ποσοστού την ίδια περίοδο). Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με συγκριτικά χαμηλά επίπεδα δαπανών για την εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Στην Ευρώπη, το σύνολο των κρατών μελών (πλην της Κύπρου) δεν έχουν ξεπεράσει το φράγμα του 1% στις ιδιωτικές επενδύσεις εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ, ενώ το μέσο ποσοστό είναι 0,63% του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα οι ιδιωτικές δαπάνες αποτελούν το 0,22% του ΑΕΠ. Οι ιδιωτικές δαπάνες στην Ελλάδα είναι χαμηλότερες ακόμα και από ορισμένες νεοεισερχόμενες στην ΕΕ25 χώρες.

Στην ΕΕ25, το μέσο **ποσοστό του εργατικού κόστους** που δαπανάται στην συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση είναι 2,3% ενώ στην Ελλάδα το ποσοστό **δεν ξεπερνά το 1%** (0,9%) του εργατικού κόστους των επιχειρήσεων.

Η ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού στην εκπαίδευση

Σε ολόκληρη την Ευρώπη παρατηρείται το φαινόμενο της υπογεννητικότητας, με αποτέλεσμα να έχουμε όλο και λιγότερους νέους. Μόνο την τελευταία πενταετία (2000-2005) στην ΕΕ15 μειώθηκε ο πληθυσμός ατόμων ηλικίας 0-19 ετών κατά 1,7 εκ.

Για την Ελλάδα σημειώνεται μια συνεχής **μείωση του ρυθμού των γεννήσεων διαχρονικά**, η οποία αντανακλάται αντίστοιχα στη σημαντική μείωση του ποσοστού συμμετοχής των δύο παραγωγικών για το εκπαιδευτικό σύστημα ηλικιακών κατηγοριών (0 έως 14 ετών και 15 έως 19 ετών) στο σύνολο του πληθυσμού. Μέσα στη δεκαετία 1991-2001, ο πληθυσμός των ηλικιακών ομάδων έχει μειωθεί κατά 4,9% και 5,2% αντίστοιχα. Καταγράφεται επομένως ένα διαρκώς αυξανόμενο δημογραφικό έλλειμμα στην ελληνική εκπαίδευση λόγω της δραματικής μείωσης των γεννήσεων. Το έλλειμμα αυτό αντανακλάται στη μείωση των ατόμων σχολικής ηλικίας και συνακόλουθα στη μείωση των μαθητών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14 -Πραγματικός Πληθυσμός της Ελλάδας κατά ομάδες ηλικιών

	Απογραφές			
	1971	1981	1991	2001
Σύνολο Ελλάδος	8.768.372	9.739.589	10.259.900	10.964.020
0 - 14 ετών	2.223.904	2.307.297	1.974.867	1.548.208
15 - 64 ετών	5.587.352	6.192.751	6.880.681	7.385.227
65 ετών και άνω	957.116	1.239.541	1.404.352	2.030.585
Ποσοστιαία κατανομή %				
0 - 14 ετών	25,36	23,69	19,25	14,12
15 -64 ετών	63,72	63,58	67,06	67,36
65 ετών και άνω	10,92	12,73	13,69	18,52

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού και κατοικιών 1971,1981, 1991, 2001.

Από την άλλη πλευρά, επισημαίνεται ότι λόγω της αύξησης του αριθμού των παιδιών των μεταναστών, καταγράφεται μια σταδιακή μεταβολή όσον αφορά στη σύνθεση του μαθητικού δυναμικού στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα το ελληνικό σχολείο να προσλαμβάνει όλο και περισσότερο ένα πολυ-πολιτισμικό χαρακτήρα.

Είναι προφανές ότι τόσο το δημογραφικό έλλειμμα και η συνακόλουθη συρρίκνωση του πληθυσμού σχολικής ηλικίας, όσο και η αυξανόμενη διαφοροποίηση της σύνθεσης του μαθητικού δυναμικού προστίθενται στις νέες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει άμεσα το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Η αναλογία μαθητών ανά διδακτικό προσωπικό αποτελεί δείκτη διαμόρφωσης πολιτικής της εκπαίδευσης, ενώ συχνά αντιμετωπίζεται και ως μέτρο της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος, στη λογική ότι μια μικρότερη αναλογία δείχνει ότι σε κάθε εκπαιδευτικό αντιστοιχούν παραπάνω μαθητές. Η μέση ευρωπαϊκή (ΕΕ25) αναλογία μαθητών ανά εκπαιδευτικό για την πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι 13,7:1. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα συγκριτικά στοιχεία της ΕΕ η μέση αναλογία στην Ελλάδα είναι στο 10:1 (2003) μειωμένη σε σχέση με το 2000, όπου αντιστοιχούσαν 11,2 μαθητές ανά εκπαιδευτικό. Η μείωση της αναλογίας είναι αποτέλεσμα τόσο της μείωσης των μαθητών, όσο και της αύξησης των εκπαιδευτικών.

Ολοκλήρωση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Το 77,3% των νέων (ηλικίας 18-24 ετών) της Ευρώπης των 25 ολοκληρώνουν το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά το εν λόγω ποσοστό απέχει ακόμα πολύ από το ποσοστό στόχο ύψους 85% της ΕΕ, παρά την καλή πρόοδο που έχει σημειωθεί σε ορισμένες χώρες.

Η Ελλάδα και σε αυτό τον συγκριτικό δείκτη βρίσκεται εγγύτερα σε σχέση με τον ποσοστό αναφοράς, έχοντας μεγάλο ποσοστό 84,0% (2005) του πληθυσμού της με ολοκληρωμένη τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην Ελλάδα δε, όπως και σχεδόν σε όλες τις χώρες (πλην Τσεχίας) της Ευρώπης, το ποσοστό ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερο για τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15 - Ποσοστό των ατόμων ηλικίας 22 ετών που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τουλάχιστον τον δεύτερο (ανώτερο) κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

	2000	2005		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ25	76,4	77,3	74,6	80,0
ΕΛΛΑΔΑ	79,3	84,0	79,4	88,7

Πηγή: Eurostat (Labour Force Survey)

Αύξηση σπουδαστών θετικών και τεχνικών επιστημών

Στην Ελλάδα φοιτά το 4,2% (157,2 χιλ) των **σπουδαστών** μαθηματικών, θετικών και επιστημών τεχνολογίας (MST) της Ευρώπης των 25 (Eurostat, 2002), ενώ οι σπουδαστές αυτοί αποτελούν το 29,7% των συνολικών σπουδαστών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Eurostat, 2002). Συνολικά οι ευρωπαίοι σπουδαστές (ΕΕ25) στις αντίστοιχες επιστήμες αποτελούν το 25,9% των συνολικών σπουδαστών της ΕΕ των 25 (Eurostat, 2003).

Οι **απόφοιτοι** σε MST, ως ποσοστό όλων των αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης αποτελούν το 27,3% (Eurostat, 2004), όταν το αντίστοιχο ποσοστό είναι 23,6% στην ΕΕ25.

Διασφάλιση προσβασιμότητας σε ΤΠΕ

- Αριθμός μαθητών ανά Η/Υ.

Η μετά το 2000 εποχή χαρακτηρίζεται από γρήγορη μείωση της αναλογίας των μαθητών ανά Η/Υ. Μάλιστα, η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με την μεγαλύτερη πρόοδο της αναλογίας αυτής (οι άλλες είναι Πορτογαλία, Πολωνία και Λετονία). Συγκεκριμένα, η αναλογία ήταν 57,9 μαθητές ανά Η/Υ το 2000, ενώ το 2003 περιορίστηκε στους 21,2 μαθητές ανά Η/Υ (OECD, PISA 2000 and 2003). Παρόλα ταύτα, η διαφορά με τις περισσότερες χώρες της Ευρώπης (ειδικά των χωρών της ΕΕ των 15) παραμένει σημαντική.

- Μέσο ποσοστό Η/Υ στα σχολεία που συνδέονται με το διαδίκτυο.

Η αναλογία των μαθητών ανά υπολογιστή εμφανίζει συσχέτιση με το μέσο ποσοστό διείσδυσης μαθητών στο διαδίκτυο. Συγκεκριμένα, οι χώρες με τη μικρότερη αναλογία μαθητών ανά Η/Υ

τείνουν να έχουν υψηλότερα ποσοστά διείσδυσης στο Internet. Στην Ελλάδα το ποσοστό διείσδυσης έχει αυξηθεί (OECD, PISA 2000 and 2003) καθώς το 2000 ήταν στο 26,4%, ενώ το 2003 έφτασε στο 69,2% και τοποθετεί, συγκριτικά, την Ελλάδα σε ικανοποιητικό επίπεδο σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

2. Διευκόλυνση της πρόσβασης στα συστήματα εκπαίδευσης

Σχολική και ανώτερη εκπαίδευση

Στην Ελλάδα, ένα στα δύο παιδιά ηλικίας τεσσάρων ετών συμμετέχει στην προσχολική αγωγή, όταν η αντίστοιχη αναλογία για την ΕΕ25 είναι 8 στους 10 (Eurostat, 2004). Το αντίστοιχο ποσοστό συμμετοχής στο ίδιο επίπεδο εκπαίδευσης για παιδιά ηλικίας 5 ετών είναι 83,5%, καταδεικνύοντας την μέση ηλικία πρόσβασης στην προσχολική αγωγή στην Ελλάδα.

Το ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση ατόμων ηλικίας 15-24 ετών αυξάνεται διαρκώς από το 2001 (52,3%) φτάνοντας το 2004 στο 61,6% του συνολικού πληθυσμού της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Αν και από το δείκτη δεν φαίνεται το ποσοστό επιτυχημένης ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εντούτοις αποτελεί μια σαφή ένδειξη της τάσης συμμετοχής στην εκπαίδευση. Η ενίσχυση του ποσοστού συμμετοχής σε Ελλάδα και Ευρώπη είναι κυρίως αποτέλεσμα της ενίσχυσης συμμετοχής των νέων στην ανώτατη εκπαίδευση, όπου σε κάθε 10 άτομα ηλικίας 20-24 ετών αντιστοιχούν περίπου 7,5 συμμετέχοντες στην ανώτερη εκπαίδευση (ποσοστό συμμετοχής 75,9%, Eurostat 2004).

Στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, **έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στην ενίσχυση της συμμετοχής στην ανώτερη εκπαίδευση**. Μάλιστα, όλες οι βασικές ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού που σπουδάζουν στην Ελλάδα (< 20, 20 έως 24, >24) ενισχύονται. Εξαιρεση αποτελεί η ηλικιακή ομάδα άνω των 30 ετών όπου η συμμετοχή μειώθηκε κατά περίπου 2.000 άτομα.

Πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου

Σχεδόν το 15% των νέων (18 έως 24 ετών) στην ΕΕ των 25 εξακολουθεί να εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο, ποσοστό που αντικατοπτρίζει πολύ μικρή πρόοδο προς το ποσοστό στόχο ύψους 10% της ΕΕ για το 2010. **Στην Ελλάδα η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στον περιορισμό της πρόωρης εγκατάλειψης (18,2% το 2000), είναι σημαντική**. Η Ελλάδα βρίσκεται πλησιέστερα στο ποσοστό αναφοράς της ΕΕ για το 2010, με το ποσοστό των ατόμων (18 έως 24 ετών), που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο να φτάνει το 13,3 (2005). Το ποσοστό αυτό επιβαρύνεται από την πρόωρη αποχώρηση των ανδρών (17,5%) και πολύ λιγότερο από την αποχώρηση των γυναικών (9,2%). Το υψηλό ποσοστό στους άνδρες φαίνεται να είναι αποτέλεσμα των κοινωνικών δομών και του κυρίαρχου ρόλου που αναλαμβάνει, αναφορικά με την επαγγελματική καταξίωση και τη βιωσιμότητα της οικογένειας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16 -Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχει ολοκληρώσει μόνο τον κατώτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και που δεν βρίσκεται σε σπουδές ή σε κατάρτιση

	2000	2005		
		Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
ΕΕ25	17,7	14,9	17,1	12,7
ΕΛΛΑΔΑ	18,2	13,3	17,5	9,2

Πηγή: Eurostat 2006(Labour Force Survey)

3. Το άνοιγμα των συστημάτων στον έξω κόσμο

Το ποσοστό των Ελλήνων **μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που μαθαίνουν έστω και μία γλώσσα είναι 99,2%**, ενώ παραπάνω από τους μισούς 59,4% μαθαίνουν δύο γλώσσες⁴⁷.

Ο μέσος αριθμός ξένων γλωσσών ανά μαθητή στην Ευρώπη είναι περίπου 1,5. Μαθητές του πρώτου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μικρότερο μέσο αριθμό ξένων γλωσσών σε σχέση με τον μέσο αριθμό μαθητών μεγαλύτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από διαφορετικό μοντέλο αναφορικά με τις ξένες γλώσσες των μαθητών, καθώς μαθητές του πρώτου κύκλου μαθαίνουν περισσότερες ξένες γλώσσες (1,9) από ό,τι οι μαθητές στο δεύτερο κύκλο β' βάθμιας εκπαίδευσης (1,1) (Eurostat, 2004).

⁴⁷ Eurostat, 2004

Η Ελλάδα, δέχεται μικρότερο αριθμό σπουδαστών που συμμετέχουν στο Erasmus σε σχέση με τον αριθμό των σπουδαστών που εξάγει (1.658 έναντι 2.491) (2004/2005, DG Education and Culture Erasmus Programme). Σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο οι συμμετοχές των φοιτητών στο πρόγραμμα ήταν αυξημένες (η εισροή φοιτητών κατά 10,1% και η εκροή κατά 4,4%), κυρίως όσον αφορά τους φοιτητές που εισήχθησαν στα ελληνικά πανεπιστήμια μέσω του προγράμματος.

2.5.5.2 Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη

Η επιστημονική έρευνα, η τεχνολογική ανάπτυξη και η καινοτομία αποτελούν σημαντικά στοιχεία της οικονομίας της γνώσης, καθοριστικού παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και την απασχόληση.

Επενδύσεις σε ΕΤΑ

Η Ελλάδα εμφανίζει υστέρηση στους δείκτες έρευνας και τεχνολογίας. Η Ελλάδα διαθέτει το χαμηλότερο ποσοστό επενδύσεων σε έρευνα και καινοτομία και εξάγει τα λιγότερα προϊόντα τεχνολογικής αξίας από τις χώρες της ΕΕ των 15 (3,44% των συνολικών εξαγωγών την τελευταία δεκαετία, έναντι 4,9% της Πορτογαλίας και 34,43% της Ιρλανδίας). Η Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΑΕΔΕΤΑ) βρίσκεται στο επίπεδο του **0,61 % του ΑΕΠ για το 2004** όταν ο μέσος όρος της ΕΕ πλησιάζει το 2% ενώ το πλήθος των ερευνητών ανά 1000 εργαζόμενους ανέρχεται σε 3,3 όταν ο μέσος όρος της ΕΕ είναι 5,7.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Innovation Scoreboard 2004, οι περισσότεροι δείκτες που αφορούν σε δαπάνες έρευνας, τεχνολογίας, καινοτομίας και απασχόλησης προσωπικού σε ερευνητικές και τεχνολογικές δραστηριότητες βρίσκονται κάτω από αυτές της ΕΕ. Ιδιαίτερα χαμηλή εμφανίζεται η επίδοση στους δείκτες που αφορούν: Ιδιωτική δαπάνη ΕΤΑ, ευρυζωνική διείσδυση, απασχολούμενοι σε επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας και κατοχύρωση με διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας ΕΤΑ χρηματοδοτείται από δημόσιες δαπάνες (0,30% ΑΕΠ για το 2003). Αναλύοντας τις επιμέρους δραστηριότητες διαπιστώνεται μια συγκριτικά καλή συμμετοχή πανεπιστημίων και δημόσιων ερευνητικών κέντρων στα ευρωπαϊκά προγράμματα Ε&Α. Αντίθετα, όπως αναφέρθηκε ήδη παραπάνω, ο τομέας των επιχειρήσεων υστερεί δραματικά (0,20% ΑΕΠ για το 2003). Ενώ σε επίπεδο ΕΕ²⁵⁴⁸ η αναλογία ιδιωτικών προς δημόσιες δαπάνες είναι περίπου 1 προς 1, στην Ελλάδα η αναλογία είναι 1 προς 2 και στις τεχνολογικά προηγμένες χώρες, η αναλογία αυτή αντιστρέφεται.

Σχετικά ενθαρρυντικοί, πάντως, εμφανίζονται οι δείκτες:

- Ποσοστό των ΜΜΕ που αναπτύσσουν μη τεχνολογική καινοτομία ⁴⁹
- Ποσοστό των ΜΜΕ που αναπτύσσουν καινοτομία μέσω συνεργασιών.

Η ανάλυση των επιδόσεων στην έρευνα, τεχνολογία και καινοτομία αναδεικνύει το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με τον παραδοσιακό χαρακτήρα τους ως βασικό παράγοντα για την χαμηλή επένδυση του επιχειρηματικού τομέα στην έρευνα και την καινοτομία (πολλές μικρές επιχειρήσεις, κυριαρχία των παραδοσιακών κλάδων, πολύ μικρό δυναμικό σε τομείς που παράγουν τεχνολογική καινοτομία κλπ).

Σύμφωνα και με τα πορίσματα πρόσφατης μελέτης το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρηματικών δαπανών σε ΕΤΑ προέρχεται από μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις παρότι αποτελούν χαμηλό ποσοστό του συνόλου των επιχειρήσεων. Όσον αφορά στους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας περίπου 70% της δαπάνης των επιχειρήσεων παράγεται στους τομείς των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), των χημικών προϊόντων και των τροφίμων - ποτών. Τέλος, περίπου 40% των επιχειρήσεων που έχουν διεξάγει έρευνα είναι σχετικά νέες.

Επενδύσεις στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Η θέση της Ελλάδας στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, συγκρινόμενη τόσο με τις χώρες της ΕΕ-25 όσο και παγκοσμίως, **δεν είναι ικανοποιητική**. Κατά την τελευταία δεκαετία, οι νέες τεχνολογίες δεν συνέβαλαν σημαντικά στη βελτίωση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

⁴⁸ Στο πλαίσιο του υπό διαμόρφωση Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας, (European Research Area) αλλά και του στόχου που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (Μάρτιος 2002), για την αύξηση, μέχρι το 2010, των συνολικών ευρωπαϊκών επενδύσεων στην έρευνα στο 3% του ΑΕΠ της Ένωσης, σε αναλογία 2/3 από τον ιδιωτικό τομέα και 1/3 από τον δημόσιο τομέα.

⁴⁹ Ο δείκτης μετρά καινοτομικές δραστηριότητες όπως, μεταβολές σε οργανωτικές δομές, τεχνικές διοίκησης και σχεδιασμό προϊόντος

Το Μάρτιο του 2004, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη μέτρηση του WEF, η Ελλάδα βρέθηκε στην **42η θέση επί συνόλου 104 χωρών στο δείκτη τεχνολογικής ετοιμότητας**.

Παρά το γεγονός ότι η αγορά των ΤΠΕ συνεχίζει να αυξάνεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς (αύξηση 3,2% το 2004 σε σχέση με το 2003) η Ελλάδα παραμένει στις τελευταίες θέσεις όσον αφορά στη συμμετοχή των ΤΠΕ στο ΑΕΠ συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες. Στη διείσδυση ευρυζωνικών δικτύων **(0,7% το 2005 έναντι περίπου 7% του μέσου όρου της ΕΕ-25)** βρίσκεται στην προτελευταία θέση της ΕΕ.

Οι συνολικές επενδύσεις στον κλάδο πληροφορικής και επικοινωνιών παρουσιάζουν καλύτερη εικόνα: οι δαπάνες για ΤΠΕ βρίσκονται στο 80 % του μέσου όρου ΕΕ. Η απασχόληση σε τομείς υψηλής τεχνολογίας είναι ακόμη χαμηλή (30% της ΕΕ). Ωστόσο, οι επιδόσεις στην εκπαίδευση των νέων και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ικανοποιητικές και προσεγγίζουν τον μέσο όρο ΕΕ (θετικό στοιχείο για το μέλλον).

Πρόσφατα, πάντως, το τοπίο στον τομέα ΤΠΕ έχει δώσει ενθαρρυντικά σημεία ανάκαμψης με ανοδική τάση τόσο στην ανάπτυξη του ευρυζωνικού διαδικτύου όσο και στη συνεχή ανάπτυξη της κινητής τηλεφωνίας αλλά και την ενίσχυση του ανταγωνισμού στον τομέα της σταθερής τηλεφωνίας.

Παραγωγικότητα Έρευνας και Τεχνολογίας

Τα αποτελέσματα της δραστηριότητας Έρευνας & Τεχνολογίας μπορούν να διακριθούν από το «προϊόν» που παράγουν σε σχέση με τον πληθυσμό: επιστημονικές δημοσιεύσεις, αναφορές στις δημοσιεύσεις αυτές, πατέντες καταχωρημένες στα διεθνή γραφεία.

Ως προς τον πρώτο δείκτη (επιστημονικές δημοσιεύσεις ανά εκατομμύριο πληθυσμού) το ποσοστό της Ελλάδας αντιστοιχεί στο 82% του μέσου ευρωπαϊκού επιπέδου. Στον δεύτερο όμως (αριθμό αναφορών ανά επιστημονική δημοσίευση) η εικόνα είναι δυσμενέστερη: η Ελλάδα βρίσκεται στο ήμισυ περίπου των χωρών που ηγούνται στην Ευρώπη (2,76 έναντι 5,64 της Ολλανδίας).

Αναφορικά με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, η Ελλάδα εμφανίζει πολύ μεγάλη απόκλιση σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (8,1 αιτήσεις ανά εκατομμύριο πληθυσμού έναντι 133 ΕΕ 25 για το 2002). Ο χαμηλός αριθμός πατεντών εκφράζει τον προσανατολισμό της Ελλάδας σε εφαρμογές και **υιοθέτηση τεχνολογίας παρά στη δημιουργία τεχνολογίας**. Αυτό προκύπτει και από άλλους δείκτες (εμπορικών σημάτων, μη τεχνολογικών καινοτομιών) του European Innovation Scoreboard 2005 και μπορεί να αποδοθεί και στον παραδοσιακό «εμπορικό» προσανατολισμό της χώρας.⁵⁰

Τα παραπάνω δείχνουν ότι η χώρα μας κατατάσσεται πολύ χαμηλά στην παραγωγή έρευνας και τεχνολογίας. Τα θετικά όμως στοιχεία, όπως το επιστημονικό δυναμικό και οι δαπάνες για Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών θα μπορούσαν να ενισχυθούν και να βελτιωθούν ώστε να δημιουργήσουν **ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και σύγκλιση**.

2.5.6 Υποδομές και υπηρεσίες μεταφορών

Τα στοιχεία για τις μεταφορές στην Ελλάδα σε σχέση με αυτά της ΕΕ15, υποδεικνύουν ότι η συμμετοχή του τομέα στην ανάπτυξη της χώρας είναι ισχυρότερη απ' ό,τι στην υπόλοιπη Ευρώπη. Αυτό οφείλεται στην ουσιαστική συμβολή της ανάπτυξης του τομέα των μεταφορών στην σταδιακή, κατά την τελευταία 15-ετία, άρση των σοβαρών εμποδίων προσβασιμότητας των περιοχών της χώρας, που οφείλονται στο δυσμενές γεωμορφολογικό της ανάγλυφο. Με την άρση αυτών των εγγενών εμποδίων προσβασιμότητας, εξασφαλίζεται η ευρύτερη διάχυση της οικονομικής ανάπτυξης και των συνεργειών της οικονομικής δραστηριότητας τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Παράλληλα, οφείλεται και σε εξωγενείς γεωπολιτικούς παράγοντες, όπως η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η δημιουργία της Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου με τους Μεσογειακούς Εταίρους της Ε.Ε, που συντελεί στη διεύρυνση του ζωτικού οικονομικού χώρου της Ελλάδας διαμέσου και του συστήματος μεταφορών. Οι παράγοντες αυτοί σε συνδυασμό με την προς τα ανατολικά μετατόπιση του «γεωπολιτικού» κέντρου βάρους της ΕΕ25, μεγεθύνουν τη σημασία της χώρας και του ρόλου της στην περιοχή των Βαλκανίων και της ανατολικής Μεσογείου. Η προοπτική αυτή αναμένεται να ενισχύσει το ρόλο του συστήματος μεταφορών της χώρας σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Οδικές Μεταφορές - οδικά δίκτυα

Η κατάσταση του βασικού διαπεριφερειακού οδικού δικτύου της χώρας παραμένει στο σύνολό της μέτρια, παρά τις σημαντικές τμηματικές βελτιώσεις των τελευταίων ετών. Βασική αιτία αποτελούν η εξάρτηση από μη αναβαθμισμένα σε ένα ομοιογενές επίπεδο σύγχρονων λειτουργικών

⁵⁰ Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης, Ετήσια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα, ΕΣΑΑ, 2005, σελ.74.

προδιαγραφών οδικά τμήματα, καθώς και οι ελλείψεις συνδέσεις. Ανεπάρκειες εντοπίζονται και στις συνδέσεις του βασικού οδικού δικτύου με τα αστικά κέντρα και τις παραγωγικές περιοχές της χώρας, καθώς επίσης και με σημαντικούς συγκοινωνιακούς κόμβους των λοιπών δικτύων μεταφορών (λιμένων, αεροδρομίων, εμπορευματικών κέντρων κ.λ.π.) με αποτέλεσμα να καθυστερεί η ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών στη χώρα. Επιπλέον, σημαντικές ελλείψεις παραμένουν στη βασική οδική υποδομή των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας.

Κύριος στόχος της χώρας είναι η ανάπτυξη του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου (ΔΟΔ) με σύγχρονες προδιαγραφές και με προτεραιότητα στο σύστημα αξόνων ΠΑΘΕ και ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ, που εντάσσεται στα 30 έργα προτεραιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με την αποφ. Αριθ. 884/2004/ΕΚ «περί των κοινοτικών προσανατολισμών για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών».

Παράλληλη επιδίωξη αποτελεί η συμπλήρωση/αναβάθμιση της αστικής οδικής υποδομής των μητροπολιτικών περιοχών και η βελτίωση της σύνδεσης των αστικών κέντρων, των παραγωγικών περιοχών της χώρας και των κύριων αρχαιολογικών και τουριστικών προορισμών με το ΔΟΔ, καθώς και η βελτίωση της σύνδεσης με τα υπόλοιπα μεταφορικά δίκτυα της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 :

- ολοκληρώνεται το μεγαλύτερο μέρος των έργων προτεραιότητας του ΔΟΔ (ΠΑΘΕ-ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ), σημαντικό μέρος των κύριων αξόνων του δικτύου, λειτουργικά τμήματα σε άλλους άξονες του ΔΟΔ (κάθετοι άξονες της Εγνατίας, ΒΟΑΚ κλπ), καθώς και τμήματα του κύριου περιφερειακού οδικού δικτύου,
- σε συνέχεια της ολοκλήρωσης σημαντικών οδικών έργων μέσω Συμβάσεων Παραχώρησης (γέφυρα Ρίου – Αντίρριου, Αττική Οδός), βρίσκονται στα αρχικά στάδια υλοποίησης με την ίδια μέθοδο τα υπολειπόμενα τμήματα του ΠΑΘΕ, της Ιόνιας Οδού, του άξονα Τρίπολη – Καλαμάτα/Σπάρτη και ο Αυτ/μος Κεντρικής Ελλάδας, η υλοποίηση των οποίων θα ολοκληρωθεί στην προγραμματική περίοδο 2007-2013.
- έγιναν περιορισμένες παρεμβάσεις στους κύριους οδικούς άξονες μεγάλων νησιών.
- υλοποιούνται, συμπληρωματικές παρεμβάσεις στο περιφερειακό και τοπικό οδικό δίκτυο, που συμβάλλουν στην ενίσχυση της περιφερειακής συνοχής.

Σημειώνεται ότι παραμένει σημαντικό αντικείμενο κατασκευής οδικών έργων προκειμένου να υλοποιηθούν οι προτεραιότητες που προαναφέρθηκαν.

Οι παραπάνω παρεμβάσεις τόσο στο ΔΟΔ όσο και στο λοιπό υπεραστικό οδικό δίκτυο, έχουν συμβάλει στην αναστροφή των αυξητικών τάσεων των οδικών ατυχημάτων και στη σταδιακή μείωσή τους, αλλά παραμένει η ανάγκη για σημαντική βελτίωση του επιπέδου οδικής ασφάλειας της χώρας για να προσεγγισθεί ο Ευρωπαϊκός μέσος όρος.

Σιδηροδρομικές Μεταφορές

Η ιδιαίτερη γεωμορφολογία της χώρας και οι συνεχείς ορεινοί όγκοι δημιουργούν σοβαρούς περιορισμούς στην λειτουργική ανάπτυξη και του σιδηροδρομικού δικτύου.

Σε αυτό συντελεί και η χωροταξική, δημογραφική και οικονομική διάρθρωση της χώρας, καθώς και η γεωγραφική θέση της στην περιφέρεια της Ε.Ε., όπου η έλλειψη χερσαίων συνόρων οδήγησε στην υποκατάσταση των σιδηροδρομικών υποδομών με τις οδικές, αλλά και στην ανάπτυξη σημαντικών θαλάσσιων και αεροπορικών υπηρεσιών μεταφορών¹².

Στα διευρωπαϊκά σιδηροδρομικά δίκτυα εντάσσεται ο βασικός σιδηροδρομικός άξονας της χώρας, ο άξονας Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ειδομένης / Προμαχώνα (Π.Α.Θ.Ε./Π.). Παρά τον εκσυγχρονισμό του βασικού αυτού άξονα, εάν εξαιρεθούν τα τμήματα που αναμένεται να έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου 2000-2006, (περίπου 74% του μήκους του δικτύου), η γραμμή στο υπόλοιπο δίκτυο έχει πολύ φτωχά γεωμετρικά χαρακτηριστικά, πεπαλαιωμένη επιδομή και υποδομή, ενώ χαρακτηρίζεται από ανυπαρξία σύγχρονων τηλεπικοινωνιών και σηματοδότησης.

Σχετικά με τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για την διασφάλιση της συμβατότητας του κανονιστικού πλαισίου με τις κοινοτικές οδηγίες (σιδηροδρομικά πακέτα) και την απελευθέρωση των σιδηροδρομικών μεταφορών, η Ελλάδα, παράλληλα με τη βελτίωση των υποδομών, έχει

¹² Έτσι, ενώ στην Ευρώπη η μέση πυκνότητα του σιδηροδρομικού δικτύου είναι 6,7 χλμ. / 100 χλμ² και 42 χλμ. / 100.000 κατ., στην Ελλάδα είναι μόλις 1,9 χλμ. / 100 χλμ² και 25 χλμ. / 100.000 κατ. (αφού περιλαμβάνεται στον υπολογισμό της επιφάνειας και αυτή των νησιών). Σήμερα στην Ελλάδα βρίσκονται σε εκμετάλλευση 2.517 χλμ. σιδηροδρομικού δικτύου εκ των οποίων το 20% είναι διπλής γραμμής και μόλις 82 χλμ. με ηλεκτροκίνητη έλξη, ενώ 678 χλμ. (26,9%) είναι μετρικού εύρους.

δρομολογήσει και την αναδιάρθρωση του τομέα λειτουργίας των σιδηροδρόμων. Έχει ξεκινήσει ο διαχωρισμός της σιδηροδρομικής υποδομής από την εκμετάλλευση και οργανώνονται οι αντίστοιχες εταιρείες με στόχο την βελτίωση της επιχειρησιακής λειτουργίας και του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Συνδυασμένες Μεταφορές

Μέχρι σήμερα σημειώνονται σοβαρές καθυστερήσεις στην υλοποίηση έργων που εξυπηρετούν τις συνδυασμένες μεταφορές, με συνέπεια **η Ελλάδα να μην διαθέτει ακόμα οργανωμένο και διαλειτουργικό δίκτυο εμπορευματικών κέντρων**. Η δημιουργία Εμπορευματικών Κέντρων δεν υλοποιήθηκε, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης σχετικού νομικού πλαισίου, το οποίο ψηφίστηκε μόλις πρόσφατα.

Ταυτόχρονα, η **διασύνδεση** των οδικών, σιδηροδρομικών, θαλασσιών και άλλων μεταφορικών δικτύων δεν παρουσίασε σημαντική βελτίωση κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 και, έτσι το ελληνικό σύστημα εμπορευματικών μεταφορών παρουσιάζει προβλήματα και ελλείψεις στην οργάνωση και λειτουργία του, στις υποδομές και αδυναμία εξυπηρέτησης των συνδυασμένων μεταφορών, με αρνητικές επιπτώσεις στη δυνατότητα προσέλκυσης διερχόμενων εμπορευματικών ροών.

Ορισμένες ζώνες δραστηριοτήτων επιτελούν στοιχειώδεις λειτουργίες της εφοδιαστικής αλυσίδας (logistics), ωστόσο, η συγκέντρωση σε ορισμένες ζώνες, εγκαταστάσεων με δραστηριότητες σχετικές με τις εμπορευματικές μεταφορές, έχει γίνει μέχρι σήμερα με τρόπο τυχαίο, χωρίς συγκεκριμένο σχεδιασμό και χωροθέτηση.

Ως συνολικό, πάντως, αποτέλεσμα, παρά τις ευκαιρίες που αναδεικνύονται, **το ελληνικό σύστημα συνδυασμένων μεταφορών παρουσιάζει σημαντικές δυσλειτουργίες**, με επιπτώσεις στο λειτουργικό κόστος μεταφοράς και στην ποιότητα εξυπηρέτησης.

Αστικές Συγκοινωνίες και σχετικές υποδομές

Το βασικότερο πρόβλημα των αστικών συγκοινωνιών, που χρησιμοποιούν το οδικό δίκτυο στα μεγάλα αστικά κέντρα άπτεται του κυκλοφοριακού προβλήματος. Το πρόβλημα αυτό παρουσιάζει τάση επιδείνωσης, τόσο λόγω της συνεχούς αύξησης που παρατηρείται στη ζήτηση του σχετικού μεταφορικού έργου, όσο και του περιορισμένου ρυθμού αύξησης της κυκλοφοριακής ικανότητας του αστικού οδικού δικτύου σε σχέση με την αντίστοιχη αύξηση της κυκλοφοριακής ζήτησης.

Οι ανισότητες που είχαν διαπιστωθεί κατά το στάδιο της κατάρτισης της πολιτικής μεταφορών, στην πρόσβαση σε υψηλού επιπέδου υπηρεσίες αστικών συγκοινωνιών, μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων χωρών της Ε.Ε. **εξακολουθούν να υφίστανται**, παρά την ουσιαστική βελτίωση του συστήματος (κυρίως στην Αθήνα) με σημαντικές παρεμβάσεις που ολοκληρώθηκαν και αποδόθηκαν σε λειτουργία. Η ζήτηση και οι απαιτήσεις για ποιοτική αναβάθμιση της εξυπηρέτησης, εξακολουθούν να αυξάνουν με γρήγορους ρυθμούς, καθιστώντας απαραίτητη την σημαντική αύξηση των βελτιωτικών παρεμβάσεων. Οι ανισότητες στο σύστημα αστικών συγκοινωνιών είναι επίσης έντονες μεταξύ των κύριων αστικών κέντρων της χώρας.

Η προτεραιότητα στην ενίσχυση των ΜΜΜ στα αστικά κέντρα της χώρας, πρέπει να στηρίζεται στον ολοκληρωμένο κυκλοφοριακό και συγκοινωνιακό σχεδιασμό σε επίπεδο αστικού κέντρου. Οι πρωτοβουλίες πρέπει να στοχεύουν στην υλοποίηση μεσοπρόθεσμων πολιτικών που θα αποθαρρύνουν την ανεξέλεγκτη χρήση του Ι.Χ., ιδιαίτερα για μετακινήσεις στο κέντρο και θα ενθαρρύνουν τη χρήση εναλλακτικών τρόπων μεταφοράς με κατάλληλη πολιτική στάθμευσης και ενίσχυση της συμπληρωματικότητας των δικτύων μεταφορών, καθώς και τη δημιουργία φιλικού περιβάλλοντος για τους πεζούς. Στα μεγάλα αστικά κέντρα είναι απαραίτητη η συμπλήρωση της βασικής οδικής υποδομής με παράλληλη ενίσχυση του δικτύου μέσων σταθερής τροχιάς, ενώ για τα υπόλοιπα αστικά κέντρα είναι επιβεβλημένη η εφαρμογή κατάλληλων παρεμβάσεων για την ανάπτυξη της αστικής συγκοινωνίας με οδικά ΜΜΜ.

Στο πλαίσιο αυτό, κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 στην Αθήνα ενισχύθηκαν οι υποδομές των μέσων σταθερής τροχιάς με την ολοκλήρωση και θέση σε λειτουργία των γραμμών 2 και 3 του Μετρό, του προαστιακού σιδηρόδρομου, του συστήματος τροχιοδρόμου (τραμ) της Αθήνας, της λειτουργικής και αισθητικής αναβάθμισης της γραμμής του ΗΣΑΠ, τον εκσυγχρονισμό του λεωφορειακού στόλου κλπ.

Αντίστοιχες παρεμβάσεις βρίσκονται σε εξέλιξη στην Θεσσαλονίκη, όπου έχει ξεκινήσει η υλοποίηση του Μετρό της πόλης και θα ολοκληρωθεί κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Αεροπορικές Μεταφορές

Το ελληνικό δίκτυο αεροδρομίων είναι πολύ εκτεταμένο σε σχέση με την έκταση και τον πληθυσμό της χώρας, λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας και του ανάγλυφου της, που καθιστά την αεροπορική σύνδεση απαραίτητη για την αποτελεσματική διασύνδεση του νησιωτικού χώρου

και της Περιφέρειας με τα μεγάλα αστικά κέντρα. Τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της χώρας και η περιφερειακή της θέση σε σχέση με τα δυναμικά ευρωπαϊκά κέντρα, σε συνδυασμό με την μείωση του κόστους μετακίνησης που οφείλεται στην απελευθέρωση των αερομεταφορών, οδηγεί σε μία σχεδόν απόλυτη εξάρτηση των διεθνών επιβατικών μετακινήσεων της χώρας από τις αεροπορικές μεταφορές.

Οι αεροπορικές μεταφορές της χώρας αναμένεται να αποκτήσουν ακόμη μεγαλύτερο ρόλο με την διεύρυνση της Ε.Ε. και την επέκταση του ζωτικού οικονομικού χώρου της Ελλάδας προς την κεντρική και ανατολική Ευρώπη.

Στην παρούσα περίοδο, παρά τις βελτιωτικές παρεμβάσεις που έχουν μεσολαβήσει, παραμένουν ακόμη μεγάλα περιθώρια αναβάθμισης των υποδομών των αεροδρομίων και της προσφερόμενης εξυπηρέτησης. Σημαντική, επίσης, είναι η ανάγκη εφαρμογής της τηλεματικής και της εφαρμογής των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΤΠΕ), που θα συμβάλει στην παροχή υψηλότερων επιπέδων ασφαλείας και διαχείρισης των επιχειρησιακών λειτουργιών του συστήματος.

Θαλάσσιες Μεταφορές

Λόγω του έντονου νησιωτικού της χαρακτήρα η Ελλάδα έχει σημαντική εξάρτηση από τις θαλάσσιες μεταφορές, που έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη μεγάλου αριθμού νησιωτικών λιμένων. Κατά τη διάρκεια των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων έχουν υλοποιηθεί σημαντικές παρεμβάσεις βελτίωσης / εκσυγχρονισμού στους κύριους εμπορευματικούς και σε επιλεγμένους ακτοπλοϊκούς λιμένες. Οι παρεμβάσεις αυτές, συμβάλλουν συνολικά στην ανάπτυξη των πανευρωπαϊκών θαλάσσιων εμπορευματικών διαδρόμων και ενισχύουν την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

Παρά τη σχετική πρόοδο, η διασύνδεση των οδικών, θαλασσιών και άλλων μεταφορικών δικτύων της Ε.Ε. δεν έχει πλήρως επιτευχθεί, καθώς θα πρέπει να υλοποιηθούν συμπληρωματικές υποδομές, των οποίων η ολοκλήρωση θα επιτρέψει την κεφαλαιοποίηση των ωφελειών των προηγθεισών επενδύσεων.

Με βάση τα παραπάνω, αποτελεί κύριο στόχο η περαιτέρω ανάπτυξη της λιμενικής υποδομής διακίνησης εμπορευμάτων και εξυπηρέτησης της ακτοπλοΐας, καθώς επίσης και η διασφάλιση επαρκών διασυνδέσεων με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα (οδών, σιδηροδρόμων και θαλάσσιων λεωφόρων). Επιπλέον, υπάρχουν ακόμη σημαντικές ανάγκες για την ενίσχυση της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας και των λιμένων (συστήματα VTΜIS-Vessel Traffic Management and Information System και ISPS-International Ship and Ports Security Code), μέσα έρευνας / διάσωσης, κλπ), καθώς και ανάγκες για τη βελτίωση των διαδικασιών συλλογής, επεξεργασίας και έγκαιρης διάθεσης υψηλής αξιοπιστίας πληροφοριών και στοιχείων (στατιστικές, έρευνες, κλπ.).

2.5.7 Ενέργεια

Η ενεργειακή πολιτική αποτελεί έναν από τους στρατηγικούς άξονες πολιτικής της Ε.Ε. Η Ενέργεια χαρακτηρίζεται σαν ένας καθοριστικός παράγοντας ανταγωνιστικότητας και οικονομικής ανάπτυξης της ΕΕ, με σημαντική συμμετοχή στις αποφάσεις της Λισσαβώνας.

Η έκκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας, στις 23 και 24 Μαρτίου 2000, για επιτάχυνση του ανοίγματος των αγορών ενέργειας, έδωσε σημαντική ώθηση στο συγκεκριμένο θέμα. Τον Μάρτιο 2001, η Επιτροπή ενέκρινε μια δέσμη μέτρων με σκοπό το πλήρες άνοιγμα των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου από το 2005. Στο πνεύμα αυτό εκδόθηκαν νέες οδηγίες για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Παράλληλα υιοθετήθηκαν οδηγίες για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές, την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, τη ΣΗΘ (Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού-Θερμότητας), τα βιοκαύσιμα και προσδιορίστηκαν οι βασικές κατευθύνσεις για τα διευρωπαϊκά δίκτυα ενέργειας στα οποία περιλαμβάνονται τα κοινού ενδιαφέροντος έργα ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου.

Στην Ελλάδα, οι παραγωγικές διαδικασίες εξακολουθούν να είναι ενεργειακά σπάταλες, δηλαδή δεν έχουν υιοθετηθεί επαρκείς πρακτικές εξοικονόμησης ενέργειας. Παράλληλα, εμφανίζεται σε πολύ χαμηλές θέσεις και κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο όσον αφορά τις εκπομπές ρύπων του «φαινομένου του θερμοκηπίου» και κυρίως του διοξειδίου του άνθρακα, ως αποτέλεσμα της χρήσης ορυκτών καυσίμων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο τομέας των κτιρίων, ο οποίος ευθύνεται για το 40% περίπου της ενεργειακής κατανάλωσης, άρα και της έμμεσης εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα μαζί με τις ρυπογόνες βιομηχανίες, απαιτούν την λήψη πρόσθετων μέτρων περιβαλλοντικής πολιτικής.

Ως προς την ενεργειακή ένταση της οικονομίας, η Ελλάδα εμφανίζεται σε υψηλότερα επίπεδα (250 kgr ανά μονάδα ΑΕΠ) από το μέσο ευρωπαϊκό όρο (EE25 210 kgr), παρουσιάζοντας όμως μικρή κάμψη.

Η Ελλάδα, αν και προικισμένη με φυσικούς πόρους, παρουσιάζει χαμηλό μερίδιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από **Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας** και συγκεκριμένα 9,6% για το 2003 (σε σχέση με το μέσο όρο EE25 12,7%). Η Οδηγία 2001/77/ΕΕ προβλέπει για την Ελλάδα ενδεικτικό στόχο κάλυψης από ανανεώσιμες ενεργειακές πηγές, περιλαμβανομένων των μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων, σε ποσοστό της ακαθάριστης κατανάλωσης ενέργειας κατά το έτος 2010 ίσο με 20,1%, στόχος συμβατός με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο.

Το ενεργειακό σύστημα της χώρας μας βρίσκεται σε στάδιο μετεξέλιξης στο πλαίσιο της πορείας για την απελευθέρωση των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και παράλληλα της πολιτικής προώθησης των ΑΠΕ και ΣΗΘ. Η απελευθέρωση της ελληνικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας εξελίχθηκε σταδιακά και όχι πάντα με τους απαιτούμενους ρυθμούς σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα της κοινοτικής οδηγίας. Το τελευταίο διάστημα, ωστόσο, το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει επιταχύνει σημαντικά τις σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Ειδικότερα:

- Στον τομέα του φυσικού αερίου ολοκληρώνεται το νομοθετικό πλαίσιο, που θα οδηγήσει στην απελευθέρωση της εγχώριας αγοράς. Τον Δεκέμβριο του 2005, ψηφίστηκε στην Ελληνική Βουλή, ο νόμος 3428/2005, με τον οποίο τίθενται οι κανόνες λειτουργίας μίας απελευθερωμένης αγοράς. Τον Μάρτιο του 2006, εκδόθηκε η Υ.Α. που καθορίζει το μηχανισμό υπολογισμού των τιμολογίων μεταφοράς και αναμένεται να εκδοθεί Υ.Α. για την Πρότυπη Σύμβαση Μεταφοράς μεταξύ των Χρηστών του Συστήματος και του Διαχειριστή του ΕΣΜΦΑ. Με αυτές τις νομοθετικές παρεμβάσεις, δίδεται η δυνατότητα σε οποιονδήποτε νέο προμηθευτή να δραστηριοποιηθεί στην Ελληνική αγορά.
- Με την ψήφιση του Ν. 3426/2005 περί επιτάχυνσης της διαδικασίας για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας δημιουργείται ένα σύγχρονο πλαίσιο, ελκυστικό για επενδύσεις μεγάλης κλίμακας στην ηλεκτροπαραγωγή, με προφανή οφέλη για την απασχόληση και τους καταναλωτές. Ταυτόχρονα ενισχύεται ο ανταγωνισμός και, σταδιακά, μέχρι τον Ιούλιο του 2007, όλοι οι καταναλωτές, συμπεριλαμβανομένων των οικιακών, αποκτούν τη δυνατότητα επιλογής του προμηθευτή τους.
- Με το Ν. 3468/2006 θεσπίστηκε νέο πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και ολοκληρώθηκε η εναρμόνιση του εθνικού δικαίου με την Οδηγία 2001/77/ΕΚ. Ο νόμος αυτός αποτελεί μια μείζονος σημασίας παρέμβαση για την προώθηση της χρήσης των ΑΠΕ, δεδομένου ότι απλοποιείται η αδειοδοτική διαδικασία και παρέχονται σημαντικά οικονομικά κίνητρα για ιδιωτικές επενδύσεις.

Οι εθνικές δράσεις στον τομέα ενέργειας και φυσικών πόρων στην προγραμματική περίοδο 2000-2006 υλοποιήθηκαν μέσω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και ειδικότερα του Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Ανταγωνιστικότητα (ΕΠΙΑΝ). Στην περίοδο 2000-2006 παρουσιάστηκαν καθυστερήσεις στην έναρξη υλοποίησης έργων, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην ανάγκη προσαρμογής του ελληνικού ενεργειακού συστήματος στις νέες συνθήκες της απελευθέρωσης των αγορών.

Η ολοκλήρωση της απελευθέρωσης των αγορών ενέργειας, σε συνδυασμό με τις μεγάλες διεθνείς ενεργειακές πρωτοβουλίες δημιουργούν ένα νέο τοπίο στην ενέργεια. Η χώρα μας, στο σταυροδρόμι των μεγάλων διεθνών ενεργειακών δρόμων ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου και πετρελαίου, διαθέτει πλέον ένα πλαίσιο ελκυστικό για την προσέλκυση επενδύσεων μεγάλης κλίμακας με στόχο τον ασφαλή ενεργειακό εφοδιασμό, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την αναβάθμιση της γεωστρατηγικής της θέσης.

2.5.8 Περιβάλλον

Κατά την τελευταία δεκαετία δόθηκε έμφαση στην κατασκευή υποδομών μεταφοράς και τελικής διάθεσης αστικών στερεών αποβλήτων και ειδικότερα στην κατασκευή Χώρων Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων. **Δεν έχει επιτευχθεί η ολοκληρωμένη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων** ενώ σοβαρά κενά υπάρχουν στην επεξεργασία και διάθεση των βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων. Το πρόβλημα γίνεται εντονότερο σε εγκαταλελειμένους χώρους παρελθούσας βιομηχανικής δραστηριότητας. Η καθυστέρηση στην υλοποίηση των περιφερειακών σχεδιασμών διαχείρισης αστικών στερεών αποβλήτων οφείλεται κυρίως στην έλλειψη κοινωνικής αποδοχής για τη χωροθέτηση των αναγκαίων υποδομών.

Τα προβλήματα σε ό,τι αφορά στους εδαφικούς πόρους επεκτείνονται στην προϊούσα υποβάθμιση των εδαφικών συστημάτων λόγω διάβρωσης και υφαλμύρινσης, που έχει ως αποτέλεσμα μεταξύ

άλλων τη μείωση της παραγωγικότητας των εδαφών και τον ορατό κίνδυνο υποβάθμισης της ποσότητας και ποιότητας των υδατικών πόρων.

Η ποιότητα των υδατικών πόρων είναι γενικά σε αρκετά καλά επίπεδα. Ο δείκτης συνολικής κατανάλωσης ως προς τα διαθέσιμα αποθέματα κινείται γενικά σε ικανοποιητικά επίπεδα, όμως σημαντικές αποκλίσεις σημειώνονται σε ορισμένες περιοχές της χώρας (τουριστικές περιοχές, αστικά κέντρα). Πρόσφατα ξεκίνησαν οι προσπάθειες ουσιαστικής ενσωμάτωσης και εφαρμογής της Οδηγίας 2000/60 με στόχο την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδατικών πόρων. Το 30% των επιφανειακών υδάτων της χώρας πηγάζουν από γειτονικές χώρες καθιστώντας ιδιαίτερα σημαντική την ανάγκη για προώθηση δράσεων κοινής αντιμετώπισης των προβλημάτων στην περίπτωση διασυνοριακών υδατικών πόρων. Παρατηρείται ελλιπής καταγραφή χρήσεων και χρηστών νερού και υπάρχει δυσχέρεια συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων φορέων. Γίνονται ευκαιριακές εκμεταλλεύσεις μεμονωμένων υδατικών πόρων ενώ υπάρχει απουσία πλέγματος κινήτρων - αντικινήτρων για την εξοικονόμηση νερού, ιδιαίτερα στον γεωργικό τομέα, ο οποίος καταναλώνει άνω του 85% του πόσιμου νερού.

Στον τομέα της διαχείρισης των αστικών λυμάτων, παρουσιάζονται ελλείψεις σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας αλλά, κυρίως, σε δίκτυα αποχέτευσης. Παρ' όλα αυτά, πρέπει να τονισθεί η μεγάλη πρόοδος που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια. Το συνολικό σχέδιο δράσης βασίζεται στις απαιτήσεις της Οδηγίας 91/271 με κεντρικό στόχο την ολοκλήρωση των απαιτούμενων υποδομών για τη συλλογή, μεταφορά και επεξεργασία λυμάτων. Σημειώνεται κάλυψη του εξυπηρετούμενου πληθυσμού σε ποσοστό της τάξης του 90% από εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών που υπάγονται σε Α' και Β' προτεραιότητα, όμως ο βαθμός επεξεργασίας δεν είναι πάντα ο επιβεβλημένος και συχνά η συντήρηση είναι πλημμελής με αποτέλεσμα την εμφάνιση προβλημάτων κατά τη λειτουργία. Όσον αφορά στους οικισμούς προτεραιότητας Γ' της Οδηγίας 91/271 υπάρχουν 204 (σε σύνολο 335) οικισμοί που δεν εξυπηρετούνται ακόμη από κατάλληλα συστήματα επεξεργασίας.

Τα μεγαλύτερα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας καθώς και στις περιοχές παραγωγής ενέργειας από λιγνίτη. Επίσης, προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εμφανίζονται και σε ορισμένες βιομηχανικές περιοχές. Απαιτείται η επικέντρωση της προσπάθειας στους πιο επικίνδυνους ρύπους (σωματίδια, βενζόλιο, όζον) και η ένταση των ενεργειών για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής μέριμνας στην πολιτική μεταφορών κυρίως.

Η ποιότητα του ακουστικού περιβάλλοντος στη χώρα μας έχει επιδεινωθεί τα τελευταία χρόνια, με τα σημαντικότερα προβλήματα να εντοπίζονται στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και σχεδόν σε όλες τις τουριστικές περιοχές της χώρας. Επίπτωση αυτής της κατάστασης είναι η επιδείνωση της ποιότητας των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών και της ζωής του πληθυσμού. Προβλήματα υποβάθμισης έχουν παρουσιαστεί επίσης και λόγω της διαρκώς αυξανόμενης έκθεσης του πληθυσμού σε ακτινοβολίες κυρίως λόγω των γραμμών μεταφοράς ενέργειας και των κεραιών κινητής τηλεφωνίας.

Η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από υψηλή βιοποικιλότητα. Το σύνολο των χερσαίων τμημάτων των περιοχών Natura καλύπτει το 23,07% της επιφάνειας της χώρας. Έχουν εκπονηθεί περίπου 100 ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες για τέτοιες περιοχές και κάποια επιμέρους σχέδια διαχείρισης, όμως το καθεστώς προστασίας και διαχείρισης των περισσότερων από τις περιοχές αυτές παρουσιάζει σοβαρές αδυναμίες και καθυστερήσεις.

Η πολιτική προστασία αναφέρεται στην ανάπτυξη και υλοποίηση σχεδίων για την πρόληψη, αντιμετώπιση και αποκατάσταση καταστροφών που μπορούν να προέρθουν από φυσικούς και τεχνολογικούς κινδύνους. Στον τομέα αυτό χαρακτηριστικές είναι οι ελλείψεις σε υποδομές κυρίως αντιπλημμυρικής αλλά και αντιπυρικής προστασίας. Επιπλέον βασική έλλειψη αποτελεί η καθυστέρηση στην ανάπτυξη και ολοκληρωμένη ενεργοποίηση ενός ενιαίου συστήματος διαχείρισης πληροφορίας και συντονισμού που αποτελεί την προϋπόθεση για έγκαιρη προειδοποίηση και επέμβαση.

2.5.9 Πολιτισμός

Για την Ελλάδα, ο Πολιτισμός αποτελεί ένα συγκριτικό πλεονέκτημα. Είναι ο τομέας που την αναδεικνύει και την καθιερώνει διεθνώς και πρέπει να αξιοποιηθεί για την ανάπτυξη της ελληνικής κοινωνίας. Ταυτόχρονα, είναι το μέσο της μεγάλης προβολής της Ελλάδας στην Ευρώπη και στον κόσμο. Οι Ολυμπιακοί και Παραολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας απέδειξαν αυτές τις δυνατότητες και προοπτικές του τομέα του Πολιτισμού, ως παράγοντα ανάπτυξης και δημιουργίας απασχόλησης.

Στον τομέα των Μουσείων έχει σημειωθεί πολύ σημαντική πρόοδος, καθώς ένα πανελλαδικό δίκτυο Μουσείων καλύπτει πλέον το σύνολο της Επικράτειας. Οι σημαντικότερες πόλεις της χώρας, και παράλληλα οι σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι της, αποκτούν

αξιόλογες και εκσυγχρονισμένες μουσειακές υποδομές, τόσο από την άποψη της κτηριακής υποδομής, όσο και από την άποψη των νέων εκθέσεων. Τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων που ολοκληρώθηκαν είναι ήδη ορατά: το 2005 οι επισκέπτες των μουσείων ανήλθαν σε 2,7 εκατ. έναντι 2,5 εκατ. το 2004 (ποσοστό αύξησης 8%). Η τάση αυτή αναμένεται ότι θα ενισχυθεί ακόμη περισσότερο, δεδομένου ότι μια σειρά από σημαντικές παρεμβάσεις δεν έχουν ακόμη παραδοθεί σε χρήση (με σημαντικότερο παράδειγμα αυτό του Νέου Μουσείου Ακροπόλεως) είτε παραδόθηκαν πολύ πρόσφατα (όπως π.χ. το Αρχαιολογικό Θεσσαλονίκης).

Στον τομέα των μνημείων αντιμετωπίστηκαν σε μεγάλο βαθμό ανάγκες στερέωσης, συντήρησης και αποκατάστασης των σημαντικότερων μνημείων της χώρας, ωστόσο οι επεμβάσεις που ολοκληρώνονται στους χώρους και τα μνημεία κατά κανόνα δεν είναι οριστικές, και το συνολικό πρόγραμμα προστασίας και ανάδειξης των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων απαιτεί σημαντική περαιτέρω προσπάθεια, η οποία θα πρέπει να στηριχθεί και να ενισχυθεί. Και στον τομέα των μνημείων τα αποτελέσματα των παρεμβάσεων είναι ορατά: το 2005 οι επισκέπτες των αρχαιολογικών χώρων ανήλθαν σε 6,9 εκατ. έναντι 5,8 το 2004 (αύξηση κατά 19%).

Παράλληλα, έχουν ήδη καθιερωθεί νέοι πολιτιστικοί θεσμοί (π.χ. Διεθνής Έκθεση Βιβλίου) και προωθούνται νέοι (π.χ. Biennale Εικαστικών) οι οποίοι ενισχύουν την τουριστική κίνηση και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Η δυναμική που έχει αναπτυχθεί αναδεικνύει τη στενή σχέση του Πολιτισμού με τον τουρισμό και ιδιαίτερα με τον τουρισμό υψηλής ποιότητας. Χαρακτηριστικά, πρόσφατη έρευνα απέδειξε ότι οι περισσότεροι ελκυστικοί προορισμοί για τη διοργάνωση συνεδρίων ή ταξιδιών κινήτρων είναι η Αθήνα η Κρήτη και η Ρόδος, δηλαδή ακριβώς οι προορισμοί με σημαντική ιστορία και μνημειακό πλούτο. Οι τρεις αυτές περιοχές συγκεντρώνουν το 56% των επισκεπτών των αρχαιολογικών χώρων και το 35% των επισκεπτών των μουσείων.

Αρκετές περιοχές της χώρας εξαρτούν την οικονομική τους ανάπτυξη σε μεγάλο βαθμό από τη λειτουργία αρχαιολογικών χώρων και μουσείων. Η συνέχιση των έργων ανάδειξης και προστασίας των μνημείων στις περιοχές αυτές θα πρέπει να συνεχιστεί. Παράλληλα, με την ανάδειξη και νέων χώρων, ή με τη λειτουργία νέων μουσείων, ο κατάλογος αυτών των περιοχών θα πρέπει να διευρυνθεί.

Σε ό,τι αφορά το σύγχρονο αστικό τοπίο, υπογραμμίζονται τα θετικά αποτελέσματα που έχει η Ενοποίηση των Αρχαιολογικών Χώρων στην Αθήνα και η ανάδειξη της μεσαιωνικής πόλης στη Ρόδο. Με το σύνολο των έργων της ενοποίησης αναδείχθηκαν αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, ενώ παράλληλα αποκαταστάθηκαν κηρυγμένα κτήρια στον αστικό ιστό γύρω από αυτούς. Επίσης, δημιουργήθηκαν ελεύθεροι και κοινόχρηστοι χώροι στην περίμετρο των αρχαιολογικών χώρων, δημιουργώντας ένα περιβάλλον περιπάτου, δραστηριοτήτων σύγχρονου πολιτισμού και αναψυχής.

Τα έργα του σύγχρονου πολιτισμού έχουν συμβάλει από πολεοδομικής απόψεως είτε στην ανάπτυξη περιοχών τις οποίες η πολιτεία επιλέγει για την επέκταση των πόλεων, είτε στην ανάπλαση υποβαθμισμένων περιοχών στον υπάρχοντα αστικό ιστό, αποτελώντας εργαλεία για την ανάπλαση των πόλεων.

Σε ό,τι αφορά **το φυσικό περιβάλλον, οι εκτεταμένες περιοχές έχουν παραμείνει περιβαλλοντικά αλώβητες** λόγω ακριβώς των ζωνών προστασίας γύρω από τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους, οι οποίες έχουν κηρυχθεί από την αρχαιολογική υπηρεσία. Το πρόγραμμα των κηρύξεων και οριοθετήσεων των ζωνών αρχαιολογικής προστασίας θα πρέπει να στηριχθεί και να ενισχυθεί (π.χ. αρχείο μνημείων, αρχαιολογικό κτηματολόγιο, κλπ).

2.5.10 Στόχος 3

Η **Ευρωπαϊκή Χωρική Συνεργασία** για την Ελλάδα που γειτνιάζει με νεοεντασόμενες ή δυνητικά προς ένταξη χώρες στην Ε.Ε., αλλά και με τρίτες χώρες του ευρύτερου χώρου της Μεσογείου συνιστά πρόκληση και ταυτόχρονα ευκαιρία για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2007-13.

Η περιφερειακή ενσωμάτωση και η προώθηση της πολυκεντρικότητας σε ευρωπαϊκό επίπεδο αποτελούν ήδη μείζονες στόχους για την ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη, την οποία επαγγέλλεται το Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ).

Στην αφετηρία έναρξης της νέας περιόδου 2007-2013, υπογραμμίζονται:

- Η ενσωμάτωση του ρόλου της χωρικής συνεργασίας στο πλαίσιο του γενικότερου στόχου για την επίτευξη της Κοινωνικής και Οικονομικής συνοχής της Ε.Ε. (νέος στόχος 3).

- Η εμπεδωμένη, πολύπλευρη εμπειρία, που πρέπει να αξιοποιηθεί για τη συνέχιση και επέκταση της θεματολογίας των χωρικών συνεργασιών και την προσαρμογή της στους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνίας της γνώσης.
- Το ενισχυμένο ενδιαφέρον της Ελλάδας για την επιτυχία των στόχων της χωρικής συνεργασίας, λόγω της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τη Ν.Α. Ευρώπη, (που καταδεικνύεται με τη μετεγκατάσταση των αρμόδιων υπηρεσιών στη Θεσσαλονίκη, πλησιέστερα προς τις χώρες συνεργασίας), όπως και της σημασίας της γεωγραφικής της θέσης στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ειδικότερα κατά την περίοδο 2000-2006:

- Στη **Διασυνοριακή Συνεργασία**: Η εμπειρία από τα έξι διμερή προγράμματα με Αλβανία, ΠΓΔΜ, Βουλγαρία, Τουρκία, Ιταλία και Κύπρο έχει να επιδείξει αρκετά επιτυχημένα παραδείγματα όπως αυτό με τη Βουλγαρία, αλλά και συγκεκριμένα θετικά αποτελέσματα στα υπόλοιπα προγράμματα, ιδιαίτερα στους τομείς της απασχόλησης (κυρίως εποχικής), της βελτίωσης των υποδομών (μεταφορών, υγείας) και της προστασίας του περιβάλλοντος. Απαιτείται όμως από τις ενδιαφερόμενες πλευρές, προκειμένου να επεκταθεί επιτυχώς η συνεργασία στην επόμενη προγραμματική περίοδο, να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα των προγραμμάτων που παρουσίασαν υστέρηση λόγω οργανωτικών ή άλλων αιτιών.
- Στη **διακρατική συνεργασία** διαπιστώνονται επίσης θετικά αν και άνισα αποτελέσματα λόγω των εγγενών γεωγραφικών, οικονομικών, πολιτικών δυσκολιών των περιοχών παρέμβασης (CADSES, ARCHIMED, MEDOCC). Οι επιλογές της νέας περιόδου θα πρέπει να στοχεύουν στη στήριξη, στη βελτίωση και στην επέκταση των επιτυχημένων δράσεων, προσαρμόζοντας τις στη νέα πιο συνεκτική γεωγραφική κατανομή των προγραμματικών περιοχών της ΝΑ Ευρώπης και της Μεσογείου.
- Στη **διαπεριφερειακή συνεργασία**, η Ελλάδα έχει ικανοποιητική συμμετοχή που μπορεί όμως να ενισχυθεί περαιτέρω. Η ανταλλαγή εμπειριών, καλών πρακτικών και η διάχυση της γνώσης, τα οποία προωθούν κυρίως οι δράσεις της διαπεριφερειακής συνεργασίας, μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά στην καλύτερη εφαρμογή των Επιχειρησιακών προγραμμάτων (Στόχοι 1 και 2) της χώρας.

2.6 Η περιφερειακή ανάλυση

Σε μεγάλα τμήματα του ελληνικού χώρου οι **προϋποθέσεις** για τη θεσμική, οργανωτική και παραγωγική υποστήριξη και ανάληψη οικονομικών και εν γένει αναπτυξιακών πρωτοβουλιών σημαντικής κλίμακας είναι ακόμη **ασθενείς**.

Με εξαίρεση τα δύο μητροπολιτικού χαρακτήρα κέντρα, Αθήνα και Θεσσαλονίκη, ίσως και τις περιοχές εγγύτερα σε αυτά αλλά ειδικά σε σχέση με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα των Περιφερειών, είναι φανερό ότι **οι υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας δεν διαθέτουν την ελάχιστη κρίσιμη μάζα** σε επίπεδο χωρικού, πληθυσμιακού, παραγωγικού και τεχνολογικού δυναμικού, που είναι αναγκαία, με βάση τις συγκριτικές επιδόσεις στο επίπεδο ευημερίας και απασχόλησης, **για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των πολλαπλών προκλήσεων και προβλημάτων**.

Από την αξιολόγηση των διαχρονικών τάσεων εξέλιξης των διαπεριφερειακών ανισοτήτων στην Ελλάδα προκύπτει ότι **αυτές, σε σύγκριση με τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας, πλέον δεν μεγεθύνονται**, αλλά χαρακτηρίζονται από μια γραμμική τάση μείωσης (βλ. Παράρτημα II, Πίνακας 31).

Ως προς τις αναπτυξιακές τους επιδόσεις οι Περιφέρειες αυτές παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις οι οποίες συνδέονται με μια σειρά παραγόντων, όπως η θέση κάθε Περιφέρειας ως προς τους άξονες ανάπτυξης, τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της, τα αστικά κέντρα που βρίσκονται σε αυτή, με την ακτίνα επιρροής των κέντρων αυτών, αλλά και με τις επιρροές που δέχονται από αλλά εξ αιτίας του ιεραρχημένου αστικού συστήματος της χώρας, τη δυνατότητα κάθε Περιφέρειας να προχωρήσει στη συγκρότηση ενός δυναμικά εξελισσόμενου παραγωγικού προτύπου στο ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο της χώρας, κλπ.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικές είναι οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες οι οποίες αποκαλύπτουν το γεγονός ότι, στο συγκεκριμένο διοικητικό επίπεδο στους νομούς, οι ανισότητες εμφανίζονται ιδιαίτερα επίμονες και σε ορισμένες περιπτώσεις και ιδιαίτερα έντονες.

Η γενική εικόνα που προκύπτει συνίσταται στο ότι **συνολικά οι Περιφέρειες της χώρας συγκλίνουν προς το σύνολο των περιφερειακών της Ένωσης των 25** αλλά και στο ότι η σύγκλιση αυτή πραγματοποιείται αργά καθώς κατά την πορεία αυτή οι Περιφέρειες της χώρας

αντιμετωπίζουν κατά περιόδους διαφορετικά προβλήματα με αποτέλεσμα οι **περιφερειακές ανισότητες να επιμένουν**, παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της χώρας.

Οι περιφερειακές ανισότητες, όπως και οι αναπτυξιακές επιδόσεις κάθε Περιφέρειας της χώρας, συνδέονται και με την περιφερειακή πολιτική που έχει ασκηθεί κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους. Η πολιτική αυτή παρουσίασε σημαντικό έλλειμμα σε ό,τι αφορά την κινητοποίηση των ιδιωτικών και των άμεσων επενδύσεων που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην άρση σημαντικών από τις διαρθρωτικές αδυναμίες στο παραγωγικό πρότυπο της χώρας και των Περιφερειών της. Τέτοιες επενδύσεις θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην αύξηση των προσφερομένων θέσεων εργασίας, ώστε να αντισταθμίζονται αυτές που χάνονται εξ αιτίας των συνεπειών της περιορισμένης ανταγωνιστικότητας, και της μετεγκατάστασης σημαντικού αριθμού επιχειρήσεων σε χώρες φθηνού εργατικού δυναμικού.

Η γεωγραφική χωροταξική θεώρηση επιτρέπει την εισαγωγή στο σχετικό με τις περιφερειακές ανισότητες και τους λόγους που οδηγούν σε αυτές προβληματισμό πρόσθετων σημαντικών παραγόντων, όπως των ειδικών χωρικών συνόλων τα οποία είτε χαρακτηρίζονται από έντονο αναπτυξιακό δυναμισμό, είτε από ιδιαίτερη καθυστέρηση και σημαντικά προβλήματα και πρέπει να αντιμετωπίζονται συγκεκριμένα. Τυπικό παράδειγμα της πρώτης κατηγορίας χωρικών συνόλων αποτελούν οι πόλεις και οι περιοχές αστικής διάχυσης, τα αστικά κέντρα της χώρας. Αντίστοιχα, ο ορεινός χώρος αποτελεί παράδειγμα χωρικού συνόλου που αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα ανάπτυξης. Τα νησιά, τέλος, συνιστούν μια ακόμα ιδιαίτερη κατηγορία χώρου παρά τις σημαντικές διαφορές που παρουσιάζουν ως προς το μέγεθος τους και τις αναπτυξιακές τους επιδόσεις. Παρά τις διαφορές που παρουσιάζουν τα νησιά, τελικά, κατατάσσονται σε μια χωρική ενότητα η οποία παρουσιάζει, ταυτόχρονα, σημαντικές αναπτυξιακές επιδόσεις, αλλά και ειδικά προβλήματα. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται και οι αγροτικές περιοχές.

Ο συνδυασμός της χωρικής θεώρησης με την περιφερειακή εμπλουτίζει τη δεύτερη και την καθιστά περισσότερο αποτελεσματική καθώς προσφέρει πρόσθετα στοιχεία τα οποία υπηρετούν την κατανόηση της αναπτυξιακής διαδικασίας στο χώρο, την διαμόρφωση των ανισοτήτων στις διάφορες Περιφέρειες της χώρας και επιτρέπει την άντληση συμπερασμάτων από τις μέχρι σήμερα προσπάθειες των προηγούμενων περιόδων που θα καταστήσουν αποτελεσματικότερο το σχεδιασμό της περιφερειακής πολιτικής της περιόδου 2007-2013.

Παρά τις διαπιστωμένες σχετικά περιορισμένες περιφερειακές ανισότητες στη χώρα παρατηρούνται **σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ελληνικών Περιφερειών στο επίπεδο και την εξέλιξη των αναπτυξιακών επιδόσεων τους.**

Ανισότητες στον πληθυσμό

Η Ελλάδα διακρίνεται για την έντονη ανισότητα κατανομής του πληθυσμού στο χώρο (σχέση συγκέντρωσης πληθυσμού μεταξύ της Περιφέρειας με τη μικρότερη και τη μεγαλύτερη αναλογία πληθυσμού). Το γεγονός αυτό οφείλεται στην πολύ μεγάλη συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων στην Αττική, αλλά και την ιδιομορφία του ανάγλυφου της χώρας (ορεινές, νησιωτικές περιοχές). Ο πληθυσμός των διαφόρων Περιφερειών κινείται από τα 4.000.000 κατοίκους στην Περιφέρεια Αττικής μέχρι τις 200.000-250.000 στις νησιωτικές Περιφέρειες του Βορείου Αιγαίου και των Ιονίων Νήσων (στοιχεία απογραφής 2001). Οι διαφορές στην αστικότητα και στο γεωγραφικό ανάγλυφο των Περιφερειών της χώρας αποτυπώνονται και στους δείκτες πυκνότητας ανά Περιφέρεια. Έτσι οι Περιφέρειες χωρίς ιδιαίτερα μεγάλα αστικά κέντρα και με σημαντικούς ορεινούς όγκους, όπως οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, παρουσιάζουν πυκνότητες κάτω των 40,0 κατοίκων ανά τετρ. χιλ. σε αντίθεση με την Αττική όπου η τιμή του δείκτη ανέρχεται σε 1025,1 κατ. ανά τετρ. χιλ.

Ανισότητες ως προς τις αναπτυξιακές επιδόσεις

Αν και η χώρα παρουσιάζει κατά τα τελευταία χρόνια ρυθμούς ανάπτυξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΑΔ σημαντικά υψηλότερα του κοινοτικού μέσου όρου η τάση αυτή διαχέεται στις Περιφέρειες κατά ανάλογο τρόπο, όπως είναι άλλωστε αναμενόμενο.

Σε ό,τι αφορά στις περιφερειακές ανισότητες στη χώρα, οι οποίες σύμφωνα με τις ίδιες πηγές παραμένουν από τις πιο χαμηλές στο σύνολο της ΕΕ των 15, πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές ύστερα από μια περίοδο σχετικής στασιμότητας από το 1983 μέχρι το 1993, που συνδέονταν με ιδιαίτερα χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, υψηλό πληθωρισμό και τάσεις αύξησης της ανεργίας στη συνέχεια παρουσίασαν αύξηση για να κινηθούν πτωτικά από το 1998 και στο εξής μέχρι το 2001.

Η εικόνα που προκύπτει από τα στοιχεία αυτά τεκμηριώνει την αναπτυξιακή δυναμική σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά επίσης και το γεγονός ότι οι περιφερειακές ανισότητες συνιστούν, σε μια χώρα με διαρθρωτικές αδυναμίες όπως η Ελλάδα, ένα πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπίζεται συνεχώς μια και έχει την τάση να αναπαράγεται, έστω και με διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά, στο βαθμό που οι διαρθρώσεις της χώρας αγωνίζονται να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της αγοράς μέσα από μια διαδικασία μεταρρυθμίσεων, διαρθρωτικών αλλαγών,

δημιουργίας θεσμών, κινητοποίησης ιδιωτικών επενδύσεων και προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων.

Η συμβολή των τριών τομέων της οικονομίας στην Ακαθάριστη Αξία της Παραγωγής επιβεβαιώνει την εικόνα που περιγράφεται προηγουμένα. Σύμφωνα με την εικόνα αυτή οι αναπτυξιακές επιδόσεις στις Περιφέρειες εξελίσσονται σε μεγάλο βαθμό ομόρροπα, ενώ οι διαφορές σε κάθε Περιφέρεια συνδέονται άμεσα με τους παράγοντες που αναφέρονται προηγουμένα (αστικότητα, θέση στη χώρα, ασκηθείσα πολιτική ως προς τις υποδομές, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κλπ).

Η γενική τάση συνίσταται στη μείωση της συμβολής του πρωτογενή τομέα, σε μια σχετικά περιορισμένη μείωση της συμβολής του δευτερογενή και σε μια περιορισμένη τάση αύξησης της σχετικής συμβολής του τριτογενή τομέα σύμφωνα με στοιχεία της περιόδου 2000-2003. Σε ό,τι αφορά τον δευτερογενή τομέα θα πρέπει να συνεκτιμηθεί η σε μεγάλο βαθμό αντιστάθμιση, σε ό,τι αφορά τον δείκτη, της μείωσης της συμβολής της μεταποίησης από την αυξημένη οικοδομική δραστηριότητα, από μια δραστηριότητα δηλαδή που συνδέεται με την οικιστική και τουριστική ανάπτυξη. Τέλος, σε ό,τι αφορά τις υπηρεσίες πρέπει να σημειωθεί ότι η αυξανόμενη συμβολή τους στο ΑΕΠ αφορά το σύνολο σχεδόν των κλάδων του τομέα. Με εξαίρεση την Αττική μπορεί να θεωρηθεί ότι ο πρωτογενής τομέας είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, και σχετικά σημαντικός στις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου και Κρήτης (στοιχεία 2003).

Σε ό,τι αφορά τον δευτερογενή τομέα η συμβολή του στο ίδιο μέγεθος είναι ιδιαίτερα σημαντική στις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου και Βορείου Αιγαίου. Οι τιμές του δείκτη στην κατηγορία αυτή θα πρέπει να συνεκτιμώνται με τη διάρθρωση του πρωτογενή τομέα και την μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων, με την οικιστική και την τουριστική ανάπτυξη και τις κατασκευές και με ειδικά χαρακτηριστικά ορισμένων Περιφερειών.

Η συμβολή του τριτογενή τομέα στην Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής συνιστά ευθέως συνάρτηση της αστικότητας και της ανάπτυξης δραστηριοτήτων που συνδέονται με τον τουρισμό. Έτσι, η τιμή του σχετικού δείκτη βρίσκεται πάνω από τον εθνικό μέσο όρο στις Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Ιονίων Νήσων, Αττικής, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης. Ο δείκτης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας υπολείπεται ελαφρά του μέσου όρου, ενώ ο δείκτης όλων των λοιπών Περιφερειών, αν και είναι σχετικά υψηλός σε σχέση με τη συμβολή των άλλων δύο κλάδων, υπολείπεται του εθνικού μέσου.

Απασχόληση και ανεργία

Διάρθρωση της απασχόλησης ανά Περιφέρεια

Οι περισσότεροι απασχολούμενοι, σε σχετικές τιμές, στον τριτογενή τομέα είναι συγκεντρωμένοι, όπως είναι αναμενόμενο, στην μακράν των άλλων πολυπληθέστερη Περιφέρεια της Αττικής. Στο δευτερογενή τομέα, αντίστοιχα, είναι συγκεντρωμένοι στη Δυτική Μακεδονία, ενώ στον πρωτογενή τομέα οι περισσότεροι σε ποσοστό απασχολούμενοι δραστηριοποιούνται στην Πελοπόννησο.

Ο τριτογενής τομέας καταλαμβάνει τις πρώτες θέσεις ως προς το ειδικό βάρος τους στην απασχόληση, τόσο στο σύνολο της χώρας όσο και σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας. Ο δευτερογενής τομέας καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στο σύνολο της χώρας, καθώς και στις Περιφέρειες της Αττικής, του Βορείου Αιγαίου, της Δυτικής Μακεδονίας, της Ηπείρου, της Κεντρικής Μακεδονίας, της Στερεάς Ελλάδας και του Νοτίου Αιγαίου ισχύει το ίδιο. Ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει ιδιαίτερες διακυμάνσεις από Περιφέρεια σε Περιφέρεια, συνιστώντας μόλις το 0,67% της απασχόλησης στην Αττική έως το 29,05% στην Πελοπόννησο (βλ. Παράρτημα ΙΙ, Πίνακας 32).

Ανισότητες ως προς την απασχόληση

Η επίδοση στην αξιοποίηση του διαθέσιμου σε εργάσιμη ηλικία ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί ένα σημαντικό δείκτη του αναπτυξιακού δυναμισμού σε περιφερειακό επίπεδο.

Κατά το έτος 2004, το ποσοστό απασχόλησης διαμορφώθηκε σε επίπεδα άνω του 60% (έως +4.6%) σε έξι Περιφέρειες, ενώ κυμάνθηκε σε ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά (53,3%) σε μόνο μία (Δυτική Μακεδονία), με τις λοιπές Περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Ήπειρος, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα, Βόρειο Αιγαίο) να κυμαίνονται σε επίπεδα λίγο κατώτερα (έως -4%) του εθνικού μέσου όρου (59,4%), έναντι στόχου της στρατηγικής της Λισσαβόνας για αύξηση του δείκτη στο 67% το 2005 και στο 70% το 2010.

Όσον αφορά στη **μερική απασχόληση**, όπως είναι γνωστό, η διάχυσή της στο σύνολο της χώρας είναι, σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρώπης, ιδιαίτερα περιορισμένη. Σε απόλυτα μεγέθη,

οι μισοί περίπου μερικά απασχολούμενοι της χώρας είναι συγκεντρωμένοι στις μεγάλες Περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας. Όμως, η μερική απασχόληση είναι αναλογικά περισσότερο διαδεδομένη στη Δυτική Μακεδονία και στην Κρήτη, όπου φτάνει το 7,1% και 7,0% της συνολικής απασχόλησης, αντίστοιχα και λιγότερο διαδεδομένη στην Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, όπου δεν ξεπερνά το 3,5%. Στις μεγάλες Περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας η μερική απασχόληση είναι λίγο λιγότερο διαδεδομένη από το σύνολο της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 17 -Πλήρης και μερική απασχόληση ανά Περιφέρεια

	Μερική	Πλήρης	Σύνολο	% μερικής
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	8.009	221.121	229.130	3,5
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	31.362	688.743	720.105	4,4
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	7.183	94.549	101.732	7,1
ΗΠΕΙΡΟΣ	6.678	118.856	125.534	5,3
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	16.296	280.727	297.023	5,5
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	5.055	81.108	86.163	5,9
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	11.437	249.841	261.278	4,4
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	9.000	195.293	204.293	4,4
ΑΤΤΙΚΗ	65.909	1.553.373	1.619.282	4,1
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	12.126	227.202	239.328	5,1
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	3.665	64.576	68.241	5,4
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	5.813	115.507	121.320	4,8
ΚΡΗΤΗ	18.028	239.041	257.069	7,0
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	200.560	4.129.937	4.330.497	4,6

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2004, β' τρίμηνο

Βασική αιτία για τη χαμηλή επίδοση της Ελλάδας στο ποσοστό απασχόλησης αποτελεί ο πολύ χαμηλός βαθμός συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, σε επίπεδα κάτω του 50%, σε όλες τις Περιφέρειες πλην της Κρήτης.

Το πρόβλημα της πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας εμφανίζεται ιδιαίτερα στις Περιφέρειες: Δυτικής Μακεδονίας, Βορείου Αιγαίου, Ηπείρου, Δυτικής Ελλάδος, Στερεάς Ελλάδος & Εύβοιας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας και Νοτίου Αιγαίου, όπου τα ποσοστά της ανεργίας των γυναικών είναι υψηλότερα του εθνικού μέσου όρου. Αντίθετα, οι Περιφέρειες που αντιμετωπίζουν χαμηλότερα του μέσου όρου ποσοστά ανεργίας για τις γυναίκες είναι οι Περιφέρειες Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων, Αττικής και Κρήτης.

Χαρακτηριστική επίσης είναι η διαφοροποίηση των Περιφερειών ως προς την αυτοαπασχόληση: η Περιφέρεια με την υψηλότερη αναλογία αυτοαπασχολούμενων είναι η Πελοπόννησος (44,6%), ενώ η Αττική αποτελεί την Περιφέρεια με τη χαμηλότερη αναλογία.

Ανισότητες ως προς την ανεργία

Σημαντική επίσης διαφοροποίηση υφίσταται μεταξύ ελληνικών Περιφερειών ως προς το ποσοστό ανεργίας, που συνιστά δείκτη δηλωτικό των δυσχερειών στην απορρόφηση της προσφοράς εργασίας εφόσον διατηρείται σε υψηλά επίπεδα.

Οι δια-περιφερειακές διαφορές των ποσοστών ανεργίας εμφανίζονται αρκετά υψηλές και το 2005 κυμαίνονται μεταξύ του 18,1% που παρουσιάζεται στη Δυτική Μακεδονία και του 7,1% που παρουσιάζεται στην Κρήτη.

Οι Περιφέρειες που χαρακτηρίζονται από υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου ποσοστό ανεργίας το 2005 είναι οι Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (11,9%), Ηπείρου (11,5%), Κεντρικής Μακεδονίας (11,1%), Στερεάς Ελλάδος & Εύβοιας (11,0%) και Δυτικής Ελλάδος (10,6%). Οι Περιφέρειες που χαρακτηρίζονται από χαμηλότερο του μέσου όρου ποσοστό ανεργίας είναι οι Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (9,3%), Αττικής (8,8%), Πελοποννήσου (8,7%), Ιονίων Νήσων (8,6%) και Κρήτης, ενώ στις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου και Θεσσαλίας το ποσοστό ανεργίας είναι περίπου ίσο με το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο της χώρας 10,2% και 9,5% αντίστοιχα.

Οι Περιφέρειες που αντιμετωπίζουν χαμηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας του εθνικού μέσου όρου είναι οι Περιφέρειες Αττικής, Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων.

Αντίθετα το πρόβλημα της μακροχρόνιας ανεργίας εμφανίζεται ιδιαίτερα οξύ στις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Στερεάς Ελλάδας & Ευβοίας, Βορείου Αιγαίου, Δυτικής Ελλάδας και Κεντρικής Μακεδονίας, ενώ οι Περιφέρειες Θεσσαλίας και Πελοποννήσου κινούνται στα επίπεδα του εθνικού μέσου όρου.


Η ανεργία φαίνεται να πλήττει ιδιαίτερα συγκεκριμένες περιοχές, ιδιαίτερα εκείνες που δεν προχώρησαν σε αγροτική ή μεταποιητική αναδιάρθρωση.

Δυσκολία πρόσβασης στην εργασία για τους νέους

Ιδιαίτερο πρόβλημα πρόσβασης στην αγορά εργασίας φαίνεται ότι έχουν οι νέοι στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, όπου τα ποσοστά ανεργίας πλησιάζουν το 44%, ενώ υψηλότερα του εθνικού μέσου όρου εμφανίζονται και τα ποσοστά ανεργίας των νέων στις Περιφέρειες Ηπείρου, Βορείου Αιγαίου, Στερεάς Ελλάδας & Ευβοίας, Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Πελοποννήσου. Αντίθετα, χαμηλότερα του εθνικού μέσου όρου ποσοστά παρατηρούνται στις Περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας, Αττικής, Ιονίων Νήσων, Θεσσαλίας και Νοτίου Αιγαίου, ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά νεανικής ανεργίας εμφανίζονται στην Κρήτη (17,6%).

ΠΙΝΑΚΑΣ 18 -Συγκριτικός πίνακας επιδόσεων Περιφερειών Ελλάδας

Περιφέρειες	Ποσοστό Απασχόλησης	Ποσοστό ανεργίας	Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας	Ποσοστό Ανεργίας Γυναικών	Ποσοστό Ανεργίας Νέων
Ανατολική Μακεδονία Θράκη					
Κεντρική Μακεδονία					
Δυτική Μακεδονία					
Θεσσαλία					
Ήπειρος					
Ιόνια Νησιά					
Δυτική Ελλάδα					
Στερεά Ελλάδα					
Πελοπόννησος					
Αττική					
Βόρειο Αιγαίο					
Νότιο Αιγαίο					
Κρήτη					

 Επιδόσεις, οι οποίες είναι καλύτερες από το μέσο όρο του συνόλου της χώρας

 Επιδόσεις, οι οποίες είναι δυσμενέστερες από το μέσο όρο του συνόλου της χώρας

Ανισότητες ως προς την παραγωγικότητα της εργασίας

Η απόκλιση της παραγωγικότητας της μεγάλης πλειονότητας των Περιφερειών (και της χώρας συνολικά) από το μέσο όρο της ΕΕ25 είναι μεγαλύτερη από την απόκλιση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, που σημαίνει ότι οι διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας επιδρούν ανασχετικά στην παραγωγικότητα των εργαζομένων στη Ελλάδα.

Με βάση και τις δύο προσεγγίσεις μέτρησης της παραγωγικότητας της εργασίας σε περιφερειακό επίπεδο, **ικανοποιητικές επιδόσεις σημειώνονται μόνο στην Στερεά Ελλάδα** (περίπου 115% του μέσου όρου της ΕΕ25) και σε μικρότερο βαθμό στο Νότιο και το Βόρειο Αιγαίο και την Δυτική Μακεδονία (μεταξύ 80-90%).

Η παραγωγική εξειδίκευση σε τομείς και κλάδους της οικονομίας κάθε Περιφέρειας, σε συνάρτηση με άλλες παραμέτρους όπως το μορφωτικό επίπεδο και η ένταση και ποιότητα αξιοποίησης των παραγωγικών επενδύσεων, θεωρούνται καθοριστικής σημασίας για την βελτίωση του επιπέδου της παραγωγικότητας.

Ανισότητες ως προς το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού

Με βάση στοιχεία που αναφέρονται στην αναλογία των κατοίκων των Περιφερειών (ηλικίες 25-64 ετών) που κατέχουν τίτλους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η Αττική κατέχει την υψηλότερη αναλογία (23,0%) και διαφέρει περίπου τρεις φορές από την Περιφέρεια με τη μικρότερη αναλογία (Στερεά Ελλάδα, 7,8%).

Από τα στοιχεία που παρατέθηκαν ανωτέρω προκύπτει σαφώς σημαντική διαφοροποίηση στην αναπτυξιακή πορεία και την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών Περιφερειών.

Σε καλύτερη θέση βρίσκονται, με κύριο προωθητικό παράγοντα τον τουρισμό, το Νότιο Αιγαίο, η Κρήτη και το Βόρειο Αιγαίο, καθώς και η Αττική, η οικονομία της οποίας λόγω της υψηλής συγκέντρωσης, κλίμακας και εμβέλειας των παραγωγικών και διοικητικών δραστηριοτήτων που παρουσιάζει, την καθιστά νευραλγικό κόμβο της Ανατολικής Μεσογείου.

Σημαντικά έχει επίσης βελτιωθεί η θέση της Πελοποννήσου, η οικονομία της οποίας δείχνει να μεταβάλλει χωρίς κλυδωνισμούς τον παραδοσιακό της προσανατολισμό στον πρωτογενή τομέα και να αντεπεξέρχεται στις προκλήσεις του παγκοσμιοποιημένου ανταγωνισμού. **Η εικόνα της Στερεάς Ελλάδας και, σε μικρότερο βαθμό, της Δυτικής Μακεδονίας, δεν συνδέεται ευθέως με τον ενδογενή αναπτυξιακό δυναμισμό τους αλλά είναι απόρροια ειδικών συνθηκών** (εγγύτητα στην πρωτεύουσα και δραστηριότητες της ΔΕΗ, αντίστοιχα) που εν μέρει στρεβλώνουν αυξητικά τις επιδόσεις τους στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, χωρίς όμως αντίστοιχα θετικές επενέργειες στην αγορά εργασίας.

Η Κεντρική Μακεδονία διαθέτει και αυτή τις προϋποθέσεις από πλευράς συγκέντρωσης και κλίμακας παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για να πρωταγωνιστήσει στις οικονομικές εξελίξεις με επίκεντρο ιδιαίτερα τη ΝΑ Ευρώπη, **ωστόσο οι μέτριες αναπτυξιακές επιδόσεις που παρουσιάζει, ειδικά στην αγορά εργασίας, οφείλονται στις έντονες διαταράξεις του παραγωγικού ιστού της εξαιτίας του εντεινόμενου ανταγωνισμού, καθώς και στην υστέρηση σε σύγχρονες παραγωγικές και τεχνικές υποδομές που να αναδεικνύουν τον μητροπολιτικό ρόλο της Θεσσαλονίκης.**

Οι υπόλοιπες Περιφέρειες δεν βρίσκονται όλες στο ίδιο επίπεδο αλλά εντάσσονται στην ίδια κατηγορία με την έννοια ότι σε αυτές δεν διαπιστώνεται ικανοποιητικό ενδογενές αναπτυξιακό δυναμικό. Η Δυτική Ελλάδα, η Θεσσαλία, η Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, τα Ιόνια Νησιά και η Ήπειρος, παρότι η τελευταία σημείωσε μεγάλα βήματα προόδου, αποτελούν τις Περιφέρειες με τη μεγαλύτερη αναπτυξιακή υστέρηση στην Ελλάδα.

Στις ανωτέρω Περιφέρειες δεν έχουν ακόμα προκύψει νέοι κλάδοι παραγωγής που θα υποκαταστήσουν όσους είναι πλέον στάσιμοι και φθίνουν εξαιτίας του ανταγωνισμού. Ακόμα και όσοι επιχειρηματικοί πυρήνες και άλλες αναπτυξιακές νησίδες (π.χ. εκπαιδευτικά ιδρύματα) έχουν δημιουργηθεί, δεν έχουν αποκαταστήσει τις διασυνδέσεις με τον τοπικό παραγωγικό ιστό που απαιτούνται για να αξιοποιηθεί επαρκώς το ενδογενές δυναμικό και να προωθηθεί με τους επιδιωκόμενους ρυθμούς η ανάπτυξη σε περιφερειακό επίπεδο.

2.7 Χωρική διάσταση των περιφερειακών ανισοτήτων

• Οι αστικές περιοχές

Στα αστικά κέντρα, τις πόλεις, συγκεντρώνεται η δυναμική της ανάπτυξης με την έννοια της εγκατάστασης και λειτουργίας σε αυτές του μεγαλύτερου μέρους των επιχειρήσεων, της διοίκησης, των παραγωγικών διαδικασιών, της αναψυχής και του πολιτισμού, καθώς και το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας.

Το αστικό σύστημα της χώρας καθορίζεται από μια ιεραρχημένη δομή σε τρία επίπεδα. Στην κορυφή της ιεραρχίας βρίσκονται **τα μητροπολιτικά κέντρα, η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη** (ολόκληρο το πολεοδομικό συγκρότημα). Ακολουθούν τα δευτερεύοντα αστικά κέντρα της χώρας ουσιαστικά **τα αστικά κέντρα άνω των 50.000 κατοίκων** στα οποία συμπεριλαμβάνονται και οι έδρες των 13 Περιφερειών της χώρας, ενώ στη βάση της ιεραρχίας βρίσκονται **τα επιπέδου νομού αστικά κέντρα της χώρας**. Η ιεραρχία αυτή είναι δυνατόν να επεκταθεί και στα μικρότερα αστικά κέντρα των νομών. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται τα αστικά κέντρα των νομών που δεν αποτελούν τις έδρες των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων με την ενδοχώρα τους, δηλαδή την ύπαιθρο που τα περιβάλλει, καθώς και τα μεταξύ 5.000-10.000 κατοίκων κέντρα της υπαίθρου.

Διεθνή ακτινοβολία, ασκούν η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη και ορισμένα μεγάλα αστικά κέντρα λόγω συγκεκριμένων εξειδικεύσεων (αναπτυξιακοί πόλοι της χώρας, συνοριακά κέντρα, αλλά και συγκεκριμένοι τουριστικοί προορισμοί).

Παρά τις μεγάλες αποκλίσεις που παρουσιάζουν ως προς το μέγεθος του πληθυσμού τους, τα αστικά κέντρα της χώρας παρουσιάζουν κοινά στοιχεία στην διαδικασία ανάπτυξής τους. Αυτά

συνίστανται στο γεγονός της μαζικής κατά διαφορετικές περιόδους εισροής πληθυσμού και στην καθυστερημένη ανάπτυξη των σύγχρονων υποδομών.

Το αποτέλεσμα είναι η διαφοροποίηση περιοχών (γειτονιών) μέσα στα αστικά κέντρα και η υποβάθμιση ορισμένων από αυτά στα οποία συγκεντρώνονται ειδικές ομάδες πληθυσμού (φτωχοί, οικονομικοί μετανάστες, πληθυσμιακές ομάδες που απειλούνται από τη φτώχεια) με αποτέλεσμα τον αυξανόμενο διαχωρισμό στο χώρο αλλά και την αύξηση του φαινομένου του κοινωνικού διαχωρισμού.

Συνέπεια αυτής της κατάστασης είναι η δυσλειτουργία των πόλεων, η υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος (ρύπανση, απόβλητα), και η αστική διάχυση που δημιουργούν προβλήματα τα οποία επιγραμματικά συνοψίζονται ως ακολούθως:

- ελλείψεις σε υποδομές λόγω της γρήγορης ανάπτυξης των αστικών κέντρων και του τρόπου ανάπτυξης που οδηγεί στην υπεραξιοποίηση του ιδιωτικού χώρου σε βάρος του δημοσίου,
- δυσλειτουργίες στις μετακινήσεις και μεταφορές και έλλειψη βοηθητικών χώρων που οφείλονται στις ελλείψεις υποδομών,
- αστική επέκταση και αστική διάχυση και «εκ των υστέρων», κατά κανόνα, σχεδιασμός,
- εσωτερικές αναδιαρθρώσεις, στις πόλεις και τα ιστορικά τους κέντρα, του προτύπου κατοίκησης-παραγωγή-αναψυχή, που οδηγούν σε ανακατατάξεις στη λειτουργικότητα και στις τιμές γης.

Τα **αστικά κέντρα σηματοδοτούν και τους λεγόμενους άξονες ανάπτυξης** της χώρας όπως του άξονα Πάτρα-Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Καβάλα, που έχει διαπιστωθεί στην αρχή της περιόδου ένταξης της χώρας στην τότε ΕΟΚ. Από τότε και μέχρι σήμερα έχουν διαπιστωθεί σημαντικές αλλαγές στο συγκεκριμένο πρότυπο προς τρεις κατευθύνσεις:

- Στη σχετική διαφοροποίησή της σε τρεις βαθμίδες ιεραρχίας του αστικού συστήματος προς την κατεύθυνση συγκρότησης τοπικών δικτύων.
- Στην επέκταση του άξονα ανάπτυξης με τη συμπλήρωση αναδυόμενων αξόνων ανάπτυξης σε συνδυασμό με τα μεγάλα έργα υποδομών.
- Τη διασύνδεση των διαφόρων επιπέδων αστικών κέντρων της χώρας με άλλα αντίστοιχα του εξωτερικού.

Η τάση δικτύωσης του αστικού συστήματος της χώρας, έστω και κατά περιοχές, αποτελεί σημαντικό και κρίσιμο στοιχείο για την αναπτυξιακή διαδικασία στο σύνολό της. Ταυτόχρονα, υπογραμμίζει και το βαθμό ευαισθησίας της όλης αναπτυξιακής στρατηγικής προς τα αστικά κέντρα και τις εξελίξεις σε αυτά, μια και τα αστικά κέντρα ως τόποι συμπύκνωσης δραστηριοτήτων και κατοίκων αποτελούν ταυτόχρονα και αποδέκτες των αρνητικών επιπτώσεων του διεθνούς ανταγωνισμού.

• **Οι ορεινές περιοχές**

Οι ορεινές περιοχές **αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του ηπειρωτικού τμήματος** ενώ χαρακτηρίζουν σε μεγάλο βαθμό και το ανάγλυφο των περισσότερων νησιών της χώρας. Η διαπίστωση αυτή αποτελεί και ένα σημαντικό στοιχείο ομοιότητας του ορεινού με τον νησιωτικό χώρο. Στον ορεινό χώρο ο οποίος συγκεντρώνει μια σειρά από πολύτιμα περιβαλλοντικά στοιχεία, τα οποία συνδέονται άμεσα με τους φυσικούς πόρους της χώρας και το δυναμισμό τους, συντελούνται δύο διαδικασίες αντιφατικές μεταξύ τους.

Η **πρώτη τάση συνίσταται στην εγκατάλειψη μεγάλων περιοχών και ως περιοχών βιώσιμης κατοίκησης και παραγωγής** ή στην υποχώρηση των δραστηριοτήτων αυτών σε μεγάλο βαθμό με συνέπεια, από τη μια, τη σχετική ανάκαμψη των οικοσυστημάτων σε ορισμένες περιοχές και από την άλλη οδηγούν σε μη βιώσιμες πρακτικές αξιοποίησης σε άλλες περιοχές.

Η **δεύτερη τάση συνδέεται με την ήπια τουριστική ανάπτυξη**, τον χειμερινό τουρισμό σε ορισμένες περιοχές, την αναδυόμενη βιολογική γεωργία, την ανοχή ορισμένων παραδοσιακών προτύπων, αλλά και με την οικιστική ανάπτυξη καθώς και με τις διαδικασίες κατασκευής μεγάλων έργων, που συνδέονται με την παραγωγή και μεταφορά ενέργειας, αλλά και με την κατασκευή μεγάλων οδικών αξόνων και υποδομών σιδηροδρομικών μεταφορών στον ορεινό χώρο.

Σε μια ολοκληρωμένη θεώρηση των ορεινών περιοχών της χώρας πρέπει να συνεκτιμηθούν επίσης δυο ακόμη στοιχεία. Το πρώτο συνδέεται με τις δυνατότητες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στον ορεινό χώρο, με την κατάλληλη εκμετάλλευση των συστημάτων απορροής και των ποταμών που πηγάζουν απ' αυτούς. Το δεύτερο έχει άμεση σχέση με το γεγονός ότι οι ορεινοί όγκοι της χώρας όπως η Πίνδος και η προέκτασή της στην Πελοπόννησο, τόσο συνολικά όσο και σε επίπεδο των περισσότερων Περιφερειών της χώρας, συνιστούν σημαντικούς

φραγμούς, η υπέρβαση των οποίων απαιτεί σημαντικά έργα υποδομών, η ένταξη των οποίων κατά συνετό τρόπο στο περιβάλλον οδηγεί σε σημαντική αύξηση των απαιτούμενων δαπανών.

Από τις δραστηριότητες αυτές προκύπτουν συνολικά πιέσεις οι οποίες θα πρέπει να ελεγχθούν, ώστε να περιοριστούν οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ο ορεινός χώρος και σταδιακά να ανασυγκροτηθούν σε αυτόν βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατοίκησης τα οποία θα περιορίσουν και τους κινδύνους που συνεπάγεται η μη ελεγχόμενη ανάπτυξη. Οι ευκαιρίες ανάπτυξης αλλά και οι κίνδυνοι βρίσκονται σε άμεση συνάρτηση με την ευαισθησία των συγκεκριμένων περιοχών του ορεινού χώρου, με την προσπελασιμότητα του σε σχέση με το υφιστάμενο δίκτυο εθνικής περιφερειακής και τοπικής σημασίας, και με τις χρονοαποστάσεις των διαφόρων περιοχών από τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας.

- **Οι νησιωτικές περιοχές**

Καθοριστικό παράγοντα ανάπτυξης των νησιών αποτελεί η αστικότητα τους. Με εξαίρεση ορισμένα μεγάλα νησιά όπου απαντώνται περισσότερα του ενός αστικά κέντρα, σε κάθε νησί παρατηρείται ένα κέντρο αστικού τύπου το οποίο, ανεξάρτητα από το πληθυσμιακό του μέγεθος, συγκεντρώνει αστικές λειτουργίες.

Το μέγεθος των νησιών αποτελεί καθοριστικό στοιχείο ως προς τη δυνατότητα συγκέντρωσης μιας αναπτυξιακής στρατηγικής για αυτά. Αυτή είναι αυτονόητη για τα νησιά – Περιφέρειες, όπως η Κρήτη, και για τα μεσαία μεγέθους νησιά, όπως ορισμένα από τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου, τα οποία μπορούν **να γίνουν αποδέκτες ολοκληρωμένων και βιώσιμων αναπτυξιακών παρεμβάσεων** ευρέως φάσματος.

Οι **αναπτυξιακές δυνατότητες περιορίζονται** καθώς περιορίζεται το μέγεθος των νησιών για να γίνουν εντελώς συγκεκριμένες στα μεσαία μεγέθους νησιά, και οριακές στα μικρού μεγέθους. Αντίστροφα ανάλογη του μεγέθους των νησιών είναι και η ευαισθησία των οικοσυστημάτων τους στις πιέσεις που αυτά δέχονται. Παρά την εποχικότητα των πιέσεων αυτών το περιβάλλον των περισσότερων νησιών που έχουν ενταχθεί στο κύκλωμα της τυπικής τουριστικής ανάπτυξης με δυσκολία ανακάμπτει από τη μια περίοδο στην άλλη.

Τα νησιά της χώρας λειτουργούν, άλλα αυτόνομα και άλλα σε συστάδες ή χωρικές ενότητες, σε συνάρτηση με το μέγεθός τους και τον πληθυσμό τους (πραγματικό και εποχικό) με αποτέλεσμα να **διαφοροποιείται σημαντικά η προσπελασιμότητα προς αυτά**. Αυτή μπορεί να είναι δεδομένη από ένα, ίσως και περισσότερα σημεία της ηπειρωτικής χώρας ακτοπολιτικά και αεροπορικά, αλλά μπορεί να διασφαλίζεται για μεγάλα χρονικά διαστήματα μόνο έμμεσα, οπότε παρατηρούνται φαινόμενα της λεγόμενης «δίπλης νησιωτικότητας».

Το παραγωγικό, όπως και το πρότυπο κατοίκησης, των νησιών σε άμεση σχέση με το μέγεθος τους και τις σχέσεις τους με άλλα νησιά, αλλά και την ηπειρωτική χώρα, χαρακτηρίζεται ιστορικά από ένα περιορισμένο αγροτικό πρότυπο, τις μεταφορές και η ναυτιλία και από ορισμένες άλλες εξειδικεύσεις στην μεταποίηση ή στην σημαντική παραγωγή συγκεκριμένων γεωργικών προϊόντων (ελιές, φρούτα), αλλά και από την εξωστρέφεια μετανάστευση που συνδέεται άμεσα με τη ναυτιλία και τον ηπειρωτικό χώρο.

Σε συνδυασμό με τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την ευρύτερη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη **το πρότυπο διαφοροποιήθηκε με περιορισμό της γεωργίας στα μεσαίου και μικρού μεγέθους νησιά**, υπέρβαση από την πλευρά της ναυτιλίας των στενών ορίων που θέτουν τα ίδια τα νησιά σε ότι αφορά επιχειρηματικότητα, διαχείριση, ανθρώπινο δυναμικό και μεταφερόμενα προϊόντα, σταδιακή αποδιάρθρωση των συστημάτων κατοίκησης στο εσωτερικό των νησιών, και στην τάση τουριστικής και οικιστικής ανάπτυξης, η οποία σε ορισμένα από αυτά τείνει να αποκτήσει διαστάσεις «μονοκαλλιέργειας».

Οι διαφορές που χαρακτηρίζουν τα νησιά μεταξύ τους οδήγησαν σε σημαντικές διαφοροποιήσεις ακόμα και στα ίδια τα νησιά συγκεκριμένων διοικητικών συνόλων με αποτέλεσμα τις έντονες διαπεριφερειακές ανισότητες ακόμα και γειτονικών νησιών.

- **Οι αγροτικές περιοχές**

Ο ορισμός των αγροτικών περιοχών έχει αποτελέσει ευρύτατων συζητήσεων, ενώ και στην Ε.Ε υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις. Για λόγους ενιαίας αντιμετώπισης για το σύνολο των προγραμματικών εγγράφων (ΕΣΠΑ, ΕΣΣΑΑ) η Ελλάδα για τον ορισμό των αγροτικών περιοχών αποδέχεται τον ορισμό του ΟΟΣΑ, που χρησιμοποιεί ως κριτήριο προσδιορισμού του αγροτικού χαρακτήρα την πληθυσμιακή πυκνότητα⁵¹.

Οι αγροτικές περιοχές της χώρας **χαρακτηρίζονται από το χαμηλότερο εισόδημα**, τη δυσμενέστερη δημογραφική σύνθεση, το χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο, την έλλειψη

⁵¹ Με βάση τον ορισμό αυτό οι περιοχές ομαδοποιούνται σε τρεις κατηγορίες που είναι : Κυρίαρχα αγροτικές, σημαντικά αγροτικές και σημαντικά αστικές.

κοινωνικών και πολιτιστικών υποδομών, τη χαμηλότερη χρήση νέων τεχνολογιών και την πλήρη έλλειψη υποδομών πρόσβασης σε ευρυζωνικά δίκτυα, τη χαμηλή προσπελασιμότητα και τη μεγάλη εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα.

Η υλοποίηση σημαντικών έργων υποδομής στους τομείς των μεταφορικών υποδομών, η παροχή κινήτρων κυρίως για επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων και η κατασκευή εγγειοβελτιωτικών έργων αλλά και άλλων υποδομών μικρότερης κλίμακας από το ΚΠΣ συνέβαλε στο να διατηρηθούν σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τα λοιπά κράτη μέλη τόσο η απασχόληση όσο και η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) του πρωτογενή τομέα.

Οι υψηλές εισοδηματικές μεταβιβάσεις, η σημαντική είσοδος οικονομικών μεταναστών και η συνακόλουθη διαθεσιμότητα φθηνού εργατικού δυναμικού διατήρησαν ένα επίπεδο εισοδημάτων στις αγροτικές περιοχές ικανοποιητικό αλλά μη διατηρήσιμο, αφού τόσο τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά του πρωτογενή τομέα όσο και οι αγροτικές περιοχές, με εξαίρεση τις περιοχές που γειτονεύουν με τα δύο μητροπολιτικά κέντρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) δεν μετέβαλαν την διάρθρωση της τοπικής οικονομίας.

Αν και σε μεγάλο βαθμό η ελληνική γεωργία είναι προσαρμοσμένη στους προσανατολισμούς της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ), σε πολλές περιοχές αναπτύσσονται και δραστηριότητες που δεν συνδέονται άμεσα με την πολιτική αυτή, ενώ **σημαντικό ρόλο εξακολουθεί να παίζει ένα πολυλειτουργικό πρότυπο** η διατήρηση του οποίου είναι σημαντική για την ανάπτυξη της υπαίθρου αλλά και καθοριστική για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του τοπίου.

Η ισόρροπη χωρική ανάπτυξη και η μείωση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων σε επιμέρους εδαφικές ενότητες της ελληνικής επικράτειας όπως είναι οι ορεινές περιοχές, οι νησιωτικές περιοχές και οι απομακρυσμένες περιοχές και η υιοθέτηση της κατάλληλης αναπτυξιακής στρατηγικής σε πολύ μεγάλο βαθμό είναι ταυτόσημη με την αναπτυξιακή στρατηγική για τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές που συνδέονται με την αλιεία.

Ο **κυρίαρχος κλάδος** οικονομικής δραστηριότητας στις ορεινές περιοχές είναι ο **πρωτογενής**. Σε μεγάλο αριθμό νησιών, παρά τη σημαντική ανάπτυξη του τουρισμού, στη γεωργία και στην αλιεία εξακολουθεί να απασχολείται ένα σημαντικό τμήμα του τοπικού πληθυσμού και να δημιουργείται εισόδημα, ενώ στο σύνολο των απομακρυσμένων περιοχών η γεωργία αποτελεί το σημαντικότερο τομέα οικονομικής δραστηριότητας.

Επιπλέον, τόσο οι παράκτιες όσο και κυρίως οι νησιωτικές περιοχές της χώρας χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη σημαντικού αριθμού **αλιευτικών περιοχών**, δηλαδή περιοχών των οποίων η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την εξέλιξη της αλιευτικής δραστηριότητας. Η **φθίνουσα πορεία της αλιείας** κατά τα τελευταία χρόνια συμβάλλει στην αποδιοργάνωση του παραγωγικού ιστού των περιοχών αυτών. Όμως, το γεγονός ότι μια σειρά από τις περιοχές αυτές βρίσκονται σε ζώνες έντονης τουριστικής κίνησης, σε συνδυασμό με την ύπαρξη φυσικών πόρων ιδιαίτερου κάλλους, παρέχει δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές.

Κατά συνέπεια, η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών είναι άρρηκτα δεμένη και ταυτόσημη με την ανάπτυξη των περιοχών που έχουν φυσικά μειονεκτήματα, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι ως αγροτικές περιοχές χαρακτηρίζονται μόνο οι εν λόγω περιοχές.

3. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Η τεχνική ανάλυσης SWOT συνίσταται στην καταγραφή των ευκαιριών και των απειλών που συνδέονται με το εξωτερικό περιβάλλον της Ελλάδας σε συνδυασμό με τα εσωτερικά ισχυρά σημεία και τις αδυναμίες της χώρας να ανταποκριθεί σε αυτές. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η ανάλυση SWOT που βασίζεται στην κοινωνικοοικονομική ανάλυση που αναπτύχθηκε στο κεφάλαιο 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 19 - Ανάλυση SWOT

Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες	Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> - Υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας. - Σταθεροποιημένο μακροοικονομικό περιβάλλον. - Πρωταγωνιστικός ρόλος στους τομείς της ναυτιλίας και του τουρισμού. - Υψηλού επιπέδου ανθρώπινο δυναμικό στην έρευνα με διεθνή παρουσία και δικτύωση με την ερευνητική κοινότητα της διασποράς. - Άνω του μέσου όρου της ΕΕ ροπή προς επιχειρηματικότητα. - Μείωση των διαπεριφερειακών ανισοτήτων (διαχρονικά). 	<ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλότερο του μέσου όρου της ΕΕ κατά κεφαλήν ΑΕΠ. - Χαμηλή διεθνή ανταγωνιστικότητα αγορών, προϊόντων. - Χαμηλή ωριαία παραγωγικότητα εργασίας. - Χαμηλός ρυθμός δημιουργίας θέσεων εργασίας. - Ελλιπής αξιοποίηση δυνατοτήτων νέων, περισσότερο ευέλικτων, μορφών εργασίας. - Χαμηλό ποσοστό εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών ως % του ΑΕΠ: Χαμηλός βαθμός εξωστρέφειας της οικονομίας. - Χαμηλές επιδόσεις στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων (ΞΑΕ). - Διογκωμένος δημόσιος και αγροτικός τομέας. - Τάσεις αποβιομηχάνισης. - Μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων. - Μικρό μερίδιο προϊόντων τεχνολογικής έντασης /αδυναμία δημιουργίας παραγωγικών δικτύων. - Υψηλή ενεργειακή ένταση. Υψηλή εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας. - Ανεπαρκής σύνδεση των επιχειρήσεων με την έρευνα. - Χαμηλή ιδιωτική δαπάνη Ε&ΤΑ και αριθμός διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. - Μικρή αποτελεσματικότητα στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. - Χαμηλό επίπεδο ποιότητας της επιχειρηματικότητας. - Σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ελληνικών Περιφερειών στο επίπεδο και την εξέλιξη των αναπτυξιακών επιδόσεων τους. 	<ul style="list-style-type: none"> - Εγγύτητα σε Βαλκάνια, Παρευξείνια ζώνη και ΝΑ λεκάνη της Μεσογείου – ζώνη μεγάλων αλλαγών και προοπτικών. - Αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβόνας. - Προώθηση θεσμικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την απελευθέρωση αγορών. - Αναβάθμιση των αγορών στη Βαλκανική ενδοχώρα μετά την διεύρυνση του 2007. - Άνοδος βιοτικού επιπέδου και αυξανόμενη ζήτηση διεθνώς για ποιοτικότερα προϊόντα και υπηρεσίες. - Αυξανόμενη ζήτηση εναλλακτικών / θεματικών μορφών τουρισμού. - Βελτιωμένα επίπεδα διασυννοριακών και διακρατικών σχέσεων στη ΝΑ Ευρώπη. - Ολοκλήρωση και εξειδίκευση θεσμικού πλαισίου για τον χωροταξικό σχεδιασμό της χώρας. - Διαρκής τεχνολογική εξέλιξη σε ψηφιακά μέσα. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανταγωνισμός από γειτονικές χώρες που προσφέρουν χαμηλό κόστος εργασίας. - Διαφυγή εγχώριων κεφαλαίων σε άλλες χώρες λόγω δυσκολιών στην ανάπτυξη επενδύσεων στην Ελλάδα. - Δυναμική είσοδος νέων ανταγωνιστών στο χώρο του τουρισμού. - Αύξηση της διαρροής επιστημονικού δυναμικού υψηλού επιπέδου στο εξωτερικό.
<ul style="list-style-type: none"> - Αξιόλογο απόθεμα εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. - Ύπαρξη άτυπων δικτύων κοινωνικής συνοχής που αμβλύνουν το κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. - Υψηλές δαπάνες για την υγεία. 	<ul style="list-style-type: none"> - Υψηλό ποσοστό μακροχρόνια ανέργων. - Μεγάλο χάσμα απασχόλησης ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες 15-64 ετών . Χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών και των νέων. - Υψηλά ποσοστά αδήλωτης απασχόλησης. - Περιφερειακοί θύλακες με υψηλά ποσοστά πληθυσμού που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας. - Περιορισμένη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας – πρόβλημα «αρχικής ενσωμάτωσης». - Υψηλά ποσοστά σχολικής διαρροής σε συγκεκριμένες ομάδες 	<ul style="list-style-type: none"> - Ενσωμάτωση των οικονομικών μεταναστών. 	<ul style="list-style-type: none"> - Παράνομη μετανάστευση, trafficking. - Εμφάνιση κινδύνων υγείας που δε γνωρίζουν σύνορα (π.χ. SARS). - Δημογραφική γήρανση και επιβάρυνση του ασφαλιστικού συστήματος.

Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες	Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> - Υψηλό ποσοστό του πληθυσμού με ολοκληρωμένη τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση - Υψηλά ποσοστά νέων 20-24 ετών που λαμβάνουν ανώτερη εκπαίδευση. 	<ul style="list-style-type: none"> - πληθυσμού. - Ελλείψεις σε υποδομές εκπαίδευσης. - Χαμηλή συμμετοχή σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης. - Έλλειψη σε νοσηλευτικό και παραϊατρικό προσωπικό. - Έλλειψη μηχανισμών ελέγχου κόστους / απόδοσης. Μη ανταποδοτικό σύστημα υγείας. - Προβλήματα καθολικής κάλυψης και προσβασιμότητας σε υπηρεσίες υγείας λόγω της γεωμορφολογίας της χώρας. - Ανυπαρξία πλαισίου που να ελέγχει την ποιότητα και αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης. - Πολυδιάσπαση αρμοδιοτήτων στη Δημόσια Διοίκηση που συνδέεται με το θεσμικό πλαίσιο. - Χαμηλή ανάπτυξη υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. 		
<ul style="list-style-type: none"> - Επίπεδο ποιότητας των υδατικών πόρων που καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τα όρια που τίθενται σε σχετικές κοινοτικές Οδηγίες. - Ύπαρξη υψηλής βιοποικιλότητας. - Υψηλό απόθεμα περιοχών φυσικού κάλλους, πλούσιας πολιτιστικής – περιβαλλοντικής κληρονομιάς. - Εκτενής χωρική διασπορά των πολιτιστικών πόρων σε όλη την έκταση της ελληνικής επικράτειας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Μη ολοκληρωμένη εναρμόνιση με το Κοινοτικό δίκαιο σε θέματα περιβάλλοντος και ενέργειας. - Χαμηλό μερίδιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές. - Ελλείψεις σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών και στερεών αποβλήτων. - Κίνδυνος ερημοποίησης για το 1/3 της χώρας. - Υψηλά επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης και ποιότητας του ακουστικού περιβάλλοντος, κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα. - Ελλείψεις στο καθεστώς προστασίας και διαχείρισης για τις περιοχές Natura. - Σημαντικές ελλείψεις παραμένουν στη βασική οδική υποδομή των μεγάλων αστικών κέντρων αλλά και του βασικού διαπεριφερειακού οδικού δικτύου της χώρας. - Ανεπαρκής διασύνδεση μέσων και δικτύων και ελλείψεις προσβάσεις σε κέντρα διακίνησης φορτίων (λιμάνια, βιομηχανικές περιοχές). - Μικρό σε έκταση και ανεπαρκές σε τεχνολογία σιδηροδρομικό δίκτυο. - Ανεπαρκείς λιμενικές υποδομές και μη ορθολογική λειτουργία του συστήματος θαλάσσιων μεταφορών. - Χαμηλός βαθμός ανάπτυξης των υπηρεσιών προσέλκυσης και εξυπηρέτησης επισκεπτών στους πολιτιστικούς πόρους της χώρας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αυξανόμενη χρήση οικονομικών εργαλείων για την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». - Ολοκλήρωση των νέων ενεργειακών δικτύων (εθνικών και διεθνών). 	<ul style="list-style-type: none"> - Καθυστέρηση στην υλοποίηση ενεργειακών συμφωνιών και υιοθέτηση πολιτικής (σε παγκόσμιο επίπεδο).

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται σχηματικά ο τρόπος αξιοποίησης της ανάλυσης SWOT για την διαμόρφωση κομβικών επιλογών πολιτικής για την χώρα, ανάλογα με την συνδυασμένη ανάγνωση των τεταρτημορίων ανά ζεύγος (ισχυρά σημεία με ευκαιρίες, αδυναμίες με ευκαιρίες, ισχυρά σημεία με απειλές, αδυναμίες με απειλές). Στα τεταρτημόρια συνδυασμού που προκύπτουν περιέχονται εναλλακτικές κατευθύνσεις πολιτικής, οι οποίες κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες σύμφωνα με τον χαρακτήρα τους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 14 -Χρήση μεθόδου SWOT για την παραγωγή επιλογών πολιτικής (policy choices)

	Ισχυρά Σημεία	Αδυναμίες
Ευκαιρίες	Επιταχυντικές πολιτικές	Διαρθρωτικές πολιτικές
Απειλές	Σταθεροποιητικές πολιτικές	Προληπτικές πολιτικές

Οι κατηγορίες των κατευθύνσεων πολιτικής είναι οι εξής:

1. Επιταχυντικές πολιτικές (growth-accelerating/expansionary policies). Αποβλέπουν στην διαστολή του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και στη διατήρηση - διεύρυνση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.
2. Διαρθρωτικές πολιτικές (structural policies). Αντιμετωπίζουν διαχρονικές στρεβλώσεις και αναπτυξιακές στερήσεις και συμβάλουν στη διατηρησιμότητα - βιωσιμότητα του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης.
3. Σταθεροποιητικές πολιτικές (stabilisation policies). Στοχευμένες πολιτικές που εξουδετερώνουν ή αντισταθμίζουν συγκεκριμένες αρνητικές εξελίξεις ή τάσεις στο αναπτυξιακό περιβάλλον.
4. Προληπτικές πολιτικές (preventive/discretionary policies). Επιλεκτικές πολιτικές που προλαμβάνουν και αμβλύνουν αρνητικές επιδράσεις στο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.

Βάσει της ανάλυσης αυτής, προτείνεται στο Διάγραμμα 17 με ποιο τρόπο είναι σκόπιμο να εξελιχθεί η χώρα στο βραχυ-μεσοπρόθεσμο μέλλον, ποιες είναι οι βασικές προτεραιότητες στρατηγικής και ποιοι οι κατευθυντήριοι άξονες για την ανάπτυξή της. Το διάγραμμα 17 τροφοδοτεί την ανάπτυξη της στρατηγικής που παρουσιάζεται στο επόμενο κεφάλαιο.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 15 -Κατευθύνσεις στρατηγικής

	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
	ΕΠΙΤΑΧΥΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη επιχειρηματικής εξωστρέφειας – Προώθηση ελληνικών επενδύσεων σε γειτονικές χώρες. • Ανάπτυξη παραγωγικών συνεργειών και συμπληρωματικότητας με τομείς με υψηλές επιδόσεις. • Ολοκληρωμένη - αειφορική προσέγγιση της επιχειρηματικότητας. • Ανάδειξη της Ελλάδας ως συνδυημένου κρίκου ανάμεσα σε ΕΕ και τρίτες περιοχές: Βαλκάνια, Μαύρη Θάλασσα και Μεσόγειος (π.χ. εφοδιασμός με φυσικό αέριο της ΕΕ). • Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων και ΞΑΕ στον τομέα της ενέργειας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Επενδύσεις σε υλικό κεφάλαιο – Ολοκλήρωση δικτύου μεταφορικών υποδομών. • Αναδιάρθρωση / Απελευθέρωση αγορών. • Διοικητική μεταρρύθμιση – εκσυγχρονισμός του δημόσιου τομέα. • Ενίσχυση τεχνολογικής και επιχειρηματικής καινοτομίας. • Αναθεώρηση και εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου, των μέσων και των πολιτικών που σχετίζονται με την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού (παιδεία και κατάρτιση). • Κοινωνική ενσωμάτωση και προσαρμοστικότητα εργαζομένων και επιχειρήσεων. • Ενίσχυση ψηφιακής οικονομίας. • Ανάπτυξη διακρατικής εδαφικής συνεργασίας για την επίλυση κοινών περιβαλλοντικών προβλημάτων. • Αειφορική ενεργειακή πολιτική. • Αναβάθμιση προς υψηλότερη προστιθέμενη αξία στους «παραδοσιακούς» κλάδους της μεταποίησης, συμβατής και με το νέο χωροταξικό σχεδιασμό της χώρας. • Διαφοροποίηση αναπτυξιακής στρατηγικής σε επίπεδο Περιφέρειας.
	ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση επιχειρηματικών συνεργασιών εντός και εκτός συνόρων σε αποδοτικούς για τη χώρα τομείς παραγωγής. • Ενίσχυση της δημιουργίας διεθνοποιημένων επιχειρήσεων με υψηλό επίπεδο επιχειρηματικής δομής. • Ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας μέσω των απαιτούμενων παρεμβάσεων σε συστήματα και συνοδευτικές επενδύσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση των εμποδίων εισόδου των επιχειρήσεων γενικά στην αγορά. • Εφαρμογή κατάλληλης ρυθμιστικής πολιτικής σε ορισμένους βασικούς κλάδους δικτύων που έχουν ρόλο υποδομών. • Διαμόρφωση ελκυστικότερων συνθηκών δραστηριοποίησης για επιχειρήσεις και προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης. • Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων.

4. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007-2013

4.1 Η συνολική στρατηγική προσέγγιση

Η πορεία της Ελληνικής οικονομίας καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από την ικανότητα προσαρμογής της στο διεθνές περιβάλλον μέσω μιας ισχυρής και διαρκούς ώθησης της ανταγωνιστικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται **σύνθετη και ολοκληρωμένη δράση** σε ευρύ πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Η στρατηγική εστιάζει στην ανάγκη άσκησης πολιτικής σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο με τρόπο που θα καταστήσει τις Περιφέρειες αλλά και τις πόλεις της χώρας, **τόπους έλξης και εγκατάστασης επιχειρήσεων**, βελτιώνοντας ταυτόχρονα το βιοτικό επίπεδο των πολιτών της και αμβλύνοντας τις διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Η νέα αυτή προσέγγιση εδράζεται στην αποτελεσματικότητα των πολιτικών μέσω απλοποιημένων μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής.

Στόχος είναι η διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας, η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου, για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς.

Η Ελλάδα της νέας περιόδου 2007-2013 στοχεύει στην ανάδειξή της σε μια εξωστρεφή χώρα με ισχυρή διεθνή παρουσία: Μία Ελλάδα παραγωγική, ανταγωνιστική και με έμφαση στην ποιότητα και την καινοτομία.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η στρατηγική εστιάζει :

- **στην προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της επιχειρηματικότητας καθώς και στη διασύνδεσή τους.** Η υποστήριξη της οικονομίας της γνώσης θα αναζητηθεί στη διαρκή βελτίωση της παραγωγής γνώσης από το σύνολο του παραγωγικού ιστού της χώρας. Δεδομένης και της σχετικής υστέρησης της χώρας στον τομέα αυτό, η στρατηγική θα εστιάσει στην κάλυψη του ελλείμματος στην έρευνα, καινοτομία και τεχνολογία, με έμφαση στη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα και στον προσανατολισμό στην αριστεία και στην Κοινωνία της Γνώσης.

Μέσω της στρατηγικής θα προωθηθεί η επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων και η υποστήριξη των ΜΜΕ που αντιμετωπίζουν πρόβλημα επέκτασης καθώς και η διεύρυνση της αναπτυξιακής προσπάθειας προς συσσωματώσεις (clusters) ή κατηγορίες επιχειρήσεων που εμφανίζουν θετικές προοπτικές και παρουσιάζουν σημαντικές δυνατότητες. Έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη των τομέων όπου κατά κύριο λόγο η καινοτομία μετατρέπεται κατά την παραγωγή σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

- **στην επένδυση σε βιώσιμες υποδομές,** απαραίτητη προϋπόθεση βελτίωσης της ελκυστικότητας της χώρας για την προσέλκυση επενδύσεων και την ποιότητα ζωής. Σημαντική θέση κατέχουν η ολοκλήρωση έργων, οι λειτουργικές διασυνδέσεις των μεταφορών (δίκτυα), η βέλτιστη αξιοποίηση των ήδη υλοποιηθέντων έργων, καθώς και η ανάπτυξη και παροχή συναφών υπηρεσιών. Στον τομέα της ενέργειας θα δοθεί έμφαση και στην ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας και στη βελτίωση του ενεργειακού εφοδιασμού που συμβάλλουν στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας μεσομακροπρόθεσμα.
- **στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο,** που κατέχει κυρίαρχη θέση στη στρατηγική της χώρας και αποσκοπεί στη δημιουργία περισσότερων αλλά και καλύτερων θέσεων εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, υπογραμμίζεται η σημασία της **Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση (ΕΣΑ)**, τόσο όσον αφορά στον καθορισμό των πολιτικών για την αγορά εργασίας, όσο και τα μέτρα στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής που αποβλέπουν στην ενσωμάτωση ομάδων που απειλούνται με αποκλεισμό.

Η Ελλάδα θα επικεντρωθεί στην **ανάπτυξη ποιοτικού ανθρώπινου δυναμικού** που συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και προάγει τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η προεξάρχουσα σημασία του ανθρώπινου δυναμικού συναρτάται ευθέως με την εισαγωγή νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας, όπου το ανθρώπινο κεφάλαιο αποτιμάται πλέον κυρίως σε γνώση (παραγωγή νέας και διάχυση της διαθέσιμης), δεξιότητες και τη δυνατότητα ευέλικτης προσαρμογής και ενσωμάτωσης καλών πρακτικών. Η προαγωγή της δια βίου μάθησης, η

βελτίωση της ποιότητας εκπαίδευσης και κατάρτισης και η προσαρμοστικότητα εργαζομένων, εργοδοτών και επιχειρήσεων αποτελούν στο πλαίσιο αυτό κομβικές στρατηγικές επιλογές, αντιμετωπίζοντας διαρθρωτικά προβλήματα της αγοράς εργασίας.

Η διευκόλυνση της πρόσβασης στην εργασία συναρτάται άμεσα με τη συνολική ανάπτυξη της χώρας, την επίτευξη και διατήρηση υψηλών επιπέδων ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία νέων ευκαιριών για εργασία. Η σχετική υστέρηση της χώρας σε δαπάνες για ενεργητικά μέτρα απασχόλησης και η ανάγκη για τη διεύρυνση των μέτρων αυτών είναι γνωστή. Για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου ζητήματος λαμβάνονται υπόψη τόσο οι συστάσεις του **Συμβουλίου 2004 για την απασχόληση** όσο και η αποτίμηση των αδύνατων σημείων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων.

Επίσης, η ανάπτυξη ποιοτικού ανθρώπινου δυναμικού συνδέεται με την αναβάθμιση του θεσμικού περιβάλλοντος, με την απλούστευση του κανονιστικού πλαισίου (μείωση της γραφειοκρατίας) και τον ουσιαστικό **εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα σε όλα τα επίπεδα διοίκησης** για τη μετατροπή του σε σύγχρονο και αποτελεσματικό εργαλείο σχεδιασμού και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών. Η ενδυνάμωση της διοικητικής ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών θα συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ποιότητας της εργασίας, την πρόωθηση της επιχειρηματικότητας, την προσέλκυση επενδύσεων και τη δημιουργία απασχόλησης.

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, την ευρύτατη διαβούλευση και με βάση τους ανωτέρω στρατηγικούς στόχους, προσδιορίζονται **οι παρακάτω πέντε (5) θεματικές προτεραιότητες**, οι οποίες εξειδικεύουν τη στρατηγική στόχευση της χώρας για τη νέα προγραμματική περίοδο και προωθούν την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος:

- Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας
- Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία
- Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή
- Θεσμικό Περιβάλλον
- Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

Κεντρικό στοιχείο της **αναπτυξιακής στρατηγικής** αποτελεί η περιφερειακή διάσταση και εξειδίκευση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών Περιφερειών είναι εξέχουσας σημασίας για τη χώρα, για την επίτευξη της οποίας απαιτούνται σημαντικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην οικονομία κάθε Περιφέρειας. **Το μέλλον κάθε ελληνικής Περιφέρειας εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού ιστού της** η οποία συνδέεται άμεσα με τις επενδύσεις σε κλάδους παραγωγής που είναι εκτεθειμένοι στον εθνικό και διεθνή ανταγωνισμό.

Η προσαρμογή των αγορών εργασίας και προϊόντων και η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της δημόσιας διοίκησης θα συνεισφέρουν στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, την αύξηση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας των Περιφερειών της χώρας. Ειδικότερα, η αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε προϊόντα και υπηρεσίες που ανταγωνίζονται στη διεθνή αγορά ή διαθέτουν βάσιμες μελλοντικές προοπτικές, συντελεί στην ισχυροποίηση της βάσης ανάπτυξης κάθε Περιφέρειας με πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στο παραγόμενο προϊόν, το εισόδημα και την απασχόληση.

Η στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης εστιάζει στη **διαμόρφωση ευρύτερων και ανταγωνιστικότερων χωρικών ενότητων**, με την εφαρμογή **προσαρμοσμένης αναπτυξιακής στρατηγικής** και τη δημιουργία ενός **μικρού αριθμού ανταγωνιστικών πόλων ανάπτυξης** σε αυτές.

Η στρατηγική ανάπτυξης της χώρας ολοκληρώνεται με τη χωρική της διάσταση, με την εισαγωγή στον προβληματισμό συγκεκριμένων στοιχείων που προκύπτουν από τη θεώρηση της γεωγραφικής - φυσικής διάστασης του χώρου. Η εξισορροπημένη και αειφόρος χωρική ανάπτυξη φιλοδοξεί να ικανοποιήσει, ταυτόχρονα, στόχους που συνδέονται άρρηκτα με την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον.

Αποσκοπεί στον εμπλουτισμό του προβληματισμού που συνάγεται από τη περιφερειακή και θεματική θεώρηση με πρόσθετα στοιχεία τα οποία θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση προτεραιοτήτων και ιεραρχησή τους καθώς και στην εξειδίκευση δράσεων των συγκεκριμένων

πολιτικών που με τον τρόπο αυτό θα καταστούν αποτελεσματικότερες. Επίσης μέσα από τον εξειδικευμένο προβληματισμό της χωρικής διάστασης μπορούν να συναχθούν συμπεράσματα ιδιαίτερα χρήσιμα για την αντιμετώπιση με ολοκληρωμένο τρόπο των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα χωρικά σύνολα.

Επισημαίνονται **τρεις στόχοι άμεσα συνδεδεμένοι με το χώρο**, οι οποίοι και προσδιορίζουν το περιεχόμενο της χωρικής ανάπτυξης: η ανάπτυξη ενός ισόρροπου και πολυκεντρικού αστικού συστήματος και μιας νέας σχέσης πόλης – υπαίθρου, η εξασφάλιση της ισότητας πρόσβασης στις υποδομές και στη γνώση, καθώς και η αειφόρος ανάπτυξη και ορθολογική διαχείριση και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Έτσι αναδεικνύονται πέντε χωρικές προτεραιότητες:

- η βιώσιμη αστική ανάπτυξη,
- η ανάπτυξη των ορεινών περιοχών,
- η ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών,
- η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που συνδέονται με την αλιεία,
- η διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία.

4.2 Θεματικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής

4.2.1 Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας

Γενικός στόχος 1: Η αύξηση των παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων

Ο γενικός στόχος εστιάζει στη στοχευμένη προσέλκυση επενδυτών και θα επιτευχθεί μέσω της υποστήριξης παραγωγικών επενδύσεων που συμβάλλουν στην αύξηση των εξαγωγών και στη μείωση της εισαγωγικής διείσδυσης, της διασύνδεσης με διεθνή ολοκληρωμένα συστήματα παραγωγής, της εγκατάστασης μόνιμων συνεργασιών ελληνικών και διεθνών επιχειρήσεων. Επιπλέον ο στόχος θα προωθηθεί μέσω της αναβάθμισης των επιχειρήσεων προς δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, των επενδύσεων σε τομείς υψηλής τεχνολογίας με αυξημένες απαιτήσεις σε επιστημονικό δυναμικό, του προσανατολισμού στις διεθνείς αγορές (ΝΑ Ευρώπης, Μεσογείου, Παρευξείνιων χωρών, κλπ) καθώς και της δημιουργίας δυνατοτήτων αυτόνομης δραστηριοποίησης των Περιφερειών για την προσέλκυση ξένων επενδυτών.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στην ΟΚΓ 12 «Επέκταση και εμβάθυνση της Εσωτερικής Αγοράς». ⁵²

Γενικός στόχος 2: Η ανάπτυξη βιώσιμης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στην τόνωση της προδιάθεσης για επιχειρηματικότητα
- στη μετατόπιση από την επιχειρηματικότητα ανάγκης στην εταιρική επιχειρηματικότητα υψηλών δυνατοτήτων
- στη στήριξη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας σε τομείς με ανταγωνιστικό πλεονέκτημα
- στην προώθηση της επιχειρηματικής διάστασης στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος

Οι 3 πρώτοι στόχοι εστιάζουν στην υποστήριξη συστάδων (clusters) επιχειρήσεων σε περιφερειακό επίπεδο, στη διεύρυνση της υποστήριξης των επενδυτικών δραστηριοτήτων στο σύνολο των άυλων επενδύσεων και των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό. Επίσης, εστιάζουν στην ανάπτυξη ενός ορθολογικού συστήματος δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, στην αναβάθμιση και απλούστευση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στην άρση εμποδίων στην ανάπτυξη μικρών επιχειρήσεων, στη δημιουργία «φιλικού» διοικητικού – ρυθμιστικού περιβάλλοντος. Τέλος, εστιάζουν στον αναπροσανατολισμό των κρατικών ενισχύσεων υπέρ της ποιοτικής και εξειδικευμένης επιχειρηματικότητας και στην ανάπτυξη των επικοινωνιακών εκστρατειών και της εκπαίδευσης στην επιχειρηματικότητα.

Επιπλέον, εστιάζουν στην ανάληψη μέτρων για την ενίσχυση των ακτοπλοϊκών συνδέσεων κυρίως για κοινωνικούς λόγους και την προώθηση της βιώσιμης και ασφαλούς κινητικότητας, καθώς και στη βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχονται στους λιμένες της χώρας προκειμένου να αποτελέσουν παράγοντες προσέλκυσης δραστηριοτήτων και επενδύσεων.

Η «προώθηση της επιχειρηματικής διάστασης στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος» εστιάζει στην ενίσχυση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των επιχειρήσεων, στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας για την παραγωγή περιβαλλοντικών προϊόντων και υπηρεσιών, στην προώθηση της καινοτομίας για την ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών καθώς και στην ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος στις βιομηχανικές συγκεντρώσεις.

⁵² Για την κωδικοποίηση των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών για την Συνοχή (ΚΣΚΓ) και των Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (ΟΚΓ) βλ. κεφάλαιο 5 του ΕΣΠΑ. Η επισήμανση των ΟΚΓ γίνεται σε σχέση με τις Μικροοικονομικές (7-16) και τις Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση (17-24). Σημειώνεται ότι η επισήμανση των σχετικών ΟΚΓ και ΚΣΚΓ στο παρόν κεφάλαιο γίνεται με κριτήριο τη σημαντική και άμεση συνέργεια-συμβολή των γενικών στόχων του ΕΣΠΑ σε αυτές. Δεν περιλαμβάνεται ειδική επισήμανση όπου ενδεχομένως εντοπίζεται συμβολή του ΕΣΠΑ σε επιμέρους – ειδικά σημεία των ΟΚΓ-ΚΣΚΓ ή έμμεση συμβολή του σε αυτά.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.2.2 «Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας», 1.2.4 «Βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση» καθώς και στις ΟΚΓ 8, 10, 13, 14 και 15.

Γενικός στόχος 3 : Η αύξηση της ζήτησης και η γενική ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε όλη την Ελληνική επικράτεια και στη μείωση της εποχικότητας
- στη διεθνή προβολή της χώρας ως ασφαλούς και ελκυστικού τουριστικού προορισμού

Η «επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε όλη την Ελληνική επικράτεια και η μείωση της εποχικότητας» εστιάζει στην αυξημένη προσέλευση ξένων επισκεπτών και την παράλληλη ενίσχυση του εγχώριου τουρισμού. Αυτό θα επιτευχθεί με την ενίσχυση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, τη δυναμική ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού και τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών.

Η «ενίσχυση της διεθνούς προβολής της χώρας ως ασφαλούς και ελκυστικού τουριστικού προορισμού» στοχεύει στην αξιοποίηση των επιτευγμάτων και των εργαλείων της κοινωνίας της γνώσης, των σύγχρονων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών και των χρηματοοικονομικών εργαλείων.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.2.2 «Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας», 1.2.4 «Βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση» καθώς και στις ΟΚΓ 8, 10, 13, 14 και 15.

Γενικός στόχος 4 : Η προβολή της χώρας στη διεθνή κοινότητα και στις αγορές στόχου ως γεωστρατηγικής πύλης εισόδου στην ΕΕ και χώρος ανάπτυξης διεθνούς επιχειρηματικότητας.

Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί καταρχήν μέσω του εντοπισμού και της ανάδειξης τομέων της οικονομίας με σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης, που θα αξιοποιήσουν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας ως πύλης πρόσβασης προς και από την ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης και θα προσελκύσουν ξένες επενδύσεις στη χώρα.

Περαιτέρω, προτεραιότητα θα δοθεί στη διαμόρφωση ελκυστικού πακέτου για επενδυτές, μέσω της ανάπτυξης δικτύσεων, υποδομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, στη δημιουργία δυνατοτήτων δραστηριοποίησης των περιφερειών με γνώμονα τα στοιχεία ελκυστικότητας αυτών και μέτρων που θα υποστηρίξουν την εδραίωση της χώρας ως διεθνούς επιχειρηματικού και οικονομικού κέντρου. Στο πλαίσιο αυτό έμφαση θα δοθεί και στην ανάπτυξη νέου συστήματος στοχευμένης προβολής ευκαιριών επενδύσεων μέσω διεθνών και περιφερειακών διαύλων επικοινωνίας προς ξένους δυνητικούς επενδυτές (π.χ. one stop investment agencies).

4.2.2 Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία

Γενικός στόχος 5 : Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην επένδυση στο Μέλλον - Βελτίωση του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων
- στις μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα ώστε η Δια Βίου Μάθηση να καταστεί πραγματικότητα για όλους
- στην αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης,

Στο πλαίσιο του στόχου «επένδυση στο Μέλλον - Βελτίωση του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων» θα προωθηθούν η επιτάχυνση του ρυθμού ένταξης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, η αναθεώρηση και ενοποίηση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την οργάνωση και διεξαγωγή Μεταπτυχιακών Σπουδών και Έρευνας, καθώς και η ανάληψη ερευνητικών δράσεων και ενεργειών για την ανάπτυξη ανθρώπινου ερευνητικού δυναμικού και την υποστήριξη της βασικής έρευνας.

Επίσης θα προωθηθούν η περαιτέρω ανάπτυξη του διεθνούς ρόλου και χαρακτήρα των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης και των Ερευνητικών Κέντρων, η κάλυψη των κενών που παρατηρούνται στη φυσική υποδομή του εκπαιδευτικού συστήματος και η συστηματική μέτρηση της προόδου που επιτελείται με την α) ανάπτυξη ενός συστήματος αξιολόγησης στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην αρχική επαγγελματική κατάρτιση και β) την ανάπτυξη ενός εθνικού συστήματος αξιολόγησης, διασφάλισης της ποιότητας και τεκμηρίωσης των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο του στόχου «μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα ώστε η Δια Βίου Μάθηση να καταστεί πραγματικότητα για όλους» θα προωθηθούν η διεύρυνση της δια βίου μάθησης, με την ανάπτυξη συστήματος παροχής κατάλληλων κινήτρων (ιδιαίτερα των ατόμων με χαμηλά προσόντα ή μεγαλύτερης ηλικίας, των ατόμων που εγκατέλειψαν πρόωρα το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα), ο επανασχεδιασμός των προγραμμάτων σπουδών στις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στη τεχνικο-επαγγελματική Εκπαίδευση, η καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και διαρροής και η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρία.

Ο στόχος «αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης» θα επιτευχθεί μέσω της αναθεώρησης του τρόπου δόμησης και συνάρθρωσης των ειδικοτήτων και των προγραμμάτων σπουδών στον τομέα της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, του καθορισμού επαγγελματικών δικαιωμάτων και της θέσπισης συστήματος αναγνώρισης της τυπικής πιστοποίησης της μάθησης, σε επίπεδο ενός ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων. Επίσης θα εστιάσει στην αύξηση της επένδυσης στο εκπαιδευτικό προσωπικό και στη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας.

Στο πλαίσιο του ανωτέρω Γενικού Στόχου, επισημαίνεται ότι εντάσσεται η μάθηση των νέων τεχνολογιών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, συμβαδίζοντας με τις απαιτήσεις της κοινωνίας της πληροφορίας. Συστηματοποιείται συνολικά, σε θεσμικό και ουσιαστικό επίπεδο, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, η δια βίου μάθηση. Υλοποιείται η σύνδεση της αρχικής με τη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, δημιουργώντας ένα ενιαίο, ολοκληρωμένο σύστημα παροχής επαγγελματικών προσόντων. Τέλος, η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευομένων σε όλα τα επίπεδα και τις βαθμίδες είναι αποφασιστικός παράγοντας για την ανάδειξη των ποιοτικών χαρακτηριστικών του εκπαιδευτικού μας συστήματος, η συνεχής καταγραφή των οποίων θα καθιστά δυνατή και αποτελεσματική την διορθωτική παρέμβαση.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 1.3.3 «Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων», καθώς και στις ΟΚΓ 7, 20, 23, και 24.

Γενικός στόχος 6 : Η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην παραγωγή νέας γνώσης σε τομείς προτεραιότητας που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της χώρας και υπηρετούν ασκούμενες πολιτικές σε διάφορους τομείς
- στη μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες και στην υποβοήθηση της μεταφοράς τεχνολογίας - τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις και ειδικότερα τις ΜΜΕ
- στην προώθηση της εξωστρέφειας μέσω της ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της ΕΤΑ

- στην οριζόντια δράση για το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας

Η «παραγωγή νέας γνώσης σε τομείς προτεραιότητας που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της χώρας και υπηρετούν ασκούμενες πολιτικές σε διάφορους τομείς» όπως την υγεία, την ενεργειακή πολιτική, τη γεωργική πολιτική κ.λ.π., εστιάζει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων καθώς και στη αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας μέσω της στροφής στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας και προστιθέμενης αξίας. Αυτό θα επιδιωχθεί μέσω της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων ή/και επιχειρήσεων με φορείς ETA από την Ελλάδα και το εξωτερικό, της δημιουργίας εθνικών τομιακών πόλων ETA σε τομείς υψηλής προτεραιότητας για την εθνική οικονομία, καθώς και της δημιουργίας φυσικών ή δικτυακών κέντρων αριστείας και της διασύνδεσής τους με αντίστοιχα κέντρα στο εξωτερικό.

Η «μετατροπή της γνώσης σε καινοτομικά προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες και η υποβοήθηση της μεταφοράς τεχνολογίας - τεχνογνωσίας προς τις επιχειρήσεις και ειδικότερα τις ΜΜΕ» εστιάζει σε ειδικά σε προγράμματα καινοτομίας, στις δράσεις ολοκληρωμένης στρατηγικής για την καινοτομία σε περιφερειακό επίπεδο, στην υποστήριξη ενδιάμεσων φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, στη δημιουργία spin-off, στην υποστήριξη νέων καινοτομικών ή/και υψηλής τεχνολογίας επιχειρήσεων και στην υποστήριξη ΜΜΕ και ομάδων ΜΜΕ (clusters).

Η «προώθηση της εξωστρέφειας μέσω της Ευρωπαϊκής και διεθνούς συνεργασίας στην ETA» εστιάζει στην υποστήριξη της Ελληνικής συμμετοχής στα αντίστοιχα Κοινοτικά Προγράμματα και προγράμματα διακυβερνητικών οργανισμών, στην υποστήριξη συμπληρωματικών δράσεων και συνέργιας με το 7^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο ETA και το Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Καινοτομία και στην υποστήριξη κοινών δράσεων και δράσεων συντονισμού ETA δραστηριοτήτων, προγραμμάτων και υποδομών με ευρωπαϊκές και άλλες χώρες στο πλαίσιο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, με τρίτες χώρες ή ομάδες χωρών όπως τα Δ. Βαλκάνια, τη Μαύρη Θάλασσα κ.λ.π. και με ευρωπαϊκούς διακυβερνητικούς οργανισμούς στο πλαίσιο δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας ανοικτού στον κόσμο.

Στο πλαίσιο του στόχου «οριζόντια δράση για το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της έρευνας, τεχνολογίας, καινοτομίας» προωθείται η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού σε όλα τα επίπεδα και όλους τους φορείς, περιλαμβανομένης της κινητικότητας μεταξύ ETA και παραγωγικών φορέων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και η ένταξη προσωπικού υψηλού επιπέδου στις επιχειρήσεις.

Για την υλοποίηση των στόχων αυτών προωθείται ένα σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο για την ETA.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.2.1 «Αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων στην ETA» καθώς και στην ΟΚΓ 7 «Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα της Έρευνας & Ανάπτυξης, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, με σκοπό τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης».

Γενικός στόχος 7 : Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στη βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της χρήσης των ΤΠΕ και νέων δεξιοτήτων
- στη βελτίωση της ποιότητας ζωής με τη χρήση των ΤΠΕ.

Η «βελτίωση της παραγωγικότητας μέσω της χρήσης των ΤΠΕ» εστιάζει στη χρήση ΤΠΕ και στην παροχή ψηφιακών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, στην ενίσχυση της συμβολής του κλάδου ΤΠΕ στην ελληνική οικονομία, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς που αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες, στην περαιτέρω προώθηση ενός σύγχρονου περιβάλλοντος ηλεκτρονικών και ευρυζωνικών υποδομών που θα βελτιώσει σημαντικά την «δικτυακή ετοιμότητα» της χώρας, αλλά και σε θεσμικές παρεμβάσεις που θα επιταχύνουν τη μετάβαση στην ψηφιακή ευρυεκπομπή.

Η «βελτίωση της ποιότητας ζωής αξιοποιώντας ΤΠΕ» εστιάζει στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε τομείς που βελτιώνουν την καθημερινή ζωή των πολιτών ενισχύοντας παράλληλα την ισότιμη πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες, στην ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών εξυπηρέτησης των πολιτών, στην προώθηση της πρόσβασης των πολιτών σε ευρυζωνικές και καινοτόμες υπηρεσίες

Η Ελλάδα έχει σχεδιάσει μια ολοκληρωμένη και συνεκτική «Ψηφιακή Στρατηγική» για την περίοδο έως το 2013 που αντιμετωπίζει με ολοκληρωμένο τρόπο τις παρεμβάσεις για την πληροφορική και τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, σε όλο το εύρος της οικονομίας και της κοινωνίας. Η νέα στρατηγική αποσκοπεί στο να πραγματοποιηθεί ένα «Ψηφιακό Άλμα στην Παραγωγικότητα, ένα Ψηφιακό Άλμα στην Ποιότητα Ζωής» και είναι συμβατή τόσο με το σχέδιο δράσης «Jobs & Growth» της Ε.Ε., όσο και με τη νέα Ευρωπαϊκή πολιτική για τις νέες τεχνολογίες με τον τίτλο «i2010». (<http://www.infosoc.gr/infosoc/el-GR/sthnellada/committee/default1/>)

Σημαντική παράμετρος για την πορεία προς μια «Ψηφιακή Ελλάδα» αποτελεί η δυνατότητα της Δημόσιας Διοίκησης να βελτιώσει το επίπεδο εξυπηρέτησης επιχειρήσεων και πολιτών αξιοποιώντας τα νέα τεχνολογικά μέσα, παράλληλα με τις απαιτούμενες διαρθρωτικές αλλαγές. Η αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης μέσω της αναδιοργάνωσης και ηλεκτρονικοποίησης των διαδικασιών της αποτελεί τη βάση για την δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος δράσης για τον Ιδιωτικό τομέα αλλά και τη μείωση του κόστους για το Δημόσιο τομέα. Η βελτίωση της καθημερινότητας του πολίτη αλλά και η αποδοτική χρήση των πόρων που διαθέτει στο κράτος, συνδέονται άμεσα με την αναδιοργάνωση των διαδικασιών της Δημόσιας Διοίκησης.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 1.2.3 Προώθηση της κοινωνίας των πληροφοριών για όλους», καθώς και στην ΟΚΓ 9 (και συμπληρωματικά στις 16,23 και 24).

4.2.3 Απασχόληση και κοινωνική συνοχή

Γενικός στόχος 8 : Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων.

Αφορά στη σταδιακή αύξηση της συμμετοχής σε ενέργειες εκπαίδευσης και κατάρτισης, από τα σημερινά χαμηλά επίπεδα σε αυτά του Κοινοτικού μέσου όρου, έτσι ώστε τα άτομα να εφοδιάζονται με τις δεξιότητες και ικανότητες που απαιτούνται για να ανταπεξέρχονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας και παράλληλα, να βελτιώνεται η ποιότητα και η παραγωγικότητα της εργασίας. Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (ΕΣΣΕΕΚΑ)
- στη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας
- στην ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων

Στο πλαίσιο του στόχου «εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση» προωθούνται ο εκ των προτέρων εντοπισμός των αναγκών και των αλλαγών στην αγορά εργασίας, η καθιέρωση κοινού συστήματος πιστοποίησης της προσφερόμενης αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, ο καθορισμός προτύπων (standards) για την αναγνώριση της πρότερης μάθησης των ατόμων και η ολοκλήρωση και εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου παροχής προγραμμάτων συνεχιζόμενης κατάρτισης.

Επίσης, θα προωθηθούν η αναμόρφωση του συστήματος κατάρτισης εργαζομένων, με σταδιακή μετατόπιση του βάρους από την προσφορά και τη διαθεσιμότητα πόρων στη ζήτηση και τις πρωτοβουλίες των εργοδοτών και η ανάπτυξη συστήματος παροχής κατάλληλων κινήτρων για τη συμμετοχή των ατόμων σε ενέργειες δια βίου μάθησης, με έμφαση στους ανέργους και μακροχρόνια ανέργους, στους ανειδίκευτους εργαζομένους και στους εργαζομένους με επισφαλή θέση εργασίας. Τέλος, θα ενισχυθεί η ανάπτυξη υπηρεσιών δια βίου συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού και η ενίσχυση της συμμετοχής των αυτοαπασχολούμενων σε προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων.

Στο πλαίσιο του στόχου «βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας» προωθείται η εισαγωγή νέων και καινοτόμων μεθόδων και μέσων εργασίας και με έμφαση σε πολιτικές που θα αναζητούν την ευελιξία με συνθήκες ασφαλείας για τους εργαζομένους, με ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων.

Στο πλαίσιο του στόχου «ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων» (ιδιαίτερα στις ΜΜΕ) προωθούνται κίνητρα για επενδύσεις στη βελτίωση των δεξιοτήτων και την ανάπτυξη μαθησιακής κουλτούρας, με την κατάρτιση εργαζομένων και την προώθηση σύγχρονων τεχνικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις. Επίσης περιλαμβάνεται η ανάπτυξη και διάχυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στις επιχειρήσεις, η προώθηση και επιβράβευση νέων δομών οργάνωσης των

επιχειρήσεων και της εργασίας σε σχέση με την ενσωμάτωση καινοτομίας, με εξατομικευμένες δράσεις για τη δια βίου μάθηση των αυτοαπασχολουμένων.

Επισημαίνεται ότι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων προϋποθέτει μια διττή προσέγγιση: η μια διάσταση συνδέεται άμεσα με τα ζητήματα της ενίσχυσης της απασχόλησης, διευκολύνοντας την αυτο-απασχόληση και το ξεκίνημα των μικρών επιχειρήσεων. Η άλλη διάσταση συνδέεται με την ενίσχυση των επιχειρήσεων και θα στηρίζει την ανάπτυξη και τη μεγέθυνση των ΜΜΕ.

Στο πλαίσιο του ανωτέρω Γενικού στόχου, θα ληφθεί μέριμνα ώστε οι σχεδιαζόμενες δράσεις σε εθνικό επίπεδο να συνδυάζονται με τις δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας στις Περιφέρειες που υλοποιούνται μέσω των ΠΕΠ, ενώ θα προωθηθεί η ανάπτυξη στοχευμένων παρεμβάσεων, σύμφωνα με διαπιστωμένες ανάγκες ανά περιοχή.

Τέλος, στο τοπικό επίπεδο θα ενισχυθούν πρωτοβουλίες με τη συμμετοχή φορέων της τοπικής κοινωνίας, όπου το ανθρώπινο δυναμικό καθίσταται η βάση της αναπτυξιακής διαδικασίας, και δημιουργία εταιρικών σχέσεων που συντείνουν στη διαμόρφωση τοπικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.1 «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας» και 1.3.2 «Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας», καθώς και στις ΟΚΓ 17, 20, 23 και 24.

Γενικός στόχος 9 : Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.

Αφορά στη δημιουργία περισσότερων και ποιοτικότερων θέσεων απασχόλησης προσβάσιμων σε όλους. Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στη διεύρυνση, αναδιοργάνωση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ενεργητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας
- στην ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης και εξέλιξής τους στην αγορά εργασίας
- στην ενίσχυση της απασχόλησης των νέων
- στον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των δομών και των συστημάτων της αγοράς εργασίας για την εξυπηρέτηση του πολίτη
- στην καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και τη μη καταγεγραμμένης ανεργίας
- στην ανάπτυξη μέτρων για την ενεργό γήρανση του εργατικού δυναμικού
- στη συστηματική καταγραφή και πρόβλεψη των αλλαγών που επέρχονται στις τοπικές αγορές εργασίας

Στο πλαίσιο του στόχου «ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης και εξέλιξής τους στην αγορά εργασίας» προωθούνται η συνέχιση των επενδύσεων σε υποστηρικτικές δομές που αποσκοπούν στην απρόσκοπτη διαθεσιμότητα των γυναικών για απασχόληση και στη συμφιλίωση επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, η λήψη μέτρων για την περαιτέρω μείωση της απόκλισης των αποδοχών, της συγκέντρωσης και της κατάτμησης της αγοράς εργασίας σε επαγγέλματα ανάλογα με το φύλο, καθώς και η ανάπτυξη μέτρων στήριξης των μονογονεϊκών οικογενειών.

Στο πλαίσιο του στόχου «ενίσχυση της απασχόλησης των νέων», και με βάση τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006, προωθείται η προσφορά ευκαιριών για εργασία, μαθητεία, συμπληρωματική επιμόρφωση, απόκτηση εργασιακής εμπειρίας ή απασχόληση σε κάθε νέο που εγκαταλείπει το σχολείο και είναι άνεργος. Επίσης, επιδιώκεται η μείωση της διάρκειας μετάβασης από το εκπαιδευτικό σύστημα στην ενεργό επαγγελματική ζωή.

Ο «εκσυγχρονισμός και η αναβάθμιση των δομών και των συστημάτων της αγοράς εργασίας για την εξυπηρέτηση του πολίτη» θα επιτευχθεί με τη διαρκή βελτίωση, αναβάθμιση και μετατροπή των Κέντρων Προώθησης της Απασχόλησης (ΚΠΑ) του ΟΑΕΔ σε κέντρα ολοκληρωμένων συναλλαγών (one-stop-shops) που ενσωματώνουν τρεις βασικές λειτουργίες: πληροφόρηση,

επαγγελματικό προσανατολισμό και τοποθέτηση σε απασχόληση με το συντονισμό της δράσης του δικτύου από το Υπ. Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Εδώ εντάσσεται επίσης ο επαναπροσδιορισμός και αναβάθμιση του ρόλου και της λειτουργίας του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική Α.Ε., με εστίαση στην υποστήριξη στην προετοιμασία του τμήματος «Απασχόληση», του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) , στην παρακολούθηση της υλοποίησης των πολιτικών απασχόλησης, στη συστηματική ανταλλαγή δεδομένων στο πλαίσιο του ΕΠΜ και του ΕΣΠΑ , καθώς και στην υποστήριξη υπουργείων και φορέων σε θέματα συντονισμού πολιτικής απασχόλησης. Στο πλαίσιο αυτό θα επανεξετασθεί το θεσμικό καθεστώς που διέπει τη λειτουργία του φορέα.

Η «καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας και τη μη καταγεγραμμένης ανεργίας» εστιάζει στην αναβάθμιση των μηχανισμών επιτήρησης της αγοράς εργασίας, στην ευαισθητοποίηση εργοδοτών σε τοπική κλίμακα, στην ενίσχυση των παρεμβάσεων του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, στην εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων για την αδήλωτη εργασία και στη ρύθμιση των νέων (μελλοντικών) μεταναστευτικών ροών.

Η «ανάπτυξη μέτρων για την ενεργό γήρανση του εργατικού δυναμικού» εστιάζει στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης και κατάρτισης για τα μεγαλύτερα σε ηλικία μέλη του εργατικού δυναμικού και στην άρση των κινήτρων για πρόωρη έξοδο από την ενεργό εργασιακή ζωή.

Η «συστηματική καταγραφή και πρόβλεψη των αλλαγών που επέρχονται στις τοπικές αγορές εργασίας» εξαιτίας της παραγωγικής αναδιάρθρωσης της οικονομικής δραστηριότητας, εστιάζει στην αναβάθμιση της δυνατότητας των υφιστάμενων δομών (ΣΕΠΕ, ΟΑΕΔ, ΠΑΕΠ, ΕΚΕΠΙΣ) για την έγκαιρη διάγνωση των προβλημάτων και στην ανάπτυξη ικανότητας ταχείας αντίδρασης στις μεταβολές.

Στο πλαίσιο του ανωτέρω γενικού στόχου προωθείται η ενσωμάτωση των αρχών της Κ.Π. EQUAL στην αναπτυξιακή πολιτική, τόσο σε προγραμματικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εφαρμογής, καθώς αποτελεί οριζόντια προτεραιότητα του σχεδιασμού και απορρέει ως υποχρέωση από τους νέους κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.1 «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας» καθώς και στις ΟΚΓ 17, 18, 19, 20, 21 και 22.

Γενικός στόχος 10 : Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης.

Στόχος είναι η διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας και η πρόληψη των φαινομένων περιθωριοποίησης και αποκλεισμού.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων του πληθυσμού
- στην ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας και της επιχειρηματικής δραστηριότητας ευάλωτων κοινωνικά ομάδων
- στην ενίσχυση του αποκεντρωμένου δικτύου Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών και των δομών πρωτοβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας
- στην προώθηση της ομαλής ενσωμάτωσης των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας

Στο πλαίσιο του στόχου «πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων του πληθυσμού» (π.χ. Άτομα με Αναπηρίες, παλιννοστούντες, πρόσφυγες/αιτούντες άσυλο, θύματα trafficking, ομάδες με πολιτισμικές ή/και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες, χρήστες και πρώην χρήστες ουσιών, άστεγοι, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, μονογονεϊκές/πολύτεκνες οικογένειες) προωθούνται στοχευμένες και ολοκληρωμένου χαρακτήρα παρεμβάσεις για την εργασιακή και κοινωνική ένταξή τους

Η «ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας και της επιχειρηματικής δραστηριότητας ευάλωτων κοινωνικά ομάδων» θα επιτευχθεί με τη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού πλαισίου για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, με το σχεδιασμό και υλοποίηση ολοκληρωμένων

παρεμβάσεων σε τοπικό επίπεδο καθώς και με την υποστήριξη, δραστηριοποίηση και συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Η «ενίσχυση του αποκεντρωμένου δικτύου Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών» που υλοποιείται κυρίως από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς «και των δομών πρωτοβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας» εστιάζει κυρίως στην πρόληψη εμφάνισης φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού.

Η «προώθηση της ομαλής ενσωμάτωσης των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας» εστιάζει στην αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου των μεταναστών και στις εξειδικευμένες υπηρεσίες υποδοχής και πληροφόρησης / συνοδευτικά μέτρα (στην εκπαίδευση, στέγαση, υγεία), στην καθιέρωση προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας καθώς και προγραμμάτων κατάρτισης σε βασικές δεξιότητες.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.1 «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας» και 2.1 «Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση» καθώς και στις ΟΚΓ 17, 18, 19 και 21.

Γενικός στόχος 11 : Η δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην προστασία της Δημόσιας Υγείας και Ανάπτυξη της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας
- στη βελτίωση της ανταποδοτικότητας του υγειονομικού συστήματος
- στην ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Κοινωνικής Αλληλεγγύης.
- στην ολοκλήρωση της Μεταρρύθμισης του Τομέα Ψυχικής Υγείας

Η «προστασία της Δημόσιας Υγείας και Ανάπτυξη της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας» στοχεύει στην ανάπτυξη δομών πρόληψης και αγωγής υγείας και δομών ανοικτής φροντίδας ευπαθών ομάδων, στην ανάπτυξη μηχανισμών περίθαλψης/ υποστήριξης θυμάτων μεγάλων φυσικών ή άλλων καταστροφών, στην ενημέρωση του πληθυσμού για την πρόληψη/αντιμετώπιση επιδημιών και καταστροφών, και τέλος στην προώθηση μέτρων για την ασφάλεια και υγιεινή στην εργασία.

Κρίσιμο θέμα αποτελεί και η σχέση περιβάλλοντος και προστασίας της Δημόσιας Υγείας, πεδίο που συνδέεται αφενός με τον υγειονομικό έλεγχο των υδάτων (πόσιμων, εμφιαλωμένων, κολύμβησης), τη διάθεση των επικίνδυνων αποβλήτων και λυμάτων, τη θωράκιση της υγείας του πληθυσμού από περιβαλλοντικούς κινδύνους, τεχνολογικά ατυχήματα και αφετέρου – την ασφάλεια και υγιεινή στο περιβάλλον εργασίας.

Η «βελτίωση της ανταποδοτικότητας του υγειονομικού συστήματος» εστιάζει στην ίση και δίκαιη πρόσβαση των πολιτών στις υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Αυτό θα επιτευχθεί με τον εξορθολογισμό της λειτουργίας των μονάδων Υγείας, τη βελτίωση των υποδομών και τη χρήση ψηφιακών υπηρεσιών στον τομέα και τη βελτίωση της αυτάρκειας και επάρκειας των υπηρεσιών υγείας στην Περιφέρεια. Επίσης, εστιάζει στον ενεργειακό εξορθολογισμό των μονάδων υγείας, στον τουρισμό υγείας, στην προαγωγή της καινοτομίας και της ΕΤΑ νέων προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και την ασφάλεια και υγιεινή των εργαζομένων.

Η «ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Κοινωνικής Αλληλεγγύης» στοχεύει στην κοινωνική και εργασιακή ενσωμάτωση ΑμΕΑ που βρίσκονται σε προστατευτικό περιβάλλον φροντίδας, στην ενίσχυση της αυτόνομης διαβίωσης ατόμων που τώρα διαβιούν σε ιδρύματα, καθώς και στην αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών και των μηχανισμών εφαρμογής πολιτικών κοινωνικής αλληλεγγύης.

Η «Ολοκλήρωση της Μεταρρύθμισης του Τομέα Ψυχικής Υγείας» θα υλοποιηθεί μέσω του Εθνικού Προγράμματος «Ψυχαργός».

Οι ανωτέρω στόχοι υλοποιούνται σε συνέργεια με τις προτεραιότητες που διατυπώνονται στην Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 1.3.5 «Προστασία της υγείας των

εργαζομένων», καθώς και στις ΟΚΓ 7 και 18.

Γενικός στόχος 12 : Η ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη - απασχόληση - κοινωνική συνοχή).

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στη λήψη εξειδικευμένων - στοχευμένων μέτρων αρωγής των γυναικών («θετικές δράσεις»)
- στην αποτελεσματικότερη προσαρμογή της διάστασης του φύλου στις τομεακές και περιφερειακές πολιτικές όλων των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ (gender mainstreaming)

Η «λήψη εξειδικευμένων - στοχευμένων μέτρων αρωγής των γυναικών (θετικές δράσεις)» προωθείται μέσω του εμπλουτισμού με νέες παρεμβάσεις της στρατηγικής που ακολουθήθηκε στο Γ ΚΠΣ.

Η εφαρμογή της «διπλής» αυτής προσέγγισης στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, όπως αποτυπώνεται ανωτέρω, θα προωθηθεί σε συνάφεια με τις σχετικές πολιτικές ισότητας του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008, των Εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση, αλλά και σε συνέργεια με τις δράσεις του Εθνικού Σχεδίου Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ).

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.1 «Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας», και 1.3.2 «Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας» και στις ΟΚΓ 17, 18, 19 και 21.

Επισημαίνεται ότι οι Γενικοί Στόχοι του ΕΣΠΑ που αφορούν τις θεματικές 4.2.2 και 4.2.3:

- *Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων,*
- *Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση,*
- *Πρώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης,*
- *Βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο,*

που θα προωθηθούν κυρίως με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ, έχουν διατυπωθεί κατ'αντιστοιχία με τις τέσσερις πρώτες προτεραιότητες του νέου Κανονισμού ΕΚΤ (αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών, τόνωση της πρόσβασης στην απασχόληση, ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης μειονεκτούντων ατόμων, επέκταση και βελτίωση της επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο).

Επιπλέον, κατ'αντιστοιχία με την 5η προτεραιότητα του Κανονισμού του ΕΚΤ, θα προωθηθούν εταιρικές σχέσεις, συμφωνίες και πρωτοβουλίες μέσω της δικτύωσης των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων, όπως οι κοινωνικοί εταίροι και οι ΜΚΟ, σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό και διακρατικό επίπεδο.

*Η εξυπηρέτηση των παραπάνω Γενικών Στόχων θα στηριχθεί σε **βασικές αρχές και οριζόντιες πολιτικές** όπως η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου (*gender mainstreaming*) και οι ίσες ευκαιρίες εκκίνησης για όλους, η αρχή της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία και της μη διακριτικής μεταχείρισης, η αποσυγκέντρωση και αποκέντρωση αρμοδιοτήτων καθώς και η ενδυνάμωση των εταιρικών σχέσεων με κοινωνικούς εταίρους, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, ΜΚΟ και φορείς του ιδιωτικού τομέα για το σχεδιασμό, εφαρμογή και αποτίμηση των παρεμβάσεων. Θα επιζητηθεί επίσης η συστηματική αξιολόγηση νέων και τρεχουσών παρεμβάσεων με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους, η αύξηση της εξωστρέφειας των παρεμβάσεων (πειραματισμός και μεταφορά ορθών πρακτικών) και η πρώθηση λύσεων στο χώρο της μη τεχνολογικής (κοινωνικής) καινοτομίας.*

4.2.4 Θεσμικό περιβάλλον

Γενικός στόχος 13 : Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και η αποτελεσματική εφαρμογή τους για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στη βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και ενίσχυση της ανοιχτής διοίκησης
- στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της δημόσιας δράσης και των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών
- στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης
- στη δημιουργία προϋποθέσεων επιτυχούς εισαγωγής της διοικητικής αλλαγής

Η «βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και ενίσχυση της ανοιχτής διοίκησης» εστιάζει στη βελτίωση της ποιότητας και των μηχανισμών σχεδιασμού και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών με έμφαση στις πολιτικές οριζόντιου χαρακτήρα, στην ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας στη δράση των δημοσίων αρχών, στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής του πολίτη και της κοινωνικής συναίνεσης και τέλος στη διασφάλιση της δίκαιης και ισότιμης μεταχείρισης του πολίτη και της επιχείρησης.

Ο «εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της δημόσιας δράσης και των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών» εστιάζει στη βελτίωση της ποιότητας των νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, στην προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου και των διαδικασιών εφαρμογής του με βάση τις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων και στη βελτίωση της ποιότητας εξυπηρέτησης από τις δημόσιες υπηρεσίες.

Επίσης, εστιάζει στην ελαχιστοποίηση του διοικητικού κόστους συμμόρφωσης προς τις ισχύουσες ρυθμίσεις καθώς και του αντίστοιχου εσωτερικού κόστους, στην ενίσχυση της οικονομικότητας και αποδοτικότητας της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης, της ποιότητας του παραγόμενου έργου και υπηρεσιών, στον προσανατολισμό της οργάνωσης της εργασίας και των πρακτικών των δημοσίων υπηρεσιών προς τις ανάγκες των χρηστών των δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών, και στην ανάπτυξη λιτών, ευέλικτων δομών δημόσιας δράσης,

Τέλος, προωθείται η ενοποίηση αρμοδιοτήτων και λειτουργιών, που κατανέμονται σε πολλές υπηρεσίες ή φορείς, η αποκέντρωση κεντρικών αρμοδιοτήτων και λειτουργιών προς φορείς δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου σε συνδυασμό με την ενίσχυση του επιτελικού και ρυθμιστικού ρόλου της Κεντρικής Διοίκησης και η διασφάλιση των θεσμικών, οργανωτικών και λειτουργικών προϋποθέσεων για την αποτελεσματική εισαγωγή της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Η «ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης» εστιάζει στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου διοίκησης του προσωπικού, στην ενδυνάμωση των δεξιοτήτων και της τεχνογνωσίας του προσωπικού, στην ενίσχυση της υπευθυνότητας του προσωπικού της Δημόσιας Διοίκησης, στην καλλιέργεια στάσεων και συμπεριφορών προσανατολισμένων προς τις αξίες της αποδοτικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής, και δίκαιης Δημόσιας Διοίκησης και τέλος στη βελτίωση της ποιότητας της εργασιακής ζωής του προσωπικού.

Η «δημιουργία προϋποθέσεων επιτυχούς εισαγωγής της διοικητικής αλλαγής» εστιάζει στη δημιουργία δομών πολιτικής και τεχνικής υποστήριξης και τη συστηματική τεκμηρίωση, ανάλυση και αξιολόγηση της κατάστασης της χώρας σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της Ευρωπαϊκής και διεθνούς εμπειρίας.

Συνολικά, στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γενικού στόχου, ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί σε τομείς δημόσιας δράσης πρώτης προτεραιότητας, όπως είναι οι πολιτικές υποστήριξης της επιχειρηματικότητας και άρσης των διοικητικών εμποδίων, οι πολιτικές για την απασχόληση, την εκπαίδευση, την ισότητα, την κοινωνική ενσωμάτωση και το περιβάλλον. Παράλληλα, βάρος θα δοθεί σε κατηγορίες οργανισμών με αυξημένη παρουσία διοικητικών δυσλειτουργιών, όπως είναι οι οργανισμοί της αυτοδιοίκησης των οποίων ο ρόλος είναι καθοριστικός για την ανάπτυξη της Περιφέρειας και την άρση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.3.4 «Διοικητικές ικανότητες», 1.2.3 Προώθηση της κοινωνίας των πληροφοριών για όλους», καθώς και στις ΟΚΓ 9, 12, 13, 14, και 21.

4.2.5 Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.

Γενικός στόχος 14: Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω:

- στην αντιμετώπιση των ασυνεχειών στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών
- στην ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών και την ενίσχυση της διατροπικότητας του συστήματος μεταφορών
- στη σύνδεση των περιοχών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών
- στην ανάπτυξη και επέκταση των αστικών μεταφορών
- στην αναβάθμιση υποδομών
- στην προώθηση θεσμικών και οργανωτικών παρεμβάσεων

Η «αντιμετώπιση των ασυνεχειών στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών» εστιάζει στη συμπλήρωση του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας. Προτεραιότητα δίνεται στην συμπλήρωση του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου της χώρας με έμφαση στο δίκτυο αυτοκινητοδρόμων και κύριων διασυνδέσεων με τις όμορες χώρες καθώς και στη συμπλήρωση του βασικού σιδηροδρομικού άξονα της χώρας (ΠΑΘΕ/Π).

Η «ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών και η ενίσχυση της διατροπικότητας του συστήματος μεταφορών» εστιάζει στη διασύνδεση των υποδομών με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών.

Η «σύνδεση των περιοχών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών» εστιάζει στη σύνδεση των αστικών κέντρων, των παραγωγικών περιοχών και των κύριων τουριστικών προορισμών της χώρας με τα διευρωπαϊκά δίκτυα.

Η «ανάπτυξη και επέκταση των αστικών μεταφορών» εστιάζει στην ενίσχυση των υποδομών Μέσων Μαζικής Μεταφοράς στα αστικά κέντρα για την αντιμετώπιση των κυκλοφοριακών προβλημάτων.

Η «αναβάθμιση υποδομών» εστιάζει στον εκσυγχρονισμό των οδικών και σιδηροδρομικών υποδομών, των λιμανιών και των αεροδρομίων με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης και ασφάλειας των χρηστών.

Η «προώθηση θεσμικών και οργανωτικών παρεμβάσεων» εστιάζει στη βελτίωση της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του συστήματος παραγωγής έργων και υπηρεσιών.

Η προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων, σε συνδυασμό με τους διαθέσιμους εθνικούς και κοινοτικούς πόρους, θα χρησιμοποιηθεί στην ανάπτυξη και λειτουργία των δικτύων και των υπηρεσιών μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτό, εντάσσονται οι συμβάσεις παραχώρησης για την υλοποίηση έργων μεταφορικών υποδομών, όπου έχουν ήδη υλοποιηθεί και τεθεί σε λειτουργία μείζονος κλίμακας συγκοινωνιακά έργα και έχει επομένως αποκτηθεί πολύτιμη σχετική εμπειρία στον τομέα των συγκοινωνιακών έργων.

Στον τομέα των οδικών μεταφορών, προβλέπεται κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013 η ολοκλήρωση μέσω συμβάσεων παραχώρησης σημαντικών οδικών αξόνων, οι διαδικασίες των οποίων έχουν εκκινήσει και προωθηθεί κατά την περίοδο 2000-2006.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.1.1 «Επέκταση και βελτίωση των υποδομών μεταφορών», 2. «Διασυνοριακή, Διεθνική, Διαπεριφερειακή συνεργασία», καθώς και στην ΟΚΓ 16 «Επέκταση, βελτίωση και διασύνδεση των Ευρωπαϊκών υποδομών και ολοκλήρωση των διασυνοριακών έργων προτεραιότητας».

Γενικός στόχος 15: Η ενίσχυση της συμβολής του ενεργειακού τομέα στην ανταγωνιστικότητα, την εξωστρέφεια και την αιεφόρο ανάπτυξη της χώρας

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω σε τρεις ειδικούς, αλληλοσυνδεόμενους, στόχους:

- στην ενίσχυση του γεωστρατηγικού ρόλου της χώρας στον ενεργειακό χάρτη της ευρύτερης περιοχής,
- στη μείωση της εξάρτησης της χώρας από το πετρέλαιο, με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον,
- στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και την εύρυθμη λειτουργία της απελευθερωμένης αγοράς ενέργειας,

Η «ενίσχυση του γεωστρατηγικού ρόλου της χώρας» στον ενεργειακό χάρτη της ευρύτερης περιοχής εστιάζει στην διεθνή διασύνδεση της χώρας μέσω της ένταξής της στα διεθνή δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρισμού, πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Η «μείωση της εξάρτησης της χώρας από το πετρέλαιο» με τρόπο φιλικό προς το περιβάλλον, επιτυγχάνεται με την προώθηση της διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) και του φυσικού αερίου στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας, με την βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και την προώθηση μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας, με την έρευνα και ανάπτυξη καινοτόμων ενεργειακών τεχνολογιών καθώς και την ορθολογική διαχείριση των Ορυκτών Φυσικών Πόρων. Παράλληλα, η προώθηση των παραπάνω μέτρων συμβάλλει στην κάλυψη των στόχων της Οδηγίας 2001/77 καθώς και στην προσέλκυση επενδύσεων, στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισαβόνας.

Στο πλαίσιο του στόχου «ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και εύρυθμη λειτουργία της απελευθερωμένης αγοράς ενέργειας» επιδιώκεται κατ'αρχήν η περαιτέρω διείσδυση του φυσικού αερίου στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας, με την επέκταση του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου (ΕΣΜΦΑ) και η ανάπτυξη δικτύων διανομής σε νέες περιοχές. Επιπλέον, ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται μέσω της ενίσχυσης και του εκσυγχρονισμού του εθνικού διασυνδεδεμένου συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό περιλαμβάνει και τη διασύνδεση των νησιών με το ηπειρωτικό διασυνδεδεμένο σύστημα της χώρας, το οποίο αφενός εξασφαλίζει την κάλυψη των αναγκών τους και αφετέρου συμβάλλει στην αύξηση της ικανότητας εγκατάστασης μονάδων ΑΠΕ. Τέλος, για την επίτευξη του στόχου, ιδιαίτερη σημασία έχει και το θέμα της αποθήκευσης ενεργειακών πόρων.

Η ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της αγοράς μέσω των απαιτούμενων παρεμβάσεων σε συστήματα και συνοδευτικές επενδύσεις θα δημιουργήσει ελκυστικό περιβάλλον για την περαιτέρω ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων και την εξασφάλιση καλύτερης ποιότητας υπηρεσιών για τους καταναλωτές.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.1.3 «Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη», 2.3 - 2.6 «Διασυννοριακή, Διακρατική, Διαπεριφερειακή συνεργασία», καθώς και στις ΟΚΓ 11 και 16.

Γενικός στόχος 16 : Η αειφορική διαχείριση του Περιβάλλοντος

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην ορθολογική διαχείριση των εδαφικών συστημάτων
- στην διαχείριση των Υδατικών Πόρων
- στην εξασφάλιση και διατήρηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και του ακουστικού περιβάλλοντος
- στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
- στη διαχείριση κινδύνου
- στην αειφορική διαχείριση φυσικού περιβάλλοντος.

Η «ορθολογική διαχείριση των εδαφικών συστημάτων» εστιάζει στην ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και την προστασία των εδαφών από τη διάβρωση, την υποβάθμιση, την ερημοποίηση και τη ρύπανση. Βασικό παράγοντα αποτελεί η ολοκλήρωση της υλοποίησης των έργων υποδομής για τη διαχείριση των στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων, ώστε να καταστεί εφικτή η επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από την Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία.

Η «διαχείριση των Υδατικών Πόρων» εστιάζει στην επίτευξη και διατήρησης της καλής κατάστασης σε όλα τα υδατικά συστήματα, στην ανάσχεση της υποβάθμισης επιφανειακών, υπόγειων και θαλάσσιων υδατικών συστημάτων καθώς και στη βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων. Αυτό θα επιτευχθεί με τη διαχείριση των αστικών λυμάτων με προτεραιότητα την κάλυψη των αναγκών με βάση την κατηγοριοποίηση της Οδηγίας 91/271 και την ανάγκη συμμόρφωσης της χώρας στις απαιτήσεις της Εθνικής και Κοινοτικής Νομοθεσίας, την εξασφάλιση πόσιμου νερού σε επαρκείς ποσότητες και καλή ποιότητα και τη διατήρηση και αποκατάσταση καλής ποιότητας νερών κολύμβησης. Επιπλέον, δίνεται έμφαση στην εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60 για την επίτευξη καλής κατάστασης των επιφανειακών & υπόγειων υδάτων και τη διασυνοριακή συνεργασία για την κοινή διαχείριση των διασυνοριακών λεκανών απορροής.

Η «εξασφάλιση και διατήρηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού και του ακουστικού περιβάλλοντος» εστιάζει στην επίτευξη και διατήρηση των επιπέδων ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος. Αυτό θα επιτευχθεί με τη στρατηγική μείωση των αέριων εκπομπών και σωματιδίων από τη βιομηχανία, τη μείωση των επιπέδων θορύβου στα αστικά κέντρα και στις ευαίσθητες σε θόρυβο περιοχές ή σε περιοχές ειδικών χρήσεων και τη διαχείριση των πηγών εκπομπής ακτινοβολίας.

Η «αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής» εστιάζει στην επίτευξη του στόχου σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Κιότο, στη μείωση των εκπομπών αερίων που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και στην προστασία της στοιβάδας του όζοντος. Αυτό θα επιτευχθεί με τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, του συστήματος εμπορίας ρύπων και του ειδικού χωροταξικού σχεδιασμού για τις ΑΠΕ.

Η «διαχείριση κινδύνου» εστιάζει στη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου εθνικού δικτύου πολιτικής προστασίας. Αυτό θα επιτευχθεί με τη συντονισμένη οργανωτική και επιχειρησιακή αναβάθμιση όλων των Υπηρεσιών Πολιτικής Προστασίας για την αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, το συντονισμό αποκατάστασης, τις υποδομές πολιτικής προστασίας, την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των μηχανισμών, των εργαλείων και του εξοπλισμού με ταυτόχρονη αξιοποίηση των συνεργειών σε διακρατικό και διασυνοριακό επίπεδο.

Η «αειφορική διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος» εστιάζει στη δημιουργία ενός συνεκτικού, οργανωμένου και λειτουργικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών. Αυτό θα επιτευχθεί με την προστασία της βιοποικιλότητας, τη βελτίωση της κατάστασης των οικοτόπων και των πληθυσμών των απειλούμενων και κινδυνευόντων ειδών και περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος, τη διατήρηση και ανάδειξη φυσικών τοπίων υψηλής αισθητικής αξίας, τον ολοκληρωμένο αναπτυξιακό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό στις προστατευόμενες περιοχές και την ενσωμάτωση της συμμετοχικής διαδικασίας στο σχεδιασμό και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών.

Γενικός στόχος 17 : Η άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στη βελτίωση του σχεδιασμού και της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής
- στην ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών στα θέματα περιβαλλοντικής προστασίας

Η «βελτίωση του σχεδιασμού και της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής» εστιάζει στη δημιουργία μηχανισμών και μέσων καθώς και στην ενίσχυση των φορέων και θεσμών ελέγχου & άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής με την ανάπτυξη οικονομικών εργαλείων, την προώθηση οικονομικών μέσων εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής, την αξιόπιστη περιβαλλοντική πληροφορία, την εκτίμηση των επιπτώσεων των προγραμμάτων και των έργων.

Η «ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών στα θέματα περιβαλλοντικής προστασίας» εστιάζει στην ευαισθητοποίηση των πολιτών, στην καθιέρωση δημοκρατικών και συμμετοχικών μορφών δημόσιας διαβούλευσης μεταξύ της Πολιτείας και της Κοινωνίας των Πολιτών στο σχεδιασμό περιβαλλοντικών πολιτικών και προγραμμάτων, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων όλων των εργαζομένων στην προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος και στην περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 1.1.2 «Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη», 1.1.3 «Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη», 2.3 – 2.6 «Διασυνοριακή, Διακρατική, Διαπεριφερειακή συνεργασία», καθώς και στις ΟΚΓ 11 και 14.

Γενικός στόχος 18 : Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται περαιτέρω :

- στην ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών της χώρας και
- στην τόνωση της ζήτησης στον τομέα του Πολιτισμού

Η «ενίσχυση των πολιτιστικών υποδομών» αφορά όλες τις περιόδους, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης υποδομών Σύγχρονου Πολιτισμού, στα αστικά κέντρα και στον αγροτικό χώρο. Επίσης, στοχεύει στην ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών στο νησιωτικό χώρο, στους ορεινούς όγκους και κατά μήκος των σημαντικών οδικών αξόνων και των υδάτινων δρόμων.

Η «τόνωση της ζήτησης στον τομέα του Πολιτισμού» εστιάζει στην ανάπτυξη ποιοτικών υπηρεσιών και πολιτιστικών θεσμών ευρωπαϊκής ή και παγκόσμιας εμβέλειας.

Για την επίτευξη των στόχων, ειδικό μέσο αποτελεί η κινητοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων για την ενίσχυση του θεσμού των χορηγιών, την ενίσχυση του τομέα του σύγχρονου πολιτισμού και τη συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα σε δραστηριότητες όπως οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες, η παραγωγή και εμπορία πιστών αντιγράφων κ.λ.π.

Τέλος, σημαντικό μέσο για την προώθηση των στόχων, αποτελεί η συνεργασία σε διασυνοριακό, διακρατικό και διαπεριφερειακό επίπεδο.

Οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στις ΚΣΚΓ 2.3 – 2.6 «Διασυνοριακή, Διακρατική, Διαπεριφερειακή συνεργασία».

Στο Παράρτημα I παρουσιάζονται διαρθρωτικοί δείκτες καθώς και ποσοτικοποιημένοι στόχοι σε επίπεδο κάθε μίας από τις παραπάνω θεματικές προτεραιότητες.

4.3 Η περιφερειακή διάσταση των θεματικών προτεραιοτήτων

4.3.1 Η διαμόρφωση πέντε χωρικών ενοτήτων στη νέα περίοδο 2007-2013

Η διαμόρφωση πέντε προγραμματικών/αναπτυξιακών χωρικών ενοτήτων όπως παρατέθηκε στο κεφάλαιο της συνολικής στρατηγικής υπακούει σε αναπτυξιακά κριτήρια, συνδέεται άμεσα με σειρά παραγόντων που συνοψίζουν την εμπειρία των τελευταίων 20 ετών σε ό,τι αφορά στο σχεδιασμό και την άσκηση περιφερειακής πολιτικής και αναμένεται να ενισχύσει άμεσα την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα της χώρας.

A. Η λειτουργικότερη οργάνωση

Τα αποτελέσματα της μέχρι σήμερα ασκηθείσας περιφερειακής πολιτικής εγείρουν ερωτήματα ως προς το κατά πόσον σήμερα, με δεδομένο το μέγεθός τους, οι Περιφέρειες προσφέρονται για την άσκηση αποτελεσματικής περιφερειακής πολιτικής. Μπορεί μάλιστα να υποστηριχθεί ότι, παρά τη σταθερή διαδικασία σύγκλισης των Περιφερειών της χώρας, η οποία έχει μέχρι σήμερα επιτευχθεί, εξακολουθεί να αναπαράγει, σε περιφερειακό επίπεδο, τη διάρθρωση των ανισοτήτων της αρχής της περιόδου σε ένα πλαίσιο περισσότερο αναπτυγμένων υποδομών αλλά και με σημαντική βελτίωση όχι μόνο των μακροοικονομικών δεικτών και της ποιότητας ζωής στο σύνολο της χώρας.

Η συγκέντρωση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων των Περιφερειών της χώρας στις πέντε χωρικές ενότητες αναμένεται να **συμβάλει σημαντικά στην ενδυνάμωση της οικονομικής λειτουργικότητας** κάθε μίας από αυτές και στην τόνωση της εξωστρέφειας τους. Το μεγαλύτερο μέγεθός τους ανταποκρίνεται καλύτερα στις νέες συνθήκες ανάπτυξης της χώρας, αλλά και στον επιδιωκόμενο διεθνή της ρόλο.

B. Κρίσιμα πληθυσμιακά, οικονομικά και χωροταξικά δεδομένα.

Η διαμόρφωση των χωρικών ενοτήτων συνδέεται άμεσα με την αντιμετώπιση μιας σειράς ζητημάτων που είναι χαρακτηριστικά για κάθε Περιφέρεια και η οποία με βεβαιότητα θα καταστήσει την περιφερειακή πολιτική αποτελεσματικότερη:

- *Το μέγεθος του πληθυσμού.* Με τη νέα διάρθρωση αυξάνει το μέσο μέγεθος πληθυσμού. Συνολικά η κατανομή του πληθυσμού εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από την βαρύνουσα

σημασία της Αττικής, με εξαίρεση, όμως, τη χωρική ενότητα αυτή **ο πληθυσμός των λοιπών εξισορροπείται.**

- Σχέση χωρικών ενοτήτων με τους άξονες ανάπτυξης της χώρας. Με τη νέα προσέγγιση **εξισορροπείται σε μεγάλο βαθμό και η σχέση των χωρικών ενοτήτων με τους (υφιστάμενους αλλά και αναδυόμενους) άξονες ανάπτυξης** της χώρας. Ο ιστορικός άξονας ανάπτυξης της χώρας, ο ΠΑΘΕ, (Πάτρα- Αθήνα- Θεσσαλονίκη-Εύζωνοι) αποτυπώνεται στην εγκατάσταση ενός δυισμού σε ότι αφορά την ανάπτυξη ανατολικής και δυτικής χώρας, διαμορφώνοντας ένα συγκεκριμένο πρότυπο. Η νέα προσέγγιση δημιουργεί προϋποθέσεις ενδυνάμωσης του συγκεκριμένου άξονα και εξισορρόπηση σταδιακά της αναπτυξιακής εικόνας της χώρας με την ανάδυση νέων αξόνων και την επέκταση του υφισταμένου.
- Γεωγραφικά στοιχεία. Κύριο στοιχείο που θα πρέπει να αντιμετωπισθεί είναι η υπέρβαση των φραγμών που συνιστούν οι ορεινοί όγκοι της χώρας, οι οποίοι τη διατρέχουν από βορρά προς νότο, προσδιορίζουν τα βόρεια σύνορα της, αλλά εκτείνονται στο εσωτερικό της και προς τα ανατολικά, χωρίζοντας ουσιαστικά σε τμήματα, τις ιστορικές γεωγραφικές ενότητες. Δεύτερο, αντίστοιχης σημασίας, στοιχείο αποτελούν τα μεγάλα και μεσαίου μεγέθους νησιά της χώρας και τα νησιώτικα συμπλέγματά της. Παρά το διαφορετικό μέγεθος που τα χαρακτηρίζει, τα νησιά αντιμετωπίζουν κοινά προβλήματα, όπως ο προσανατολισμός προς τον τουρισμό και την οικιστική ανάπτυξη, η υποχώρηση με λίγες εξαιρέσεις των λοιπών παραγωγικών δραστηριοτήτων, κυρίως, του πρωτογενή τομέα, η μεγάλη εποχικότητα των δραστηριοτήτων, η ευαισθησία του περιβάλλοντος, το ζήτημα των συνδέσεων με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας και μεταξύ τους. **Διαμορφώνοντας ευρύτερα λειτουργικά σύνολα δημιουργεί τις προϋποθέσεις περιορισμού των προβλημάτων** που προκαλούνται από το ανάγλυφο και τη γεωγραφική δομή της χώρας.
- Αστικότητα και ιεραρχία αστικών κέντρων. Με τη διαμόρφωση των νέες χωρικών ενοτήτων συνδέεται περισσότερο η επιδιωκόμενη πολυκεντρική αστική ανάπτυξη των κύριων αστικών κέντρων με την ενδοχώρα τους και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις **ενδυνάμωσης των δικτύσεων** που αναδύονται σε πολλές περιπτώσεις, στο πλαίσιο του ιεραρχημένου αστικού συστήματος της χώρας. **Διαμορφώνονται έτσι, καλύτερες προϋποθέσεις συγκρότησης ενός πολυκεντρικού αστικού συστήματος διαρθρωμένου σε τρεις βαθμίδες** με βασικά του στοιχεία, στο ανώτερο επίπεδο, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Τα κύρια αστικά κέντρα κάθε χωρικής ενότητας μπορούν να λειτουργήσουν ως πόλοι ανάπτυξης σε κάθε χωρικό σύνολο, ενώ η αναπτυξιακή δυναμική μπορεί να περιλάβει σταδιακά και τα λοιπά αστικά κέντρα καθώς και την ύπαιθρο που τα περιβάλλει συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενός δυναμικού αναπτυξιακού προτύπου που θα μπορεί να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της αγοράς.

Γ. Καλύτερη αντιμετώπιση προκλήσεων μεσοπρόθεσμα

Με τη νέα οργάνωση των χωρικών ενοτήτων **επιδιώκεται η διάχυση των θετικών αποτελεσμάτων των δυναμικότερων Περιφερειών στις γειτονικές Περιφέρειες**, η ανάπτυξη των οποίων παρουσιάζει καθυστέρηση και αποφεύγεται η δημιουργία Περιφερειών δύο ή τριών ταχυτήτων, χωρίς οι διαρθρώσεις που συμβάλλουν στη διαμόρφωση των αναπτυξιακών διαφορών να έχουν ακόμη παγιωθεί. Επίσης, **δίνεται η ευκαιρία άσκησης στα νέα χωρικά σύνολα μιας ευέλικτης πολιτικής**, η οποία μπορεί ταυτόχρονα να στηρίζει και να ενδυναμώνει την αναπτυξιακή διαδικασία στις δυναμικές περιοχές αλλά και να συμβάλλει στην επιτάχυνση της αναπτυξιακής διαδικασίας στις Περιφέρειες που παρουσιάζουν καθυστέρηση και απαιτούν συνεχείς και έντονες προσπάθειες. Με τον τρόπο αυτό **δίδεται η δυνατότητα να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα** όχι μόνο τα διαπεριφερειακά προβλήματα και οι ανισότητες, αλλά και **οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες.**

Οι ευρύτερες χωρικές ενότητες θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τα προβλήματα περιφερειακής ανάπτυξης, **τονώνοντας την εξωστρέφεια τους και καθιστάμενες ικανές να ανταποκριθούν στις μεσοπρόθεσμες προκλήσεις ανταγωνισμού** καθώς και στη συνεργασία με τις γειτονικές προς αυτές περιοχές, αλλά και με τα γειτονικά κράτη, τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονται σε ευρωπαϊκή τροχιά.

4.3.2 Οι αναπτυξιακοί στόχοι των πέντε χωρικών ενοτήτων στη νέα προγραμματική περίοδο.

Οι αναπτυξιακοί στόχοι απορρέουν από το σύνολο των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο όλων των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ (Τομεακά και Περιφερειακά ΕΠ).

Χωρική ενότητα Μακεδονίας-Θράκης (Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης, Δυτικής Μακεδονίας)

Δημιουργία βιώσιμης και ανταγωνιστικής περιφερειακής οικονομίας, επίτευξη εσωτερικής οικονομικής, κοινωνικής και χωρικής συνοχής στη χωρική ενότητα, με έντονο εξωστρεφή προσανατολισμό και αξιοποίηση των δυνατοτήτων ως συνοριακή ενότητα της χώρας ενόψει της επερχόμενης διεύρυνσης της ΕΕ.

Ο προσανατολισμός αυτός στηρίζεται στην ανάδειξη του ρόλου της χωρικής ενότητας ως κόμβο ενέργειας και μεταφορών διεθνούς ακτινοβολίας, στην ενίσχυση του πολυκεντρικού αστικού συστήματός της με τις αναδυόμενες δικτυώσεις μεταξύ συγκεκριμένων αστικών κέντρων και στην αναβάθμιση του ρόλου του μητροπολιτικού κέντρου της Θεσσαλονίκης σε κέντρο υπηρεσιών και καινοτομίας.

Ο στόχος είναι πολυλειτουργικός και δίνει έμφαση στην:

- **αξιοποίηση της θέσης της χωρικής ενότητας** στο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και ειδικότερα των Βαλκανίων, καθώς και της εγγύτητας στις αναδυόμενες αγορές της Μαύρης Θάλασσας και της Ανατολικής Μεσογείου.
- υποστήριξη της **καινοτομικής επιχειρηματικότητας**, ώστε να αναπτυχθούν ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και να δοθεί μια σημαντική ώθηση στην αύξηση της απασχόλησης. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται η ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και η συγκρότηση της περιφερειακής αγοράς εργασίας σύμφωνα με τις ανάγκες μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής αναβάθμισης των γνώσεων και των δεξιοτήτων των εργαζομένων και της παραγωγικότητας της εργασίας.
- **ισόρροπη και βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη** με στόχο τη μείωση των ανισοτήτων και μεγαλύτερη συμμετοχή όλων στα αποτελέσματα της ανάπτυξης.

Η **Κεντρική Μακεδονία** έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιλογή το μετασχηματισμό της σε περιοχή καινοτομίας, ισόρροπης και αειφόρου ανάπτυξης μέσω της δημιουργίας αστικού πολυκεντρικού συστήματος (ενίσχυση του μητροπολιτικού ρόλου της Θεσ/κης) και την ανάδειξή της σε σημαντικό παράγοντα για τις εξελίξεις στα Βαλκάνια.

Στη **Δυτική Μακεδονία** κρίσιμες επιλογές είναι η ανάπτυξη ανταγωνιστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας σε τομείς που να αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της με την ενσωμάτωση της καινοτομίας και των ΤΠΕ (δημιουργία περιφερειακού πόλου καινοτομίας), η συνεχής βελτίωση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού επενδύοντας στη γνώση και στην απρόσκοπτη διάχυση της πληροφορίας και η έμφαση στην Ενέργεια και στην περιβαλλοντική διάτασή της.

Στην **Ανατολική Μακεδονία Θράκη** που παρουσιάζει μεγαλύτερο αναπτυξιακό έλλειμμα, η στρατηγική θα εστιάσει σε επιλογές που θα διασφαλίσουν υψηλό ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ για την επίτευξη της σύγκλισης. Έτσι, ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στη μετεξέλιξη της περιοχής ως διαμετακομιστικού, ενεργειακού κέντρου και κέντρου επιχειρηματικής και επιστημονικής τεχνολογίας στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο και τη Μαύρη Θάλασσα με την ανάπτυξη δικτύων μεταφορών και διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας στη διαχείριση υδάτινων πόρων και περιβάλλοντος, την ανάπτυξη ειδικών κλάδων δραστηριοτήτων στους οποίους η περιοχή παρουσιάζει συγκριτικά πλεονεκτήματα (τουρισμός, μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, ιχθυοκαλλιέργειες, κλπ).

Χωρική ενότητα Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων

Επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης για πραγματική σύγκλιση με αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης, ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης, ανάδειξη και προώθηση υψηλής ποιότητας αγροτικών προϊόντων, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας έτσι ώστε να ενισχυθεί ο αναπτυξιακός άξονας που συγκροτείται γύρω από τα κύρια αστικά κέντρα της.

Η ολοκλήρωση των σχεδιαζόμενων υποδομών μεταφορών και επικοινωνιών συνιστά καθοριστική παράμετρο στη διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής. Έτσι:

Η **Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας** θα εστιάσει στην ανάπτυξη των υποδομών και των υπηρεσιών που θα συμβάλουν στη βελτίωση του επιπέδου μεταφορών και θα δράσουν ως αναπτυξιακό εργαλείο οικονομικής αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού για το σύνολο της χωρικής ενότητας.

Έμφαση θα δοθεί στην αύξηση των επενδύσεων σε τομείς έντασης γνώσης και τον αναπροσανατολισμό του παραγωγικού δυναμικού σε υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Δεδομένων των συγκριτικών πλεονεκτημάτων από πλευράς κλίματος, γεωγραφικής θέσης, φυσικών και αρχαιολογικών-πολιτιστικών πόρων σημαντικό στοιχείο της στρατηγικής θα αποτελέσει η ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη με έμφαση στις ειδικές μορφές τουρισμού και την ανάδειξη του πολιτιστικού περιβάλλοντος. Έμφαση θα δοθεί, επίσης, στην προσαρμογή της Περιφέρειας στο ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό κεκτημένο.

Η **Περιφέρεια Πελοποννήσου** θα στοχεύσει στη βελτίωση της ελκυστικότητάς της με την ενίσχυση υποδομών για τη λειτουργική διασύνδεση των περιοχών της ενδοχώρας μεταξύ τους αλλά και με τα αστικά και ημιαστικά κέντρα της Περιφέρειας που συγκεντρώνουν σημαντικές υπηρεσίες περιφερειακής και τοπικής κλίμακας. Ιδιαίτερη βαρύτητα θα δοθεί στην ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και προϊόντων στις επιχειρήσεις και την εφαρμογή καινοτομιών, για τη βελτίωση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, ενώ έμφαση θα δοθεί στην αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και τη βελτίωση των συνθηκών προστασίας του περιβάλλοντος, προκειμένου να δημιουργήσει συνθήκες βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών και προσέλκυσης επισκεπτών.

Η **Περιφέρεια Ιονίων Νήσων** θα εστιάσει στη βελτίωση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με νέες και εναλλακτικές δυνατότητες προσαρμοσμένες στην τοπική ταυτότητα, σε συνδυασμό με τη διαφοροποίηση και τον αναπροσανατολισμό της οικονομίας του αγροτικού χώρου και τη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης του δευτερογενή τομέα. Οριζόντιους στόχους συνιστούν η δημιουργία συνθηκών βιώσιμης διαχείρισης φυσικών και πολιτισμικών πόρων και την αξιοποίησή τους στην ήπια οικονομική δραστηριότητα και η προώθηση συνεργασιών με πολλούς ανάπτυξης και λοιπά χωρικά σύνολα (μικρά νησιά, απομονωμένες περιοχές) άλλων περιοχών.

Με δεδομένο τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των νησιών θα δοθεί έμφαση τόσο στις μεταξύ τους συνδέσεις, ιδιαίτερα σε σχέση με τις τουριστικές δραστηριότητες, όσο και στις συνδέσεις των νησιών με τον ηπειρωτικό κορμό της χωρικής ενότητας.

Τέλος, το σημαντικό αστικό κέντρο της Πάτρας που αποτελεί και πύλη της χώρας προς τα δυτικά, θα αποτελέσει προωθητικό κέντρο της αναπτυξιακής διαδικασίας και την αιχμή του αστικού συστήματος της χωρικής ενότητας.

Χωρική ενότητα Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Ηπείρου

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειας της οικονομίας με τη βελτίωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής και την υιοθέτηση αειφορικών μεθόδων ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και διαχείρισης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί με τη δυναμική αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χωρικής ενότητας σε ένα νέο περιβάλλον όπου κύριο ρόλο διαδραματίζει η επένδυση στην γνώση, την ποιότητα, την καινοτομία και τα δίκτυα. Τα αστικά κέντρα αποτελούν τα δυναμικά σημεία στα οποία θα στηριχθεί η συνολική αναπτυξιακή προσπάθεια.

Η στρατηγική εστιάζει στην ολοκλήρωση του μεταφορικού ιστού και τη λειτουργική διασύνδεση των μεταφορικών υποδομών, που θα συμβάλουν στη μείωση της ενδο-περιφερειακής ανισορροπίας, θα ενθαρρύνουν τη διαπεριφερειακή συνεργασία και θα συμβάλουν στην ενδυνάμωση των περιφερειακών πόλων ανάπτυξης. Τέλος, κοινή συνιστώσα αποτελεί και η έμφαση στην επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, τη γνώση και την καινοτομία για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας.

Η **Περιφέρεια Θεσσαλίας** θα εστιάσει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων πιστοποιημένης ποιότητας και υπηρεσιών, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας, την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε παραδοσιακούς αλλά και δυναμικούς κλάδους της μεταποίησης και των υπηρεσιών και τη συμμετοχή των επιχειρήσεων στο νέο διεθνές σύστημα παραγωγής μέσω επιχειρηματικών συνεργασιών και δικτύωσης. Επίσης θα εστιάσει στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας τοποθετώντας στο επίκεντρο την τοπική διάσταση της απασχόλησης καθώς και στην προώθηση της διαπεριφερειακής και διεθνούς συνεργασίας.

Παράλληλα σημαντική θέση κατέχει η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και η διαφύλαξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Τέλος, η συμπλήρωση, επέκταση και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών, με κατεύθυνση τη διασφάλιση της χωρικής συνοχής θα ενισχύσουν τη βελτίωση της ελκυστικότητας της περιοχής.

Η **Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας** θα προωθήσει την ανασυγκρότηση του παραγωγικού της ιστού προς τομείς, κλάδους και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας οι οποίοι ενσωματώνουν τις εξελίξεις στην τεχνολογική πρόοδο και στην καινοτομία με τρόπο που να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο συνεργιών μεταξύ των τριών τομέων παραγωγής, του πρωτογενή τομέα στις πεδινές περιοχές και των ήπιων και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην ορεινή της ενδοχώρα και την Εύβοια. Σημαντικό στόχο αποτελεί η λειτουργική διασύνδεση των μεταφορικών υποδομών, η επέκταση των υποδομών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές και στη λειτουργική σύνδεση με τις όμορες Περιφέρειες, ενώ ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στη διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης. Τέλος, έμφαση θα δοθεί στην αξιοποίηση των ανθρωπίνων πόρων με την προσαρμογή στην καινοτομία, τη βελτίωση του συστήματος κοινωνικής προστασίας, την προώθηση της τοπικά εξειδικευμένης και κλαδικά στοχευμένης έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

Στην **Περιφέρεια Ηπείρου** θα προωθηθεί η καινοτομική ικανότητα και επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα με την ενίσχυση της έρευνας για τη δημιουργία νέων προϊόντων, την περαιτέρω αξιοποίηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, την ενίσχυση εφαρμογών διαδικτύου και ψηφιακών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις. Αυτό θα βοηθήσει την Περιφέρεια να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εκπλήρωση του στόχου για ανάδειξη της Ηπείρου σε Βορειοδυτική Πύλη της Χώρας προς την ΕΕ και τα δυτικά Βαλκάνια σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των υποδομών προσπελασιμότητας και των διακρατικών συνεργασιών.

Δεδομένου ότι το φυσικό περιβάλλον αποτελεί για την Ήπειρο ένα από τα σημαντικότερα αναπτυξιακά της πλεονεκτήματα, όπως η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία και οι ήπιες μορφές τουρισμού σε συνδυασμό με το κυρίαρχο τουριστικό πρότυπο στις παραθαλάσσιες περιοχές, η Περιφέρεια θα επιδιώξει αφενός την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και αφετέρου την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων προς όφελος των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

Η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου θα εστιάσει στην ενίσχυση της υποδομής σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, στη λειτουργία ειδικών προγραμμάτων σύνδεσης της κατάρτισης με την απασχόληση, ενσωμάτωσης των οικονομικών μεταναστών και των παλιννοστούντων, στη δημιουργία συμφώνων απασχόλησης και συμφώνων κατάρτισης, στην γενίκευση του θεσμού της πρακτικής άσκησης και σύνδεσής της με τα προγράμματα απόκτησης εργασιακής εμπειρίας.

Χωρική ενότητα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (Περιφέρειες Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου, Βορείου Αιγαίου)

Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και ανάδειξη της ελκυστικότητας της χωρικής ενότητας Κρήτης και νήσων Αιγαίου, σε συνθήκες αειφόρου ανάπτυξης.

Ο στόχος θα επιτευχθεί με έμφαση στη λειτουργική ενδοπεριφερειακή και διαπεριφερειακή διασύνδεση των περιοχών της χωρικής ενότητας, με την ανάπτυξη υποδομών μεταφορών και τη χρήση ΤΠΕ. Επίσης, θα ενισχυθεί η καινοτόμος επιχειρηματικότητα, με την παράλληλη ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών, την αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων ως συγκριτικό πλεονέκτημα και την προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Τέλος, ο στόχος της διασφάλισης της ποιότητας ζωής των κατοίκων θα επιδιωχθεί σε συνδυασμό με την αξιοποίηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Στην **Περιφέρεια Κρήτης**, για την αναβάθμιση του ρόλου της στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου στη βάση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, θα προωθηθεί ανάδειξη του Ηρακλείου σε εμπορευματικό κέντρο στην ευρύτερη περιοχή, με δεδομένη την ύπαρξη άλλων ισχυρών και ήδη ανεπτυγμένων λιμανιών, τόσο στην ανατολική όσο και στην κεντρική Μεσόγειο. Μέσα από την αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων, θέσης και υφιστάμενης τεχνολογικής υποστήριξης και εμπειρίας θα προωθηθεί η ανάδειξή της σε κέντρο τηλεπικοινωνιακό, διασυνδέοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με την ΝΑ Μεσόγειο, ενώ η σημαντική συγκέντρωση ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων δημιουργούν θετικές προϋποθέσεις για την ανάδειξη της Κρήτης σαν Κέντρο Τηλεματικών Εφαρμογών και Υπηρεσιών.

Μέσω της προσέλκυσης επενδύσεων για ΑΠΕ σε συνδυασμό με δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας, σε συνεργασία και με τον ιδιωτικό τομέα, θα χρησιμεύσει ως πιλοτική Περιφέρεια - κέντρο ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για εφαρμογές ΑΠΕ στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο.

Η Περιφέρεια θα επιδιώξει επίσης την ενίσχυση του τουρισμού και του πολιτισμού, μέσω επιλεκτικών δράσεων. Επίσης, όλα τα ανωτέρω θα υποστηριχθούν μέσω ενεργητικών πολιτικών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού.

Η **Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου**, στοχεύοντας στην ανάδειξη της ως η ανταγωνιστικότερη ελληνική περιφέρεια, θα επικεντρωθεί σε δύο πόλους, οι οποίοι παρουσιάζουν τα περισσότερα και σημαντικότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα:

- Στη δυναμική τουριστική ανάπτυξη βασισμένη στην ποιότητα του προϊόντος (ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος).
- Στην αξιοποίηση και εκμετάλλευση των φυσικών και πολιτισμικών πόρων.

Παράλληλα, θα εστιάσει στη δημιουργία δικτύου περιοχών εγκατάστασης επενδύσεων στην έρευνα και στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας.

Η επιλογή αυτή, ως προτεραιότητα ανάπτυξης κατά την νέα προγραμματική περίοδο, θα γίνει αφορμή να προωθήσει άμεσα την διαπεριφερειακή και διακρατική συνεργασία. Η Περιφέρεια θα επιδιώξει τους παραπάνω στόχους μέσω της βελτίωσης της προσπελασιμότητας, σε όρους γεωγραφικούς αλλά και επικοινωνιακούς, και της ανάπτυξης των ανθρωπίνων και φυσικών πόρων.

Η **Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου** θα εστιάσει στην άμβλυση της διπλής περιφερειακότητας και την ενδυνάμωση της εξωστρέφειάς της, και τη μεγέθυνση και αναδιοργάνωση της παραγωγικής της βάσης, κυρίως του πρωτογενούς τομέα. Οι στόχοι αυτοί θα επιτευχθούν με την αναβάθμιση και ενίσχυση των μεταφορικών υποδομών σε μια λογική αξιοποίησης των συνδυασμένων μεταφορών, με έμφαση στη δημιουργία προϋποθέσεων ανάπτυξης συνδέσεων των νησιών της Περιφέρειας, τόσο μεταξύ τους, όσο και κυρίως με τον Πειραιά, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Παράλληλα, για τη βελτίωση της εξωστρέφειας και της ελκυστικότητάς της, έμφαση θα δώσει στον τομέα του τουρισμού και των μεταποιητικών της προϊόντων. Σημαντική παράμετρος είναι στο πλαίσιο αυτό η βελτίωση της ποιότητας του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου της Περιφέρειας.

Χωρική ενότητα Αττικής

Ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Περιφέρειας Αττικής, ως ευρωπαϊκό πόλο ανάπτυξης στο χώρο της νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου, βελτίωση της λειτουργικότητας της πόλης και του συνόλου της Περιφέρειας και αύξηση της ελκυστικότητάς της ως τόπου εγκατάστασης επιχειρήσεων.

Η επίτευξη του οράματος θα εστιάσει στην προσπάθεια καθιέρωσης της Περιφέρειας ως Διεθνούς Επιχειρηματικού Κέντρου, τη βελτίωση της εξωστρέφειας του τοπικού παραγωγικού συστήματος και τη διευκόλυνση της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων μέσω της ενθάρρυνσης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και τεχνολογίας και της διάδοσης και αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών.

Η βελτίωση της ελκυστικότητας της Αττικής συναρτάται άμεσα με την ποιότητα των υποδομών της. Έτσι, κρίσιμης σημασίας για την Αττική θα είναι οι παρεμβάσεις στις μεταφορές, για τη διασφάλιση της κινητικότητας και της προσβασιμότητας του πληθυσμού στο εσωτερικό των πόλεων, την καλύτερη διασύνδεση με το αεροδρόμιο, τα λιμάνια και τους μεγάλους οδικούς διαπεριφερειακούς άξονες.

Έμφαση θα δοθεί στην υποδομή για τη διαχείριση των υγρών και στερεών αποβλήτων, εναρμόνιση με τις σχετικές οδηγίες της ΕΕ και μείωση του κινδύνου από φυσικές καταστροφές, τομέα που η Περιφέρεια Αττικής παρουσιάζει υψηλή επικινδυνότητα (πυρκαγιές, πλημμύρες).

Σημαντική συνιστώσα της στρατηγικής αποτελεί η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας με την ανάπτυξη συστημάτων δια βίου μάθησης, την αύξηση της επένδυσης στις υποδομές εκπαίδευσης, την προώθηση δράσεων για την προσέλκυση ατόμων στην εργασία και την επιχειρηματικότητα. Έμφαση επίσης θα δοθεί στη μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα στα διάφορα γεωγραφικά τμήματα της με παρεμβάσεις προώθησης της κοινωνικής ενσωμάτωσης και των ίσων ευκαιριών, ιδιαίτερα σε θύλακες με υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής και λειτουργία της πόλης που υστερούν ως προς την οικονομική ανάπτυξη, αφού υπάρχει σημαντική συγκέντρωση ευαίσθητων για τον κοινωνικό αποκλεισμό ομάδων πληθυσμού όπως είναι οι εθνικές μειονότητες, οι μετανάστες, οι νέοι και οι γυναίκες.

Τέλος, έμφαση θα δοθεί σε παρεμβάσεις που θα στοχεύουν στο μετασχηματισμό του αστικού τοπίου μέσω της αναζωογόνησης συγκεκριμένων περιοχών, την εφαρμογή εκτεταμένων αναπλάσεων και την ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

4.4 Χωρικές Προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής

Τα στοιχεία που συνάγονται από τη χωρική θεώρηση, σε συνδυασμό με τη διαπίστωση ότι στη χώρα μας έχει ουσιαστικά γενικευθεί ένα αστικό πρότυπο συμπεριφοράς σε ό,τι αφορά κατοίκηση, αναψυχή και πολιτισμό αλλά και τις παραγωγικές διαδικασίες, αναδεικνύουν τη χωρική διάσταση, όπως αυτή συνοψίζεται ως στόχος της χωρικής συνοχής, ως ιδιαίτερα κρίσιμη για τη χώρα μας. Και αυτό όχι μόνο γιατί επιτρέπει τον εμπλουτισμό, τη συμπλήρωση και την εξειδίκευση των θεματικών πολιτικών, σε συγκεκριμένα χωρικά σύνολα, αλλά και γιατί οδηγεί στην ιδιαίτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων που χαρακτηρίζουν τη χώρα στο σύνολο της.

Οι συνιστώσες της χωρικής διάστασης του αναπτυξιακού προγραμματισμού αφορούν σε συγκεκριμένα χωρικά σύνολα: τις πόλεις, τις ορεινές περιοχές, τις νησιωτικές περιοχές καθώς και τις αγροτικές περιοχές και τις περιοχές που συνδέονται με την αλιεία. Για κάθε χωρικό σύνολο ακολουθεί η περιγραφή των προτεραιοτήτων ανάπτυξης στη βάση της αποτίμησης της υφιστάμενης κατάστασης που προηγήθηκε.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στις τρεις ΚΣΚΓ που αφορούν στην Περιφερειακή Διάσταση της Πολιτικής Συνοχής: 2.1. Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση, 2.2. Υποστήριξη για την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών, των περιοχών αλιείας και των περιοχών με φυσικά πλεονεκτήματα, και 2.3 - 2.6. Διασυνοριακή, Διαπεριφερειακή, Διεθνική συνεργασία

4.4.1.1 Βιώσιμη αστική ανάπτυξη

Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη επικεντρώνεται στο σύνολο των αστικών κέντρων της χώρας και στους οικισμούς με αστικές λειτουργίες, όπως οι πρωτεύουσες των νομών και τα αστικά κέντρα της υπαίθρου. Η βιωσιμότητα των συγκεκριμένων κέντρων αναφέρεται τόσο στην λειτουργικότητα τους με την έννοια της αντιμετώπισης των ελλείψεων, που πολλά από αυτά παρουσιάζουν ως προς τις υποδομές τους, καθώς και στην οικονομική τους βιωσιμότητα με την έννοια ενός ανταγωνιστικού παραγωγικού προτύπου σε συνδυασμό με την αποτελεσματική διοίκηση τους.

Η συνοχή του χώρου και η βιώσιμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, που δε στερεί από τις μελλοντικές γενιές το δικαίωμα της επιλογής, ορίζεται ως ο μακροπρόθεσμος αναπτυξιακός στόχος των ελληνικών πόλεων: Η πόλη που αποτελεί ταυτόχρονα τόπο εγκατάστασης οικονομικών δραστηριοτήτων και φιλοξενεί την κοινωνία των πολιτών της.

Χαρακτηριστικά στοιχεία της αστικής πολιτικής στη νέα περίοδο είναι η πρόσβαση των πολιτών στην εργασία, στην εκπαίδευση, στις υπηρεσίες και στην ψυχαγωγία, το αναβαθμισμένο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, η δυναμική και ανταγωνιστική οικονομική ανάπτυξη, οι καινοτόμες επιχειρηματικές δραστηριότητες και η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών μέσω μιας εκσυγχρονισμένης δημόσιας διοίκησης.

Η στρατηγική ανάπτυξης των αστικών κέντρων αναπτύσσεται ως συνδυασμός των παρακάτω στοιχείων.

- Πολυκεντρικότητα
- Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων
- Βελτίωση και ανάπτυξη των υποδομών και περιορισμός της αστικής διάχυσης
- Αειφορική ανάπτυξη των πόλεων (αύξηση πρασίνου και κοινοχρήστων χώρων, ολοκληρωμένες υποδομές αστικών εξυπηρετήσεων, αστικές αναπλάσεις, δίκτυα πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, μείωση των οικιακών αποβλήτων)
- Αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων στα αστικά κέντρα
- Βελτίωση των πληροφοριών σχετικά με τις εξελίξεις στα αστικά κέντρα (παρατηρητήριο)

Με βάση τα προηγούμενα, η βιώσιμη αστική ανάπτυξη συγκεντρώνεται γύρω από συγκεκριμένα αστικά κέντρα της χώρας μητροπολιτικού και περιφερειακού επιπέδου. Η ανάπτυξη των κέντρων

αυτών θα κινητοποιήσει μέσα από τις αναδυόμενες δικτυώσεις, και την ανάπτυξη των περιοχών αμέσου επιρροής και συγκεκριμένων αστικών κέντρων, δηλ. την ύπαιθρο που τα περιβάλλει, αλλά και την ανάπτυξη μικρότερων αστικών κέντρων που βρίσκονται στην ακτίνα επιρροής τους:

Με βάση τα προηγούμενα, η βιώσιμη αστική ανάπτυξη συγκεντρώνεται γύρω από συγκεκριμένα αστικά κέντρα της χώρας μητροπολιτικού και περιφερειακού επιπέδου. Η ανάπτυξη των κέντρων αυτών θα κινητοποιήσει μέσα από τις αναδυόμενες δικτυώσεις, και την ανάπτυξη των περιοχών αμέσου επιρροής και συγκεκριμένων αστικών κέντρων, δηλ. την ύπαιθρο που τα περιβάλλει, αλλά και την ανάπτυξη μικρότερων αστικών κέντρων που βρίσκονται στην ακτίνα επιρροής τους:

Χωρική ενότητα Αττικής

Στην ενότητα αυτή κυριαρχεί **το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας**, πρωτεύουσα της χώρας, με πληθυσμιακή συγκέντρωση 4.000.000 περίπου κατοίκων καθοριστική για τη συνολική αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας.

Στην Αθήνα – Αττική συγκεντρώνονται όλες οι αστικές λειτουργίες ενώ η πόλη αποτελεί κέντρο των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου. Στόχο αποτελεί η επέκταση του συγκεκριμένου ρόλου και η ενδυνάμωσή του με σχετικό περιορισμό της βαρύτητας που αυτός διατηρεί στην χώρα σε μια λογική εξισορρόπησης των περιφερειακών ανισοτήτων αλλά και ενδυνάμωσης του διεθνούς ρόλου της πόλης μέσα από την βελτίωση της λειτουργικότητας της αλλά και μέσα από την έλξη επενδύσεων.

Χωρική ενότητα Μακεδονίας-Θράκης

Στην ενότητα αυτή κυριαρχεί **το μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης με διεθνή ακτινοβολία**. Αποτελεί το δεύτερο πυλώνα της αστικής ανάπτυξης της χώρας και μπορεί να αναλάβει ακόμα μεγαλύτερες διεθνώς λειτουργίες ως **κέντρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης**. Οι δραστηριότητες που συγκεντρώνονται εδώ εκτείνονται σε όλους τους τομείς με έμφαση στις υπηρεσίες εκπαίδευσης, υγείας, πολιτισμού, καινοτομίας, έρευνας, εμπορίου και μεταποίησης. Η πόλη αποτελεί κέντρο συνδεδεμένων μεταφορών και τείνει να αναλάβει λειτουργίες ενεργειακού κόμβου της χώρας. Με τον κατάλληλο σχεδιασμό μπορεί να αποτελέσει πόλο έλξης επιχειρήσεων.

Ρόλο δευτερευόντων αναπτυξιακών πόλων, στην ίδια χωρική ενότητα, μπορούν να αναλάβουν και άλλα μικρότερα **αστικά κέντρα**, τα οποία είτε συνδέονται μεταξύ τους με στοιχεία δικτύωσης που θα πρέπει να ενδυναμωθούν, είτε πληρούν τις προϋποθέσεις ώστε να αναπτύξουν ακτινοβολία και πέρα των συνόρων καθώς σε αυτά συγκεντρώνονται σημαντικές λειτουργίες. Κύριες δραστηριότητες συνιστούν οι υπηρεσίες εκπαίδευσης, εμπορίου, μεταποίησης, τουρισμού, ενέργειας καθώς και οι υπηρεσίες μεταφορών.

Χωρική ενότητα Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Ηπείρου

Κύριους αναπτυξιακούς πόλους της χωρικής αυτής ενότητας, αποτελούν τα μεγαλύτερα **αστικά κέντρα της**. Με ενδυνάμωση της μεταξύ τους συνεργασίας και δικτύωσης μπορούν να αναλάβουν σημαντικότερο ρόλο. Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται εδώ είναι οι υπηρεσίες (υγεία, εκπαίδευση, έρευνα, εμπόριο), μεταφορές και μεταποίηση, ιδιαίτερα στον αγροδιατροφικό τομέα, καθώς και ο πολιτισμός και ο τουρισμός. Ένας αναπτυξιακός πόλος στο κέντρο της χώρας, με τις κατάλληλες δικτυώσεις, μπορεί να εξελιχθεί και σε περιφερειακό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου αναλαμβάνοντας ρόλο στη σύνδεση των δύο πλευρών της. Τα αστικά κέντρα στη βορειοδυτική πλευρά της χωρικής ενότητας μπορούν να αναλάβουν ρόλο ως πύλες της χώρας προς τη Δύση, αλλά και προς την Αλβανία και τα Δυτικά Βαλκάνια.

Χωρική ενότητα Δυτικής Ελλάδος, Πελοποννήσου, Ιονίων Νήσων

Στο συγκεκριμένο χωρικό σύνολο καθοριστική είναι η σημασία του **δευτερεύοντος αστικού κέντρου της Πάτρας και της περιαστικής του περιοχής**. Η Πάτρα αποτελεί πύλη της χώρας προς την Αδριατική και τη Δυτική Μεσόγειο και συνιστά υπερτοπικής σημασίας αστικό κέντρο με έμφαση στις υπηρεσίες, την εκπαίδευση, την έρευνα, την υγεία, το εμπόριο, τον πολιτισμό και τον τουρισμό καθώς και τις μεταφορές (θαλάσσιες και χερσαίες). Ως πόλος ανάπτυξης αναπτύσσει ακτινοβολία στο σύνολο της Δυτικής Ελλάδας, στα Ιόνια Νησιά και την Πελοπόννησο.

Πρόσθετους πόλους ανάπτυξης μπορούν να αποτελέσουν τα υπόλοιπα αστικά κέντρα της χωρικής ενότητας που αποτελούν διοικητικά κέντρα, συγκοινωνιακούς κόμβους, αλλά και τουριστικούς προορισμούς.

Χωρική ενότητα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου

Η αστικότητα στο νησιωτικό χώρο διαφοροποιείται καθώς ουσιαστικά σε κάθε νησί αναπτύσσεται και ένα τουλάχιστο αστικό κέντρο το μέγεθος και ο δυναμισμός του οποίου συνδέεται άλλοτε με το μέγεθος του συγκεκριμένου νησιού και άλλοτε με το νησιωτικό σύνολο στο οποίο αυτό βρίσκεται. Το ίδιο διαφοροποιείται και η έννοια του πόλου ανάπτυξης σε σχέση με τις ηπειρωτικές χωρικές ενότητες. Καθώς η συγκεκριμένη χωρική ενότητα περιλαμβάνει την Κρήτη, τα μεσαίου μεγέθους νησιά του Βορείου Αιγαίου και τα νησιωτικά συμπλέγματα του Νοτίου Αιγαίου, τα αστικά κέντρα που μπορούν να λειτουργήσουν ως πόλοι ανάπτυξης περιφερειακού, εθνικού και διεθνούς επιπέδου είναι **το Ηράκλειο και τα Χανιά** στο βόρειο άξονα της Κρήτης και άλλα μεσαίου μεγέθους αστικά κέντρα στα λοιπά χωρικά σύνολα της ενότητας. Πρόκειται για αστικά κέντρα με εξειδίκευση στις υπηρεσίες, εκπαίδευση, υγεία, έρευνα, τον τουρισμό, αλλά και στην μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων των νησιών.

Τα αστικά κέντρα που περιγράφονται ανωτέρω, αναμένεται να αποτελέσουν δυναμικούς αναπτυξιακούς πόλους στο ιεραρχημένο αστικό σύστημα της χώρας μέσα από τους οποίους με την εγκατάσταση επιχειρήσεων θα επιταχυνθεί η ανάπτυξη, θα ενδυναμωθεί το αναπτυξιακό δυναμικό των Περιφερειών και θα εγκατασταθεί το νέο επιδιωκόμενο αναπτυξιακό πρότυπο το οποίο και θα λειτουργήσει προωθητικά και στα λοιπά αστικά κέντρα της χώρας. Οι επιχειρήσεις αυτές θα οδηγήσουν σταδιακά στην εξειδίκευση του παραγωγικού προτύπου καθενός από τα κέντρα αυτά το οποίο σήμερα, ύστερα από τον περιορισμό της εξάρτησης των αστικών κέντρων από τον αγροτικό τους περίγυρο και τις φάσεις αποβιομηχανοποίησης που προηγήθηκαν, παρουσιάζει σχετικά περιορισμένη διαφοροποίηση.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 2.1. Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση,

4.4.1.2 Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών

Η ανάπτυξη του ορεινού χώρου θα επιδιωχθεί κατά τρόπο συνετό ώστε να μη διακυβεύεται η ευρύτερη οικολογική και πολιτιστική του σημασία, αλλά να διασφαλίζεται η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, συνδυάζοντας παραδοσιακές με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε συμβατά με το περιβάλλον και το τοπικό όρια, αλλά και με τους κανόνες της αγοράς.

Η στρατηγική ανάπτυξης του ορεινού χώρου πρέπει να είναι κοινή για τη χώρα αφού τα προβλήματα του ορεινού χώρου είναι κοινά σε όλες τις Περιφέρειες, παρά την επιλεξιμότητα των Περιφερειών αυτών σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες. Άλλωστε στον ορεινό χώρο με ελάχιστες σημειακές εξαιρέσεις διαμορφώνονται και οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες των περισσότερων Περιφερειών.

Η στρατηγική ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποσκοπεί στην ανασυγκρότηση των δραστηριοτήτων παραγωγής και κατοίκησης, οι οποίες παρουσιάζουν σημαντική εποχικότητα και υποχώρηση κατά βιώσιμο οικονομικά και περιβαλλοντικά πρότυπο. Τα κέντρα αυτά μπορούν να αποτελέσουν ολοκληρωμένα σημεία υποστήριξης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στον ορεινό χώρο.

Η ανασυγκρότηση αυτή μπορεί να αναπτυχθεί μέσα από την στήριξη τη ποιοτικής και βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας σε μακροχρόνια προοπτική, μέσα από μορφές ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίες μπορούν να αναπτύσσονται κατά μεγάλα χρονικά διαστήματα ενός ημερολογιακού έτους και μέσα από μία ελεγχόμενη μέσα από το σχεδιασμό οικιστική ανάπτυξη. Άρα είναι επιθυμητή η συγκρότηση ενός **πολυλειτουργικού προτύπου ανάπτυξης σε ιδιωτική επιχειρηματική βάση**.

Η προοπτική αυτή σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση και τις πιέσεις που ασκούνται στο ορεινό χώρο παραπέμπει στην ανάγκη άσκησης πολιτικής, η οποία θα περιορίζει τις επιπτώσεις από:

- τις χωρίς μακροχρόνιο ορίζοντα οικονομικές και παραγωγικές δραστηριότητες οι οποίες τελικά, επιδρούν αρνητικά στους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους

- τις πιέσεις της τουριστικής ανάπτυξης σε συγκεκριμένες περιοχές του ορεινού χώρου όπου αυτές έχουν εγκατασταθεί (περιοχές χειμερινού τουρισμού, περιοχές με γνωστά ονόματα ως περιοχές προορισμού ενταγμένες στο κυρίαρχο τουριστικό πρότυπο της χώρας, αναδυόμενες τουριστικές περιοχές, περιοχές στις οποίες βρίσκονται σημαντικά μνημεία της φύσης και του πολιτισμού)
- τα μεγάλα έργα υποδομής και ενέργειας που είναι στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της χώρας όπως π.χ η ολοκλήρωση της Εγνατίας και των κάθετων αξόνων που οδηγούν στα σύνορα της χώρας, τα ενεργειακά δίκτυα και τα κέντρα παραγωγής ενέργειας της χώρας, αλλά και από τις επιπτώσεις των αντιστοίχων υποδομών περιφερειακή και αστικής σημασίας
- πιέσεις της οικιστικής ανάπτυξης οι οποίες ασκούνται στο σύνολο του ορεινού χώρου αλλά εμφανίζονται με ιδιαίτερη ένταση σε συγκεκριμένες περιοχές σε στενή συνάρτηση με την προσβασιμότητα τους από τις μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις της χώρας.

Σημαντικό στοιχείο της ανάπτυξης του ορεινού χώρου αποτελεί η συγκρότηση λειτουργικών διασυνδέσεων με τα γειτονικά αστικά κέντρα σε μια λογική ημερησίων μετακινήσεων. Τα κέντρα αυτά μπορούν να αποτελέσουν ολοκληρωμένα σημεία υποστήριξης της αναπτυξιακής δραστηριότητας στον ορεινό χώρο

Σε ό,τι αφορά τις **ορεινές περιοχές στο νησιωτικό χώρο** πρέπει να επισημανθεί ότι καθώς αυτές αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα με τις ορεινές περιοχές του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας, αλλά λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα τους με μεγαλύτερη ένταση, είναι αναγκαία η καταβολή ιδιαίτερων περισσότερο έντονων και αποτελεσματικότερων προσπαθειών, ώστε η στρατηγική αυτή να επεκταθεί και στις ορεινές περιοχές των μεγαλύτερων νησιών της χώρας, προσαρμοζόμενη κατάλληλα.

4.4.1.3 Ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών

Η αναπτυξιακή στρατηγική για το νησιωτικό χώρο αποτελεί ένα δυσεπίλυτο πρόβλημα καθώς ο συγκεκριμένος χώρος χαρακτηρίζεται από πολλές ομοιότητες αλλά και από σημαντικές διαφορές.

Όπως και στην περίπτωση του ορεινού χώρου, έτσι και στο νησιωτικό, είναι αναγκαία μια ενιαία ως προς τις αρχές της στρατηγική με διαφοροποιήσεις οι οποίες θα λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε νησιού ή κάθε κατηγορίας νησιών.

Κύρια στοιχεία αυτής της στρατηγικής αποτελούν η ανασυγκρότηση ενός βιώσιμου και διαφοροποιημένου παραγωγικού προτύπου στηριζόμενη στην ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία, η επίλυση των κρίσιμων ζητημάτων προσπελασιμότητας και υποδομών των νησιών, και η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού τους περιβάλλοντος.

Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο της συγκεκριμένης στρατηγικής θα κατευθύνονται κυρίως:

- στη μείωση των ενδο- και διαπεριφερειακών ανισοτήτων, που πηγάζουν από τη νησιωτικότητα: η ολοκλήρωση των υποδομών πρόσβασης (δίκτυα μεταφορών, υπηρεσίες και ενέργεια). Το θέμα αυτό είναι ιδιαίτερης σημασίας για τα μικρότερα νησιά. Η συνοχή έχει διπλή διάσταση: εσωτερική συνοχή, δηλαδή οι συνδέσεις εντός των ορίων της Περιφέρειας, και εξωτερική, μέσω της σύνδεσης με τα αστικά και διοικητικά κέντρα. Οι δράσεις θα έχουν ως στόχο τη συγκράτηση και την ευημερία του πληθυσμού.
- στην ανάπτυξη του επιχειρείν και την ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων και συγκριτικών πλεονεκτημάτων του νησιωτικού χώρου: οργάνωση εμπορίας, διακίνησης και προβολής τοπικών προϊόντων, δημιουργία υποδομών στήριξης της επιχειρηματικότητας και διαφοροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας. Μέσω της ενεργοποίησης τοπικών πόρων και δυνάμεων, η ανάπτυξη θα αποκτήσει ενδογενή και όχι επίκτητο χαρακτήρα.
- στην αξιοποίηση των φυσικών προϋποθέσεων των νησιών, ως τόπων εγκατάστασης μονάδων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ χωρίς να έρχονται σε σύγκρουση με τις άλλες δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτά.
- στην περιβαλλοντική μέριμνα, για τη διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος. Οι περιβαλλοντικές υποδομές αποτελούν προϋπόθεση της ομαλής ανάπτυξης των νησιών, και περιλαμβάνουν δομές διαχείρισης λυμάτων, απορριμμάτων, και προστασίας και χρηστής διαχείρισης υδάτων, ακτών και φυσικών πόρων.

- στη διοικητική ενίσχυση και εξασφάλιση υποδομών υγείας, μέσω προσέλκυσης ανθρώπινου δυναμικού, αλλά και εξειδικευμένων ενεργειών όπως ανάπτυξη και χρήση τηλεϊατρικής.
- στην αξιοποίηση του γεγονότος ότι σε ευρύτερο πλαίσιο, ο νησιωτικός χώρος αποτελεί κατεξοχήν έδαφος για την ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας, όπου θα υπάρξουν εφαρμογές σε πολλούς τομείς, όπως ο τουρισμός, οι μεταφορές, η παιδεία, η διοίκηση, και η υγεία.
- στην ανάδειξη και προστασία του ιστορικού και πολιτισμικού πλούτου, ως προϋπόθεση για την ευρύτερη τουριστική και επιχειρηματική δραστηριότητα.
- στην επιδίωξη των απαραίτητων διαπεριφερειακών και διασυνοριακών συνεργασιών για την από κοινού αντιμετώπιση προβλημάτων που ξεπερνούν το πλαίσιο εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού.
- στο γεγονός ότι οι τέσσερις νησιωτικές Περιφέρειες είναι όλες παραμεθόριες. Έτσι τίθενται θέματα ασφάλειας και φύλαξης των συνόρων, με την προφανή μεγαλύτερη δυσκολία έναντι των ηπειρωτικών περιοχών. Επίσης, υπάρχει η ανάγκη συνεργασιών με τρίτες χώρες, σε διάφορους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας πέραν της αστυνόμευσης.

4.4.1.4 Ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που συνδέονται με την αλιεία

Η νέα προγραμματική περίοδος συμπίπτει χρονικά με την έναρξη εφαρμογής της αναθεωρημένης Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) και το γεγονός αυτό σηματοδοτεί ευρύτερες αλλαγές και μετασχηματισμούς στις αγροτικές περιοχές, δημιουργώντας γι' αυτές σημαντικές ευκαιρίες αλλά και κινδύνους.

Η αναπτυξιακή στρατηγική για τις αγροτικές περιοχές σε επίπεδο χώρας εστιάζεται στην ενίσχυση και των τριών πυλώνων που συνθέτουν την αειφόρο ανάπτυξη, δηλαδή την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική. Ο σχεδιασμός βασίζεται σε ένα μικτό σχήμα «εκ των άνω προς τα κάτω» με ευρεία συμμετοχή στη φάση της κατάρτισης των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων σε επίπεδο Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και «εκ κάτω προς τα άνω» στη βάση ολοκληρωμένων στρατηγικών για τις ορεινές περιοχές (μικροπεριφέρειες προγραμματισμού) που αποτελούν διακριτές γεωγραφικές ενότητες για την υλοποίηση του Άξονα 3 «Ποιότητα Ζωής στις Αγροτικές Περιοχές και Διαφοροποίηση της Αγροτικής Οικονομίας» του ΠΑΑ και με την προσέγγιση LEADER σε επιλεγμένες, στη βάση ανταγωνιστικής διαδικασίας, πεδινές αγροτικές και παράκτιες ηπειρωτικές και νησιωτικές περιοχές.

Η στρατηγική για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία στοχεύει:

- Βραχυπρόθεσμα στη διασφάλιση της πρόσβασης σε υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών.
- Στη διασφάλιση της ευρύτερης οικολογικής και πολιτιστικής σημασίας των αγροτικών περιοχών καθώς και μιας βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, που συνδυάζει παραδοσιακές με σύγχρονες επιχειρηματικές δραστηριότητες σε συμβατά με το περιβάλλον και το τοπίο όρια.
- Στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα μέσω της οργάνωσης του σε σύγχρονα επιχειρηματικά πρότυπα, με περαιτέρω ενδυνάμωση της εξωστρέφειας του, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που έχει σε μια σειρά προϊόντων αλλά και μεθόδων παραγωγής.
- Στην ανάδειξη του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της γεωργίας και του ρόλου της σαν σημαντικού «διαχειριστή» των φυσικών πόρων αλλά και διατήρησης του αγροτικού τοπίου, φυσικού και ανθρωπογενούς.
- Στη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών, μέσω της περαιτέρω ενίσχυσης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και της συμβολής τους στη διαφοροποίηση /εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος.
- Στη διάδοση της χρήσης των ΤΠΕ στις επιχειρήσεις αλλά και στη βελτίωση των προσφερομένων υπηρεσιών στον πολίτη.

- Στην αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων των αγροτικών περιοχών.
- Στην αύξηση της ελκυστικότητας τους σαν περιοχές πρώτης αλλά και δεύτερης κατοικίας.
- Στην ανασυγκρότηση βιώσιμων προτύπων παραγωγής και κατοίκησης.
- Στη δημιουργία δικτύων με τα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα με τα επιλεγμένα ημιαστικά και αστικά κέντρα που θα αποτελέσουν τους πόλους ανάπτυξης των ευρύτερων γεωγραφικών ενότητων και αποτυπώνονται στον εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό.
- Στην αιφόρο ανάπτυξη επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών, μέσω της δημιουργίας ενός προτύπου πολυαπασχόλησης και διασύνδεσης των διαφόρων τομέων μεταξύ τους (π.χ τουρισμός - πρωτογενής τομέας, τουρισμός - πολιτισμός, κλπ) που συνδυάζεται με εξειδικεύσεις στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας και της επιχειρηματικότητας.
- Στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών, στη διατήρηση και δημιουργία θέσεων απασχόλησης, μέσω της στήριξης που παρέχεται για τη διαφοροποίηση ή την οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση των περιοχών αυτών και στη διατήρηση και προαγωγή της ποιότητας του παράκτιου περιβάλλοντος.

Στην επίτευξη των στόχων αυτών θα συμβάλλουν από κοινού:

- Οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση του Α' και Β' βαθμού αυτοδιοίκησης και η περαιτέρω αποκέντρωση πόρων και αρμοδιοτήτων στην Περιφέρεια, όπως αποτυπώνονται στο Εθνικό Σχέδιο Μεταρρυθμίσεων.
- Οι πόροι των Διαρθρωτικών Ταμείων, του Ταμείου Συνοχής, του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΑ.
- Οι εθνικοί πόροι που θα διατεθούν από το αναμορφωμένο, σε όρους σχεδιασμού και διαχείρισης, ΠΔΕ.
- Σύγχρονα χρηματοδοτικά μέσα.

Η ανάπτυξη συνεργειών μεταξύ των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για τη δημιουργία πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος και τη μεγιστοποίηση της προστιθέμενης αξίας θα επιτευχθεί μέσω της διάκρισης «τομέων και πεδίων παρέμβασης» ανά Ταμείο και της επιμέρους στοχοθέτησης σε όρους επιχειρησιακών στόχων, αλλά με δεδομένη την ταύτιση των στρατηγικών στόχων και την ενιαία αντιμετώπιση.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ: 2.2. Υποστήριξη για την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών, των περιοχών αλιείας και των περιοχών με φυσικά πλεονεκτήματα.

4.4.1.5 Διασυνοριακή, διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία (Στόχος 3)

Η πολυκεντρικότητα, η πρόσβαση στη γνώση, η διατήρηση και ανάδειξη του περιβάλλοντος, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και η προώθηση του επιχειρηματικού κλίματος αποτελούν για τον στόχο της Ευρωπαϊκής Χωρικής Συνεργασίας βασικές επιλογές, με δεδομένη και την αύξηση των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων της Κοινότητας και την επέκταση του εδάφους της.

Για το σχεδιασμό των επιμέρους προγραμμάτων του Στόχου 3, λαμβάνονται υπόψη:

- Το είδος της συνεργασίας (διαπεριφερειακή, διακρατική ή διασυνοριακή). Στο πλαίσιο της διασυνοριακής και διακρατικής συνεργασίας θα επιδιωχθεί η καλύτερη αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των περιοχών, η επίτευξη καλύτερης συνοχής και συνέχειας του χώρου και η συνέργεια με τα άλλα Προγράμματα του ΕΣΠΑ. Στο πλαίσιο της διαπεριφερειακής συνεργασίας θα επιδιωχθούν δράσεις περισσότερο άυλου περιεχομένου, όπως ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών.
- Η ανάγκη βέλτιστης αξιοποίησης των πόρων, με δεδομένη τη μείωσή τους σε σχέση με την περίοδο 2000-2006, δίνοντας έμφαση στη σκοπιμότητα έναντι του χαρακτήρα εκάστου προγράμματος, το βαθμό προώθησης των χωρικών συνεργασιών έως σήμερα και την ανάγκη ύπαρξης απτών αποτελεσμάτων στο τέλος της προγραμματικής περιόδου.

- Η νέα πιο συνεκτική γεωγραφική προσέγγιση των προγραμματικών περιοχών της ΝΑ Ευρώπης και της Μεσογείου, στις ανάγκες των οποίων θα πρέπει να προσαρμοσθούν οι δράσεις της νέας περιόδου.
- Ο βαθμός επιτυχίας και η ανάγκη συνέχισης ή συμπληρωματικότητας με δράσεις της προγραμματικής περιόδου 2000-2006.

Οι τομείς προτεραιότητας, ανάλογα με την κατηγορία χωρικής συνεργασίας, έχουν ως ακολούθως:

Διασυνοριακή συνεργασία

Λόγω της γεωγραφικής της θέσης, η Ελλάδα δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στη διασυνοριακή συνεργασία, τόσο στη διμερή με τα εσωτερικά και εξωτερικά της σύνορα, όσο και στην πολυμερή. Στο πλαίσιο της **διμερούς** συνεργασίας, η Ελλάδα αναπτύσσει συνεργασίες με παλαιά και νέα κράτη μέλη όπως η Ιταλία, η Κύπρος, καθώς και η Βουλγαρία (κράτος μέλος από 01.01.2007), με υποψήφια κράτη μέλη όπως η Τουρκία και με πιθανά υποψήφια μέλη όπως η Αλβανία και η ΠΓΔΜ. Στο πλαίσιο της **πολυμερούς** συνεργασίας η Ελλάδα θα έχει τη δυνατότητα συνεργασίας με χώρες της Μεσογειακής Λεκάνης, της Μαύρης Θάλασσας και της Αδριατικής.

Πιο συγκεκριμένα, οι προτεραιότητες που τίθενται σε επίπεδο διασυνοριακής συνεργασίας είναι οι εξής:

- Επιχειρηματικότητα, τουρισμός και πολιτισμός,
- προστασία και κοινή διαχείριση του περιβάλλοντος, συστήματα διαχείρισης υδάτων, αποβλήτων και ενέργειας
- προαγωγή της Έρευνας, ανάπτυξη δικτύων πληροφόρησης και επικοινωνίας,
- κοινή χρήση υποδομών υγείας - εκπαίδευσης, και συνεργασία στους τομείς του ανθρώπινου δυναμικού και της διοικητικής και δικαστικής συνεργασίας,
- υπηρεσίες προσπελασιμότητας μέσω της συνεργασίας σε θέματα ελέγχου, τόσο στα χερσαία όσο και στα θαλάσσια σύνορα,

Οι επιμέρους προτεραιότητες ιεραρχούνται ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής, το βαθμό προώθησης των συνεργασιών και το βαθμό επιτυχίας και αποτελεσματικότητας των δράσεων κατά την περίοδο 2000-2006. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στη συνεργασία με την Ιταλία τίθεται ως προτεραιότητα η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης, με τη Βουλγαρία το περιβάλλον και η κοινή διαχείριση υδάτινων πόρων και με την Κύπρο οι δράσεις στον τομέα του τουρισμού και του πολιτισμού.

Στα εξωτερικά σύνορα, (Ελλάδα/ Αλβανία/ ΠΓΔΜ, Τουρκία), θα γίνει μια περισσότερο επιλεκτική εφαρμογή προτεραιοτήτων, δίνοντας έμφαση σε δράσεις οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης και λιγότερο σε δράσεις ενίσχυσης ανταγωνιστικότητας, σε συνάρτηση με τον εντοπισμό κοινών προβλημάτων προς επίλυση με την άλλη πλευρά, καθώς και όπου απαιτείται στην ενίσχυση δομών συναίνεσης και συνεργασίας.

Τα πολυμερή διασυνοριακά προγράμματα διαφοροποιούνται εν μέρει αλλά και συμπληρώνουν τα διμερή, επικεντρώνοντας στις ιδιαίτερες ανάγκες της Μεσογειακής Λεκάνης, της Μαύρης Θάλασσας και της Αδριατικής, μέσω της ανάπτυξης κοινής στρατηγικής για την επίτευξη προστιθέμενης αξίας σε σχέση με άλλα προγράμματα που υλοποιούνται στις περιοχές αυτές.

Διακρατική συνεργασία (Νοτιοανατολικός Ευρωπαϊκός Χώρος και Μεσογειακή ζώνη)

Θα επιδιωχθεί η επιλογή έργων στρατηγικής σημασίας με στόχο την ανάδειξη κοινών αναπτυξιακών προοπτικών των δύο αυτών χωρικών ενότητων. Οι θεματικές προτεραιότητες που τίθενται σε επίπεδο διακρατικής συνεργασίας είναι οι εξής:

- ο συνδυασμός της περιβαλλοντικής προστασίας με την ενδυνάμωση της ανάπτυξης των παράκτιων περιοχών και των νησιών της Μεσογείου
- βελτίωση της προσβασιμότητας και της διαλειτουργικότητας μέσω των μεταφορικών συστημάτων και των προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας,
- διαχείριση υδάτων και προστασία από κινδύνους (πρόληψη περιβαλλοντικών και τεχνολογικών κινδύνων),
- έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη και μεταφορά τεχνολογίας.

Τέλος, θα επιδειχθεί ειδικότερο ενδιαφέρον και στις δυο περιοχές σε θέματα διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς, στις χωρικές πτυχές της μετανάστευσης, την κοινωνική συμμετοχή και κινητικότητα.

Διαπεριφερειακή συνεργασία και Δίκτυα

Η διαπεριφερειακή συνεργασία η οποία στη νέα προγραμματική περίοδο και σύμφωνα με την ως τώρα προετοιμασία αντιμετωπίζεται ως ένα Ενιαίο Πρόγραμμα που θα καλύπτει όλη την Ε.Ε., στοχεύει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών και μέσων για την περιφερειακή ανάπτυξη, καθώς και στην εξομάλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων, αξιοποιώντας την εμπειρία του διαπεριφερειακού προγράμματος της προηγούμενης περιόδου.

Οι προτεραιότητες που τίθενται από τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις, σε επίπεδο διαπεριφερειακής συνεργασίας είναι η καινοτομία, η κοινωνία της γνώσης, θέματα προστασίας και ανάδειξης περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων.

Οι παραπάνω προτεραιότητες μπορούν να προωθηθούν μέσω της ανταλλαγής εμπειριών και της διάδοσης των καλύτερων πρακτικών και στο στάδιο της εφαρμογής τους μπορούν να συνδεθούν με τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, ιδιαίτερα του στόχου 1. Για παράδειγμα, η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των λεγόμενων "μειονεκτικών" περιοχών (εξαιτίας της γεωγραφικής τους απομόνωσης ή του αραιού πληθυσμού τους) της Ε.Ε., είναι δυνατόν να επηρεάσει με θετικό τρόπο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή και διαχείριση συγκεκριμένων παρεμβάσεων στα νησιά, τις παράκτιες ή τις ορεινές περιοχές της χώρας.

Τα **δίκτυα** ESPON, URBACT και INTERACT, προγράμματα που προάγουν την ισότιμη πρόσβαση στην κοινωνία της γνώσης, την παρατήρηση και ανάλυση των αναπτυξιακών τάσεων της Ε.Ε., αλλά και την προώθηση συνεργασιών μεταξύ των ευρωπαϊκών πόλεων, θα συνεχισθούν με την χρηματοδότησή τους από το Στόχο 3 και στην επόμενη προγραμματική περίοδο. Η Ελλάδα, μετά και από την ικανοποιητική συμμετοχή της στην περίοδο 2000-2006, στηρίζει τη συνέχιση και ενίσχυσή τους, όπως και την αναζήτηση πιθανών συνεργειών μεταξύ τους.

Οι προτεραιότητες που αναφέρονται παραπάνω για κάθε είδος συνεργασίας, εξειδικεύονται και ιεραρχούνται από πολυμελείς διακρατικές ομάδες εργασίας που έχουν διαμορφωθεί με σκοπό την κατάρτιση των επί μέρους προγραμματικών εγγράφων. Στην αρμοδιότητα των ομάδων αυτών εμπίπτει και ο σχεδιασμός και η περιγραφή των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου που θα αποτυπώνονται μέσα σε κάθε πρόγραμμα.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα συμβάλλουν στην ΚΣΚΓ 2.3 - 2.6. Διασυνοριακή, Διαπεριφερειακή, Διεθνική συνεργασία καθώς και στην ΟΚΓ 16 «Επέκταση, βελτίωση και διασύνδεση των Ευρωπαϊκών υποδομών και ολοκλήρωση των διασυνοριακών έργων προτεραιότητας».

5. ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΣΠΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

5.1 Συνέπεια της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής 2007-2013

Οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Συνοχή 2007-2013 (ΚΣΚΓ) παρέχουν στα κράτη-μέλη και τις περιφέρειες ενδεικτικές κοινοτικές προτεραιότητες, υπογραμμίζουν την ανάγκη ενίσχυσης των συνεργιών μεταξύ της Πολιτικής συνοχής, των εθνικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων και της στρατηγικής της Λισσαβόνας, και ενισχύουν την οικειοποίηση της πολιτικής συνοχής από τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, τους κοινωνικούς εταίρους και άλλους εμπλεκόμενους παράγοντες.

Διαρθρώνονται σε τρεις πρωταρχικούς στόχους: I - Να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικότερος τόπος επενδύσεων και εργασίας, II - Γνώση και καινοτομία για την ανάπτυξη, III - Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας. Οι κατευθυντήριες γραμμές δίδουν επίσης ιδιαίτερη έμφαση στην εδαφική συνοχή και συνεργασία. Αναγνωρίζουν τη συνεισφορά των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση, στηρίζουν την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών και προωθούν τη διασυννοιακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία.

Η συνάφεια των ΚΣΚΓ ελέγχεται τόσο με βάση τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ όσο και με την αρχιτεκτονική των ΕΠ, η οποία περιγράφεται και αναλύεται στο Κεφάλαιο 6.

Η αποτύπωση της συνάφειας των ΚΣΚΓ με τις προτεραιότητες του ΕΣΠΑ (και για λόγους οικονομίας του εγγράφου) **έχει ενσωματωθεί στην περιγραφή των επιμέρους θεματικών και χωρικών προτεραιοτήτων** (βλ. κεφάλαια 4.2 και 4.4 ανωτέρω), **όπου σε κάθε μία αντιστοιχίζονται σε πλαίσιο** οι σχετικές Ευρωπαϊκές ΣΚΓ για τη Συνοχή και οι Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (ΟΚΓ). Εκτενέστερη σχετική ανάλυση προβλέπεται και σε όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Η αποτύπωση της συνάφειας των ΚΣΚΓ με τα ΕΠ παρατίθεται στον κάτωθι Πίνακα:

Εξυπηρέτηση των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών για τη Συνοχή 2007-2013 από τα ΕΠ του ΕΣΠΑ	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΤΠΑ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση									
1.1.1 Επέκταση και βελτίωση των υποδομών μεταφορών	●		●						●
1.1.2 Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη	●	●	(●)		●				●
1.1.3 Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας	●	●			●				
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη									
1.2.1 Αύξηση και βελτίωση της στοχοθέτησης των επενδύσεων στην ΕΤΑ	●	●					●		
1.2.2 Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας	●	●		(●)		(●)	●		
1.2.3. Προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους	●			●				●	
1.2.4. Βελτίωση της πρόσβασης στην χρηματοδότηση		●						●	
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ : Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας									
1.3.1 Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας						●			

Εξυπηρέτηση των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών για τη Συνοχή 2007-2013 από τα ΕΠ του ΕΣΠΑ	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Διαβίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΤΠΑ
1.3.2. Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας		(●)				●			
1.3.3. Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων	(●)					●	●	(●)	
1.3.4. Διοικητικές ικανότητες						(●)		●	
1.3.5. Προστασία της υγείας των εργαζομένων	●				(●)	●			
Η ΕΔΑΦΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ									
2.1. Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση	●					●			
2.2. Υποστήριξη για την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών, των περιοχών αλιείας και των περιοχών με φυσικά πλεονεκτήματα	●	(●)							
2.3 – 2.6. Διασυνοριακή, Διαπεριφερειακή, Διακρατική συνεργασία	(●)		(●)						●

● : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια

(●) : Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

Όπως προκύπτει από την ανάλυση αυτή, καθώς και από τα κεφ. 4.2 και 4.3 ανωτέρω, η **αναπτυξιακή στρατηγική του ΕΣΠΑ βρίσκεται σε πλήρη εναρμόνιση με τις ΚΣΚΓ, το σύνολο των οποίων εξυπηρετούνται μέσα από τις θεματικές και χωρικές του προτεραιότητες και εξειδικεύονται στα επιμέρους ΕΠ.**

5.2 Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

Στο κείμενο του ΕΣΠΑ, η συνέπεια (και η συμβολή) της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με τις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008 (ΕΠΜ) και την ατζέντα της Λισσαβόνας (ΣΤΛ) προσεγγίζεται και αποτυπώνεται σε **τρία επίπεδα**:

- Σε όρους περιεχομένου των πολιτικών, των προτεραιοτήτων και των μέτρων πολιτικής, εξετάζοντας δηλαδή στη βάση ποιοτικής περισσότερο ανάλυσης, ποιες προτεραιότητες προτείνονται στο ΕΣΠΑ προκειμένου να εξυπηρετήσουν του βασικούς άξονες της ΣΤΛ, όπως αυτές αποτυπώνονται στο ΕΠΜ και τις ΟΚΓ (βλ. και κεφ. 5.2.1, 4.2 και 4.3), και συμπληρωματικά:
- Στο επίπεδο των ρυθμίσεων για τη διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση και εφαρμογή των πολιτικών, όπου στόχος είναι η ανάδειξη της ΣΤΛ σε σταθερή συνιστώσα τους και ο στενός συντονισμός διαδικασιών, δομών και συστημάτων του ΕΣΠΑ και του ΕΠΜ (βλ. κεφ. 5.2.2).
- Σε όρους χρηματοδοτικής προσπάθειας, εξετάζοντας δηλαδή τους πόρους του ΕΣΠΑ που κατευθύνονται σε προτεραιότητες που σχετίζονται με την ατζέντα της Λισσαβόνας (**earmarking**, βλ. κεφ 5.2.3).

Αναλυτικότερα:

5.2.1 Ποιοτική ανάλυση : Η συνέπεια της στρατηγικής του ΕΣΠΑ με το ΕΠΜ και τη ΣΤΛ σε όρους περιεχομένου των πολιτικών, των προτεραιοτήτων και των μέτρων πολιτικής

Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων

Το Ελληνικό ΕΠΜ 2005-2008 καλύπτει τα αρχικά έτη εφαρμογής της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 των Διαρθρωτικών Ταμείων και του ΕΣΠΑ. Ένας σημαντικός αριθμός πολιτικών, αναπτυξιακών μέσων και παρεμβάσεων που έχουν περιληφθεί στο ΕΠΜ εξυπηρετούνται από το ΚΠΣ 2000 - 2006 και σημαντικό μέρος τους θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΣΠΑ 2007-2013.

Οι παρεμβάσεις του ΕΣΠΑ θα έχουν άμεση και σημαντική συμβολή στην 2η, 3η και 4η προτεραιότητα του ΕΠΜ (αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αύξηση της απασχόλησης). Η **1^η προτεραιότητα του ΕΠΜ** (αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών) αποτελεί προϋπόθεση για την εξασφάλιση ενός αξιόλογου αναπτυξιακού αποτελέσματος μέσω του ΕΣΠΑ.

Ειδικότερα:

- Οι παρεμβάσεις του ΕΣΠΑ για την αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων στην **Έρευνα & Ανάπτυξη**, στην γνώση και καινοτομία συνιστούν την 2^η θεματική προτεραιότητά του (Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία) και θα αποτελέσουν σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη του εθνικού στόχου του ΕΠΜ για αύξηση των δαπανών για την έρευνα και την προώθηση της στρατηγικής του.
- Η στρατηγική του ΕΠΜ για το **Επιχειρηματικό Περιβάλλον** (κεφ. 3 του ΕΠΜ) εξυπηρετείται κυρίως από 1^η θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ (Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας), με χρηματοδότηση από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα και τα 5 ΠΕΠ,
- Η στοχοθεσία του ΕΠΜ για την **Κοινωνία της Γνώσης** (κεφ. 4 του ΕΠΜ) προωθείται με αντίστοιχη θεματική προτεραιότητα του ΕΣΠΑ (Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία) και βασικότερα εργαλεία το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα και το ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση.
- Η στοχοθεσία του ΕΠΜ για την **Περιφερειακή και Κοινωνική συνοχή** (κεφ. 7 ΕΠΜ) εξυπηρετείται οριζόντια από όλες τις χωρικές και θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, και κυρίως μέσα από τα ΠΕΠ (ΕΤΠΑ) και τα ΕΠ με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ.
- Η προτεραιότητα του ΕΠΜ για την **Επανάδρωση της Δημόσιας Διοίκησης** (κεφ. 8 του ΕΠΜ) αναδεικνύεται και στο ΕΣΠΑ ως διακριτή θεματική προτεραιότητα (Θεσμικό περιβάλλον) και τυγχάνει αυξημένης χρηματοδοτικής προσπάθειας σε σχέση με την περίοδο 2000-2006, μέσω του ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης και έμμεσα από το ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση. Η στρατηγική αυτή δεν περιορίζεται στη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας στο πλαίσιο των υπηρεσιών για τα Διαρθρωτικά Ταμεία αλλά διευρύνει τη στοχοθεσία προκειμένου να προσεγγίσει τις προκλήσεις για τη δημόσια διοίκηση σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο και να συμβάλλει στην **Ευρωπαϊκή ατζέντα για τη Διακυβέρνηση**.
- Οι προτεραιότητες της **Ευρωπαϊκής Πολιτικής Απασχόλησης** και οι αντίστοιχες του ΕΠΜ (κεφ. 9 του ΕΠΜ) προωθούνται μέσα από διακριτά τομεακά ΕΠ του ΕΣΠΑ.
Σχετικά με την Απασχόληση και το Ανθρώπινο Κεφάλαιο:

Το ΕΠΜ (κεφ. 9) προσδιορίζει 3 προτεραιότητες πολιτικής: α) τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και συνακόλουθα της παραγωγικότητας της εργασίας, β) την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του εργατικού δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού και των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων, γ) τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και βελτίωση της κοινωνικής συνοχής.

Οι υιοθετούμενες στο ΕΣΠΑ προτεραιότητες για το ανθρώπινο κεφάλαιο ευρίσκονται σε αρμονία με τις προτεραιότητες του ΕΠΜ, μια και έχουν κοινή επικέντρωση την αύξηση της παραγωγικής απασχόλησης, μέσω βελτίωσης του ανθρώπινου κεφαλαίου και της προσαρμογής στις νέες συνθήκες.

Αναγνωρίζοντας το ΕΣΠΑ, όπως εξάλλου και το ΕΠΜ, το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, την υψηλή και επίμονη ανεργία, ιδιαίτερα των γυναικών, την χαμηλή συμμετοχή στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και τις σχετικά χαμηλές δημόσιες δαπάνες για πολιτικές

απασχόλησης αλλά και την παιδεία σε σχέση με το μ.ο. ΕΕ, προτείνει ένα συνεπές πλέγμα πολιτικών για την υλοποίηση των υιοθετημένων προτεραιοτήτων.

Σχετικά με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση, που αποδίδουν κεντρικό βάρος στη δημοσιονομική ισορροπία και στην ενίσχυση της απασχόλησης, μέσω φιλικών προς αυτή θεσμικών αλλαγών, ενίσχυσης της ευελιξίας και προσαρμοστικότητας και της απόκτησης προσόντων και δεξιοτήτων, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις της θεματικής προτεραιότητας 'Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή' του ΕΣΠΑ βρίσκονται επίσης σε πλήρη εναρμόνιση.

Οι επενδύσεις του ΕΣΠΑ στο ανθρώπινο κεφάλαιο και την ενίσχυση της απασχόλησης θα συμβάλουν στην επίτευξη του **στόχου του ΕΠΜ να αυξηθεί η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ**, ενώ εκτιμάται ότι θα έχουν και αξιόλογη συμβολή στους **στόχους του ΕΠΜ για αύξηση της απασχόλησης έως το 2010**.

- Η **περιβαλλοντική διάσταση και οι προτεραιότητες του Γκέτεμποργκ** ενσωματώνονται επαρκώς σε όλες τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ αλλά ως Στρατηγική αντικατοπτρίζονται στο ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη και στα ΠΕΠ και συμβάλλουν στην προώθηση των συναφών στόχων του ΕΠΜ όπως αυτοί αποτυπώνονται στο 6ο κεφάλαιο του (Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη).

Η προσέγγιση που γίνεται για τα θέματα περιβάλλοντος και οι στόχοι που επιλέγονται (σε οριζόντια και κάθετη διάσταση) είναι σε απόλυτη αρμονία με το γενικό πλαίσιο για τις πολιτικές περιβάλλοντος που έχει τεθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο και ιδιαίτερα με το άρθρο 6 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τη διατομεακή διάσταση του περιβάλλοντος, με τα Συμπεράσματα του Γκέτεμποργκ για τη **Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη** της Ε.Ε. και με το **6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον** και τις θεματικές στρατηγικές.

Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, το περιβάλλον αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο μια ολοκληρωμένης και βιώσιμης στρατηγικής που αφενός προωθεί την ουσιαστική ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις τομεακές πολιτικές και αφετέρου διασφαλίζει την περαιτέρω ανάπτυξη των αναγκαίων περιβαλλοντικών υποδομών στην κατεύθυνση της πλήρους εφαρμογής της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 20 -Σύνδεση των ΕΠ του ΕΣΠΑ 2007-2013 με τις προτεραιότητες του ΕΠΜ

	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Διά βίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ/ ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ/ ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΠΠΑ
Προτεραιότητες του ΕΠΜ 2005-2008									
Αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών.	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)
Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.	•	•		•		•	•	•	•
Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.	•	•	•	•	(.)	•	(.)	(.)	(.)

	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΠΠΑ	ΕΠΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΠΠΑ
Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού.	(•)	(•)				•	•		

Αναμφισβήτητα, οι απαιτούμενες διαρθρωτικές πολιτικές για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος και των στρατηγικών στόχων που διατυπώνονται στα προηγούμενα κεφάλαια στο πλαίσιο συγχρηματοδότησης από τα Διαρθρωτικά Ταμεία θα συνοδεύονται από μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας και του ΕΠΜ. Ήδη, η προσπάθεια για στενότερη σύνδεση των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής στη χώρα με τη Στρατηγική της Λισσαβόνας εκφράστηκε κατά την κατάρτιση του Ελληνικού ΕΠΜ, όπου αυτή αντιμετωπίστηκε ως **διαδραστική διαδικασία** σε σχέση με την κατάρτιση του ΕΣΠΑ (και αποτυπώνεται σε διακριτό κεφάλαιο του ΕΠΜ).

Με τις νέες στρατηγικές επιλογές που αναλύθηκαν στο κεφ. 4 καθίσταται σαφές ότι οι παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2007-2013 θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας μέσω:

- Εστίασης των επενδύσεων στους **μοχλούς της ανάπτυξης** (drivers of growth) : στο ανθρώπινο (ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού), γνωστικό (ΕΠ Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα) και φυσικό κεφάλαιο (ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας, ΠΕΠ).
- Παρεμβάσεων που συμβάλλουν στη **μετάβαση στην Οικονομία της Γνώσης**, με την επένδυση στις ΤΠΕ, στην Ε&ΤΑ (ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα, ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση) και στο ανθρώπινο δυναμικό (ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, ΕΠ Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση).
- Επένδυσης σε **τομείς με ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα** για τη χώρα και **επικέντρωσης των προσπαθειών σε τομείς που είναι ή μπορούν να γίνουν διεθνώς ανταγωνιστικοί** (π.χ. τουρισμός, πολιτισμός, ναυτιλία, αθλητικές υποδομές).
- **Κινητοποίησης πρόσθετων πόρων**, ιδιωτικών, εθνικών και διεθνών τραπεζικών ιδρυμάτων (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων).
- **Βελτίωσης της Διακυβέρνησης** (μέσω των ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση, ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης, ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής).
- **Ενίσχυσης της περιφερειακής και τοπικής διάστασης της ΣτΛ**, με την ενίσχυση της συμμετοχής των περιφερειών σε όλες τις πτυχές του προγραμματισμού και εφαρμογής, την αυξημένη χρηματοδοτική προσπάθεια προς αυτές, την ενδυνάμωση της περιφερειακής και χωρικής διάστασης των πολιτικών του ΕΣΠΑ.
- Ενίσχυσης της **προσέλκυσης ξένων επενδύσεων και βελτιώνοντας την ελκυστικότητα των περιφερειών της χώρας ως τόπου επενδύσεων και εργασίας** (βασικό στόχο της αναπτυξιακής στρατηγικής και στο Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων), μέσω της βελτίωσης των μεταφορικών, ενεργειακών, τηλεπικοινωνιακών υποδομών καθώς και υποδομών ΤΠΕ, της απλοποίησης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, της αξιοποίησης επιχορηγήσεων και των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.
- Συμβολής στη **δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης**, τόσο μέσω των παρεμβάσεων του ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (αναδιοργάνωση των

ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, ενίσχυση της προσαρμοστικότητας εργαζομένων - εργοδοτών - επιχειρήσεων, σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με την αγορά εργασίας) αλλά και μέσω της δημιουργίας απασχόλησης κατά τη διάρκεια και μετά την ολοκλήρωση των έργων στο πλαίσιο όλων των ΕΠ του ΕΣΠΑ.

Βασικός στόχος για την εξειδίκευση της αναπτυξιακής αυτής στρατηγικής στα επιμέρους ΕΠ/ΠΕΠ και την **περιφερειακή προσαρμογή και εφαρμογή της** είναι να αποφευχθεί μία ονομαστική μόνο ευθυγράμμιση της με τους στόχους της Λισσαβόνας, αλλά σε επίπεδο περιφερειακό να λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές ιδιαιτερότητες, ανάγκες και αναπτυξιακά κενά.

Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

Όπως καταδεικνύεται από τα κεφ. 4.2 και 4.3 ανωτέρω καθώς και από τον πίνακα που ακολουθεί, συνολικά **τόσο το σκέλος των Μικροοικονομικών (microeconomic guidelines) όσο και το σκέλος των κατευθύνσεων για την Απασχόληση (employment guidelines) από τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ (ΟΚΓ) εξυπηρετούνται μέσα από τις θεματικές και χωρικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ**, στους τομείς :

- έρευνας και καινοτομίας (ΟΚΓ 7-9),
- φυσικού περιβάλλοντος (ΟΚΓ 11),
- επιχειρηματικού περιβάλλοντος (ΟΚΓ 10, 12-15),
- υποδομών (ΟΚΓ 16) ,
- και απασχόλησης (ΟΚΓ 17-24).

Η επιχειρηματικότητα, η καινοτομία, η ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης, η κοινωνική συνοχή, καθώς και η περιβαλλοντική αειφορία προϋποθέτουν ένα υγιές μακροοικονομικό περιβάλλον που θα εξασφαλίζει βιωσιμότητα και σταθερότητα.

Ως εκ τούτου, **οι ΟΚΓ για το μακροοικονομικό περιβάλλον (ΟΚΓ 1-6) καθώς και οι ΟΚΓ 12, 13, 22 εξυπηρετούνται κυρίως μέσω του ΕΠΜ** και ουσιαστικά **αποτελούν προϋπόθεση για την εξασφάλιση ενός πραγματικού αναπτυξιακού αποτελέσματος μέσω του ΕΣΠΑ**, δεδομένου ότι συμβάλλουν στην άρση των παραγόντων που αποτελούν εμπόδια στην ανάπτυξη (πχ δημοσιονομικό έλλειμμα, συρρίκνωση παραγωγικής βάσης, τεχνολογική υστέρηση και χαμηλές επιδόσεις στην καινοτομία). Ειδικά η συνεχιζόμενη αποφασιστική δημοσιονομική εξυγίανση θα ενισχύσει περαιτέρω τις συνθήκες δημιουργίας απασχόλησης και ανάπτυξης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21 -Σύνδεση των ΕΠ του ΕΣΠΑ με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Διαβίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΤΠΑ
Μικροοικονομικές Κατευθυντήριες Γραμμές (Microeconomic guidelines)									
(7) Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα της Έρευνας & Ανάπτυξης, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, με σκοπό τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης	•	•		(•)			•		
(8) Να διευκολυνθεί η καινοτομία	•	•		•			(•)		
(9) Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και να οικοδομηθεί μια Κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς	•	•		•		(•)	(•)	(•)	
(10) Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής Βιομηχανικής Βάσης	(•)	•							
(11) Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης	(•)	•			•			(•)	(•)
(12) Να επεκταθεί σε έκταση και σε βάθος η Εσωτερική Αγορά		(•)						•	
(13) Να εξασφαλισθούν ανοιχτές και ανταγωνιστικές αγορές εντός και εκτός της Ευρώπης και να προσκομισθούν οφέλη από την παγκοσμιοποίηση		•						•	(•)
(14) Να δημιουργηθεί ελκυστικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον και να ενθαρρυνθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία μέσω της βελτίωσης των κανονιστικών ρυθμίσεων		•						•	
(15) Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)	(•)	•		(•)		(•)		(•)	
(16) Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας	•		•						•
Κατευθυντήριες Γραμμές των πολιτικών Απασχόλησης (Employment guidelines)									

	ΕΠ 2007-2013								
	ΠΕΠ	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΠ Περιβάλλον / Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΠ Εκπαίδευση και Διάβίου μάθηση	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΠ Στόχου 3
	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ/ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΚΤ	ΕΤΠΑ
(17) Να εφαρμοσθούν πολιτικές απασχόλησης που θα στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση, στη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία και στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής	(●)	(●)				●			
(18) Να προωθηθεί προσέγγιση της εργασίας βασισμένη στον κύκλο ζωής	(●)	(●)				●			
(19) Να δημιουργηθούν αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της εργασίας και να καταστεί αποδοτική για όσους αναζητούν εργασία, συμπεριλαμβανομένων μειονεκτούντων ατόμων και των αέργων		(●)				●			
(20) Να βελτιωθεί η κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας						●			
(21) Να προωθηθεί η ευελιξία σε συνδυασμό με την εργασιακή ασφάλεια και να μειωθεί ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας, λαμβανομένου δεόντως υπόψη του ρόλου των κοινωνικών εταίρων						●			
(22) Να εξασφαλισθεί ευνοϊκή προς την απασχόληση εξέλιξη των μισθών και άλλων στοιχείων κόστους που συνδέονται με την εργασία		(●)				(●)			
(23) Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο	(●)	(●)				●	●		
(24) Να προσαρμοσθούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες		(●)				●	●		

● : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια

(●) : Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006 για τη ΣτΛ

Η συνέπεια της αναπτυξιακής στρατηγικής του ΕΣΠΑ επιβεβαιώνεται και σε σχέση με στις προτεραιότητες για την αναθεωρημένη στρατηγική της Λισσαβόνας, όπως αυτές αποτυπώθηκαν στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006:

οι «...μεγαλύτερες επενδύσεις στην γνώση και καινοτομία, την εκπαίδευση και κατάρτιση, στις ΜΜΕ και την ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την ευρωπαϊκή πολιτική απασχόλησης, την πολιτική ενέργειας, το περιβάλλον, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, την ισότητα των φύλων...», όπως φαίνεται και από την ανάλυση των θεματικών προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ, συνιστούν κεντρικές επιλογές για την περίοδο 2007-2013.

Η «...απελευθέρωση του επιχειρηματικού δυναμικού, ιδίως των ΜΜΕ...» αποτελεί στρατηγικό στόχο της εθνικής πολιτικής για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, και κεντρική επιλογή τόσο στο ΕΣΠΑ όσο και στο ΕΠΜ.

Ετήσια Έκθεση Προόδου της ΕΕ για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση του 2006

Ισχυρή συνάφεια εντοπίζεται και σε σχέση με τις **συστάσεις της ΕΕ για την Ελλάδα που περιλαμβάνονται στην Ετήσια Έκθεση Προόδου για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση του 2006**⁵³: Οι προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, λαμβάνουν υπόψη τις **προκλήσεις** που περιλαμβάνει η γενική αποτίμηση του Ελληνικού ΕΠΜ από την ΕΕ, και ειδικότερα στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, στη χαμηλή απασχόληση, στη διαρθρωτική ανεργία, στην εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, στο επιχειρηματικό περιβάλλον και στον ανταγωνισμό, στην Ε&Α και καινοτομία.

Επιπλέον, **καλύπτουν συστηματικά τις συστάσεις**⁵⁴ της ΕΕ (βλ. TIME TO MOVE UP A GEAR Country chapters, PART 2, Greece / PART III: CONCLUSIONS, σημείο 22) :

- Στις **πολιτικές ενίσχυσης της απασχόλησης** (π.χ. με την ενίσχυση των ενεργητικών πολιτικών στην αγορά εργασίας, καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας, σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, εκσυγχρονισμός των υπηρεσιών απασχόλησης, εξατομικευμένη υποστήριξη των ανέργων, ενίσχυση της απασχόλησης των νέων και των γυναικών κλπ), μέσω του ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού και του ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση.
- Στις μεταρρυθμίσεις στην **εκπαίδευση και δια βίου μάθηση** (μέσω του ΕΚΤ).
- Στις συστάσεις που αφορούν στο **επιχειρηματικό περιβάλλον και στον ανταγωνισμό, στην Ε&Α και καινοτομία**, μέσω των ΕΠ Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα, ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση, ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη.
- Στην **αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης**, με τις παρεμβάσεις που θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης.

Επισημαίνεται ότι οι προκλήσεις και συστάσεις της ανωτέρω έκθεσης που αφορούν στη **‘Δημοσιονομική προσαρμογή’** αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο του ΕΠΜ.

Επιπλέον, θα επιδιωχθεί η μεγιστοποίηση της συμβολής των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ σε **επιμέρους συνιστώσες της Στρατηγικής της Λισσαβώνας**, όπως αποτυπώνονται ακολούθως:

Στρατηγικοί στόχοι για τα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης⁵⁵

Η στοχοθεσία της ΕΕ (EU benchmarks for education and training 2010) για :

- α. Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στην Ένωση,
- β. Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στα συστήματα αυτά,
- γ. Άνοιγμα των συστημάτων αυτών στον έξω κόσμο,

καθώς και οι πέντε βασικοί ευρωπαϊκοί συγκριτικοί δείκτες (benchmarks), που τέθηκαν στη Λισσαβόνα για την εξέταση της πορείας της εκπαιδευτικής πολιτικής, θα εξυπηρετηθούν στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ κυρίως από τη θεματικές προτεραιότητες ‘Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία’ και ‘Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή’, με βασικά εργαλεία το ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση και το ΕΠ Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού.

Συστάσεις της ΕΕ για την Απασχόληση⁵⁶

Όπως καταδεικνύεται από την ανάλυση των θεματικών προτεραιοτήτων ‘Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή’ και ‘Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία’ **η στρατηγική του ΕΣΠΑ είναι συνεπής με τις συστάσεις της ΕΕ για την Απασχόληση**, ήτοι:

⁵³ Communication from the Commission to the spring European Council: Time to move up a gear, Brussels, 25.1.2006, Country chapters Part II to COM (2006) 30.

⁵⁴ Ως σημεία που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή προσδιορίζονται : Δημοσιονομική προσαρμογή, Ε&Α, εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης, ενίσχυση των ενεργητικών μέτρων στην αγορά εργασίας, μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση και δια βίου μάθηση.

⁵⁵ Πχ «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», SEC (2005)419 , SEC(2006) 639.

⁵⁶ ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Οκτωβρίου 2004 σχετικά με την υλοποίηση των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών, (2004/741/ΕΚ).

- Την αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων,
- Την προσέλκυση περισσότερων ατόμων να εισέλθουν και να παραμείνουν στην αγορά εργασίας,
- Τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότερη επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και τη δια βίου μάθηση,
- Την εξασφάλιση αποτελεσματικής εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων μέσω καλύτερης διακυβέρνησης.

Βασικό εργαλείο για την εξυπηρέτηση των στόχων αυτών και των ειδικότερων συστάσεων για την Ελλάδα θα αποτελέσουν τα τρία τομεακά ΕΠ με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ.

Ανοικτή μέθοδος συντονισμού για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική ενσωμάτωση

Ένα μέρος των πολιτικών κοινωνικής ένταξης στη χώρα συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία της ΕΕ (ιδιαίτερα από το ΕΚΤ) στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής και του ΕΣΠΑ 2007-2013. Οι πολιτικές αυτές ενσωματώνονται στο Γενικό Στόχο «Πρώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης» και στη θεματική προτεραιότητα «Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή» (βλ. κεφ. 4.2). Δεδομένου ότι οι παρεμβάσεις αυτές εμφανίζουν ισχυρή συνάφεια με τις πολιτικές που υλοποιούνται στο πλαίσιο της **Ανοικτής Μεθόδου Συντονισμού της ΕΕ για την κοινωνική προστασία**, θα επιδιωχθεί και στο επίπεδο της εφαρμογής ο συντονισμός με τις πολιτικές του **Εθνικού Σχεδίου για την Κοινωνική Ένταξη** (βλ. και Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και Κοινωνική Ένταξη 2006-2008, Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας). Βασικό εργαλείο για το στόχο αυτό θα αποτελέσει το ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (και συμπληρωματικά τα 5 ΠΕΠ). Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνονται τα εξής:

Η νέα πολιτική που υλοποιείται, όπως αναφέρεται στο **Εθνικό Σχέδιο για την Κοινωνική Ένταξη 2006-2008**, στοχεύει στην **οριζόντια ένταξη των δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού** στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της χώρας, θέτοντας **4 προτεραιότητες**:

- **Ενίσχυση της απασχόλησης**, ιδιαίτερα για τις γυναίκες, τους νέους, τους μακροχρόνια ανέργους και τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Ο σχεδιασμός για την επόμενη περίοδο προβλέπει, αφενός τη διατήρηση και ποιοτική αναβάθμιση όσων μέτρων πολιτικής έχουν αποδώσει ικανοποιητικά μέχρι σήμερα και αφετέρου τον επανασχεδιασμό αυτών που δεν έχουν αποδώσει τα αναμενόμενα, έτσι ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των ενεργητικών πολιτικών στην απασχόληση των 'ευάλωτων' πληθυσμιακών ομάδων.
- **Αντιμετώπιση της μειονεκτικής θέσης προσώπων και ομάδων** όσον αφορά στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Ο κεντρικός στόχος για την επόμενη περίοδο είναι μια εκπαίδευση και κατάρτιση που θα δίνει εφόδια για την ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία, την απρόσκοπτη ένταξη στην αγορά εργασίας και θα καταπολεμά τη σχολική διαρροή, ιδιαίτερα για τις ευπαθείς ομάδες.
- **Ενίσχυση της οικογένειας και στήριξη των ηλικιωμένων**. Οι πολιτικές που αφορούν τη συγκεκριμένη πολιτική προτεραιότητα εστιάζουν σε δράσεις για τη συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής με σκοπό την ισόρροπη συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών τόσο στις υποχρεώσεις της οικογενειακής ζωής όσο και στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, οι πολιτικές αυτές αποτελούν το κύριο μέσο πρόληψης της παιδικής φτώχειας. Παράλληλα, η ικανοποίηση των αυξημένων αναγκών των ηλικιωμένων σε επαρκείς και ποιοτικές υπηρεσίες, όπως και η προσφορά των συνθηκών για αξιοπρεπή διαβίωση και ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία, περιλαμβάνονται στις κύριες στοχεύσεις των πολιτικών στον τομέα της κοινωνικής ένταξης.
- **Κοινωνική ένταξη των ΑμεΑ, των μεταναστών και των ατόμων με πολιτισμικές/θρησκευτικές ιδιαιτερότητες**.

Οι παρεμβάσεις κοινωνικής ένταξης στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013 είναι ανάγκη να εστιάσουν στις νέες αναδυόμενες εκφάνσεις – απειλές του κοινωνικού αποκλεισμού, που επενεργούν είτε στην εμφάνιση νέων (για τη χώρα μας, τουλάχιστον) ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού που απειλούνται ή βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό, είτε στην περαιτέρω επιβάρυνση ομάδων του πληθυσμού που παραδοσιακά απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό (π.χ. ηλικιωμένοι με

επιβαρημένη υγεία, νοικοκυριά με περισσότερους του ενός ανέργους). Για το λόγο αυτό απαιτείται η εξασφάλιση της διαχρονικής προσέγγισης του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού με μέσα και μηχανισμούς που επιτρέπουν την εστίαση, τόσο στην ανάπτυξη προληπτικών παρεμβάσεων, όσο και στην αποτελεσματική θεραπεία.

Το σύνολο των προτεραιοτήτων αυτών (τόσο στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ όσο του Εθνικού Σχεδίου για την Κοινωνική Ένταξη) θα διατρέχεται από μια **στρατηγική που θα αντιμετωπίζει τη διαφορετικότητα**, και θα αναλαμβάνει δράσεις στην κατεύθυνση της **κάλυψης εξειδικευμένων αναγκών** που υπάρχουν για τις ομάδες αυτές. Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ θα επιδιωχθεί και η **οριζόντια εφαρμογή της διάστασης της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης και της ισότητας ευκαιριών (Social Inclusion Mainstreaming)** σε όλες τις πτυχές της αναπτυξιακής πολιτικής, με την ενεργό συμμετοχή δημοσίων φορέων, κοινωνικών εταίρων και ΜΚΟ.

Ευρωπαϊκή ατζέντα για τη Διακυβέρνηση

Η στρατηγική του ΕΣΠΑ που σχετίζεται με την Ευρωπαϊκή ατζέντα για τη Διακυβέρνηση, όπως αυτή αποτυπώνεται σε σχετικά έγγραφα της ΕΕ (π.χ. Report on European Governance, European Governance: Better lawmaking, Impact Assessment Guidelines), περιλαμβάνεται στη θεματική προτεραιότητα 'Θεσμικό Περιβάλλον'. Βασικό εργαλείο για την εξυπηρέτηση των στόχων της θα αποτελέσει το ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης, με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ.

5.2.2 Ο συντονισμός στο επίπεδο των ρυθμίσεων για τη διαχείριση, παρακολούθηση, αξιολόγηση και εφαρμογή των πολιτικών του ΕΣΠΑ και του ΕΠΜ

Ήδη κατά την περίοδο 2005-2006, **στο επίπεδο του στρατηγικού σχεδιασμού**, ο συντονισμός ΕΣΠΑ-ΕΠΜ διασφαλίσθηκε στο πλαίσιο των δύο αρμοδίων οργάνων, των οποίων προϊστάται ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών και περιλαμβάνουν εκπροσώπους και των δύο Προγραμμάτων:

- **Για το ΕΣΠΑ**, στη **Διυπουργική Επιτροπή για το συντονισμό και τη χάραξη πολιτικής αναπτυξιακού προγραμματισμού** για την περίοδο 2007-2013, όπου συμμετέχουν μεταξύ άλλων και οι αρμόδιοι εκπρόσωποι για το ΕΠΜ (Οικονομικό Γραφείο του Πρωθυπουργού, Συμβούλιο Οικονομικών Εμπειρογνομώνων/ΥΠΟΙΟ).
- **Για το ΕΠΜ**, στην **Επιτροπή Παρακολούθησής** του (λειτουργώντας ως Standing Committee), που αποτελείται από εκπροσώπους υπουργείων, περιφερειών, οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, και στην οποία συμμετέχουν και οι εκπρόσωποι της ΔΑ ΚΠΣ (αρμόδιας για το ΚΠΣ και το ΕΣΠΑ). Ο συντονισμός στην επιτροπή αυτή γίνεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών με αναπληρωτή την Διευθύντρια του Οικονομικού Γραφείου του Πρωθυπουργού και με τη συνεργασία του Συμβουλίου Οικονομικών Εμπειρογνομώνων.

Σε επίπεδο επιχειρησιακού σχεδιασμού, ο συντονισμός προωθήθηκε στο πλαίσιο των 31 Ομάδων Σχεδιασμού Προγράμματος που συστάθηκαν στις Περιφέρειες και τα Υπουργεία με ευθύνη κατάρτισης των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, και στις οποίες επιδιώχθηκε (στην περίπτωση υπουργείων και περιφερειών) η ταυτόχρονη εκπροσώπησή τους στην ανωτέρω Επιτροπή του ΕΠΜ.

Στο επίπεδο της παρακολούθησης και εφαρμογής, ο συντονισμός θα επιδιωχθεί αντίστοιχα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων :

- Της Διυπουργικής Επιτροπής Κοινοτικών Προγραμμάτων
- Της ανωτέρω Επιτροπής του ΕΠΜ, η οποία έχει την αρμοδιότητα παρακολούθησης των παρεμβάσεων για τη ΣτΛ στη χώρα.

Η υποχρέωση για τη διασφάλιση της συνέπειας των προτεραιοτήτων του ΕΣΠΑ και των ΕΠ με τις κατευθύνσεις της ΕΕ για την Πολιτική Συνοχής, το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ), τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση και τη ΣτΛ αποτυπώνεται ρητά στο κανονιστικό πλαίσιο για τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε., αποκτά **αμφίδρομο χαρακτήρα** μεταξύ των ευρωπαϊκών και εθνικών εγγράφων προγραμματισμού της Λισσαβόνας και της Συνοχής και αφορά τόσο στο επίπεδο του **σχεδιασμού** όσο και στην **στρατηγική παρακολούθηση και αξιολόγηση**.

Ειδικότερα, οι **παράλληλες διαδικασίες** εφαρμογής και παρακολούθησης της Λισσαβόνας και της Πολιτικής Συνοχής περιλαμβάνουν την κατάρτιση περιοδικών εκθέσεων (reporting) από τα κράτη-μέλη που **θα αναφέρονται και στις μεταξύ τους συνέργειες**⁵⁷.

Λαμβάνοντας υπόψη :

- το πλαίσιο της **Στρατηγικής Παρακολούθησης της Πολιτικής Συνοχής** (άρθρο 29 του Γενικού Κανονισμού/ Cohesion Policy Reporting Framework) καθώς και
- το αντίστοιχο στο πλαίσιο της **Ανοικτής μεθόδου συντονισμού και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας**⁵⁸ (Lisbon reporting framework),

ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στο **συντονισμό και προσαρμογή των συστημάτων και των εργαλείων παρακολούθησης** (monitoring and reporting systems) του ΕΣΠΑ, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του ανωτέρω πλαισίου.

Απαραίτητη κρίνεται τέλος η **ενεργός συμμετοχή των Περιφερειών, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων** στην προώθηση των στόχων του ΕΣΠΑ που συμβάλλουν στο ΕΠΜ, η συστηματική ενημέρωσή τους για τη ΣτΛ και το ΕΠΜ σε περιφερειακό επίπεδο και η διάδοση των καλών πρακτικών και αποτελεσμάτων.

Επιπλέον, στόχος είναι να βελτιωθεί η σχετική θέση της χώρας (όπως μετράται περιοδικά στους διαρθρωτικούς δείκτες ή στους επιμέρους στόχους που έχουν τεθεί ανά τομέα πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ) τόσο σε ονομαστικούς όσο και σε πραγματικούς όρους. Στο πλαίσιο αυτό βασική επιδίωξη θα αποτελέσει η **συνεχής παρακολούθηση και αξιολόγηση της συμβολής των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ** (σε εθνικό, τομεακό και περιφερειακό επίπεδο) **στους εθνικούς (ΕΠΜ) και Ευρωπαϊκούς στόχους της Λισσαβόνας**.

Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων περιλαμβάνει ποσοτικοποιημένους στόχους στους τομείς Έρευνας και Ανάπτυξης – Καινοτομίας, Εκπαίδευσης και Απασχόλησης.

Επισημαίνεται ότι στην φάση του προγραμματισμού η **εκ των προτέρων** εκτίμηση της **καθαρής συμβολής** των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ στους εθνικούς αυτούς ποσοτικούς στόχους του ΕΠΜ δεν είναι εφικτή ή είναι ιδιαίτερα επισφαλής. Αυτό αφορά στις περιπτώσεις των διαρθρωτικών δεικτών (όπως και οι 14 δείκτες που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της ΣτΛ σε επίπεδο ΕΕ), όπου πρόκειται για μεγέθη η εξέλιξη των οποίων εξαρτάται κυρίως από παράγοντες εκτός των παρεμβάσεων του ΕΣΠΑ.

Ωστόσο, η μακροοικονομική ανάλυση που διενεργήθηκε για τις ανάγκες του αναπτυξιακού προγραμματισμού 2007-2013 (βλ. κατωτέρω) παρέχει μία **αρχική ποσοτικοποιημένη ένδειξη**⁵⁹ της συμβολής του ΕΣΠΑ στο στόχο του ΕΠΜ για την αύξηση της απασχόλησης.

- Από την ανάλυση αυτή εκτιμάται ότι η ετήσια απασχόληση θα είναι υψηλότερη κατά 1,5% από εκείνη του σεναρίου αναφοράς, δηλαδή χωρίς του πόρους του ΕΣΠΑ, ως αποτέλεσμα των δράσεων του. Σε όρους θέσεων εργασίας, το Πρόγραμμα θα δημιουργήσει κατά μέσο όρο περισσότερες από 60.000 θέσεις εργασίας για την περίοδο 2007-2013, συμβάλλοντας έτσι στο αντίστοιχο στόχο του ΕΠΜ για αύξηση του ποσοστού απασχόλησης.
- Επιπλέον, ένα μέρος των επενδύσεων του ΕΣΠΑ για το ανθρώπινο κεφάλαιο από τα τομεακά και περιφερειακά ΕΠ θα συμβάλει στην επίτευξη του στόχου του ΕΠΜ για αύξηση της δημόσιας δαπάνης στην εκπαίδευση ως ποσοστού του ΑΕΠ, με περίπου **3,3 δις €**⁶⁰.
- Παράλληλα, το ΕΣΠΑ θα συμβάλλει στον στόχο του ΕΠΜ για αύξηση των δαπανών ΕΤΑ ως ποσοστού του ΑΕΠ, με δημόσια δαπάνη που εκτιμάται⁶¹ ότι θα ανέλθει σε πάνω από 1 δις € περίπου.

⁵⁷ Για παράδειγμα, κατά την εκπόνηση της Ετήσιας Έκθεσης Προόδου του ΕΠΜ από κάθε Κ-Μ προβλέπεται η διαμόρφωση διακριτής ενότητας για τη συμβολή του ΕΣΠΑ και των ΕΠ στην επίτευξη των στόχων του. Ήδη, η πρώτη Έκθεση Προόδου του Ελληνικού ΕΠΜ (Οκτώβριος 2006) περιλαμβάνει σχετική συνοπτική αναφορά για τη συμβολή των Διαρθρωτικών Ταμείων στους στόχους της ΣτΛ.

⁵⁸ Commission staff working paper "Working together for growth and jobs: next steps in implementing the revised Lisbon strategy", SEC (2005) 622, 2 May 2005.

⁵⁹ Τα ποσοτικά αυτά δεδομένα αποτελούν αρχικές **εκτιμήσεις** της ΔΑ ΚΠΣ και θα επιβεβαιωθούν- επικαιροποιηθούν με την ολοκλήρωση του αναπτυξιακού προγραμματισμού και την έγκριση των ΕΠ .

⁶⁰ Στο ποσό συνεκτιμάται η συμβολή του Π/Υ (ΔΔ) των ΕΠ Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση και των 5 ΠΕΠ.

⁶¹ Η εκτίμηση βασίζεται στην ανάλυση του 'earmarking' και περιλαμβάνει τη συμβολή τομεακών ΕΠ και ΠΕΠ.

5.2.3 Η συμβολή του ΕΣΠΑ στις προτεραιότητες της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση σε όρους χρηματοδοτικής προσπάθειας / Earmarking

Με πρωτοβουλία του Προέδρου της Ε. Επιτροπής και σχετική απόφαση της Συνόδου Κορυφής του Ε. Συμβουλίου το 2005 προωθείται η κινητοποίηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής για την επίτευξη των στόχων της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισαβόνας. Η επιλογή αυτή περιλαμβάνεται στο Γενικό Κανονισμό των Ταμείων (άρθρο 9, παρ. 3) :

«...Στόχος της συγχρηματοδοτούμενης από τα Ταμεία συνδρομής θα είναι οι προτεραιότητες της ΕΕ για την προαγωγή της ανταγωνιστικότητας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, καθώς και η επίτευξη των στόχων των Ολοκληρωμένων Κατευθυντήριων Γραμμών για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008. Για τον σκοπό αυτόν, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους, ότι το 60% των δαπανών για το στόχο «Σύγκλιση» και 75% των δαπανών για το στόχο «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» διατίθενται για τις προαναφερθείσες προτεραιότητες».

Σχετικές μελέτες⁶² κατέδειξαν ότι το Γ' ΚΠΣ (2000-2006) αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισαβόνας στην Ελλάδα. Στο επίπεδο της χρηματοδότησης, το ποσοστό των πόρων του Γ' ΚΠΣ που κατανεμήθηκε σε παρεμβάσεις με άμεση συσχέτιση με τη Στρατηγική της Λισαβόνας στην Ελλάδα εκτιμήθηκε σε **55%** από τις υπηρεσίες της Ε. Επιτροπής⁶³, ήτοι 5 ποσοστιαίες μονάδες πλέον του μέσου όρου της ΕΕ. Με πιο πρόσφατες εκτιμήσεις της ΔΑ ΚΠΣ (Ειδική Υπηρεσία ΟΠΣ, Μάρτιος 2006) που λαμβάνουν υπόψιν δεδομένα και των τελευταίων αναθεωρήσεων του ΚΠΣ, το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 52,3%. Τα μεγέθη αυτά προσδιορίζουν και την **'κατάσταση εκκίνησης'** για τη χώρα (baseline situation) αναφορικά με τις περιφέρειες του Στόχου 1.

Αντίστοιχη κατάσταση εκκίνησης δεν υπάρχει για το Στόχο 2. Πάντως, από την ίδια ανάλυση προέκυψε ότι, κατά την περίοδο 2000-2006, το ποσοστό των πόρων που κατανεμήθηκε για δράσεις που εξυπηρετούν τη ΣΤΛ, στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου, ήταν της τάξης του 30% κατά μέσο όρο. Είναι, λοιπόν, εύλογο για τις περιφέρειες αυτές, οι οποίες κατά την νέα περίοδο υπάγονται πλέον στο Στόχο 2, να μην αποτελεί ρεαλιστικό στόχο το 75%, που αφορά το σύνολο του Στόχου 2 στην ΕΕ15.

Οι πόροι από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής συνεχίζουν να αποτελούν σημαντική εισροή για την Ελληνική οικονομία και για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013. Δεδομένης της σπουδαιότητας των μεταβιβάσεων αυτών στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής, το ΕΣΠΑ θα αποτελέσει (όπως και το Γ' ΚΠΣ) ένα σημαντικό μέσο για την προώθηση των προτεραιοτήτων της ατζέντας της Λισαβόνας στην Ελλάδα.

Η ανάλυση που περιλαμβάνεται κατωτέρω, σύμφωνα με την απαίτηση του άρθρου 9.3 του Γενικού Κανονισμού, καταδεικνύει την αύξηση της χρηματοδοτικής προσπάθειας της χώρας προς τις προτεραιότητες της ΕΕ για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση σε σχέση με την περίοδο 2000-2006.

Ειδικότερα, εκτιμάται ότι :

- 60,2 % της Κοινοτικής Συνδρομής του ΕΣΠΑ στο Στόχο Σύγκλισης (11,7 σε σύνολο 19,4 δις €) και
- 65 % της Κοινοτικής Συνδρομής του ΕΣΠΑ στο Στόχο Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας και Απασχόλησης (0,41 σε σύνολο 0,63 δις €),

θα κατευθυνθούν για την εξυπηρέτηση του στόχου αυτού.

Στον παρακάτω πίνακα δίνεται σε εποπτική μορφή και ανά στόχο η εκτιμώμενη ενδεικτική κατανομή της κοινοτικής συνδρομής στις κατηγορίες παρέμβασης που συμβάλλουν στην ΣΤΛ, σύμφωνα με το Παράρτημα IV του Κανονισμού 1083/2006. Στον ίδιο πίνακα απεικονίζεται και η ποσοστιαία συμβολή κάθε κωδικού στη διαμόρφωση του συνολικού ποσού που προσμετράται στο "earmarking". Σημειώνεται ότι, τα ποσά που εμφανίζονται στις ευρύτερες ομάδες κατηγοριών παρέμβασης (π.χ. «Κοινωνία της Πληροφορίας») αφορούν το άθροισμα μόνο των κωδικών «earmarking», οι οποίοι και εμφανίζονται στον πίνακα, δηλαδή δεν περιλαμβάνουν ποσά κωδικών που δεν συμβάλλουν στη ΣΤΛ και δεν εμφανίζονται στον πίνακα.

⁶² Thematic Evaluation of the Structural Funds' Contributions to the Lisbon Strategy. Danish Technological Institute, February 2005.

⁶³ Με βάση προκαταρκτική ανάλυση για την υποστήριξη της διαδικασίας του 'earmarking', δηλ. της κατεύθυνσης πόρων του ΕΣΠΑ σε παρεμβάσεις που συμβάλλουν στη Στρατηγική της Λισαβόνας και τον υπολογισμό των τιμών βάσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 22 -Πίνακας Earmarking

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΜΕ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ (ΚΩΔΙΚΟΙ "EARMARKING")	ΕΣΠΑ 2007 - 2013			
		ΣΤΟΧΟΣ «ΣΥΓΚΛΙΣΗ»		ΣΤΟΧΟΣ «ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ»	
		ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΚΩΔΙΚΩΝ EARMARKING	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΚΩΔΙΚΩΝ EARMARKING
	Έρευνα και τεχνολογική Ανάπτυξη (R&TD), καινοτομία και επιχειρηματικότητα.	1652	13,7%	105,5	24,8%
1	Δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σε Κέντρα ερευνών.	68	0,6%	4	0,9%
2	Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (συμπεριλαμβάνοντας υλικό εξοπλισμό, τεχνολογική εγκατάσταση και δίκτυα υπολογιστών υψηλής ταχύτητας που συνδέουν κέντρα ερευνών) και κέντρα αναγνωρισμένου κύρους σε εξειδικευμένη τεχνολογία.	120	1,0%	5	1,2%
3	Μεταφορά τεχνογνωσίας και βελτιώσεις στα δίκτυα συνεργασίας που συνδέουν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με πανεπιστήμια, εγκαταστάσεις ανωτέρας/ ανωτάτης εκπαίδευσης όλων των ειδών, περιφερειακές αρχές, ερευνητικά κέντρα και επιστημονικούς και τεχνολογικούς πόλους (επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, πόλοι τεχνολογίας κ.λ.π.)	85	0,7%	9	2,1%
4	Συνδρομή στην έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ειδικά σε ΜΜΕ (συμπεριλαμβανοντας πρόσβαση σε υπηρεσίες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης στα ερευνητικά κέντρα)	80	0,7%	10	2,3%
5	Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις και ομάδες επιχειρήσεων	178	1,5%	7	1,6%
6	Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (εισαγωγή αποτελεσματικών συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, υιοθέτηση και χρήση τεχνολογιών για την καταπολέμηση της ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις)	132	1,1%	7	1,6%
7	Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με έρευνα και καινοτομία (καινοτόμες τεχνολογίες, ίδρυση νέων επιχειρήσεων από πανεπιστήμια, υπάρχοντα κέντρα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και επιχειρήσεις κ.λ.π.)	125	1,0%	12	2,8%
8	Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις	739	6,1%	42,5	10,0%
9	Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	126	1,0%	9	2,1%
	Κοινωνία της πληροφορίας	1471	12,2%	63	14,8%
10	Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)	248	2,0%	11	2,6%
11	Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, δυνατότητα λειτουργικής εναλλαγής συστημάτων, πρόληψη κινδύνου, έρευνα, καινοτομία, ηλεκτρονικό περιεχόμενο κ.λ.π.)	126	1,0%	9	2,1%
12	Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)	95	0,8%	6	1,4%
13	Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική διακυβέρνηση ηλεκτρονική εκμάθηση, ηλεκτρονική ενσωμάτωση , κ.λ.π.)	609	5,0%	12	2,8%
14	Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κ.λ.π.)	202	1,7%	13	3,1%
15	Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.	192	1,6%	12	2,8%
	Μεταφορές	4001	33,1%	21	4,9%
16	Σιδηρόδρομοι	293	2,4%	0	0,0%
17	Σιδηρόδρομοι (TEN-T)	804	6,6%	0	0,0%
20	Αυτοκινητόδρομοι	272	2,2%	0	0,0%
21	Αυτοκινητόδρομοι (TEN-T)	2183	18,0%	0	0,0%

26	Πολύτροπες μεταφορές.	41	0,3%	2	0,5%
27	Πολύτροπες μεταφορές (TEN-T)	80	0,7%	0	0,0%
28	Έξυπνα Μεταφορικά συστήματα.	22	0,2%	1	0,2%
29	Αερολιμένες	51	0,4%	2	0,5%
30	Λιμένες	256	2,1%	16	3,8%
32	Επίγειες θαλάσσιες οδοί (TEN-T)	0	0,0%	0	0,0%
	Ενέργεια	269	2,2%	43	10,1%
34	Ηλεκτρισμός (TEN-E)	0	0,0%	2	0,5%
36	Φυσικό αέριο (TEN-E)	40	0,3%	2	0,5%
38	Πετρελαϊκά προϊόντα (TEN-E)	0	0,0%	1	0,2%
39	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: άνεμος	63	0,5%	12	2,8%
40	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: ηλιακή	32	0,3%	6	1,4%
41	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: βιομάζα	56	0,5%	4	0,9%
42	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: υδροηλεκτρική, γεωθερμική και άλλες	38	0,3%	14	3,3%
43	Ενεργειακή αποδοτικότητα, αναγέννηση, διαχείριση ενέργειας	40	0,3%	2,1	0,5%
	Περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη κινδύνων	36	0,3%	1	0,2%
52	Προώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	36	0,3%	1	0,2%
	Πρωθώντας την προσαρμοστικότητα εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών.	476	3,9%	12	2,8%
62	Ανάπτυξη στρατηγικών και συστημάτων δια βίου εκμάθησης στις επιχειρήσεις, εκπαίδευση και παροχή υπηρεσιών στους απασχολούμενους και τους προϊσταμένους, για την επιτάχυνση της προσαρμοστικότητας τους στις αλλαγές. Προώθηση επιχειρηματικότητας και καινοτομίας.	205	1,7%	5	1,2%
63	Σχεδιασμός και προώθηση καινοτόμων και περισσότερο παραγωγικών τρόπων οργάνωσης της εργασίας.	246	2,0%	6,5	1,5%
64	Ανάπτυξη ειδικών υπηρεσιών για την απασχόληση, την εκπαίδευση και την παροχή υποστήριξης, σε συνάφεια με την αναδιάρθρωση παραγωγικών τομέων και επιχειρήσεων και την ανάπτυξη συστημάτων αντιμετώπισης των οικονομικών αλλαγών και των μελλοντικών απαιτήσεων σχετικά με θέσεις εργασίας και δεξιότητες.	25	0,2%	0,5	0,1%
	Βελτιώνοντας την πρόσβαση στην απασχόληση και την διατήρηση των θέσεων εργασίας.	1311	10,8%	36,4	8,6%
65	Εκσυγχρονισμός και ενδυνάμωση των θεσμών της αγοράς εργασίας	62	0,5%	1	0,2%
66	Εφαρμογή ενεργητικών και προληπτικών μέτρων στην αγορά εργασίας.	647	5,3%	11	2,6%
67	Μέτρα ενθάρρυνσης της ενεργού γήρανσης και παράτασης εργασιακής ζωής.	15	0,1%	0,5	0,1%
68	Ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης και της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων.	252	2,1%	11,4	2,7%
69	Μέτρα για την βελτίωση της προσβασιμότητας στην εργασία και την ενδυνάμωση της βιώσιμης εργασιακής συμμετοχής και εξέλιξης της γυναίκας, ώστε να μειωθούν οι διακρίσεις φύλου στην αγορά εργασίας, και να εναρμονισθεί η εργασιακή με την ιδιωτική ζωή, όπως οι διευκολύνσεις παροχής υπηρεσιών φροντίδας παιδιών και φροντίδας εξαρτημένων προσώπων.	275	2,3%	11,5	2,7%
70	Ειδικές δράσεις για την αύξηση του μεριδίου συμμετοχής των μεταναστών στην απασχόληση και διαμέσου αυτών, την ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσής τους	60	0,5%	1	0,2%
	Βελτιώνοντας την κοινωνική ενσωμάτωση των μειονεκτούντων προσώπων.	413	3,4%	21	4,9%
71	Παρεμβάσεις για την ενσωμάτωση και την είσοδο στην απασχόληση των μειονεκτούντων ατόμων, ώστε να αντιμετωπιστούν οι διακρίσεις που αντιμετωπίζουν στην εργασιακή συμμετοχή και εξέλιξη και να προωθηθεί η αποδοχή της διαφορετικότητας τους στον χώρο εργασίας.	413	3,4%	21	4,9%
	Βελτιώνοντας το ανθρώπινο κεφάλαιο.	1736	14,3%	53,6	12,6%

72	Σχεδιασμός, εισαγωγή και εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης προκειμένου να αυξηθεί η απασχολησιμότητα, να βελτιωθεί η συνάφεια της υποχρεωτικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης/ κατάρτισης προς την αγορά εργασίας, και να προσαρμοστούν οι δεξιότητες του εκπαιδευμένου προσωπικού σε μία καινοτόμο αντίληψη και σε μια οικονομία βασισμένη στην κοινωνία της γνώσης.	734	6,1%	22,9	5,4%
73	Μέτρα για την αύξηση της δια βίου συμμετοχής στην εκπαίδευση και την κατάρτιση συμπεριλαμβάνοντας δράσεις για μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης από το σχολείο, του διαχωρισμού στα γνωστικά αντικείμενα με διακρίσεις φύλου, και για διεύρυνση της πρόσβασης στα αντικείμενα και στην ποιότητα της υποχρεωτικής/ επαγγελματικής και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης	714	5,9%	20,8	4,9%
74	Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού στο πεδίο έρευνας και καινοτομίας, ιδιαίτερα μέσω μεταπτυχιακών σπουδών και εκπαίδευσης ερευνητών και μέσω δικτύωσης των δραστηριοτήτων ανάμεσα στα πανεπιστήμια, τα ερευνητικά κέντρα και τις επιχειρήσεις.	289	2,4%	9,9	2,3%
	Επένδυση σε κοινωνικές υποδομές.	737	6,1%	69	16,2%
75 (*)	Υποδομές εκπαίδευσης.	737	6,1%	69	16,2%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΣΕ ΚΩΔΙΚΟΥΣ "EARMARKING"		12102	100%	426	100%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΑΝΑ ΣΤΟΧΟ		19416		635	
ΠΟΣΟΣΤΟ EARMARKING			62,3%		67,0%

(*) Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 9.3 του Γενικού Κανονισμού, σύμφωνα με το οποίο:

*'...Με σκοπό να διασφαλισθεί ότι λαμβάνονται υπόψη οι **ιδιαίτερες εθνικές συνθήκες**, καθώς και οι **προτεραιότητες που προσδιορίζονται στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρύθμισης**, η Επιτροπή και έκαστο των ενδιαφερομένων κρατών μελών δύνανται να αποφασίζει τη συμπλήρωση, με ενδεδειγμένο τρόπο, τον κατάλογο των κατηγοριών του παραρτήματος IV',*

προτείνεται στις κατηγορίες δαπανών του Παραρτήματος IV του Γενικού Κανονισμού να συνυπολογισθεί για την περίπτωση της Ελλάδος (στους Στόχους 1 και 2) και η ακόλουθη :

Κωδικός 75 «Υποδομές εκπαίδευσης (συμπεριλαμβανομένων των κτιρίων, των εξοπλισμών εργαστηρίων-βιβλιοθηκών και του λοιπού εξοπλισμού)»

Σημειώνεται ότι ο κωδικός 75 έχει ληφθεί υπόψη για την «άσκηση earmarking», η οποία κατέληξε στα ποσοστά 60,2% και 65% για τον Στόχο 1 και 2 αντίστοιχα.

Τεκμηρίωση πρότασης

Η ανάπτυξη των υποδομών εκπαίδευσης συμβάλλει άμεσα στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισαβόνας, καθώς **αποτελεί βασική προϋπόθεση** για την ποιοτική αναβάθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης, αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης και συντελεί στην αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους και στη δημιουργία ελκυστικού περιβάλλοντος για την παροχή γνώσης και δεξιοτήτων.

Η επιλογή για την κάλυψη των ελλείψεων στη φυσική υποδομή του εκπαιδευτικού συστήματος συνιστά ειδικό στόχο της Εματικής Προτεραιότητας 'Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία του ΕΣΠΑ' και **αναπόσπαστο κομμάτι της στρατηγικής για το ανθρώπινο κεφάλαιο**, όπως αυτή εξειδικεύεται στο ΕΠ Εκπαίδευση και Δια βίου μάθησης.

Ειδικότερα, ένα από τα σοβαρά προβλήματα που παρατηρούνται σε ορισμένες περιοχές της χώρας είναι ο αριθμός των φοιτούντων μαθητών ανά τμήμα. Οι προϋποθέσεις για στενή συνεργασία διδασκόντων και διδασκομένων, η καλύτερη αφομοίωση της ύλης, η αντιμετώπιση των αυξημένων μαθησιακών προβλημάτων αρκετών μαθητών, η στήριξη των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών, δεν πληρούνται σε τάξεις με πολλούς μαθητές, όπως αυτές που συναντώνται σήμερα σε αρκετές σχολικές μονάδες κυρίως αστικών κέντρων. Η **μείωση του ανώτατου κατά τμήμα αριθμού φοιτώντων μαθητών βοηθάει ουσιαστικά την παιδαγωγική και εκπαιδευτική διαδικασία στα σχολεία, ενώ αποτελεί και εθνική προτεραιότητα.**

Επομένως, οι **ιδιαίτερες εθνικές συνθήκες** που συνδέονται με την κάλυψη των αυξημένων αναγκών σε **υλικοτεχνική υποδομή** σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, όπως :

- το χρόνιο πρόβλημα της **σχολικής στέγης** (η διπλοβάρδια στις σχολικές μονάδες εξακολουθεί να υφίσταται και να είναι έντονη κυρίως στα αστικά κέντρα της χώρας),
- οι ανάγκες για κάλυψη των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων με τον αναγκαίο τεχνολογικό εξοπλισμό και λογισμικό για την ενσωμάτωση των **Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) στις εκπαιδευτικές διαδικασίες**,
- οι ανάγκες για επέκταση των **εργαστηριακών υποδομών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση** καθώς και την επέκταση και βελτίωση των **βιβλιοθηκών** στα Ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης,

υποστηρίζουν την ανωτέρω προσθήκη, ως αναπόσπαστο μέρος των πολιτικών για την εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισαβόνας στη χώρα.

6. ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

6.1 Η διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε Επιχειρησιακά Προγράμματα

Η αρχιτεκτονική των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007–2013 διαμορφώθηκε έτσι ώστε να υλοποιηθούν με το βέλτιστο τρόπο οι στρατηγικές επιλογές της χώρας, όπως αποτυπώθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, ενώ λήφθηκαν υπόψη και τα νέα δεδομένα της προγραμματικής περιόδου 2007–2013 (63% του πληθυσμού της χώρας σε καθεστώς μεταβατικής στήριξης). Παράλληλα, η επιλογή αυτή στοχεύει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσχερειών σχεδιασμού και υλοποίησης που εντοπίστηκαν στην προγραμματική περίοδο 2000–2006.

Έτσι, το νέο σχήμα χαρακτηρίζεται κατ' αρχάς από το **μικρότερο, σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, πλήθος Επιχειρησιακών Προγραμμάτων**: ο στρατηγικός σχεδιασμός της χώρας για την περίοδο 2007–2013 θα υλοποιηθεί μέσα από οκτώ (8) Τομεακά ΕΠ, πέντε (5) Περιφερειακά ΕΠ και δώδεκα (12) ΕΠ Εδαφικής Συνεργασίας. Έτσι, στην περίοδο 2007–2013 το σύνολο των υποδομών προσπελασιμότητας θα υλοποιηθεί πλέον στο πλαίσιο **ενός ΕΠ**, ενώ για τους τομείς της υγείας και του πολιτισμού δεν θα υπάρχει πλέον διακριτό ΕΠ και οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν από Περιφερειακά και Τομεακά ΕΠ.

Επιπλέον, βασικό στοιχείο της νέας αρχιτεκτονικής αποτελεί ο διαφορετικός ρόλος των πέντε Περιφερειών μεταβατικής στήριξης, και ιδιαίτερα των δύο Περιφερειών σταδιακής εισόδου στο στόχο 2, σε σχέση με τις οκτώ Περιφέρειες του αμιγούς στόχου 1. Οι πέντε Περιφέρειες που ξεπέρασαν προκαθορισμένα επίπεδα ανάπτυξης εισέρχονται σε καθεστώς σταδιακής «απεξάρτησης» από τους κοινοτικούς πόρους: η ενίσχυσή τους από τα διαρθρωτικά ταμεία μειώνεται βαθμιαία, ώστε προοπτικά να μπορούν να σταθούν αυτοδύναμα μεταξύ των ανεπτυγμένων ευρωπαϊκών Περιφερειών.

Δεδομένου ότι η ΕΕ επιβάλλει υποχρεωτικές πιστώσεις για αυτές τις Περιφέρειες και μάλιστα την ξεχωριστή παρακολούθησή τους στα ΕΠ, το σύνολο του αναπτυξιακού σχεδιασμού στις Περιφέρειες αυτές θα υλοποιηθεί μέσα από τα οικεία ΠΕΠ, με την επιφύλαξη του Κοινωνικού Ταμείου λόγω του μονοταμειακού χαρακτήρα των νέων ΕΠ. Αντίθετα, οι ανάγκες των Περιφερειών αμιγούς Στόχου 1 θα καλυφθούν τόσο μέσα από τα Τομεακά όσο και από τα Περιφερειακά ΕΠ με απόλυτα διακριτές πιστώσεις.

Η επιλογή αυτή αντανakλά τον πρωτεύοντα λόγο που καλούνται να έχουν οι πέντε Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης ως προς τη αξιοποίηση των περιορισμένων και σταδιακά μειούμενων πόρων που τους αναλογούν. Ταυτόχρονα, με τον τρόπο αυτό καθίσταται εφικτή η ξεχωριστή παρακολούθηση των μεταβατικών πιστώσεων, που αποτελούν περίπου το 43% των συνολικών περιφερειακών πιστώσεων για την Ελλάδα.

Έτσι, στα νέα ΕΠ υπάρχει διαφορετική αντιμετώπιση για τις δύο κατηγορίες Περιφερειών, τις Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης και τις Περιφέρειες αμιγούς στόχου 1. Η διαφοροποίηση αυτή αποτυπώνεται τόσο στη χρηματοδοτική κατανομή των πόρων μεταξύ των ΕΠ όσο και στο είδος των δράσεων που θα υλοποιηθούν από τα ΠΕΠ.

Ακολουθεί σύντομη παρουσίαση των νέων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

6.1.1 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας, κατά την προγραμματική περίοδο 2007–2013, σε εθνικό επίπεδο σχεδιάζονται οκτώ (8) τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Παρακάτω γίνεται μία σύντομη περιγραφή των ΕΠ, της ενδεικτικής τους διάρθρωσης σε Άξονες Προτεραιότητας καθώς και ενδεικτικών τους παρεμβάσεων:

1. ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη»

Το ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών καθώς και παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας.

Για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής επιδίωξης διαμορφώνονται στο ΕΠ πέντε Άξονες Προτεραιότητας:

Ο 1ος Άξονας επιδιώκει τη διαχείριση των αποβλήτων και την προστασία των εδαφικών συστημάτων.

Ο 2ος Άξονας επιδιώκει τη διαχείριση των Υδατικών Πόρων.

Ο 3ος Άξονας αφορά στην προστασία της βιοποικιλότητας.

Ο 4ος Άξονας στοχεύει στην πολιτική προστασία.

Ο 5ος Άξονας αφορά σε θεσμούς, μηχανισμούς και μέσα άσκησης αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΕΠ είναι η ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων και η προστασία των εδαφών, η ολοκληρωμένη εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60 και η διαχείριση αστικών λυμάτων, η διαμόρφωση συστημάτων μέτρησης και ελέγχου στο σύνολο των πηγών ατμοσφαιρικής ρύπανσης και η εφαρμογή σχεδίων δράσης για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Επίσης θα υλοποιηθούν παρεμβάσεις που αφορούν στη διαμόρφωση εργαλείων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή χωροταξικών ρυθμίσεων για τη διάδοση των ΑΠΕ, στην ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση βιοτόπων, στις υποδομές αντιπλημμυρικής προστασίας μεγάλης κλίμακας, στην πρόληψη και την αποτελεσματική αντιμετώπιση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών μέσω μηχανισμών και ορθών πρακτικών και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών.

2. ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας»

Το ΕΠ «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.

Για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής επιδίωξης διαμορφώνονται στο ΕΠ άξονες προτεραιότητας ως εξής:

- *Χρηματοδότηση από ΕΤΠΑ (Περιφέρειες αμιγούς στόχου 1)*

Ο 1ος άξονας αφορά στις οδικές μεταφορές-οδικό δίκτυο

Ο 2ος άξονας αφορά στις σιδηροδρομικές και συνδυασμένες μεταφορές

Ο 3ος άξονας αφορά στις θαλάσσιες μεταφορές και λιμάνια

Ο 4ος άξονας αφορά στις αεροπορικές μεταφορές.

Ο 5ος άξονας αφορά σε οριζόντιες δράσεις

Ο 6ος άξονας αφορά σε τεχνική υποστήριξη εφαρμογής του ΕΠ

- *Χρηματοδότηση από ΤΣ (όλη η χώρα)*

Οι τέσσερις πρώτοι άξονες του ΕΤΠΑ επαναλαμβάνονται και στο Ταμείο Συνοχής το οποίο περιλαμβάνει δύο επιπλέον άξονες (αστική ανάπτυξη-κατασκευή μετρό, αστικές συγκοινωνίες).

Το ΕΠ θα εστιάσει στην υλοποίηση παρεμβάσεων ως εξής :

Στον τομέα των οδικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί σε συνεχιζόμενες δράσεις για την υλοποίηση του ΠΑΘΕ και της ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ, σε νέες δράσεις για την υλοποίηση του Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου Αυτοκινητοδρόμων, για τη βελτίωση του Περιφερειακού Οδικού Δικτύου και τη διασύνδεση των δικτύων μεταφορών καθώς και για την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών.

Στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί σε συνεχιζόμενες και νέες δράσεις για την υλοποίηση του σιδηροδρομικού Άξονα ΠΑΘΕ/Π, και σε νέες δράσεις για τη διασύνδεση των δικτύων μεταφορών και την προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών.

Στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών έμφαση θα δοθεί σε συνεχιζόμενες δράσεις για την ανάπτυξη του δικτύου κυρίων λιμένων και λιμενικών υποδομών και τη διασύνδεσή τους με τα λοιπά Διευρωπαϊκά Δίκτυα και σε νέες δράσεις για τη βελτίωση υφιστάμενων και τη δημιουργία νέων λιμενικών υποδομών σε λιμένες με υψηλή επιβατική κίνηση και τη διαχείριση της θαλάσσιας

κυκλοφορίας για τη βελτίωση της ασφάλειας των θαλάσσιων μεταφορών και της έρευνας και διάσωσης στη θάλασσα.

Στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί σε νέες δράσεις για την αναβάθμιση σημαντικών αεροδρομίων της χώρας, την αναβάθμιση περιφερειακών αεροδρομίων και την προώθηση νέων συνδέσεων με απομακρυσμένες περιοχές και τέλος σε δράσεις αεροναυτιλίας για τη βελτίωση της ασφάλειας των αεροπορικών μεταφορών.

Στον τομέα των αστικών μεταφορών έμφαση θα δοθεί σε συνεχιζόμενες δράσεις για την ολοκλήρωση γραμμών του Μετρό και σε νέες δράσεις για την ανάπτυξη του προαστιακού σιδηροδρομικού δικτύου και την ανάπτυξη «καθαρών» αστικών μεταφορών και τέλος τη βελτίωση του συστήματος αστικών συγκοινωνιών.

3. ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»

Το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» έχει ως κύρια αναπτυξιακή επιδίωξη τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και του παραγωγικού συστήματος της χώρας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη διάσταση της καινοτομίας.

Για την υλοποίηση αυτής της στρατηγικής επιδίωξης διαμορφώνονται στο ΕΠ πέντε Άξονες Προτεραιότητας:

Ο 1ος Άξονας επιδιώκει τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.

Ο 2ος Άξονας επιδιώκει την αναβάθμιση και ενδυνάμωση του παραγωγικού ιστού της χώρας με έμφαση στην επιχειρηματικότητα με εξωστρεφή χαρακτηριστικά.

Ο 3ος Άξονας αφορά στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού.

Ο 4ος Άξονας στοχεύει στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στην προστασία του καταναλωτή.

Ο 5ος Άξονας επιδιώκει μέσω του πλέγματος παρεμβάσεων του, την εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας και την ένταξή της χώρας στα διεθνή δίκτυα μεταφοράς ηλεκτρισμού, πετρελαίου και φυσικού αερίου, την υποστήριξη της απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν από το ΕΠ αποσκοπούν στην προώθηση του συστήματος Έρευνας, Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΑΚ) της χώρας και στη διασύνδεση του συστήματος με τον παραγωγικό ιστό της χώρας, στην ενίσχυση του επιχειρηματικού ιστού και την ποιοτική αναβάθμιση των προϊόντων, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικής δικτύωσης, στην επίτευξη συνέργειας με τις λοιπές μέσω του ΕΠ χρηματοδοτούμενες παρεμβάσεις όπως δια βίου μάθηση, ενίσχυση κινητικότητας, διασύνδεση με αγορά εργασίας κ.α. Επίσης αποσκοπούν στην ενίσχυση των δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, στη βελτίωση των μηχανισμών εποπτείας της αγοράς, στην υποστήριξη δομών υποδοχής επιχειρηματικών και καινοτόμων δράσεων κ.λπ. και στην εξασφάλιση της ενεργειακής επάρκειας της χώρας και μέσω των ΑΠΕ.

4. ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση»

Το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» επικεντρώνεται στο στρατηγικό στόχο «Ψηφιακό Άλμα στην παραγωγικότητα, Ψηφιακό Άλμα στην ποιότητα ζωής».

Για την υλοποίηση της στρατηγικής διαμορφώνονται δύο Άξονες Προτεραιότητας:

Ο 1ος άξονας αφορά στη βελτίωση της παραγωγικότητας με αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Ο 2ος άξονας επιδιώκει τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν μέσω του ΕΠ στοχεύουν στην προώθηση των ΤΠΕ σε επιχειρήσεις, στον ανασχεδιασμό διαδικασιών του Δημόσιου Τομέα, στην προώθηση της επιχειρηματικότητας σε τομείς που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ, στην ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης για τον πολίτη και στη βελτίωση της καθημερινής ζωής μέσω των ΤΠΕ.

5. ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης»

Το ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» στοχεύει στη δημιουργία μιας πολίτο-κεντρικής, αποτελεσματικής, ανοιχτής και ευέλικτης διακυβέρνησης για τη μετάβαση από

τη διαχείριση αρμοδιοτήτων και διαδικασιών στη διοίκηση πολιτικών, αποτελεσμάτων και υπηρεσιών.

Οι αναπτυξιακές προτεραιότητες καλύπτουν τα δύο βασικά πεδία της δημόσιας δράσης, που είναι το πεδίο διαμόρφωσης δημόσιων πολιτικών και προγραμμάτων και το πεδίο εφαρμογής των πολιτικών και προγραμμάτων.

Το ΕΠ διαρθρώνεται σε τέσσερις Άξονες Προτεραιότητας:

Ο 1ος άξονας επιδιώκει τη βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και ενίσχυση της ανοιχτής διοίκησης.

Ο 2ος άξονας στοχεύει στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου ρύθμισης της δημόσιας δράσης και των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών.

Ο 3ος άξονας αφορά στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της Δημόσιας Διοίκησης.

Ο 4ος άξονας αφορά στη δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης της διοικητικής αλλαγής και τεχνική βοήθεια.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του προγράμματος είναι η αξιολόγηση και παρακολούθηση της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών, η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, ο οργανωτικός και λειτουργικός ανασχεδιασμός και η διοικητική ανασυγκρότηση, η κάλυψη των αναγκών της δημόσιας διοίκησης σε εκπαίδευση, και η αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στην πράξη.

6. ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού»

Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» θέτει ως στρατηγικούς στόχους τη δημιουργία συνθηκών πλήρους απασχόλησης, τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και της παραγωγικότητας, την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού και των τεχνολογικών και παραγωγικών εξελίξεων. Στοχεύει επίσης στην ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών, των νέων, των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ευάλωτων ομάδων και στην προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καθώς και στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Το ΕΠ εξειδικεύεται επιχειρησιακά σε 4 βασικούς άξονες προτεραιότητας:

Ο 1ος άξονας αφορά στην ενίσχυση της Προσαρμοστικότητας του Ανθρώπινου Δυναμικού και των Επιχειρήσεων

Ο 2ος άξονας επιδιώκει τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην Απασχόληση,

Ο 3ος άξονας στοχεύει στην πλήρη ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών.

Ο 4ος άξονας επιδιώκει την προώθηση της αποϊδρυματοποίησης και την ολοκλήρωση της Ψυχιατρικής Μεταρρύθμισης.

Μερικές από τις κυριότερες παρεμβάσεις του ΕΠ περιλαμβάνουν την εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση, τον εκσυγχρονισμό των δομών και συστημάτων της αγοράς εργασίας, ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, μέτρα καταπολέμησης της αδήλωτης εργασίας, την εξατομικευμένη υποστήριξη των ανέργων και την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων και των γυναικών. Το ΕΠ χρηματοδοτεί επίσης την προώθηση σύγχρονων τεχνικών δια βίου μάθησης στις επιχειρήσεις, μέτρα για την ενεργό γήρανση του εργατικού δυναμικού, στοχευμένες και ολοκληρωμένου χαρακτήρα παρεμβάσεις για την εργασιακή και κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων, την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας, το Πρόγραμμα Ψυχαργώς.

7. ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»

Το ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» επικεντρώνεται σε τρεις στρατηγικούς στόχους: επένδυση στο μέλλον – βελτίωση του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων όλων, μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα ώστε η δια βίου μάθηση να καταστεί πραγματικότητα για όλους και αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Το ΕΠ διαρθρώνεται σε τέσσερις θεματικούς Άξονες Προτεραιότητας:

Ο 1ος άξονας αφορά στην αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και τον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος.

Ο 2ος άξονας στοχεύει στην αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.

Ο 3ος άξονας αφορά στην ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης, διευκόλυνση της πρόσβασης και μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού στην εκπαίδευση.

Ο 4ος άξονας επιδιώκει την προαγωγή της κοινωνίας της γνώσης με ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου στις μεταπτυχιακές σπουδές, στην έρευνα και καινοτομία.

Ενδεικτικές προτεινόμενες παρεμβάσεις είναι η αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, η επιτάχυνση των ρυθμών ένταξης των νέων τεχνολογιών, η αναδόμηση της επαγγελματικής κατάρτισης, η επέκταση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, των Κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων και του Ανοικτού Πανεπιστημίου και η ενίσχυση των Ινστιτούτων Δια Βίου Εκπαίδευσης, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η ενισχυμένη διδασκαλία των μειονοτήτων.

8. ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής»

Το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» αποσκοπεί στην κάλυψη της χρηματοδότησης δραστηριοτήτων προπαρασκευής, διαχείρισης, παρακολούθησης, αξιολόγησης, πληροφόρησης-δημοσιότητας και ελέγχου των ΕΠ, καθώς και δραστηριότητες για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας για την υλοποίηση των δράσεων των Ταμείων.

Το ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ και περιλαμβάνει έναν άξονα προτεραιότητας «**Υποστήριξη επιτελικών δομών και λειτουργιών**», στον οποίο περιέχονται κατηγορίες πράξεων που εμπίπτουν στα δύο πεδία παρέμβασης της τεχνικής βοήθειας:

1ο πεδίο παρέμβασης: Υποστήριξη των επιτελικών φορέων του συστήματος διοίκησης και συντονισμού των ΕΠ για την προπαρασκευή, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και τον έλεγχο.

2ο πεδίο παρέμβασης: Υποστήριξη των επιτελικών φορέων του συστήματος διοίκησης και συντονισμού των ΕΠ για παρεμβάσεις εκπόνησης μελετών και αξιολογήσεων, καθώς και για παρεμβάσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας.

6.1.2 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

Για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας κατά την προγραμματική περίοδο 2007 - 2013, στο επίπεδο των πέντε χωρικών ενότητων που περιγράφηκαν στο κεφάλαιο 4.3, σχεδιάζονται πέντε Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), ως εξής:

1. ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης
2. ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
3. ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
4. ΠΕΠ Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας – Ηπείρου
5. ΠΕΠ Αττικής

Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα θα συμβάλλουν στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων, όπως παρατέθηκαν στο Κεφάλαιο 4, συμπληρωματικά με τα τομεακά προγράμματα και με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες κάθε χωρικής ενότητας / περιφέρειας. Επιπλέον, τα ΠΕΠ θα εξυπηρετήσουν εξ' ολοκλήρου τις χωρικές προτεραιότητες που αναλύονται στο 4.4.

Λόγω του ότι τα 5 ΠΕΠ καλύπτουν Περιφέρειες που ανήκουν σε διαφορετική κατηγορία (αμιγής στόχος σύγκλισης, phasing out, phasing in), θα υπάρξει διαφοροποίηση του εύρους των παρεμβάσεων που θα υλοποιηθούν σε κάθε τέτοια κατηγορία.

Σε **κάθε περίπτωση**, τα ΠΕΠ για όλες τις Περιφέρειες θα καλύψουν έναν κοινό κορμό παρεμβάσεων ως εξής:

- κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες,

- υγεία και κοινωνική αλληλεγγύη (υποδομές νοσοκομείων και δομών κοινωνικής φροντίδας, ειδικών μονάδων, κέντρων υγείας και ανοιχτής φροντίδας, εξειδικευμένος εξοπλισμός),
- πολιτισμός (ενίσχυση των βασικών πολιτιστικών υποδομών, προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς),
- έργα προσπελασιμότητας και περιβάλλοντος τοπικής κλίμακας,
- πολιτικές βιώσιμης αστικής ανάπτυξης,
- πολιτικές ενίσχυσης ορεινών, μειονεκτικών, νησιωτικών περιοχών.

6.1.3 Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας

Στο πλαίσιο του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία», η Ελλάδα συμμετέχει στην υλοποίηση των κάτωθι 12 ΕΠ.⁶⁴

1. Προγράμματα Διασυνοριακής Συνεργασίας

1.1 Εξωτερικά σύνορα

Διμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ - ΙΡΑ)

1. Ελλάδα-Αλβανία
2. Ελλάδα-πΓΔΜ
3. Ελλάδα-Τουρκία

Πολυμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ - ΙΡΑ)

4. Αδριατική

Πολυμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ - ΕΝΡΠ)

5. MEDITERRANEAN SEA BASIN
6. BLACK SEA BASIN

1.2 Εσωτερικά σύνορα

Διμερής Διασυνοριακή Συνεργασία (ΕΤΠΑ)

7. Ελλάδα-Ιταλία
8. Ελλάδα-Κύπρος
9. Ελλάδα-Βουλγαρία

2. Προγράμματα Διακρατικής Συνεργασίας

10. MEDITERRANEAN SEA BASIN
11. SOUTH EAST EUROPEAN SPACE

3. Πρόγραμμα Διαπεριφερειακής Συνεργασίας (INTER-REGIONAL COOPERATION PROGRAMME- INTERREG IV C)

6.1.4 Κατάλογος ΕΠ ανά Στόχο και Ταμείο

Τα όσα αναλύθηκαν παραπάνω συνοψίζονται στον παρακάτω Πίνακα, ο οποίος παρέχει εποπτικά την ανάλυση του συνόλου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ανά Στόχο και ανά Ταμείο.

Λαμβάνοντας υπόψη:

- α) τη στρατηγική επιλογή διαμόρφωσης πέντε χωρικών ενότητων και συνακόλουθα πέντε Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) που περιλαμβάνουν Περιφέρειες επιπέδου NUTS II διαφορετικού Στόχου,
- β) τη στρατηγική επιλογή μείωσης του πλήθους των ΕΠ και τις αυστηρές απαιτήσεις του κανονιστικού πλαισίου ως προς τον μονοταμειακό χαρακτήρα των προγραμμάτων, που οδήγησαν στην αποκλειστική χρηματοδότηση των ΠΕΠ από το ΕΤΠΑ και κατ' επέκταση στην παρέμβαση του ΕΚΤ σε όλες τις Περιφέρειες,
- γ) το γεγονός ότι οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν μέσω του ΕΚΤ συνιστούν μία συνεκτική εθνική στρατηγική, όπως για παράδειγμα οι δράσεις για την ενίσχυση της διοικητικής αποτελεσματικότητας και για τη μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος,

⁶⁴ Το περιεχόμενο και οι πόροι των ΕΠ θα οριστικοποιηθούν στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων με τους εταίρους που συμμετέχουν στα Προγράμματα.

δ) το γεγονός ότι η ενδεχόμενη δημιουργία δύο ΕΠ συγχρηματοδοτούμενων από ΕΤΠΑ και άλλων δύο από ΕΚΤ για τις δύο Περιφέρειες του Στόχου 2 θα συντελούσε στη διαιώνιση της διαχειριστικής πολυπλοκότητας του συστήματος,

σχεδιάστηκαν 3 Τομεακά και 2 Περιφερειακά ΕΠ Στόχου «Σύγκλισης» και Στόχου «Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας & Απασχόλησης» (multi-objective programmes) κάνοντας χρήση της σχετικής πρόβλεψης του Γενικού Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006. Σε αυτά τα ΕΠ, οι παρεμβάσεις στις Περιφέρειες Στόχου «Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας & Απασχόλησης» αποτυπώνονται σε διακριτούς Άξονες Προτεραιότητας.

Σε κάθε περίπτωση, οι βασικές αρχές της αρχιτεκτονικής που παρατέθηκαν στο κεφ. 6.1, αλλά και το Σύστημα Διαχείρισης & Ελέγχου της περιόδου 2007-2013 διασφαλίζουν την αποτελεσματική παρακολούθηση της τήρησης των χρηματοδοτικών περιορισμών για τις Περιφέρειες Στόχου «Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας & Απασχόλησης» και τη χρηστή διαχείριση των αντίστοιχων δράσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23 -Επιχειρησιακά Προγράμματα ανά Στόχο και ανά Ταμείο

A/A	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Ταμείο	Στόχος
1	Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ / Ταμείο Συνοχής	Σύγκλιση
2	Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ / Ταμείο Συνοχής	Σύγκλιση
3	Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
4	Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
5	Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
6	Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
7	Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
8	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
9	Μακεδονία - Θράκη	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
10	Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
11	Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
12	Θεσσαλίας -Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση / Ανταγωνιστικότητα
13	Αττικής	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
14-25	12 Επιχειρησιακά Προγράμματα	ΕΤΠΑ	Εδαφική Συνεργασία

Τέλος, η Ελλάδα προτίθεται να χρησιμοποιήσει Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων (ΕΑΑ). Το ΕΑΑ θα χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση τοπικών ή κλαδικών κρίσεων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 51 του Γενικού Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006. Το ΕΑΑ θα χρηματοδοτηθεί με πόρους που αντιστοιχούν στο 1% των πιστώσεων για την περιφερειακή σύγκλιση και θα αποτελέσει ξεχωριστό εθνικό Πρόγραμμα.

6.2 Συνάφεια των ΕΠ με ΕΣΠΑ

Η συνάφεια της αρχιτεκτονικής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007-2013 με τις θεματικές και χωρικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής είναι εκτεταμένη και οι διασυνδέσεις μεταξύ των ΕΠ και των γενικών στόχων που εξειδικεύουν κάθε προτεραιότητα είναι εμφανείς. Σε πρώτο επίπεδο, η συνάφεια αυτή απορρέει ήδη από τη σύντομη περιγραφή των ΕΠ στην παράγραφο 6.1.

Ειδικότερα, η συμβολή -με βάση τις στρατηγικές κατευθύνσεις και τη στοχοθεσία- έκαστου ΕΠ (πλην του ΕΠ «Τεχνικής Υποστήριξης Εφαρμογής» που έχει υποστηρικτικό χαρακτήρα) στην υλοποίηση των γενικών στόχων του ΕΣΠΑ αποτυπώνεται, εποπτικά, στην ακόλουθη ποιοτική Μήτρα Συνάφειας (Πίνακας 34).

Σύμφωνα με την παραπάνω προσέγγιση, προκύπτουν συνοπτικά τα εξής:

- Στη θεματική προτεραιότητα **Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας** (Γ.Σ. 1-4) συμβάλλουν κατά κύριο λόγο το ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και το

σύνολο των ΠΕΠ, ενώ έμμεση είναι η συμβολή των υπολοίπων, πλην των ΕΠ Περιβάλλοντος και Εκπαίδευσης.

- Στη θεματική προτεραιότητα **Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία** (Γ.Σ. 5-7) συμβάλλουν τα ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα», «Ψηφιακή Σύγκλιση» «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» και το σύνολο των ΠΕΠ.
- Στη θεματική προτεραιότητα **Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή** (Γ.Σ. 8-12) συμβάλει κατά κύριο λόγο το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού», αλλά και τα ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα», «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης», «Περιβάλλον-Αειφόρος Ανάπτυξη» και «Ψηφιακή Σύγκλιση», ενώ με έμμεσο τρόπο συμβάλλουν τα ΕΠ της Εκπαίδευσης και της Προσπελασιμότητας. Τα ΠΕΠ συμβάλουν πρωτίστως στην προώθηση της Υγείας -η οποία αποτελεί βασική συνιστώσα της θεματικής προτεραιότητας- και του Γ.Σ. 12.
- Στη θεματική προτεραιότητα **Θεσμικό Περιβάλλον** (Γ.Σ. 13) κατά άμεσο τρόπο συμβάλλουν τα ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης» και «Ψηφιακή Σύγκλιση».
- Στη θεματική προτεραιότητα **Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης** (Γ.Σ. 14-18) συμβάλλουν κατά άμεσο τρόπο το σύνολο των ΠΕΠ, καθώς και το σύνολο των Τομεακών ΕΠ με την εξαίρεση του ΕΠ για την Εκπαίδευση.

Οι προτεραιότητες και το περιεχόμενο της χωρικής ανάπτυξης επικεντρώνονται στην επίτευξη 3 στόχων στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2007-2013, ως ακολούθως:

1. Ανάπτυξη ενός ισόρροπου και πολυκεντρικού αστικού συστήματος και μιας νέας σχέσης πόλης – υπαίθρου.
2. Εξασφάλιση της ισότητας πρόσβασης στις υποδομές και στη γνώση.
3. Αειφόρος ανάπτυξη και συνετή διαχείριση και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η συνεκτικότητα των ΕΠ με τους 3 στόχους της χωρικής ανάπτυξης διασφαλίζεται, κατ' αρχήν και με πλέον άμεσο τρόπο, από το σύνολο των ΠΕΠ, τα οποία εμπεριέχουν στοχευμένες στρατηγικές που αποβλέπουν στην άμβλυση των διατοπικών ανισοτήτων και την ενίσχυση της χωρικής συνοχής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 24 -Μήτρα συνάφειας γενικών στόχων ΕΣΠΑ & Επιχειρησιακών Προγραμμάτων

		ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ / ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΠΕΛΑ-ΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ -ΘΡΑΚΗΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΗΠΕΙΡΟΥ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ/ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ/ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ
	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ												
1	Η αύξηση παραγωγικών επενδύσεων και των εισροών ΞΑΕ		(.)	•	(.)	(.)	(.)		•	•	•	•	•
2	Η ανάπτυξη βιώσιμης επιχειρηματικής πρωτοβουλίας	(.)		•	(.)	•	(.)	(.)	•	•	•	•	•
3	Η αύξηση της ζήτησης και η γενική ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα.	(.)	(.)	•			(.)		•	•	•	•	•
4	Η προβολή και επικοινωνία της χώρας στη διεθνή κοινότητα και στις αγορές στόχου ως γεωστρατηγική πύλη εισόδου στην ΕΕ και χώρος ανάπτυξης διεθνούς επιχειρηματικότητας			•					•	•	•	•	•
5	Βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.							•	•	•	•	•	•
6	Η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.			•	(.)			•	•	•	•	•	•
7	Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών			(.)	•	•			•	•	•	•	•
8	Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων			(.)			•	(.)					
9	Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση						•	(.)					
10	Προώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης		(.)				•		•	•	•	•	•
11	Η δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης	•		•	•		•		•	•	•	•	•
12	Η ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη – απασχόληση – κοινωνική συνοχή).			•			•		•	•	•	•	•
13	Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και η αποτελεσματική εφαρμογή τους για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των πολιτών				•	•							
14	Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας		•			(.)			•	•	•	•	•
15	Η ενίσχυση της συμβολής του ενεργειακού τομέα στην ανταγωνιστικότητα, την εξωστρέφεια και την αειφόρο ανάπτυξη της χώρας			•		(.)			•	•	•	•	•
16	Η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος	•		•		(.)			•	•	•	•	•
17	Η άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής	•						(.)	•	•	•	•	•
18	Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας	•		•	•		(.)		•	•	•	•	•
	ΧΩΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ												
19	Βιώσιμη αστική ανάπτυξη								•	•	•	•	•
20	Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών								•	•	•	•	•
21	Ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών								•	•	•	•	•
22	Ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που συνδέονται με την αλιεία								•	•	•	•	•

• : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργια , (•) : Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

6.3 Συμπληρωματικότητα μεταξύ ΕΣΠΑ και ΕΣΣΑΑ – ΕΣΣΑΑΛ

Το Εθνικό Σχέδιο Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ) και το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Αλιείας (ΕΣΣΑΑΛ) αποτελούν τα δύο προγραμματικά κείμενα όπου περιγράφεται η στρατηγική της χώρας για την ανάπτυξη του τομέα γεωργίας και των αγροτικών περιοχών, όπως επίσης και του τομέα της αλιείας και των αλιευτικών περιοχών.

Η επιλεχθείσα στρατηγική θα υλοποιηθεί μέσω δύο Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, που είναι το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 (ΠΑΑ), που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο για την Αγροτική Ανάπτυξη, (ΕΓΤΑΑ) και το ΕΠ Αλιείας 2007-2013 (ΕΠΑΛ) που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ).

Τα δύο προγραμματικά έγγραφα και τα αντίστοιχα ΕΠ σε επίπεδο στρατηγικής και στόχων είναι απόλυτα συνεκτικά και συμπληρωματικά με το ΕΣΠΑ και τα ΕΠ που θα χρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία κατά τη Δ' Προγραμματική περίοδο.

Τα δύο Προγράμματα (ΠΑΑ και ΕΠΑΛ) περιλαμβάνουν τρεις κοινές βασικές ενότητες παρεμβάσεων που στοχεύουν:

- στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα (γεωργία – αλιεία)
- στην προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο διαχείριση των πόρων
- στη διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία.

Κατά τη Δ' Προγραμματική περίοδο, τόσο μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων όσο και μέσω κυρίως του ΕΓΤΑΑ, επιχειρείται να διασφαλισθούν οι ομαλές συνθήκες μετάβασης των αγροτικών περιοχών στα νέα δεδομένα που διαμορφώνει η αναθεώρηση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) και η αναγκαιότητα μείωσης της αλιευτικής προσπάθειας στα κράτη μέλη για την προστασία του θαλασσιού περιβάλλοντος.

Η βελτίωση των φυσικών και τεχνολογικών δομών προσπελασιμότητας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη μείωση του κόστους μεταφοράς των γεωργικών προϊόντων από τις περιοχές παραγωγής στους τόπους κατανάλωσης στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στο εξωτερικό.

Παράλληλα, σημαντική είναι η συμβολή των παρεμβάσεων του ΕΓΤΑΑ για την επίτευξη των προτεραιοτήτων της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής για την προστασία των εδαφών, των υδάτων και των ευαίσθητων οικολογικά περιοχών, μέσω των αγροπεριβαλλοντικών δράσεων του Άξονα Προτεραιότητας 2 του ΠΑΑ «Βελτίωση του περιβάλλοντος και της Υπαίθρου», αλλά και της επίτευξης των στόχων του Κιότο (δασοπεριβαλλοντικά μέτρα) στο πλαίσιο του ίδιου Άξονα Προτεραιότητας.

Η διαφοροποίηση της οικονομίας των αγροτικών περιοχών αλλά και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων καθώς και των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία επιτυγχάνεται μέσω των ΠΕΠ, τόσο με παρεμβάσεις για τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης, όσο και με παρεμβάσεις και πάλι μέσω των ΠΕΠ στον τομέα του πολιτισμού, για την προστασία και ανάδειξη των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, η πλειονότητα των οποίων βρίσκεται σε αγροτικές περιοχές και αποτελούν ή θα αποτελέσουν εν δυνάμει σημεία προσέλκυσης τουριστών.

Η ενίσχυση του αποκεντρωμένου δικτύου Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών στις αγροτικές περιοχές μέσω των δράσεων του ΕΚΤ συμβάλει στην ενίσχυση της απασχόλησης και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής.

Με την ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, που καλύπτουν και τις αγροτικές περιοχές μέσω των ΠΕΠ, προστατεύεται αποτελεσματικά το φυσικό περιβάλλον στις αγροτικές περιοχές.

Οι παρεμβάσεις για την επέκταση των ευρυζωνικών δικτύων στο σύνολο της χώρας θα συμβάλλουν στη μείωση του χάσματος ως προς τη χρήση των τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών.

Σε ό,τι αφορά στις αμιγώς τομεακές προτεραιότητες των δύο Προγραμμάτων για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα, αυτές στοχεύουν στην εξυπηρέτηση του κεντρικού στρατηγικού στόχου του ΕΣΠΑ «Η Ελλάδα της νέας περιόδου 2007-2013 στοχεύει στην ανάδειξή της ως μιας εξωστρεφούς χώρας με ισχυρή διεθνή

παρουσία: Μια Ελλάδα παραγωγική, ανταγωνιστική και με έμφαση στην ποιότητα και την καινοτομία» και την Θεματική Προτεραιότητα «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας», με δεδομένο ότι σημαντικό τμήμα των ελληνικών εξαγωγών προέρχεται από τον πρωτογενή τομέα.

Η συνέργεια, συμπληρωματικότητα και συνοχή μεταξύ των γενικών στόχων των ΕΣΣΑΑ και ΕΣΣΑΑΛ με τις θεματικές και χωρικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25 -Συσχέτιση αξόνων προτεραιότητας αγροτικής ανάπτυξης και αλιείας με τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΕΣΠΑ		ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΩΣ ΤΟΠΟΥ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ	ΧΩΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ	•		(•)	(•)	•	
	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ					•	
	ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	•			(•)		•
	ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ LEADER	•					•
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΑΛΙΕΙΑ						
	ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ - ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	•					
	ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΜΕΤΡΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
	ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	•		(•)		•	•
	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ & ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ				•	•	
	ΧΡΗΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Κ.Α.Π.					•	

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα η Θεματική Προτεραιότητα «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας» παρουσιάζει άμεση και σημαντική συνάφεια και συνέργεια:

- με τον Άξονα Προτεραιότητας 1 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας», που αποτελεί ταυτόχρονα και Γενικό Στόχο του ΠΑΑ, και
- με τους Άξονες Προτεραιότητας 3 «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση τη αγροτικής οικονομίας» και 4 «Προσέγγιση Leader», κυρίως λόγω των δράσεων που περιλαμβάνουν και σχετίζονται με την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

Κατ' αντιστοιχία, η Θεματική Προτεραιότητα «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας» παρουσιάζει άμεση συνάφεια και συνέργεια με τους Άξονες Προτεραιότητας 2 «Υδατοκαλλιέργειες – μεταποίηση και εμπορία αλιευτικών προϊόντων» και 4 «Αειφόρος ανάπτυξη αλιευτικών περιοχών» του ΕΠΑΛ.

Στη Θεματική Προτεραιότητα «Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία» υπάρχει έμμεση συνέργεια με τον Άξονα Προτεραιότητας 1 του ΠΑΑ «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας», κυρίως λόγω των μέτρων που περιλαμβάνει και αφορά στην εισαγωγή της καινοτομίας στην αγροτική παραγωγή, όπως επίσης έμμεση και με τον Άξονα Προτεραιότητας 3 του ΕΠΑΛ «Διάρθρωση του κλάδου & οικονομικό περιβάλλον - μέτρα συλλογικού ενδιαφέροντος» που περιλαμβάνει την ενίσχυση καινοτομικών δράσεων.

Στη Θεματική Προτεραιότητα «Απασχόληση και κοινωνική συνοχή» εντοπίζεται έμμεση συνέργεια με τους Άξονες Προτεραιότητας 1 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας» και 3 «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» του ΠΑΑ και τον Άξονα Προτεραιότητας 5 «Ανθρώπινο κεφάλαιο & κοινοτικές πολιτικές» του ΕΠΑΛ, καθώς στους Άξονες αυτούς περιλαμβάνονται δράσεις κατάρτισης γεωργών και αλιέων.

Στη Θεματική Προτεραιότητα «Ελκυστικότητα της Ελλάδος και των περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» παρουσιάζεται άμεση συνέργεια με τον Άξονα Προτεραιότητας 2 «Βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου» του ΠΑΑ και τους Άξονες Προτεραιότητας 5 «Ανθρώπινο κεφάλαιο & κοινοτικές πολιτικές» και 6 «Χρηστή διαχείριση της κοινής αλιευτικής πολιτικής Κ.Α.Π.» του ΕΠΑΛ που περιλαμβάνονται στους Άξονες αυτούς, καθώς το σύνολο των δράσεων αφορά στην ενσωμάτωση της προστασίας του περιβάλλοντος στη γεωργική και αλιευτική δραστηριότητα.

6.4 Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή ανά ΕΠ (Κοινοτική Συνδρομή)

Οι πίνακες που ακολουθούν δίνουν την ενδεικτική ετήσια κατανομή πόρων των ΕΠ στο σύνολο ΕΣΠΑ, στο στόχο «Σύγκλιση» και στο στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα & Απασχόληση».

ΠΙΝΑΚΑΣ 26 -Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή στα ΕΠ στο σύνολο του ΕΣΠΑ

Όλα τα ποσά είναι σε €, τρέχουσες τιμές

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΠΑ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	29.592.630	30.184.482	30.788.172	31.403.936	32.032.014	32.672.655	33.326.111	220.000.000
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΤΣ	212.528.891	216.779.468	221.115.057	225.537.358	230.048.107	234.649.069	239.342.050	1.580.000.000
1	<i>ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη</i>	<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>242.121.521</i>	<i>246.963.950</i>	<i>251.903.229</i>	<i>256.941.294</i>	<i>262.080.121</i>	<i>267.321.724</i>	<i>272.668.161</i>	<i>1.800.000.000</i>
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ	212.932.426	217.191.075	221.534.896	225.965.594	230.484.906	235.094.604	239.796.499	1.583.000.000
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΤΣ	284.783.449	290.479.119	296.288.701	302.214.475	308.258.763	314.423.939	320.712.418	2.117.160.864
2	<i>ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας</i>	<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>497.715.875</i>	<i>507.670.194</i>	<i>517.823.597</i>	<i>528.180.069</i>	<i>538.743.669</i>	<i>549.518.543</i>	<i>560.508.917</i>	<i>3.700.160.864</i>
3	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	173.654.935	177.128.034	180.670.594	184.284.008	187.969.686	191.729.080	195.563.663	1.291.000.000
4	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	115.680.282	117.993.887	120.353.765	122.760.840	125.216.060	127.720.380	130.274.786	860.000.000
5	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	348.650.828	340.015.809	330.895.935	321.275.253	311.137.390	306.490.830	301.533.955	2.260.000.000
6	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	222.149.202	216.647.243	210.836.346	204.706.354	198.246.830	195.286.194	192.127.831	1.440.000.000
7	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	77.906.490	75.976.984	73.939.135	71.789.380	69.524.064	68.485.786	67.378.161	505.000.000
8	ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	25.826.295	26.342.821	26.869.677	27.407.075	27.955.212	28.514.317	29.084.603	192.000.000
9	ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης	ΕΤΠΑ	430.161.700	415.463.615	400.005.543	383.762.961	366.710.676	348.822.792	330.072.713	2.675.000.000
10	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	122.943.932	125.402.806	127.910.860	130.469.081	133.078.461	135.740.029	138.454.831	914.000.000
11	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	146.446.064	138.022.627	129.203.671	119.976.747	110.329.064	112.535.646	114.786.359	871.300.178
12	ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	ΕΤΠΑ	225.137.389	199.944.406	173.653.649	146.231.279	117.642.556	119.995.406	122.395.315	1.105.000.000
13	ΠΕΠ Αττικής	ΕΤΠΑ	406.069.681	388.310.157	369.677.825	350.144.875	329.682.735	308.262.057	285.852.670	2.438.000.000

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΠΑ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
14	ΕΠ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΕΤΠΑ	27.574.653	28.224.118	28.988.463	29.874.024	30.783.410	31.611.174	32.459.737	209.515.579
15	ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΩΝ	ΕΤΠΑ	23.429.288	23.212.596	22.977.857	22.724.447	22.451.706	22.158.968	21.845.541	158.800.403
	ΣΥΝΟΛΑ ΤΑΜΕΙΩΝ	ΕΤΠΑ	1.939.449.275	1.887.420.624	1.832.634.972	1.775.004.867	1.714.336.486	1.694.857.108	1.673.912.828	12.517.616.160
		ΕΚΤ	648.706.520	632.640.036	615.671.416	597.770.987	578.908.284	570.262.810	561.039.947	4.205.000.000
		ΤΣ	497.312.340	507.258.587	517.403.758	527.751.833	538.306.870	549.073.008	560.054.468	3.697.160.864
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΠΑ 2007 - 2013		3.085.468.135	3.027.319.247	2.965.710.146	2.900.527.687	2.831.551.640	2.814.192.926	2.795.007.243	20.419.777.024
		ΕΤΑΑ	461.376.206	463.470.078	453.393.090	452.018.509	631.768.186	626.030.398	619.247.957	3.707.304.424
		ΕΤΑ	Οι ετήσιες κατανομές, σε τρέχουσες τιμές, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας δεν είναι ακόμη γνωστές και θα συμπληρωθούν σε επόμενη φάση							184.795.381 (€ 2004)

ΠΙΝΑΚΑΣ 27 -Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή στα ΕΠ στο στόχο «Σύγκλιση»

Όλα τα ποσά είναι σε €, τρέχουσες τιμές

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΤΟΧΟΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	29.592.630	30.184.482	30.788.172	31.403.936	32.032.014	32.672.655	33.326.111	220.000.000
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΤΣ	212.528.891	216.779.468	221.115.057	225.537.358	230.048.107	234.649.069	239.342.050	1.580.000.000
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>242.121.521</i>	<i>246.963.950</i>	<i>251.903.229</i>	<i>256.941.294</i>	<i>262.080.121</i>	<i>267.321.724</i>	<i>272.668.161</i>	<i>1.800.000.000</i>
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ	212.932.426	217.191.075	221.534.896	225.965.594	230.484.906	235.094.604	239.796.499	1.583.000.000
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΤΣ	284.783.449	290.479.119	296.288.701	302.214.475	308.258.763	314.423.939	320.712.418	2.117.160.864
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	<i>ΣΥΝΟΛΟ</i>	<i>497.715.875</i>	<i>507.670.194</i>	<i>517.823.597</i>	<i>528.180.069</i>	<i>538.743.669</i>	<i>549.518.543</i>	<i>560.508.917</i>	<i>3.700.160.864</i>
3	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	173.654.935	177.128.034	180.670.594	184.284.008	187.969.686	191.729.080	195.563.663	1.291.000.000
4	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	115.680.282	117.993.887	120.353.765	122.760.840	125.216.060	127.720.380	130.274.786	860.000.000
5	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	325.056.903	321.516.483	317.704.428	313.611.279	309.227.326	304.542.564	299.546.724	2.191.205.707
6	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	207.115.905	204.860.061	202.431.138	199.823.114	197.029.798	194.044.821	190.861.631	1.396.166.468
7	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	72.634.396	71.843.285	70.991.475	70.076.855	69.097.258	68.050.443	66.934.112	489.627.824
8	ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	25.826.295	26.342.821	26.869.677	27.407.075	27.955.212	28.514.317	29.084.603	192.000.000
9	ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης	ΕΤΠΑ	430.161.700	415.463.615	400.005.543	383.762.961	366.710.676	348.822.792	330.072.713	2.675.000.000
10	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	122.943.932	125.402.806	127.910.860	130.469.081	133.078.461	135.740.029	138.454.831	914.000.000
11	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	98.328.239	100.294.806	102.300.703	104.346.714	106.433.648	108.562.322	110.733.568	731.000.000
12	ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	ΕΤΠΑ	99.269.823	101.255.221	103.280.327	105.345.930	107.452.849	109.601.906	111.793.944	738.000.000
13	ΠΕΠ Αττικής	ΕΤΠΑ	406.069.681	388.310.157	369.677.825	350.144.875	329.682.735	308.262.057	285.852.670	2.438.000.000
15	ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΩΝ	ΕΤΠΑ	23.429.288	23.212.596	22.977.857	22.724.447	22.451.706	22.158.968	21.845.541	158.800.403

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΤΟΧΟΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
	ΣΥΝΟΛΑ ΤΑΜΕΙΩΝ	ΕΤΠΑ	1.737.889.231	1.722.779.500	1.706.370.219	1.688.615.461	1.669.467.953	1.648.879.110	1.626.798.929	11.800.800.403
		ΕΚΤ	604.807.204	598.219.829	591.127.041	583.511.248	575.354.382	566.637.828	557.342.467	4.076.999.999
		ΤΣ	497.312.340	507.258.587	517.403.758	527.751.833	538.306.870	549.073.008	560.054.468	3.697.160.864
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		2.840.008.775	2.828.257.916	2.814.901.018	2.799.878.542	2.783.129.205	2.764.589.946	2.744.195.864	19.574.961.266

ΠΙΝΑΚΑΣ 28 - Ενδεικτική ετήσια χρηματοδοτική κατανομή στα ΕΠ στο Στόχο «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα & Απασχόληση»

Όλα τα ποσά είναι σε €, τρέχουσες τιμές

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΣΤΟΧΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΤΑΜΕΙΟ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	ΣΥΝΟΛΟ
5	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	23.593.925	18.499.326	13.191.507	7.663.974	1.910.064	1.948.266	1.987.231	68.794.293
6	ΕΠ Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	15.033.297	11.787.182	8.405.208	4.883.240	1.217.032	1.241.373	1.266.200	43.833.532
7	ΕΠ Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	5.272.094	4.133.699	2.947.660	1.712.525	426.806	435.343	444.049	15.372.176
11	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	48.117.825	37.727.821	26.902.968	15.630.033	3.895.416	3.973.324	4.052.791	140.300.178
12	ΠΕΠ Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας -Ηπείρου	ΕΤΠΑ	125.867.566	98.689.185	70.373.322	40.885.349	10.189.707	10.393.500	10.601.371	367.000.000
ΣΥΝΟΛΑ ΤΑΜΕΙΩΝ		ΕΤΠΑ	173.985.391	136.417.006	97.276.290	56.515.382	14.085.123	14.366.824	14.654.162	507.300.178
		ΕΚΤ	43.899.316	34.420.207	24.544.375	14.259.739	3.553.902	3.624.982	3.697.480	128.000.001
		ΤΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ			217.884.707	170.837.213	121.820.665	70.775.121	17.639.025	17.991.806	18.351.642	635.300.179

6.5 Περιφερειακή κατανομή κονδυλίων των Διαρθρωτικών Ταμείων

Στον παρακάτω πίνακα δίνεται εποπτικά η κατανομή ανά ΕΠ και Ταμείο των κονδυλίων που αντιστοιχούν στις τρεις διακριτές κατηγορίες Περιφερειών (αμιγής στόχος 1, phasing out και phasing in), σύμφωνα με τις Αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2005 όπως ανακοινώθηκαν επίσημα στην Ελλάδα με επιστολή της Επιτρόπου Huebner, τον Αύγουστο 2006.

Επιπλέον, ο πίνακας αυτός παρέχει την ανάλυση αυτή για κάθε μία από τις πέντε Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης.

Οι επιλογές που έγιναν για την διάρθρωση του ΕΣΠΑ σε ΕΠ (βλ. κεφ. 6.1) εξασφαλίζουν την τήρηση των συνολικών πιστώσεων για κάθε μία από τις τρεις κατηγορίες περιφερειών και καθιστούν εφικτό τον επιμερισμό των μεταβατικών πιστώσεων σε κάθε μία από τις Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης, στο πνεύμα των ενδεικτικών κατανομών ανά Περιφέρεια της από 7/8/06 επιστολής της Επιτρόπου Περιφερειακής Πολιτικής της ΕΕ, D. Huebner. Αντίστοιχος επιμερισμός θα γίνει και μεταξύ των Περιφερειών του αμιγούς στόχου 1, ωστόσο αυτή η διαδικασία θα προχωρήσει παράλληλα με την διαπραγμάτευση των ΕΠ.

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΜΙΓΗΣ ΣΤΟΧΟΣ 1	ΣΥΝΟΛΟ PHASING OUT	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΣΥΝΟΛΟ PHASING IN	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
1	ΕΠ Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	220.000.000	220.000.000							
2	ΕΠ Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ	1.583.000.000	1.583.000.000							
3	ΕΠ Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	1.291.000.000	1.291.000.000							
4	ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	860.000.000	860.000.000							
5	ΕΠ Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	2.260.000.000	1.245.284.185	945.921.522	376.267.696	52.043.420	517.610.406	68.794.293	53.745.541	15.048.752
6	ΕΠ Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση	ΕΚΤ	1.440.000.000	793.455.410	602.711.058	239.745.788	33.160.409	329.804.861	43.833.532	34.244.947	9.588.585
7	ΕΠ Βελτίωση διοικητικής ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	505.000.000	278.260.404	211.367.420	84.077.516	11.629.171	115.660.733	15.372.176	12.009.513	3.362.663
8	ΕΠ Τεχνική Υποστήριξη της Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	192.000.000	192.000.000							
9	ΠΕΠ Μακεδονίας - Θράκης	ΕΤΠΑ	2.675.000.000	480.000.000	2.195.000.000	1.774.000.000	421.000.000				
10	ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	914.000.000	914.000.000							
11	ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	871.300.178	731.000.000					140.300.178		140.300.178
12	ΠΕΠ Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου	ΕΤΠΑ	1.105.000.000	738.000.000					367.000.000	367.000.000	
13	ΠΕΠ Αττικής	ΕΤΠΑ	2.438.000.000		2.438.000.000			2.438.000.000			
15	ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΩΝ	ΕΤΠΑ	158.800.403	94.246.328	64.554.075						
	ΣΥΝΟΛΑ ΤΑΜΕΙΩΝ	ΕΤΠΑ	12.308.100.581	7.103.246.328	4.697.554.075	1.774.000.000	421.000.000	2.438.000.000	507.300.178	367.000.000	140.300.178

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΤΑΜΕΙΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΜΙΓΗΣ ΣΤΟΧΟΣ 1	ΣΥΝΟΛΟ PHASING OUT	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΣΥΝΟΛΟ PHASING IN	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
		ΕΚΤ	4.205.000.000	2.316.999.999	<i>1.760.000.000</i>	700.091.000	96.833.000	963.076.000	<i>128.000.001</i>	100.000.001	28.000.000
		ΣΥΝΟΛΟ	16.513.100.581	9.420.246.327	<i>6.457.554.075</i>	2.474.091.000	517.833.000	3.401.076.000	<i>635.300.179</i>	467.000.001	168.300.178
	ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ (12/2005)			9.420.246.327	<i>6.457.554.075</i>				<i>635.300.179</i>		
	Ενδεικτικό μερίδιο μεταβατικής περιφέρειας					38,7%	8,1%	53,2%		78,0%	22,0%
	Ενδεικτικό ποσό ανά μεταβατική περιφέρεια					2.499.073.427	523.061.880	3.435.418.768		495.534.140	139.766.039

7. ΠΡΟΣΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

7.1 Η εκ των προτέρων εκτίμηση της προσθετικότητας

Στον επόμενο πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο ετήσιος μέσος όρος των εθνικών δημοσίων επιλέξιμων δαπανών της περιόδου 2000-2005 σε τιμές 2006 στο σύνολο των περιφερειών του Στόχου της Σύγκλισης (Στόχος 1) και ο ετήσιος μέσος όρος των εθνικών δημοσίων επιλέξιμων δαπανών οι οποίες θα επιτευχθούν στη διάρκεια της περιόδου 2007-2013 στο σύνολο των περιφερειών του Στόχου της Σύγκλισης (Στόχος 1). Ο ετήσιος μέσος όρος των εθνικών δημοσίων επιλέξιμων δαπανών για την περίοδο 2000-2005 ανέρχεται στο ποσό των 6.591,70 εκατ. Ευρώ. Η εκ των προτέρων (ex ante) πρόβλεψη του αντίστοιχου ετήσιου μέσου όρου ανέρχεται σε 6.879,47 εκατ. Ευρώ (σε τιμές 2006). Με το ποσό αυτό καλύπτεται το τιθέμενο από τον Κανονισμό 1083/2006 όριο της Αρχής της Προσθετικότητας. Πρόκειται για αύξηση της τάξης του 4,4 % σε σχέση με το μέσο επίπεδο των δαπανών για την περίοδο 2000-2005. Το επίπεδο των ετήσιων μέσων δαπανών για την περίοδο 2007-2013 βασίζεται στην υπόθεση για ετήσιο μέσο ρυθμό αύξησης των δαπανών σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών.

7.2 Η ενδιάμεση επαλήθευση της προσθετικότητας

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με το Κράτος Μέλος θα επαληθεύσει την αρχή της προσθετικότητας το 2011. Θεωρείται ότι η αρχή της προσθετικότητας επαληθεύεται αν ο ετήσιος μέσος όρος των εθνικών δημοσίων επιλέξιμων δαπανών κατά την περίοδο 2007-2010 ανέρχεται τουλάχιστον στο εκ των προτέρων συμφωνηθέν επίπεδο δαπανών.

Με βάση το έγγραφο εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Προσθετικότητα, οι Ελληνικές Αρχές πρέπει να παράσχουν τη σχετική πληροφόρηση σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που ακολουθεί :

- Το αργότερο μέχρι 31 Ιουλίου 2011 : υποβολή συνολικών και ετήσιων πινάκων με τα τελικά στοιχεία για τα έτη 2007-2009, καθώς και τα προσωρινά στοιχεία για το έτος 2010
- Το αργότερο μέχρι 31 Οκτωβρίου 2011 : αν απαιτείται, μεθοδολογικές βελτιώσεις επί τη βάση σχολίων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Το αργότερο μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2011 : λήξη της προθεσμίας για την υποβολή τυχόν επιπρόσθετων πληροφοριών.

Σε περίπτωση που δεν επιτυγχάνεται η κάλυψη της αρχής προσθετικότητας ή εφόσον έχει τροποποιηθεί η οικονομική κατάσταση στο ενδιαφερόμενο Κράτος Μέλος, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει μετά από διαβουλεύσεις με το Κράτος Μέλος την αναθεώρηση του απαιτούμενου ύψους δαπάνης για την κάλυψη της αρχής προσθετικότητας.

Η ενδιάμεση επαλήθευση αποτελεί μία ευκαιρία για τις Ελληνικές Αρχές σε συνεννόηση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την αναθεώρηση του επιπέδου των δαπανών που έχει τεθεί ως στόχος για το υπόλοιπο της περιόδου, εφόσον η υπάρχουσα τη στιγμή εκείνη οικονομική κατάσταση και οι προβλέψεις για το μέλλον καθιστούν κάτι τέτοιο απαραίτητο.

Οι Ελληνικές Αρχές θα ενημερώσουν την Ετήσια Διάσκεψη των Προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης των Ε.Π. σχετικά με τα αποτελέσματα της επαλήθευσης.

7.3 Η επαλήθευση της προσθετικότητας στο τέλος της περιόδου

Η επαλήθευση αυτή θα γίνει πριν την 30^η Ιουλίου 2016. Θεωρείται ότι επαληθεύεται η αρχή της προσθετικότητας εάν ο ετήσιος μέσος όρος των εθνικών δημοσίων επιλέξιμων δαπανών κατά την περίοδο 2007-2013 έχει φτάσει τουλάχιστον στο επίπεδο των δαπανών που έχει συμφωνηθεί εκ των προτέρων ή που έχει αναθεωρηθεί ενδιάμεσα.

Επομένως, οι Ελληνικές Αρχές πρέπει να παράσχουν τη σχετική πληροφόρηση σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα που ακολουθεί :

- Το αργότερο μέχρι 31 Ιανουαρίου 2016 : υποβολή συνολικών και ετήσιων πινάκων με τα τελικά στοιχεία για τα έτη 2007-2013

- Το αργότερο μέχρι 31 Μαρτίου 2016 : αν απαιτείται, μεθοδολογικές βελτιώσεις επί τη βάσει σχολίων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- Το αργότερο μέχρι 30 Ιουλίου 2016 : λήξη της προθεσμίας για την υποβολή τυχόν επιπρόσθετων πληροφοριών.

Αν οι Ελληνικές Αρχές δεν καταφέρουν να υποστηρίξουν ικανοποιητικά την επαλήθευση της προσθετικότητας έως την 30^η Ιουλίου 2016, θα θεωρηθεί ότι δεν έχει γίνει σεβαστή η αρχή της προσθετικότητας. Η μη επαλήθευση της αρχής της προσθετικότητας επισύρει δημοσιονομικές διορθώσεις που μπορεί να φτάσουν μέχρι το 5% της κοινοτικής συνδρομής για τον στόχο της Σύγκλισης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 29 -Εκ των προτέρων εκτίμηση της Προσθετικότητας

Συνολικός Χρηματοδοτικός Πίνακας Δημόσιας ή Άλλης Ισοδύναμης Διαρθρωτικής Δαπάνης στις Περιφέρειες Σύγκλισης (Στόχος 1)												(Εκατομμύρια €, τιμές 2006)	
	ΜΕΣΟΣ ΕΤΗΣΙΟΣ ΟΡΟΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2000-2005						ΜΕΣΟΣ ΕΤΗΣΙΟΣ ΟΡΟΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2007-2013 (ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ)						
	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΚΠΣ		ΜΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟ ΥΜΕΝΗ ΑΠΟ Ε.Ε.	ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	ΕΣΠΑ		ΜΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟ ΥΜΕΝΗ ΑΠΟ Ε.Ε.	ΣΥΝΟΛΟ	
	ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Ε.Ε.	ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Ε.Ε.	Ε.Ε.	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Ε.Ε.	ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ Ε.Ε.	Ε.Ε.	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ	ΕΘΝΙΚΗ	
	2	3	4	5	6	7=5+6=2-4	2	3	4	5	6	7=5+6=2-4	
1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	4115,57	1109,94	593,38	424,42	3097,77	3522,19	4825,46	1242,93	1300,24	758,60	2766,61	3525,21	
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ (επενδ. δαπάνες)	2933,64	590,26	446,70	352,27	2134,68	2486,94	3221,88	660,98	688,89	401,92	2131,07	2532,99	
ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ (ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ (επενδ. δαπάνες)	56,26	52,07	16,08	5,91	34,26	40,17	295,41	58,31	169,97	99,17	26,28	125,44	
ΕΝΕΡΓΕΙΑ (επενδ. δαπάνες)	427,10	365,49	48,18	30,90	348,01	378,92	482,71	409,28	61,93	36,13	384,64	420,78	
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΑ (επενδ. δαπάνες)	427,31	38,45	33,81	15,43	378,07	393,50	506,55	43,05	317,87	185,45	3,23	188,68	
ΥΓΕΙΑ (επενδ. δαπάνες)	271,27	63,68	48,61	19,91	202,75	222,66	318,75	71,31	61,59	35,93	221,23	257,16	
2. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	1947,67	118,41	331,38	122,14	1494,15	1616,29	2312,96	132,59	586,98	342,46	1383,53	1725,99	
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (επενδ. δαπάνες)	686,58	0,00	136,70	47,50	502,37	549,88	818,36	0,00	85,16	49,68	683,52	733,20	
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Λειτουργ. δαπάνες)	795,90	0,00	59,49	24,19	712,22	736,41	870,94	0,00	175,17	102,20	593,57	695,77	
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ (επενδ. δαπάνες)	282,64	118,41	116,62	39,25	126,77	166,03	406,12	132,59	250,74	146,29	9,10	155,38	
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ (λειτουργ. δαπάνες)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ (επενδ. δαπάνες)	134,38	0,00	18,57	11,20	104,61	115,81	160,18	0,00	75,91	44,29	39,97	84,26	
ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ (λειτουργ. δαπάνες)	48,17	0,00	0,00	0,00	48,17	48,17	57,41	0,00	0,00	0,00	57,41	57,41	
3. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	521,50	15,38	163,85	82,22	275,43	357,65	620,48	17,22	196,78	114,80	308,90	423,71	
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ (επενδ. Δαπάνες)	323,53	15,38	75,33	40,28	207,93	248,20	357,38	17,22	115,08	67,14	175,16	242,30	
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ (επενδ. δαπάνες)	197,97	0,00	88,52	41,94	67,50	109,45	263,45	0,00	81,69	47,66	134,10	181,76	
4. ΆΛΛΑ	1159,78	0,00	64,22	27,07	1068,49	1095,56	1382,39	0,00	177,83	103,75	1100,82	1204,57	
ΣΥΝΟΛΟ	7744,52	1243,73	1152,83	655,86	5935,84	6591,70	9141,30	1392,74	2261,82	1319,62	5559,86	6879,47	

8. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΣΠΑ

Στο ΕΣΠΑ που εξελίσσεται παράλληλα με το ΚΠΣ, πέραν του στόχου της πλήρους απορρόφησης, προτάσσεται η **πολιτική μεγιστοποίησης της αναπτυξιακής απόδοσης των παρεμβάσεων**, σε πλήρη συνάφεια με τη μακροοικονομική πολιτική και σε συναρμογή του εθνικού σχεδιασμού με τον συγχρηματοδοτούμενο. Δομικά στοιχεία της πολιτικής αυτής αποτελούν η επιτελική εποπτεία του αναπτυξιακού προγραμματισμού⁶⁵ και της εφαρμογής των πολιτικών, η ενίσχυση των ικανοτήτων των φορέων προγραμματισμού, διαχείρισης, ελέγχου και υλοποίησης, η προώθηση νέων και βιώσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων και η ενδυνάμωση της εταιρικής σχέσης και της συνυπευθυνότητας των περιφερειακών και τοπικών αρχών. Κρίσιμη θεωρείται η περίοδος προσαρμογής για την αφομοίωση των μέσων που θα επιτρέψουν το σταδιακό μετασχηματισμό φορέων και διαδικασιών ώστε και η μετάβαση στο νέο σύστημα να συντελεστεί ομαλά και να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά τυχόν εκκρεμότητες κατά τη λήξη του Γ' ΚΠΣ.

8.1 Συστήματα επιτελικής εποπτείας

8.1.1 Όργανα εποπτείας και παρακολούθησης

8.1.1.1 Διυπουργική Επιτροπή Κοινοτικών Προγραμμάτων (ΔΕΠ)

Με το άρθρο 20 του Ν. 3483/2006 συστάθηκε **Διυπουργική Επιτροπή (ΔΕΠ)** με Πρόεδρο τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία εποπτεύει την πρόοδο των αναπτυξιακών προγραμμάτων και λαμβάνει πολιτικές αποφάσεις σε στρατηγικό, διαχειριστικό και επιχειρησιακό επίπεδο, σε συνέργια με τις πολιτικές του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Η ΔΕΠ εκφράζει γνώμη επί των εκθέσεων στρατηγικής παρακολούθησης του ΕΣΠΑ που υποβάλλονται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή δυνάμει του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 και δίνει κατευθύνσεις στην Ετήσια Διάσκεψη των Προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΔΙΠ).

8.1.1.2 Ετήσια Διάσκεψη Προέδρων Επιτροπών Παρακολούθησης (ΕΔΙΠ)

Η ΕΔΙΠ, στην οποία μετέχουν επίσης οι αντιπροσωπείες Οικονομικών και Κοινωνικών Εταιρών και ΜΚΟ, παρακολουθεί την εφαρμογή των ΕΠ συνολικά αλλά και σε σχέση με τη θεματική, περιφερειακή και χωρική προσέγγιση του ΕΣΠΑ και τη συμπληρωματικότητα με το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ, υποβάλλει σχετική ετήσια έκθεση στη ΔΕΠ και δίνει κατευθύνσεις στις Επιτροπές Παρακολούθησης των ΕΠ στις οποίες συμμετέχουν επίσης με ουσιαστικό ρόλο οι Οικονομικοί και Κοινωνικοί Εταίροι και οι ΜΚΟ.

8.1.1.3 Ειδική Υπηρεσία «Αρχή Συντονισμού ΕΠ» (ΕΥΑΣ)

Η ΕΥΑΣ παρακολουθεί την ορθή εφαρμογή των ΕΠ και την αποτελεσματική λειτουργία των Συστημάτων Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ), διασφαλίζει τον ορθολογικό προγραμματισμό ενεργειών και πόρων και την τήρηση του Κοινοτικού κανονιστικού πλαισίου, εξασφαλίζει το συντονισμό μεταξύ των ΕΠ και των ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ, συντονίζει τη χρηματοδοτική στήριξη άλλων μέσων (ΕΤΕπ, Ταμείο Αλληλεγγύης, ΕΟΧ κλπ.) και παρακολουθεί το σχεδιασμό και την εφαρμογή συγχρηματοδοτούμενων δράσεων κρατικών ενισχύσεων. Ενεργεί υποστηρικτικά της ΔΕΠ και της ΕΔΙΠ και αποτελεί το σύνδεσμο με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το ΕΣΠΑ. Η ΕΥΑΣ ορίζεται ως Διαχειριστική Αρχή των πέντε ΠΕΠ.

⁶⁵ Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, ΕΣΠΑ, Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ), Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑ).

8.1.2 Συντονισμός ΕΠ του ΕΣΠΑ με ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ

Για το συντονισμό των ΕΠ του ΕΣΠΑ με τα ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ, θεσπίζεται, στο πλαίσιο της ΕΥΑΣ, μηχανισμός προώθησης της συμπληρωματικότητας των δράσεων, χωρικά (περιοχή παρέμβασης) και θεματικά (τομέας παρέμβασης), που λειτουργεί σε επίπεδο α) Προγραμματισμού, β) Παρακολούθησης υλοποίησης (Διαχειριστικές Αρχές), και γ) Επανεξέτασης Στρατηγικής (ΕΥΑΣ και ΔΑ του ΠΑΑ και του ΕΠΑ).

Στο πρώτο επίπεδο, η ΕΥΑΣ σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές του ΠΑΑ και του ΕΠΑ, εξειδικεύει κατευθύνσεις για τη διασφάλιση της συμπληρωματικότητας και του διαχωρισμού των δράσεων και συντονίζει το πλαίσιο εφαρμογής τους, θεματικά και γεωγραφικά.

Στο δεύτερο επίπεδο, οι ΔΑ των ΕΠ του ΕΣΠΑ, του ΠΑΑ και του ΕΠΑ τηρούν τις κατευθύνσεις κατά τη διαδικασία επιλογής των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων. Σε ετήσια βάση, συντάσσουν ειδική αναφορά για την πρόοδο και αποτελεσματικότητα των δράσεων με χρήση των κωδικών θεματικής και χωρικής διάστασης και τις γνωστοποιούν στην ΕΥΑΣ και τις αρμόδιες αρχές του ΠΑΑ και του ΕΠΑ.

Στο τρίτο επίπεδο και στο πλαίσιο της ανωτέρω ειδικής αναφοράς, η ΕΥΑΣ, σε συνεργασία με τις αρχές του ΠΑΑ και του ΕΠΑ, εξετάζει την πρόοδο και αποτελεσματικότητα των δράσεων, προσδιορίζει την ανάγκη αναθεώρησης των κατευθύνσεων και της κατανομής των Κοινοτικών πόρων, συνεπεία αλλαγών στις προτεραιότητες (κοινοτικές, εθνικές, περιφερειακές) ή στις συνθήκες υλοποίησής τους και εισηγείται μέτρα στην ΕΔΙΠ.

8.1.3 Εισαγωγή μέσω χρηματοοικονομικής τεχνικής

Στο πλαίσιο του άρθρου 44, Καν. 1083/2006, προωθούνται από το ΥΠΟΙΟ εργαλεία χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη και διασφαλίζεται η συμπληρωματικότητά τους με τα Διαρθρωτικά Ταμεία, την ΕΤΕπ και άλλες πηγές χρηματοδότησης.

8.2 Συνοπτική παρουσίαση Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ)

Το νέο ΣΔΕ, ενιαίο για όλα τα ΕΠ του ΕΣΠΑ, θεσμοθετείται με Νόμο ο οποίος θεσπίζει, σε πλήρη αντιστοιχία με τον Καν. (ΕΚ) 1083/2006, τους φορείς διαχείρισης, παρακολούθησης, πιστοποίησης και ελέγχου, τις αρμοδιότητες και τις μεταξύ τους σχέσεις, σύμφωνα με τα ακόλουθα :

- Ως συνέχεια των ΔΑ του Γ' ΚΠΣ, ορίζεται μια ΔΑ για κάθε ένα τομεακό ΕΠ, ενώ συγκροτείται και μία νέα ΔΑ για το ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης».
- Οι ΔΑ του Γ' ΚΠΣ που δε διαχειρίζονται ΕΠ του ΕΣΠΑ λειτουργούν έως την ολοκλήρωση του έργου που τους έχει ανατεθεί με το Ν.2860/00 και δύνανται να αναλάβουν καθήκοντα δυνάμει του άρθρου 59 παρ. 2 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006.
- Δυνάμει του ίδιου άρθρου σχεδιάζεται η εκχώρηση από την ΕΥΑΣ της διαχείρισης δράσεων περιφερειακού χαρακτήρα στις ΔΑ των ΠΕΠ του Γ' ΚΠΣ οι οποίες θα λειτουργήσουν ως Ενδιάμεσοι Φορείς, ενώ η διαχείριση συγκεκριμένων δράσεων εθνικής εμβέλειας δύνανται να εκχωρηθεί στις ΔΑ των Τομεακών ΕΠ του ΕΣΠΑ.
- Η ΜΟΔ Α.Ε. αναλαμβάνει ως ενδιάμεσος φορέας Διαχείρισης του ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής», των ΕΠ του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία» καθώς και την ευθύνη λειτουργίας του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος.
- Οι Υπηρεσίες του ΥΠΟΙΟ που εμπλέκονται με το ΚΠΣ, το ΕΣΠΑ και τα ΕΠ, αναδιοργανώνονται για τον καλύτερο συντονισμό των ΕΠ και την αποτελεσματική τεχνική και νομική υποστήριξη των εμπλεκόμενων φορέων. Στο πλαίσιο αυτό δημιουργείται **Ειδική Υπηρεσία «Αρχή Στρατηγικής και Παρακολούθησης Πολιτικών»**, συνάπτεται σύμβαση συνεργασίας με τη ΜΟΠΑΔΙΣ για την παροχή συντονισμένης συμβουλευτικής υποστήριξης προς τις αναθέτουσες αρχές σε θέματα δημοσίων συμβάσεων και, υπό την Επιτροπή Εμπειρογνομώνων, προωθείται η παραγωγή και εφαρμογή ενιαίας μεθοδολογίας διοίκησης και διαχείρισης έργων.

- Ο συντονισμός των δράσεων ΕΚΤ ασκείται από την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων ΕΚΤ του Υπουργείου Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας σε συνεργασία με την ΕΥΑΣ και τις αρμόδιες εθνικές αρχές.
- Δημιουργείται θέση Επιτρόπου Αξιολόγησης Ποιότητας Συστημάτων Ελέγχου υπό τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.
- Με σκοπό την ανταπόκριση στις αυξημένες απαιτήσεις του Καν. 1083/2006, προσαρμόζεται η δομή και λειτουργία της Αρχής Ελέγχου και της Αρχής Πληρωμής του Γ' ΚΠΣ. Η τελευταία, ως Αρχή Πιστοποίησης, δύναται να δημιουργήσει περιφερειακά παραρτήματα.
- Προωθείται διαβαθμισμένο σύστημα επιβεβαίωσης της διαχειριστικής επάρκειας των Φορέων Υλοποίησης (ΦΥ) και θεσπίζεται σχέδιο δράσης για α) τη δημιουργία νέων ΦΥ με τη μορφή Α.Ε. ή Ειδικών Υπηρεσιών Εφαρμογής, β) την αξιοποίηση της τεχνογνωσίας φορέων και οργανισμών του ευρύτερου δημόσιου τομέα από ΦΥ χαμηλότερης επάρκειας και γ) την τεχνική υποστήριξη της προσαρμογής υφιστάμενων ΦΥ.
- Ειδικότερες ρυθμίσεις οργάνωσης και λειτουργίας θα καθοριστούν με κανονιστικές αποφάσεις.

8.3 Αναβάθμιση Δημόσιας Διοίκησης

Η βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας των Υπηρεσιών του δημόσιου τομέα, καθοριστικής σημασίας για την προώθηση των μεταρρυθμίσεων και την καλή διακυβέρνηση, αντανακλάται στην ποιότητα του σχεδιασμού και της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών, προϋπόθεση για την εναρμόνιση με την αναθεωρημένη Στρατηγική της Λισσαβόνας.

Έως σήμερα σημαντικά βήματα έχουν γίνει για την αναμόρφωση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου για τα δημόσια έργα. Η μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου δημοσίων έργων ολοκληρώνεται με το Νόμο 3316/2005, με τον οποίο επιτυγχάνεται η θεσμική κατοχύρωση της διαδικασίας που βελτιστοποιεί την ποιότητα των μελετών δημοσίων έργων, η πλήρης προσαρμογή του ελληνικού στο κοινοτικό δίκαιο, η θέσπιση αυστηρών προϋποθέσεων για την τροποποίηση της μελέτης κατά τη διάρκεια της κατασκευής του έργου και η κωδικοποίηση ολόκληρου του θεσμικού πλαισίου ανάθεσης των μελετών και συναφών υπηρεσιών σε ένα νομοθέτημα. Επίσης βρίσκεται σε εξέλιξη η **Κωδικοποίηση της εθνικής νομοθεσίας και νομολογίας περί δημοσίων έργων.**

8.3.1 Στρατηγική για τη βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης

Η ανάγκη για μια ικανή διοίκηση που διαμορφώνει δημόσιες πολιτικές, με έμφαση στο επίπεδο της κεντρικής διοίκησης, σχεδιάζει στρατηγικά, ολοκληρωμένα και επιτελικά την εφαρμογή τους, προγραμματίζοντας αποτελεσματικά ενέργειες και πόρους, επιτάσσει διαρθρωτικές παρεμβάσεις τόσο στο θεσμικό και ρυθμιστικό πλαίσιο όσο και στο επίπεδο της εφαρμογής, ώστε τα παρεχόμενα αγαθά και υπηρεσίες να είναι υψηλής ποιότητας με ορατά αποτελέσματα στην ευημερία και την ισότητα ευκαιριών για όλο το κοινωνικοοικονομικό δυναμικό της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης», σε εναρμόνιση με τις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων, στοχεύει σε μια πολιτοκεντρική, αποτελεσματική και ευέλικτη διακυβέρνηση με κωδικοποιημένη νομοθεσία και αποτελεσματικότητα πολιτικών, δίνοντας έμφαση στα ακόλουθα στοιχεία:

- **Βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων πολιτικών και ενίσχυση της ανοιχτής διοίκησης** μέσω δράσεων τόνωσης πολιτικών οριζόντιου χαρακτήρα (ισότητα, μετανάστευση και πολιτική προστασία), αξιολόγησης της εφαρμογής των δημοσίων πολιτικών και ενδυνάμωσης της καλής διακυβέρνησης (διαφάνεια, ενεργός συμμετοχή, δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση).
- **Αναμόρφωση των δομών και διαδικασιών λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών**, κυρίως μέσω δράσεων βελτίωσης του θεσμικού πλαισίου, απλούστευσης των διοικητικών διαδικασιών, οργανωτικού - λειτουργικού ανασχεδιασμού, διοικητικής ανασυγκρότησης και ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

- **Ενδυνάμωση της διυπηρεσιακής και ενδοϋπηρεσιακής συνεργασίας** με τη δημιουργία «υπηρεσιών μίας στάσης» σε κάθε Υπουργείο και τη δικτύωσή τους σε ένα κεντρικό κόμβο οργάνωσης, καθοδήγησης και υποστήριξής τους.
- **Βελτίωση της αποτελεσματικότητας και ανταγωνιστικότητας του ανθρώπινου δυναμικού** μέσω θέσπισης συστήματος εκπαίδευσης, κατάρτισης, αξιολόγησης και εξέλιξης καθώς και υιοθέτησης δράσεων εκσυγχρονισμού του αντίστοιχου θεσμικού πλαισίου.

Για την υποστήριξη της αποτελεσματικής εφαρμογής του ΕΠ, προωθείται σύσταση ανώνυμης μη κερδοσκοπικής εταιρίας του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα («Διοικητική Αναδιοργάνωση Α.Ε.»), με κύριο αντικείμενο τον περιορισμό της πολυνομίας, την αξιολόγηση της διοικητικής ικανότητας των δημόσιων οργανισμών, τον οργανωτικό και λειτουργικό ανασχεδιασμό και την ανασυγκρότησή τους.

Επικουρικά του ΕΠ, προβλέπονται παρεμβάσεις αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αναβάθμισης των μηχανισμών εποπτείας της αγοράς και ανάπτυξης ψηφιακών υπηρεσιών εξυπηρέτησης του πολίτη.

8.3.2 Δράσεις και υποδομές βελτίωσης της αποδοτικότητας της διοίκησης

- **Ενίσχυση του συντονιστικού ρόλου της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης** για τη βελτίωση της ποιότητας της νομοθεσίας και την ταχύτερη ενσωμάτωση του Κοινοτικού δικαίου στην ελληνική έννομη τάξη.
- **Ηλεκτρονική δικτύωση όλων των ΔΑ** (intranet) με στόχο την καλύτερη και ταχύτερη ενημέρωση και την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών στην αντιμετώπιση και επίλυση κοινών θεμάτων.
- **Σύσταση Χρηματοδοτικού Οργανισμού Διαχείρισης Διαθεσίμων** Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (Κοινοτική και Εθνική συνδρομή) για ευέλικτη, ταχύτερη και καλύτερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων.
- **Σύσταση Εθνικού Παρατηρητηρίου Περιφερειακών Πολιτικών** για τη συγκέντρωση και παροχή δεδομένων, στοιχείων και μελετών για τις Περιφέρειες της χώρας προς τους οικονομικούς, κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς φορείς, την υποστήριξη του ΥΠΟΙΟ και των λοιπών Υπουργείων στη χάραξη των πολιτικών τους, την ανάπτυξη και παροχή τεχνογνωσίας και μεθοδολογίας σε Υπουργεία, Αρχές, Οργανισμούς κλπ. για τη συλλογή και επεξεργασία τοπικών και περιφερειακών στοιχείων τα οποία αποτυπώνουν το αναπτυξιακό επίπεδο των Περιφερειών.
- **Σύσταση Αναπτυξιακών Οργανισμών Περιφέρειας (ΑΟΠ)** σε κάθε μία από τις 13 διοικητικές Περιφέρειες με βασικό αντικείμενο την υποστήριξη του Περιφερειακού Συμβουλίου για το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό της περιφερειακής ανάπτυξης και των ΦΥ για την καλύτερη ιεράρχηση των παρεμβάσεων τους.
- **Σύσταση Διαχειριστικής Αρχής του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ)** το οποίο χρηματοδοτείται αποκλειστικά από εθνικούς πόρους αλλά σε συνέργια με τα συγχρηματοδοτούμενα ΕΠ. Το ΕΠΑ περιλαμβάνει τα επιμέρους Προγράμματα Ανάπτυξης που σχεδιάζουν για τις ανάγκες τους τα Υπουργεία. Οι δομές του ΣΔΕ του ΕΣΠΑ δύνανται να υποστηρίζουν την εφαρμογή του ΕΠΑ.
- **Θεσμοθέτηση Δικτύων Εμπειρογνομώνων ΔΑ** σε οριζόντια θέματα πολιτικών και διαχείρισης.
- **Σύσταση ΑΕ για την Ανταποδοτική Διαχείριση της Αειφορικής Ανάπτυξης** με αντικείμενο την υποστήριξη φορέων στη ανταποδοτική υλοποίηση υποδομών διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων.

Οι ανωτέρω δράσεις και υποδομές είναι δυνατόν να αναπροσαρμοστούν στο πλαίσιο της εξειδίκευσης των σχετικών νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων.

8.4 Ειδική Υπηρεσία για τις δράσεις στον τομέα του περιβάλλοντος

Το σύνολο των έργων και των δράσεων περιβάλλοντος που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των ΕΠ (συμπεριλαμβανομένων και των δράσεων των ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ) θα πρέπει να ελέγχονται προληπτικά, κατά τη διάρκεια της υλοποίησής τους και απολογιστικά, ως προς τη σκοπιμότητα και τη συνδρομή τους στην υλοποίηση της Στρατηγικής και των Στόχων της Περιβαλλοντικής Πολιτικής της χώρας καθώς και ως προς την τήρηση των υποχρεώσεων και δεσμεύσεων έναντι της ΕΕ.

Για το σκοπό αυτό δημιουργείται ευέλικτος μηχανισμός σε επίπεδο Ειδικής Υπηρεσίας, ο οποίος με λειτουργία σχετικού δικτύου θα συντονίζει και θα παρακολουθεί το σύνολο των περιβαλλοντικών έργων και δράσεων ανεξάρτητα από την πηγή χρηματοδότησής τους, ώστε να διασφαλιστεί η αναγκαία συνέργεια και συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων στον τομέα του περιβάλλοντος.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι -Διαρθρωτικοί δείκτες και ποσοτικοποιημένοι
στόχοι σε επίπεδο θεματικών προτεραιοτήτων**

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ⁶⁶	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ
	Αξία επιχειρηματικών επενδύσεων ως % του ΑΕΠ	ΕΣΥΕ / 2005	15,77%
	ΑΕΠ (ΜΑΔ) / απασχολούμενο (ως % μέσου όρου της ΕΕ 25)	Eurostat / Πρόβλεψη 2007	99,7%
	Ετήσια αξία εξαγωγών / ετήσια αξία εισαγωγών	ΕΣΥΕ /2005	71,99%
	Αμεσες Ξένες Επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ	Εκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005/2003	0,70%
	Ποσοστό επιχειρηματικότητας υψηλών δυνατοτήτων	Εκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005/2004	16,14%
	Μέσος χρόνος έναρξης επιχειρήσεων	Εκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005	45 ημέρες

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ⁶⁷	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013
	Ποσοστό αύξησης των νέων επιχειρήσεων			
	Ποσοστό αύξησης των νέων επιχειρήσεων που δημιουργούνται από ειδικές ομάδες του πληθυσμού			
	Ποσοστό τουριστικών κλινών που εκσυγχρονίζονται			
	Ποσοστό υφιστάμενων ΜΜΕ που εκσυγχρονίζονται / βελτιώνονται			
	Ποσοστό αύξησης των τουριστικών κλινών			

⁶⁶ Δείκτες οι οποίοι αποτυπώνουν την υφιστάμενη κατάσταση, παρακολουθούνται κατά τη διάρκεια υλοποίησης δεδομένου όμως ότι επηρεάζονται και από παράγοντες εκτός ΕΣΠΑ δεν στοχοθετούνται

⁶⁷ Η ποσοτικοποίηση των τιμών βάσης και στόχων θα οριστικοποιηθεί με την οριστικοποίηση των επιμέρους επιχειρησιακών προγραμμάτων υπό κατάρτιση

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ / ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ
ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη (Δημόσια και Ιδιωτική) για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ	ΓΓΕΤ / 2004 (προσωρινά στοιχεία)	0,61%
	Ποσοστό της συνολική ετήσιας δαπάνης για Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη που προέρχεται από επιχειρήσεις	Eurostat/2004	28,23%
	Ποσοστό επιχειρήσεων που ασκούν καινοτόμα δραστηριότητα στο σύνολο των επιχειρήσεων	ΓΓΕΤ 1998/2000	27,30%
	Ποσοστό καινοτόμων επιχειρήσεων στη μεταποίηση που αναφέρουν συνεργασίες με άλλες επιχειρήσεις ή ερευνητικούς οργανισμούς με σκοπό την καινοτομία ως προς το σύνολο των καινοτόμων επιχειρήσεων	ΓΓΕΤ 1998/2000	20,10%
	Ποσοστό καινοτόμων επιχειρήσεων στις υπηρεσίες που αναφέρουν συνεργασίες με άλλες επιχειρήσεις ή ερευνητικούς οργανισμούς με σκοπό την καινοτομία ως προς το σύνολο των καινοτόμων επιχειρήσεων	ΓΓΕΤ 1998/2000	39,70%
	Ποσοστό απασχολούμενων σε κλάδους έντασης γνώσης στο σύνολο του εργατικού δυναμικού	Eurostat 2003 /	22,16%
	Ποσοστό εργατικού δυναμικού που απασχολείται σε ερευνητικές και τεχνολογικές δραστηριότητες	ΓΓΕΤ 2003	1,17%
	Ποσοστό ερευνητών που απασχολούνται στις επιχειρήσεις ως προς το σύνολο των ερευνητών	ΓΓΕΤ 2003	26,40%
	Ποσοστό του γενικού πληθυσμού 25-64 ετών που συμμετέχει σε προγράμματα δια-βίου εκπαίδευσης (τυπικής, μη τυπικής και άτυπης)	Eurostat/2005/ Joint Review	1,80%
	Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 που έχει ολοκληρώσει μόνο τον υποχρεωτικό κύκλο σπουδών και δεν βρίσκεται σε σπουδές ή κατάρτιση	Eurostat/2005/ Joint Review	13,30%
	Ποσοστό «βασικών» δημόσιων υπηρεσιών (services) που είναι πλήρως διαθέσιμες στο internet ⁶⁸	Παρατηρητήριο ΚτΠ	25,00%

⁶⁸ Αναφέρεται σε 20 βασικές δημόσιες υπηρεσίες που ορίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Φορολογία Εισοδήματος, Αναζήτηση Εργασίας, Κοινωνική Πρόνοια (Επίδομα Ανεργίας, Επίδομα Τέκνων, Ιατροφαρμακευτικές Δαπάνες, Υποτροφίες Σπουδαστών), Προσωπικά Έγγραφα (Διαβατήριο, Άδεια Οδήγησης), Τέλη Κυκλοφορίας, Οικοδομικές Άδειες, Αστυνομικές Δηλώσεις, Δημόσιες Βιβλιοθήκες, Πιστοποιητικά (Γέννησης και Οικογενειακής Κατάστασης), Εγγραφές σε ΑΕΙ, Ανακοίνωση Αλλαγής Διεύθυνσης Κατοικίας, Υπηρεσίες Υγείας, Ασφάλιση Εργαζομένων, Φορολογία Επιχειρήσεων, ΦΠΑ, Έναρξη Επιχείρησης, Υποβολή Δεδομένων σε ΕΣΥΕ, Δηλώσεις Τελωνείου, Περιβαλλοντική Αδειοδότηση, Προμήθειες Δημοσίου

	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ / ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013
ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	Ποσοστό εκπαιδευτικού προσωπικού εκπαιδευμένο & πιστοποιημένο σε ICT			
	Ποσοστό αύξησης των επιχειρήσεων ΤΠΕ			
	Ποσοστό αύξησης του αριθμού των ερευνητών που συμμετέχουν σε προγράμματα διδακτορικής και post-doc έρευνας			
	Ποσοστό των σχολείων συνδεδεμένων με ευρυζωνικά δίκτυα			
	Ποσοστό του πληθυσμού που εξυπηρετείται από χρηματοδοτούμενες ευρυζωνικές υπηρεσίες			
	Ποσοστό εργατικού δυναμικού που συμμετέχει σε προγράμματα δια βίου μάθησης			
	Ποσοστό δημόσιων φορέων με πρόσβαση ευρείας ζώνης			

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ / ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ
	Γενικός Δείκτης Απασχόλησης	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	61,04%
	Ποσοστό απασχόλησης γυναικών	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	47,60%
	Ποσοστό απασχόλησης νέων (15-24 ετών)	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	24,35%
	Γενικός Δείκτης Ανεργίας	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	8,8%
	Ποσοστό ανεργίας γυναικών	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	13,4%
	Ποσοστό ανεργίας νέων (15 έως 24 ετών)	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	24,35%
	Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων	ΕΣΥΕ/Β' 3μηνο 2006	5,00%

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ / ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013
	Ποσοστό των ανέργων που ωφελούνται από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης			
	Ποσοστό των ανέργων ευπαθών ομάδων που ωφελούνται από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης			
	Ποσοστό ανέργων που ωφελήθηκαν από ενεργητικές πολιτικές και προωθήθηκαν στην απασχόληση			
	Εξυηηρετούμενος πληθυσμός από δομές πρωτοβάθμιας φροντίδας			

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ
	Αποτελεσματικότητα Διακυβέρνησης	World Bank, 2005	78,5%
	Ποιότητα ρυθμίσεων	World Bank, 2005	74,9%

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013	
	Διείσδυση της συνεχιζόμενης επιμόρφωσης μεταξύ του πληθυσμού των δημοσίων υπαλλήλων				
	Πιστοποιημένη κατοχή βασικών δεξιοτήτων ΤΠΕ των δημοσίων υπαλλήλων				

**ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΩΣ ΤΟΠΟ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ,
ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ**

	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ / ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ
ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	Πυκνότητα Δικτύου (μήκος αυτοκινητόδρομων ανά 1.000 km ² επιφάνειας χώρας	Eurostat/2001	6
	Συνολική ετήσια διακίνηση επιβατών (αρ/έτος) από τα λιμάνια της χώρας	ΕΣΥΕ / 2004	17.306.000 επιβάτες
	Συνολική ετήσια διακίνηση ξηρού φορτίου (κtn/έτος) από τα λιμάνια της χώρας	ΕΣΥΕ / 2004	40.174 χιλ. μετρικοί τόνοι
	Συνολική ετήσια διακίνηση επιβατών από τα αεροδρόμια της χώρας	ΕΣΥΕ /2004	35.387.000
	Ποσοστό στο σύνολο της διακίνησης τόννων των κύριων λιμένων της χώρας (υπό καθεστώς Α.Ε.) που διακινούνται σιδηροδρομικά	ΣΑΑΣ/2006	0
	Μεταφορικό έργο Μετρό (αριθμός επιβατών που μεταφέρονται ετησίως)	ΕΣΥΕ/2004	169.548.030
	Εμπορεύματα που διακινούνται σιδηροδρομικά ετησίως	ΕΣΥΕ/ 2004	2.968 χιλ. τον.
	Ετήσιος αριθμός θανάτων από αυτοκινητιστικά ατυχήματα ανά 1.000.000 κατοίκους	ΕΣΥΕ / 2005	146
	% ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ενέργειας	ΥΠΑΝ (3 ^η Εθνική Έκθεση)	12,2%
	Διείσδυση φυσικού αερίου	ΥΠΑΝ Ενεργειακό ισοζύγιο χώρας/ 2002	6,2%
	Ετήσιος όγκος παραγόμενων αστικών στερεών αποβλήτων που ανακυκλώνονται	ΥΠΕΧΩΔΕ 2005	0,62
	% επικίνδυνων βιομηχανικών αποβλήτων που αξιοποιούνται / ανακυκλώνονται	Μελέτη ΥΠΕΧΩΔΕ/ 2005	20,06%

ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΗΓΗ /ΕΤΟΣ	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013
	Ολοκλήρωση κατασκευής ή αναβάθμιση γραμμής μαζικών μέσων μεταφοράς σταθερής τροχιάς			
	Ολοκλήρωση κατασκευής Σιδηροδρομικής Γραμμής εντός TEN-T.			
	Νέα εμπορευματικά κέντρα			
	Ολοκλήρωση κατασκευής αυτοκινητοδρόμων εντός TEN-T.			
	Χρόνος διαδρομής Πάτρα-Αθήνα – Θεσσαλονίκη			
	Ποσοστό περιοχών NATURA 2000 με φορείς και σχέδια διαχείρισης			
	Ισοδύναμος πληθυσμός που εξυπηρετείται από ΕΕΛ			
	Ποσοστό των παραγόμενων αστικών στερεών αποβλήτων που διατίθεται σε ΧΥΤΑ			
Ποσοστό του πληθυσμού που καλύπτεται από φυσικό αέριο				

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ - Πίνακες υφιστάμενης κατάστασης

ΠΙΝΑΚΑΣ 30 -Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά Κλάδο (τρέχουσες τιμές, εκατ. €)

Σύνολο Χώρας	Πρωτογενής Τομέας				Δευτερογενής Τομέας				Τριτογενής Τομέας			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
	7924	8204	8864	9233	23180	25874	27251	29990	77429	82172	88889	97114
Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	801	805	865	895	1130	1340	1412	1525	2754	2880	3094	3343
Κεντρική Μακεδονία	1460	1525	1649	1717	4042	4477	4468	4820	13420	14145	15079	16331
Δυτική Μακεδονία	450	434	468	485	766	799	899	925	1787	1888	2067	2218
Βόρ. Ελλάς	2711	2764	2982	3097	5938	6616	6779	7270	17961	18913	20240	21892
Θεσσαλία	1058	1093	1186	1234	1342	1611	1790	2045	3901	4249	4548	4954
Ήπειρος	257	266	287	299	396	472	527	528	2009	2126	2329	2610
Στερεά Ελλάς	788	805	863	893	3241	3622	3904	4356	3781	3996	4264	4634
Κεντρική Ελλάς	2103	2164	2336	2426	4979	5705	6221	6929	9691	10371	11141	12198
Ιόνια Ν.	162	174	185	192	154	196	264	316	1531	1692	1795	1966
Δυτική Ελλάς	713	746	816	856	897	1017	1080	1164	3842	4154	4478	4949
Πελοπόννησος	858	887	959	998	1656	1705	1848	2130	3290	3447	3654	3961
Δυτική Ελλάς	1733	1807	1960	2046	2707	2918	3192	3610	8663	9293	9927	10876
Αττική	223	249	274	294	8285	9194	9395	10157	32348	34381	37849	41451
Αττική	223	249	274	294	8285	9194	9395	10157	32348	34381	37849	41451
Βόρειο Αιγαίο	256	259	271	277	413	427	537	664	1298	1360	1441	1580
Νότιο Αιγαίο	257	298	322	342	258	312	364	416	2964	3087	3169	3365
Κρήτη	637	662	719	751	602	703	763	943	4503	4766	5122	5752
Νησιωτική Ελλάς	1150	1219	1312	1370	1273	1442	1664	2023	8765	9213	9732	10697

ΠΙΝΑΚΑΣ 31 - Κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά Περιφέρεια και νομό

Περιφέρειες και νομοί	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*
Σύνολο Ελλάδος	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Βόρεια Ελλάς	0,9278	0,956	0,965	0,963	0,958	0,944	0,937	0,937	0,924
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	0,8139	0,807	0,790	0,787	0,791	0,779	0,769	0,762	0,769
Έβρος	0,7614	0,753	0,866	0,867	0,859	0,871	0,868	0,868	0,843
Ξάνθη	0,7991	0,797	0,795	0,814	0,790	0,736	0,716	0,694	0,765
Ροδόπη	0,6354	0,621	0,658	0,648	0,674	0,685	0,669	0,656	0,710
Δράμα	0,8545	0,839	0,698	0,698	0,687	0,654	0,641	0,638	0,617
Καβάλα	0,9918	0,993	0,876	0,856	0,886	0,876	0,872	0,874	0,851
Κεντρική Μακεδονία	0,9716	1,026	1,036	1,024	1,021	1,019	1,016	1,018	0,970
Ημαθία	0,9816	0,989	0,890	0,886	0,866	0,841	0,842	0,836	0,780
Θεσσαλονίκη	1,0626	1,153	1,166	1,159	1,163	1,173	1,172	1,175	1,113
Κιλκίς	0,8647	0,869	0,930	0,916	0,929	0,921	0,907	0,900	0,932
Πέλλα	0,8905	0,893	0,874	0,836	0,805	0,763	0,748	0,742	0,700
Πιερία	0,7643	0,773	0,762	0,735	0,739	0,718	0,709	0,710	0,668
Σέρρες	0,7106	0,705	0,722	0,709	0,694	0,685	0,681	0,690	0,642
Χαλκιδική	0,9681	0,999	1,146	1,114	1,094	1,091	1,082	1,082	1,103
Δυτική Μακεδονία	1,0039	0,998	1,056	1,065	1,043	1,027	1,021	1,038	0,996
Γρεβενά	0,6993	0,710	0,979	0,970	0,981	0,936	0,928	0,940	0,852
Καστοριά	0,8888	0,914	0,937	0,928	0,908	0,917	0,926	0,927	0,952
Κοζάνη	1,2016	1,177	1,175	1,192	1,149	1,120	1,107	1,126	1,063
Φλώρινα	0,7426	0,750	0,883	0,894	0,910	0,929	0,929	0,957	0,931
Θεσσαλία	0,8821	0,887	0,894	0,916	0,902	0,856	0,841	0,835	0,902
Καρδίτσα	0,8053	0,801	0,812	0,833	0,804	0,768	0,762	0,770	0,764
Λάρισα	0,8940	0,900	0,949	0,950	0,956	0,898	0,881	0,873	0,943
Μαγνησία	0,9700	0,978	0,971	0,980	0,946	0,903	0,881	0,865	1,016
Τρίκαλα	0,7966	0,800	0,739	0,822	0,807	0,777	0,765	0,765	0,763
Κεντρική Ελλάς	0,9886	0,999	1,005	1,002	0,978	0,981	0,980	0,978	0,987
Ήπειρος	0,7263	0,719	0,773	0,784	0,804	0,793	0,793	0,799	0,819
Άρτα	0,6744	0,672	0,634	0,641	0,670	0,634	0,629	0,630	0,669
Θεσπρωτία	0,6913	0,688	0,708	0,710	0,736	0,736	0,744	0,769	0,785
Ιωάννινα	0,7490	0,738	0,853	0,872	0,888	0,881	0,874	0,875	0,901
Πρέβεζα	0,7573	0,751	0,780	0,780	0,790	0,798	0,810	0,820	0,796
Ιόνια Νησιά	0,8473	0,853	0,923	0,904	0,906	0,886	0,879	0,873	0,920
Ζάκυνθος	0,7862	0,788	0,781	0,740	0,766	0,756	0,764	0,777	0,719
Κέρκυρα	0,9194	0,928	0,968	0,950	0,939	0,899	0,884	0,867	0,921

Κεφαλληνία	0,7758	0,779	0,869	0,862	0,881	0,895	0,890	0,897	0,914
Λευκάδα	0,7035	0,710	1,028	1,023	1,031	1,037	1,037	1,035	1,281
Δυτική Ελλάς	0,8296	0,834	0,806	0,804	0,775	0,759	0,755	0,752	0,773
Αιτωλοακαρνανία	0,7919	0,800	0,780	0,781	0,753	0,735	0,731	0,728	0,737
Αχαΐα	0,9510	0,956	0,915	0,906	0,873	0,854	0,845	0,837	0,882
Ηλεία	0,6673	0,665	0,652	0,655	0,634	0,624	0,625	0,631	0,620
Στερεά Ελλάς	1,4944	1,538	1,492	1,463	1,387	1,418	1,417	1,399	1,427
Βοιωτία	2,7832	3,051	2,717	2,629	2,489	2,608	2,613	2,541	2,599
Εύβοια	1,1424	1,069	1,061	1,063	1,012	1,036	1,041	1,036	1,070
Ευρυτανία	1,0637	1,104	1,178	1,151	1,165	1,210	1,236	1,268	1,226
Φθιώπιδα	1,0948	1,118	1,203	1,181	1,106	1,093	1,077	1,071	1,082
Φωκίδα	1,1051	1,147	1,229	1,203	1,174	1,161	1,157	1,153	1,136
Πελοπόννησος	0,8996	0,899	0,946	0,966	0,961	0,980	0,987	0,996	0,955
Αργολίδα	0,9464	0,936	0,908	0,910	0,906	0,847	0,831	0,826	0,854
Αρκαδία	0,9424	0,960	1,041	1,117	1,079	1,055	1,052	1,067	1,012
Κορινθία	1,0760	1,078	1,234	1,322	1,329	1,474	1,515	1,530	1,424
Λακωνία	0,7126	0,708	0,796	0,765	0,774	0,777	0,776	0,788	0,723
Μεσσηνία	0,8002	0,792	0,750	0,719	0,715	0,706	0,706	0,712	0,706
Αττική	1,0789	1,037	1,022	1,028	1,043	1,055	1,061	1,061	1,068
Νησιά Αιγαίου, Κρήτη	0,9802	1,011	1,024	1,013	1,034	1,027	1,030	1,035	1,031
Βόρειο Αιγαίο	0,8315	0,846	0,885	0,888	0,925	0,962	1,001	1,021	1,001
Λέσβος	0,9313	0,947	0,958	0,961	1,027	1,082	1,140	1,162	1,137
Σάμος	0,7655	0,772	0,833	0,831	0,832	0,817	0,824	0,839	0,816
Χίος	0,6844	0,702	0,782	0,786	0,793	0,837	0,862	0,882	0,873
Νότιο Αιγαίο	1,0805	1,129	1,179	1,157	1,187	1,178	1,178	1,177	1,104
Δωδεκάνησα	1,1131	1,167	1,226	1,206	1,259	1,243	1,238	1,227	1,115
Κυκλάδες	1,0241	1,063	1,097	1,072	1,062	1,065	1,076	1,090	1,084
Κρήτη	0,9839	1,011	0,996	0,985	0,995	0,973	0,965	0,969	1,004
Ηράκλειο	0,9960	1,020	0,952	0,938	0,944	0,925	0,921	0,923	0,989
Λασιθί	1,0427	1,056	1,146	1,135	1,141	1,130	1,136	1,151	1,132
Ρέθυμνο	0,8852	0,891	1,012	1,005	1,010	0,987	0,988	0,999	0,960
Χανιά	0,9813	1,034	0,996	0,990	1,013	0,980	0,953	0,953	0,995

* Προσωρινά στοιχεία, ΕΣΥΕ 2004

ΠΙΝΑΚΑΣ 32 - Ποσοστό απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας και ανά Περιφέρεια (Παράρτημα)

	Πρωτογενής τομέας	Δευτερογενής τομέας	Τριτογενής τομέας
Ανατολική Μακεδονία Θράκη	28,04	20,52	51,43
Βόρειο Αιγαίο	16,35	16,57	67,08
Δυτική Ελλάδα	23,86	18,09	58,04
Ήπειρος	19,01	21,50	59,49
Θεσσαλία	24,60	21,29	54,11
Ιόνια Νησιά	15,36	14,19	70,45
Κρήτη	20,68	15,73	63,59
Πελοπόννησος	29,05	18,67	52,28
Περιφέρειες Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης	23,70	18,75	57,55
Κεντρική Μακεδονία	13,69	24,21	62,10
Δυτική Μακεδονία	17,68	34,18	48,15
Αττική	0,67	23,81	75,52
Περιφέρειες Στατιστικής Σύγκλισης (Phasing Out)	5,22	24,36	70,42
Περιφέρειες Στόχου 1	12,44	22,17	65,39
Στερεά Ελλάδα	17,64	29,76	52,60
Νότιο Αιγαίο	9,43	20,52	70,05
Περιφέρειες Σταδιακής Εισόδου (Phasing In) - Στόχου 2	14,58	26,32	59,11
Σύνολο Χώρας	12,60	22,48	64,92

Πηγή: ΕΣΥΕ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2004, β' τρίμηνο